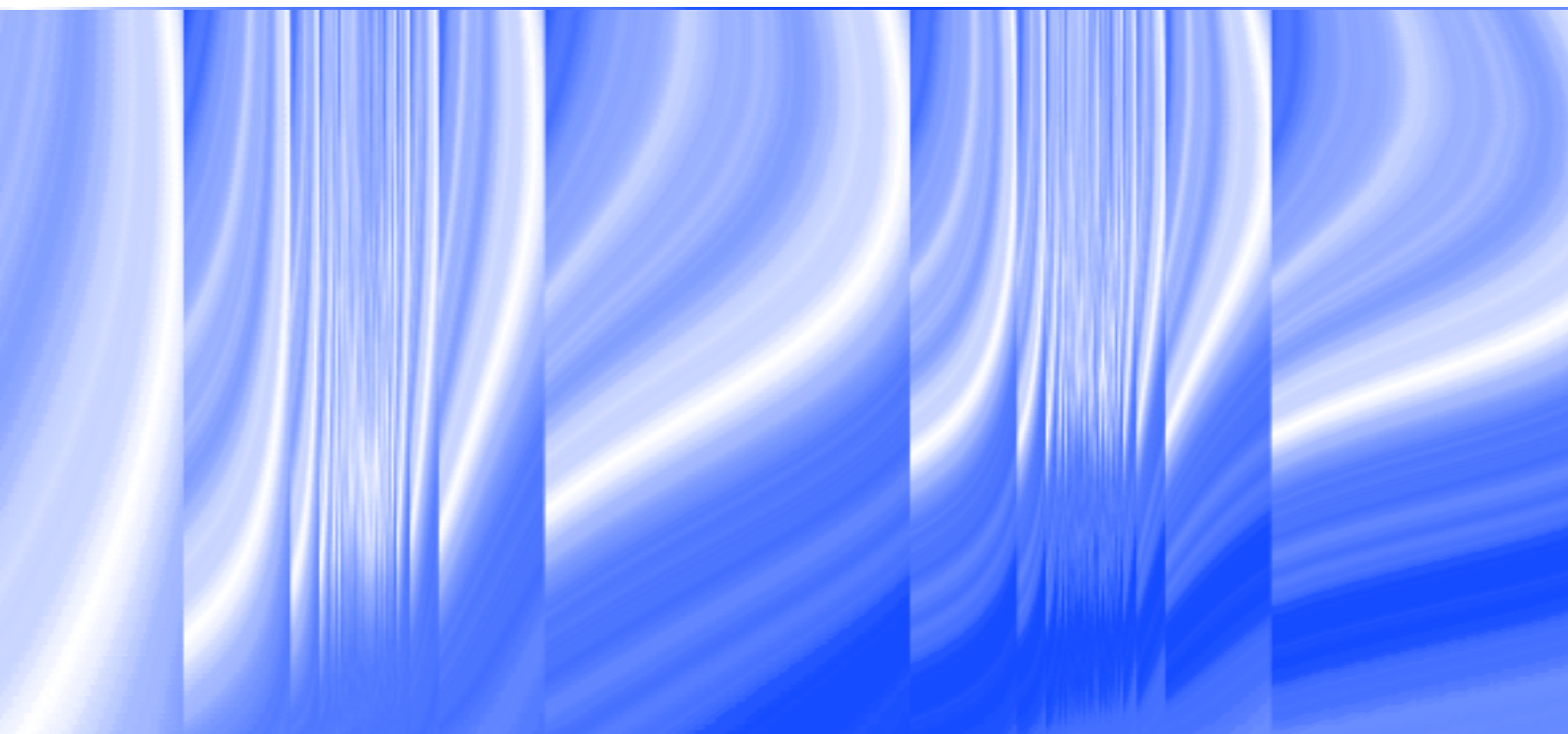

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

Izdajatelj:
Banka Slovenije
Slovenska 35

1505 Ljubljana

Tel.: (01) 471 90 00
Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do konca junija 2021, razen če ni posebej navedeno drugače.

Uporaba in objava podatkov in delov besedila sta dovoljeni le z navedbo vira.

ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

Predgovor k Poročilu o finančni stabilnosti

Glede na naše zadnje Poročilo o finančni stabilnosti so se razmere v svetu in pri nas v splošnem izboljšale. Svetovno gospodarstvo hitro okrevja in je na dobri poti, da se vrne na raven pred začetkom pandemije, vendar je okrevanje ob novih izbruhih okužb in pojavu novih sevov virusa še naprej precej negotovo in med državami različno. Tudi v Evropi in Sloveniji se je gospodarska aktivnost v drugem četrtletju izboljšala. V letošnjem letu je prišlo do zdravstvene rešitve za pandemijo in pospešek v precepljenosti prebivalstva je omogočil precejšnjo sprostitev omejitvenih ukrepov. V drugem četrtletju je bila rast BDP v evrskem območju skoraj 14 %, v Sloveniji pa še dve odstotni točki višja. Tako v naši širši okolici kot tudi pri nas gospodarsko rast poganja predvsem zasebna potrošnja, ki je bila v času od začetka pandemije, z izjemo lanskih poletnih mesecev, zelo okrnjena. Gospodarsko rast sicer poganjajo tudi ostali agregati; tako se ob izboljšanju kazalnikov zaupanja oživljajo tudi investicije. Gospodarstvo je ob pomoči podpornih ukrepov ekonomskih politik ohranilo proizvodni potencial, hkrati pa so se izboljšali obeti za prihodnjo rast.

Vendar pa določena tveganja ostajajo, saj je tu tudi Slovenija v jeseni vstopila v nov val pandemije, ki je zaradi nizke precepljenosti bolj intenziven kot v večini drugih članic evroobmočja. Vendar pa se zdi, da so tokrat razmere drugačne kot v preteklem letu in pol. Cepivo je na voljo in ni količinsko omejeno, delež cepljenih se povečuje. Kot kaže, trenutno tudi ni indicov, da bi se zdravstvene razmere tako zaostrole, da bi bilo ponovno treba posegati po strogih omejevalnih ukrepih, ki bi prizadeli določene dele gospodarstva, predvsem storitveni sektor. V luči tega se obeti za to in naslednje leto izboljšujejo. Naša zadnja ocena, ki smo jo za evrsko območje naredili v okviru ECB, kaže, da bo gospodarska rast dosegla 5 % in bi tudi v zaostrenem scenariju presegla 4 %. Ob splošnem okrevanju svetovnega gospodarstva, predvsem naših trgovinskih partneric, zmanjšanju negotovosti in pospešku zasebne potrošnje ob sprostitvi omejitvenih ukrepov so za Slovenijo obeti še boljši, saj je že naša junjska napoved kazala, da bo letošnja gospodarska rast presegla 5 %. Zadnji ugodni podatki in tudi nekatere novejša napovedi pa nakazujejo, da bi lahko bila rast v letošnjem letu tudi višja.

Tako lahko sklenemo, da so se ukrepi, ki smo jih nosilci ekonomskih politik sprejemali v zadnjih osemnajstih mesecih, izkazali kot uspešni. Denarna politika je že dlje časa in bo še nekaj časa ostala spodbujevalno naravnana, s čimer zagotavljamo obilno likvidnost in ugodne pogoje financiranja tako bančnemu in nebančnemu sektorju kot tudi državam Evrosistema. Hkrati pa se ob spodbudnih rezultatih postopoma umikajo nekateri drugi ukrepi, zlasti ukrepi fiskalne narave oziroma ukrepi, ki smo jih v času zaostrenih razmer zaradi pandemije sprejemali za podporo gospodarstvu in za zagotavljanje finančne stabilnosti. Tako smo že v prvi polovici letošnjega leta ocenili, da ukrep ugodnejše regulatorne obravnave odlogov kreditnih obveznosti na sistemskem nivoju ni več potreben. Prav tako pa smo se na podlagi poglobljenih analiz in skladno z odločitvami, ki smo jih sprejeli tudi na evropski ravni, pred kratkim odločili, da ne podaljšujemo makrobonitetnega ukrepa, s katerim smo bankam in hranilnicam v zaostrenih gospodarskih razmerah začasno (do konca septembra) omejili, lizing družbam pa priporočili zmernost razdelitev dobičkov.

V luči aktualnih razmer v širšem makroekonomskem okolju ter stanja in trendov v finančnem sistemu smo opravili redno presojo tveganj v finančnem sistemu. Za celotno evropsko okolje, pa tudi specifično za slovenski finančni sistem, ocenjujemo, da se splošen nivo tveganj nekoliko zmanjšuje glede na naše ocene v preteklih nekaj kvartalih, hkrati pa ugotavljamo, da moramo našo pozornost usmeriti v nekoliko drugačna tveganja kot v bližnji preteklosti. Tako se z izboljšanjem makroekonomskih razmer in ponovnim oživljanjem gospodarstva zmanjšujeta makroekonomska in kreditna tveganja, po drugi strani pa v ospredje prihajajo druga tveganja. Za evropsko okolje namreč ocenjujemo, da so se v zadnjih mesecih povečala tveganja, ki izhajajo iz gibanj na finančnih trgih in na nepremičninskem trgu.

Slednje posebej velja tudi v Sloveniji, kjer je medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin v prvem četrtletju tega leta za skoraj 2 odstotni točki presegla evropsko povprečje. Le osem držav Evropske unije je imelo višje stopnje rasti. Pri nas še vedno velja, da je rast cen na nepremičninskem trgu ob sicer povečanem

povpraševanju pomembno determinirana zlasti z omejeno ponudbo. Tako je bila na primer medletna rast proizvodnje v gradbeništvu v državah Evropske unije pozitivna (po zadnjih podatkih okvirno 2 %), v Sloveniji pa negativna (skoraj -5 %) in samo sedem držav Evropske unije je imelo ta parameter slabši od Slovenije.

Vendar pa ne glede na upad splošne ravni tveganj v finančnem sistemu in manjšemu premiku v hierarhiji oziroma pomembnosti posameznih tveganj v Sloveniji ostajajo prisotni določeni izzivi iz preteklosti. Posledično so tudi nekatera tveganja našega bančnega sistema nespremenjena oziroma imajo celo tendenco povečanja v bližnji prihodnosti. V tem kontekstu je najbolj izrazito dohodkovno tveganje oziroma izziv zadostnega ustvarjanja dohodka bank, ki se nanaša na posamezne elemente ustvarjanja dohodka in obvladovanja stroškov. Ta se povezuje tudi z odpornostjo bančnega sistema. Za bančni sistem je namreč ključna zmožnost ustvarjanja ustreznega dobička, ki ohranja kapitalsko kapaciteto bank tako ob normalnih gospodarskih razmerah in zmerni kreditni rasti kot tudi v stresnih razmerah. Neto obrestna marža slovenskih bank je bila v letu 2020 sicer res na nivoju srednje vrednosti med državami EU, vendar pa se je v zadnjih 15 letih znižala za skoraj eno odstotno točko z 2,44 % na 1,45 %. Neobrestni prihodki ali povečevanje obsega kreditiranja v letih pred izbruhom epidemije niso mogli nadomestiti izpada obrestnega dela, kar se odraža tudi na dobičkonosnosti bančnega sistema. Ta je pri nas na prvi pogled za evropske razmere odlična, saj so naše banke lani s preko 10-odstotno povprečno donosnostjo kapitala prednjačile. Vendar pa podroben vpogled v dejavnike te dobičkonosnosti pokaže precej slabšo sliko: precejšen del namreč odpade na enkratne dejavnike (lani je bil recimo prevladujoč »računovodski učinek« zružitve dveh bank) in razgradnjo v preteklosti oblikovanih oslabitev in rezervacij. V letošnjih šestih mesecih so naše banke ustvarile več kot 250 milijonov evrov dobička, vendar polovica izhaja iz razgradnje oslabitev in rezervacij. Povedano drugače: v letošnjem letu bi donosnost na kapital slovenskih bank upadla na zgolj tretjino dosežene, že če bi bile oslabitve in rezervacije na nivoju dolgoročnega povprečja brez izjemnih let njihovega oblikovanja ali razgradnje.

S tem pridemo do dileme, s katero se sooča celotno evropsko bančno okolje: ali je bančni posel še zanimiv za investitorje, ki zagotavljajo bančnemu sistemu pomembno komponento – kapital? Ali bodo konkurenčni pritiski, prilagoditve poslovanja bank in strategije lastnikov vodile v strukturne spremembe, ki bodo na dolgi rok zagotavljale stabilnost posameznih bank in celotnega finančnega sistema? V Sloveniji imamo vsled relativno majhnega lokalnega trga bolj ali manj en univerzalni poslovni model bančništva, pa vendarle se lahko tudi znotraj tega modela oblikujejo razlike, ki dobro služijo vsem deležnikom, predvsem uporabnikom bančnih storitev in lastnikom. K znižanju stroškov poslovanja bank bo nedvomno prispevala konsolidacija našega bančnega sistema, ki se dogaja že nekaj let, a lahko ob dodatnih združitvah že privede do optimuma oziroma meje, ko nadaljnja koncentracija ne bo več prinašala prednosti za finančno stabilnost, konkurenco in uporabnike bančnih storitev. Pandemija je pokazala, kje imajo banke še priložnosti, predvsem v smislu digitalnega poslovanja in drugačnih prodajnih kanalov. Sodelovanje s fintech podjetji lahko v primerjavi s konkuriranjem verjetno prinese več prednosti. In nenazadnje je tu zelena agenda, ki je po umiritvi razmer zaradi pandemije ponovno v ospredju: evropske, tudi naše banke, lahko v specifični strukturi finančnega sistema, kjer prevladuje njihovo finančno posredništvo, naredijo pomemben korak v smislu naše zelene preobrazbe. Tako bodo tudi banke v naslednjih letih morale razmisliti, katere projekte bodo financirale, da bodo ohranjale zaupanje in ugled svojih lastnikov in strank pa tudi regulatorja.

Nadzorniki in nosilci regulative oziroma pravil poslovanja bank se aktualnim trendom seveda prilagajamo oziroma v našem delovanju skušamo predvideti prihodnje izzive. Temu ustrezno se prilagaja naša pozornost v mikroboditetnem nadzoru in boditetnih pravilih, ki jih določamo za poslovanje bank. Prilagaja pa se tudi naša makroboditetna politika. Tako se je z oktobrom naš nabor makroboditetnih ukrepov skrčil na štiri aktivne instrumente, katerih presojo potrebnosti in učinkovitosti še vedno redno opravljamo. Skrben razmislek o naboru ukrepov in fokusu našega delovanja vedno temelji na mandatu, ki nam je bil zaupan.

Primož Dolenc,
namestnik guvernerja

KAZALO

POVZETEK	1
1 KLJUČNA TVEGANJA ZA BANČNI SISTEM	6
1.1 Makroekonomsko tveganje	6
1.2 Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin	16
1.3 Tveganje financiranja	24
1.4 Obrestno tveganje	27
1.5 Kreditno tveganje	31
1.6 Dohodkovno tveganje	40
2 ODPORNOST BANČNEGA SISTEMA	48
2.1 Solventnost in dobičkonosnost	48
2.2 Likvidnost	53
3 GOSPODINJSTVA IN PODJETJA	57
3.1 Gospodinjstva	57
3.2 Podjetja	60
4 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE	70
4.1 Lizing družbe	70
4.2 Zavarovalnice	71
4.3 Vzajemni skladi	74
5 MAKROBONITETNA POLITIKA ZA BANČNI SISTEM IN LIZINŠKE DRUŽBE	76
6 SREDNJEROČNI IZZIVI BANČNEGA SISTEMA: DIGITALIZACIJA IN KIBERNETSKA VARNOST TER TRAJNOSTNOST	84
6.1 Digitalizacija bančnega sistema	84
6.2 Trgi kripto sredstev in njihov vpliv na finančno stabilnost	86
6.3 Kibernetika varnost bančnega sistema	88
6.4 Pregled obravnave trajnostnosti v bančnem sistemu	90
7 PRILOGA	93

Kazalo okvirjev

Okvir 1.1	Kaj sporočajo tržne inflacijske mere o prihodnosti nizkih obrestnih mer?	8
Okvir 1.2	Pomen nacionalne makrobonitetne politike za zasledovanja finančne stabilnosti ob prepletanju realnega in finančnega cikla	14
Okvir 1.3	Empirična analiza ponudbe in povpraševanja po posojilih podjetjem	45
Okvir 3.1	Analiza input-output tabel s poudarkom na dejavnostih gostinstva in kulture	66
Okvir 5.1	Primerjava obnašanja letin pred in po uvedbi makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva.....	79
Okvir 5.2	Spremembe bonitetnih zahtev v Uredbi CRR2 in prilagoditve makrobonitetnih instrumentov v ZBan-3	81
Okvir 6.1	Energetska učinkovitosti nepremičnine dane v zavarovanje	92

POVZETEK

Z okrevanjem gospodarstva se je splošna raven sistemskih tveganj za finančno stabilnost glede na predhodno Poročilo o finančni stabilnosti iz aprila 2021 nekoliko zmanjšala, vendar ostaja povečana oziroma zmerna. V tretjem četrtletju 2021 je kljub okrevanju gospodarstva in izboljšanja pogojev poslovanja bank kot najbolj pomembno ocenjeno dohodkovno tveganje, ki je povečano in hkrati še narašča. Drugi sistemski tveganji, pomembni za finančno stabilnost, sta kreditno tveganje in tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin. Kreditno tveganje se je s ponovnim odplačevanjem večine odloženih posojil glede na predhodno oceno sicer zmanjšalo, še vedno pa je povečano in naj bi takšno ostalo tudi v prihodnje. Ob poteku vseh podpornih ukrepov in z morebitnim upočasnjevanjem okrevanja gospodarstva se lahko namreč kakovost kreditnega portfelja poslabša. Ponovno je v ospredju tudi tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin, predvsem zaradi visoke rasti cen nepremičnin, ki bi se lahko nadaljevala tudi v prihodnje. Makroekonomsko tveganje se je z gospodarskim okrevanjem zmanjšalo, zaradi novega vala okužb in nizke precepljenosti, ki lahko upočasnijo okrevanje, pa ostaja povečano. Zmerni ostajata tveganje financiranja in obrestno tveganje, znižano je tudi tveganje, ki izhaja iz liziških družb. Odpornost bančnega sistema na zaznana tveganja ostaja dobra, kar so potrdili tudi letošnji stresni testi. V prvi polovici leta 2021 je več kot polovica bank količnike kapitalske ustreznosti povečala, k čemur so prispevali predvsem zadržani dobički preteklih poslovnih let. Negotova pa ostaja vzdržnost sedanje dobičkonosnosti bank v prihodnje, s tem pa tudi možnost za krepitev kapitala in vzdrževanje stabilne kapitalske ustreznosti. Odpornost na segmentu likvidnosti v bančnem sistemu je v prvi polovici leta 2021 ostala visoka. Zaradi ugodnejših gospodarskih razmer sta makrobonitetni omejitvi izplačila dobičkov bank oziroma liziških družb s septembrom 2021, tako kot je bilo predvideno, potekli.

Tabela 1: Prikaz tveganj in odpornosti Banke Slovenije za slovenski finančni sistem

Prikaz tveganj in odpornosti						Tendencia spremembe na lestvici
	Q4 2019	Q4 2020	Q1 2021	Q2 2021	Q3 2021	
Sistemsko tveganje						
Makroekonomsko tveganje						
Tveganje, ki izhaja iz nepremičninskega trga						
Tveganje financiranja v bančnem sistemu						
Obrestno tveganje v bančnem sistemu						
Kreditno tveganje v bančnem sistemu						
Dohodkovno tveganje v bančnem sistemu						
Tveganje, ki izhaja iz liziških družb						
Odpornost na sistemska tveganja						
Solventnost in dobičkonosnost bančnega sistema						
Likvidnost bančnega sistema						
Barvna lestvica:						
Tveganje	nizko	zmerno	povečano	visoko		
Odpornost	visoka	srednja	nizka	zelo nizka		

Barvna lestvica:

Tveganje	nizko	zmerno	povečano	visoko
Odpornost	visoka	srednja	nizka	zelo nizka

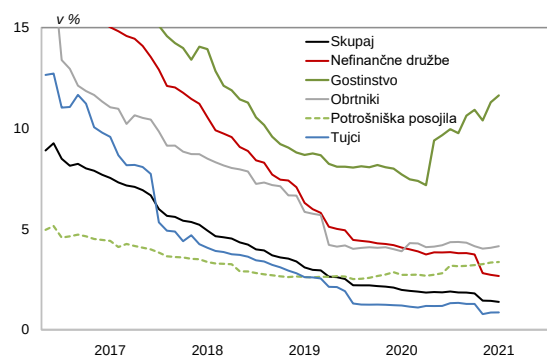
Opomba: Pri prikazu tveganj in odpornosti se ocena na barvni lestvici nanaša na oceno do enega četrtletja vnaprej. Puščica predstavlja pričakovano spremembo tveganja oziroma odpornosti na lestvici (navzgor ali navzdol) v nekoliko daljšem horizontu, okrog enega leta. Pri tveganjih usmeritev puščice navzgor (navzdol) pomeni povečanje (zmanjšanje) tveganja, pri odpornosti pa njeno krepitev (slabitev). Prikaz tveganj in odpornosti v bančnem sektorju temelji na analizi ključnih tveganj in odpornosti za slovenski bančni sistem ter je opredeljen kot sklop kvantitativnih in kvalitativnih kazalnikov za opredelitev in merjenje sistemskega tveganja in odpornosti. V aprilskem Poročilu o finančni stabilnosti se je spremenila obravnava dohodkovnega tveganja tako, da izpostavlja predvsem tveganje ustvarjanja (neto) dohodka bank, medtem ko je dobičkonosnost prikazana v delu Odpornost bančnega sistema na sistemska tveganja skupaj s solventnostjo. Oslabitev in rezervacije oziroma njihov prispevek k porabi ustvarjenega (bruto) dohodka bank se zdaj obravnavajo le v poglavju o kreditnem tveganju. Razlog spremembe je metodološki - odprava podvojene obravnave tveganj v dohodkovnem in kreditnem tveganju. Dobičkonosnost bančnega sistema komentiramo v razširjenem poglavju Solventnost in dobičkonosnost, pri čemer ocenimo vpliv gibanj v dobičkonosnosti na odpornost bančnega sistema. Opis posameznih tveganj in odpornosti je v prilogi.

Vir: Banka Slovenije.

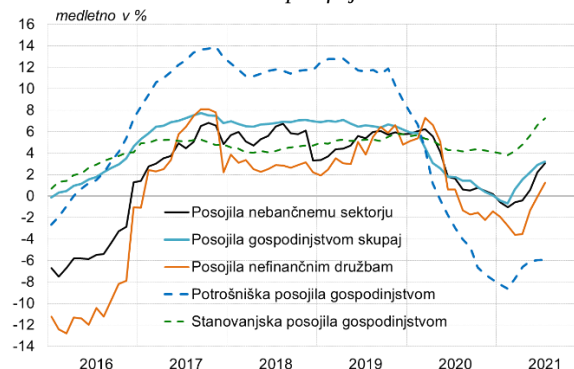
Dohodkovno tveganje je ob negotovem gibanju neto obrestnih prihodkov in nihanju neobrestnih prihodkov povečano, saj se dohodek bank trenutno zmanjšuje. Neto dohodek, ki odraža gibanje prihodkov bank iz neto obrestnega, neto neobrestnega dela ter operativnih stroškov skupaj, se od junija dalje zmanjšuje, zaostajanje za lanskim v enakem pa se je v zadnjih mesecih povečalo. Rast neto obrestnih prihodkov ostaja negativna, zaostajanje neto obresti za tistimi v predhodnem letu pa se je s postopnim stabiliziranjem posojilne rasti v zadnjih mesecih do julija nekoliko upočasnilo in znašalo 4,3 %. Neto obrestna marža se še naprej zmanjšuje, julija je za zadnje enoletno obdobje znašala 1,45 %. Zmanjšanje neto obrestnih prihodkov je sicer posledica tako cenovnih kot količinskih učinkov. Posojila nebančnemu sektorju so se sicer ponovno pričela povečevati. Z junijem je financiranje nefinančnih družb pri bankah prenehalo upadati in se približalo rasti posojil v evroobmočju. Krepi se rast stanovanjskih posojil, intenzivnost krčenja potrošniških posojil pa se je nekoliko zmanjšala (Slika 3). Kratkoročno pa, kljub opisanim pozitivnim trendom, ne moremo pričakovati večjih premikov pri ustvarjanju obrestnih prihodkov bank.

Neto neobrestni prihodki bank so nekoliko presegli lanske v enakem obdobju. Potem ko so zaradi enkratnih učinkov močno zanihali navzgor, se je njihova medletna rast znižala. Neto neobrestna marža je bila v zadnjih dveh letih visoka, julija je za enoletno obdobje znašala kar 1,61 %. Vendar pa so na to rast pomembno vplivali enkratni dogodki: septembra lani je imela znaten učinek združitev dveh večjih bank, letos pa so marca in aprila k povečanju teh prihodkov prispevali predvsem enkratni dogodki iz naslova prevrednotenja finančnih sredstev pri nekaterih bankah. Neobrestni prihodki in s tem tudi bruto oziroma neto dohodek lahko precej nihajo, na kar vplivajo splošne gospodarske razmere in enkratni dejavniki. Prihodki bank iz neto opravnin so se tako z izboljšanjem gospodarskih razmer povečali, njihova rast pa je razmeroma visoka. Med ostalimi oblikami neobrestnih prihodkov so za lanskimi močno zaostajale prejete dividende. Operativni stroški so bili letos primerljivi z lanskimi.

Slika 1 Rast posojil po vrsti posojila

Slika 2 Deleži nedonosnih izpostavljenosti (NPE) za izbrane dele portfelja

Vir: SURS, ECB SDW, Banka Slovenije.

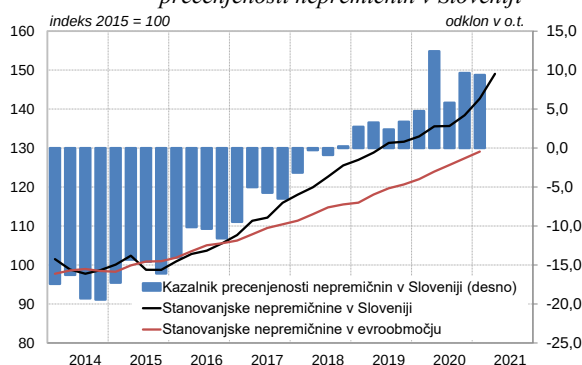
Z okrevanjem gospodarstva in ponovnim odplačevanjem večine odloženih posojil se je kreditno tveganje zmanjšalo, vendar ostaja eno izmed ključnih tveganj, tudi zaradi negotovosti in pričakovanj o povečanem pritoku NPE po poteku podpornih ukrepov. Delež nedonosnih izpostavljenosti bank se je tudi v pandemiji zniževal (Slika 2), do 1,3 % v juliju 2021. Nadaljevanje večletnega trenda zmanjševanja NPE je prisotno v večini držav EU. Na ugodnejšo percepcijo kreditnega tveganja tudi s strani bank kažejo prerazvrstitve izpostavljenosti nazaj iz skupine s povečanim kreditnim tveganjem po MSRP9 v skupino z manjšim tveganjem. Tudi pokritost NPE z oslabitvami se je v letu 2021 izboljšala in ostaja v zgornji tretjini držav EU.

Negotovost, ki je spremljala ponovni pričetek odplačevanja posojil pa ostaja prisotna, zlasti v bolj prizadetih dejavnostih. Tako pri nas kot v drugih državah in pri mednarodnih institucijah so namreč še vedno prisotna pričakovanja o povečanem pritoku NPE po poteku preostalih podpornih ukrepov. Prav tako se v določenih segmentih deleži NPE že povečujejo. Pri potrošniških posojilih delež NPE vztrajno narašča od lanskega novembra. Delež NPE se je pričel povečevati tudi pri posojilih nefinančnim družbam iz gostinstva - dejavnosti, ki jo je pandemija najbolj prizadela. Večino posojil, katerih odplačevanje je bilo lani odloženo, so ob gospodarskem okrevanju podjetja in gospodinjstva v prvi polovici leta 2021 pričela ponovno odplačevati, vendar ugotavljamo, da je kakovost odloženih posojil precej nižja v primerjavi z ostalimi posojili, tako po deležih NPE kot po deležu skupine 2 kreditnega tveganja. Nižjo kakovost opažamo tako pri posojilih, ki so že zapadla, kot pri posojilih z aktivnimi odlogi.

Ocenjujemo, da se je tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin glede na predhodno obdobje ponovno povečalo, saj je rast cen stanovanjskih nepremičnin trenutno visoka in bi se lahko nadaljevala tudi v prihodnje. Rast cen se je precej zvišala (Slika 1), potem ko se je s padcem gospodarske rasti in krizo, ki jo je povzročila pandemija v letu 2020, le nekoliko upočasnila. Cene stanovanjskih nepremičnin so se v prvem četrtletju leta 2021 medletno zvišale za 7,3 %, v drugem četrtletju pa za 9,9 %. Cene nominalno že presegajo najvišjo raven iz leta 2008, medtem ko realno še nekoliko zaostajajo. V prvem četrtletju 2021 pa so, kot kaže večina kazalnikov, cene stanovanjskih nepremičnin postale tudi nekoliko precenjene. Visoko povpraševanje po nepremičninah in višanje cen surovin bi lahko vplivalo na prihodnjo rast cen nepremičnin.

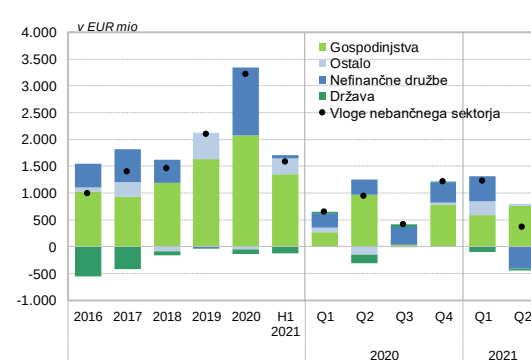
Medletna rast stanovanjskih posojil, ki je bila na začetku leta 2021 še zmerna, se je julija zvišala na 7,2 %. Kreditna aktivnost sicer še vedno odraža dinamiko večine kazalnikov na trgu stanovanjskih nepremičnin in je podobna rasti v evroobmočju. Na trgu nepremičnin se na srednji rok kaže optimizem na strani ponudbe, saj je bilo število izdanih gradbenih dovoljenj za stanovanjske in tudi nestanovanjske stavbe tudi v prvi polovici leta 2021 večje kot v prvi polovici leta 2020.

Slika 3 Indeksi cen stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji in evroobmočju ter kazalnik precenjenosti nepremičnin v Sloveniji

Vir: Banka Slovenije

Slika 4 Neto sprememba vlog po sektorju

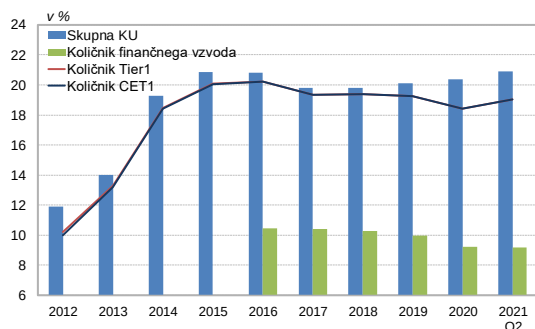
Makroekonomsko tveganje se je z gospodarskim okrevanjem zmanjšalo, vendar je ob negotovosti zaradi novega vala okužb in nizke precepljenosti, ki lahko upočasnijo okrevanje, povečano. Bruto domači proizvod se je z umiritvijo epidemioloških razmer in s sprostitvijo omejitvenih ukrepov v drugem četrtletju 2021 ob velikem učinku osnove medletno zvišal kar za 16,3 %, gonilo rasti pa so zasebna potrošnja, investicije in tuje povpraševanje. Gospodarska klima je že maja presegla predkrizno raven, pri čemer so se kazalniki zaupanja okrepili tudi v dejavnostih, ki jih je kriza bolj prizadela. Tudi razmere na trgu dela se izboljšujejo, vendar so obeti še vedno negotovi. Javnofinančni položaj države se še naprej poslabšuje, saj velik del izdatkov še vedno predstavljajo ukrepi za blaženje posledic epidemije, vendar je poslabševanje s hitrejšim okrevanjem gospodarske aktivnosti in zadolževanjem po zelo ugodnih pogojih upočasnjeno.

Vloge nebančnega sektorja so se tako v Sloveniji kot v mnogih drugih državah evroobmočja še okrepile in ostajajo stabilen vir financiranja slovenskih bank. V bančnem sistemu so se kljub izboljšanju epidemioloških razmer in možnosti za trošenje vlog gospodarstev močno okrepile (Slika 4). Po drugi strani pa so nefinančne družbe začele zmanjševati sredstva pri bankah, najverjetneje tudi zaradi likvidnostnih potreb ob ponovnem zagonu svojih dejavnosti v polnem obsegu. Rast vlog nefinančnih družb sicer ostaja višja kot pred začetkom pandemije. Negotovost, ki še vedno spremlja razvoj pandemije, nizke obrestne mere in uvajanje ležarin so najverjetneje glavni razlogi, da varčevalci še naprej želijo prosto razpolagati s prihranki.

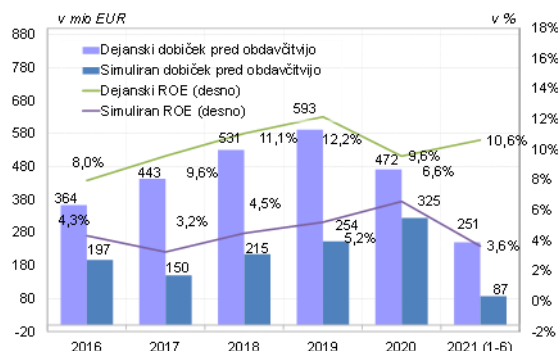
Odpornost bančnega sistema na segmentu solventnosti in dobičkonosnosti ostaja dobra, vendar je vzdržnost dobičkonosnosti bank v prihodnje negotova, s tem pa tudi možnost za krepitev kapitala in vzdrževanje stabilne kapitalske ustreznosti. Dobiček pred obdavčitvijo (Slika 6) je bil namreč do julija 2021 sicer visok, vendar predvsem zato, ker je večina bank neto sproščala oslabitve in rezervacije, medtem ko s eje neto dohodek bank v primerjavi z enakim obdobjem lani celo zmanjšal. Več kot polovica bank je v prvi polovici leta 2021 količnike kapitalske ustreznosti povečala, k čemur so prispevali predvsem zadržan dobički preteklih poslovnih let (Slika 5). Tveganju prilagojena aktiva se je povečala predvsem pri bankah, ki so okrepile kreditiranje podjetij in gospodarstev.

Razlike v odpornosti bank na negativne učinke stresnih dogodkov so zaradi različne višine kapitalskih presežkov nad skupno kapitalsko zahtevo in različne kakovosti ter strukture kreditnega portfelja sicer precejšnje. Prenehanje veljavnosti podpornih ukrepov ali ponovno poslabšanje epidemioloških razmer lahko v prihodnje poslabša kakovost kreditnega portfelja in zmanjša možnosti za ustvarjanje dobička, ter posledično oslabi kapitalsko pozicijo bank.

Slika 5 Kazalniki kapitalne ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi

Slika 6 Dobičkonosnost bank

Opomba: Simuliran dobiček in donosnost na kapital pred obdavčitvijo odražata upoštevanje dolgoročnega povprečja oslabitev in rezervacij v bruto dohodku v slovenskem bančnem sistemu.

Vir: Banka Slovenije.

Likvidnostni položaj bančnega sistema se je še izboljšal, kar potrjujejo tudi rezultati likvidnostnih stresnih testov. Ob močni rasti vlog nebančnega sektorja in šibkem kreditiranju sta se krepili tako primarna kot sekundarna likvidnost bank ter s tem njihova sposobnost pokrivanja likvidnostnih odливov, ki bi lahko nastali ob morebitni uresničitvi tveganja financiranja. Razlike med bankami sicer ostajajo precejšnje. Skrbno upravljanje likvidnosti ostaja pomembno, zlasti pri bankah z nižjimi likvidnostnimi presežki in ob morebitnem ponovnem poslabšanju gospodarskih razmer.

V času pandemije je finančni položaj gospodinjstev in podjetij ostal dober. Ob pomoči države so se gospodarske razmere in posledično tudi pričakovanja gospodinjstev izboljšala. Zadolženost nefinančnih družb se je še znižala in je med najnižjimi v evroobmočju. Ker pa so pandemija in ukrepi za njeno zajezitev različno vplivali na posamezne dele gospodarstva, je oživiljanje gospodarske rasti neenakomerno. V jesenskih mesecih se lahko te razlike še poglobijo.

Poslovanje lizing družb se postopoma vrača na raven pred pandemijo. Vse več podjetij se pri financiranju nakupa premičnin ponovno odloča za uporabo lizing storitev, vendar ostajajo gospodinjstva glavni vir novih poslov. Krepitev zamud v posameznih segmentih poslovanja s podjetji, ki je bila prisotna ob zaključku preteklega leta, se je v prvi polovici leta 2021 ustavila ter ostaja omejena. Dobiček lizing družb se je dodatno znižal, a ostaja pozitiven, medtem ko se je kapitalna struktura lizing družb izboljšala. Tveganja, ki izhajajo iz poslovanja lizing družb so se v tretjem četrtletju zato znižala in so zmerna.

Zavarovalniški sektor je v prvi polovici leta 2021 dosegel rast zavarovalne premije zaradi premoženjskih in življenjskih zavarovanj, kar je ugodno vplivalo na škodni količnik. Dobičkonosnost in kapitalna ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic sta se, kljub negativnim učinkom okolja nizkih obrestnih mer, izboljšali. Domači vzajemni skladi so z nadaljevanjem pozitivnega trenda na borzah in okrevanjem gospodarstva tudi v prvi polovici leta 2021 zabeležili nadpovprečna neto vplačila s strani gospodinjstev in rast sredstev. Tudi NFD, ki so se v preteklih letih umikale iz vzajemnih skladov, so z neto vplačili nadaljevale. Podoben trend se je nadaljeval tudi v juliju.

Banka Slovenije poleg identifikacije in ocenjevanja sistemskih tveganj za stabilnost bančnega in finančnega sistema sprejema tudi ukrepe, katerih namen je povečanje odpornosti finančnega sistema oziroma preprečevanje in zmanjševanje kopičenja sistemskih tveganj. Instrumentarij makrobonitetne politike Banke Slovenije trenutno obsega makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva, proticiklični kapitalski blažilnik in blažilnik za druge sistemske pomembne banke ter makrobonitetno likvidnostno priporočilo (t.i. GLTDF).

Makrobonitetni omejitvi izplačila dobičkov bank oziroma lizinških družb, ki sta prenehali veljati v septembru 2021, sta bili namenjeni povečevanju kapitalske odpornosti bančnega sistema oziroma lizing družb. Zaradi ugodnejše gospodarske slike in manjše negotovosti glede okrevanja gospodarstva smo se odločili, da oba ukrepa potečeta s koncem septembra 2021, tako kot je bilo predvideno. Kapitalske in dividendne načrte bank in hranilnic bomo sicer tudi v prihodnje okrepljeno spremljali na individualni ravni v okviru rednega procesa nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja. Odpornost posameznih bank bi se lahko namreč ob odločitvi za delitev dobička po poteku makrobonitetnega ukrepa omejitve izplačila dobičkov zmanjšala.

Podobno vlogo zviševanja odpornosti bančnega sistema na šoke, ki izvirajo iz preoptimistične in preobsežne kreditne aktivnosti, ima tudi proticiklični kapitalski blažilnik, ki pa zaradi dolgega okrevanja po prejšnji gospodarski in finančni krizi vse od vpeljave leta 2016 ostaja pri stopnji 0 %. Kapitalski blažilnik za druge sistemsko pomembne banke je strukturni instrument, ki ima za svoj cilj okrepiti odpornost za bančni sistem najpomembnejših institucij, zato da se zmanjša verjetnost, da bi se znašle v težavah, ki bi jih zaradi svoje velikosti prenesle na celoten bančni in finančni sistem.

Makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva, sprva v obliki priporočil, od leta 2019 pa zavezujoče, so bile uvedene s ciljem vzpostavitve minimalnih kreditnih standardov in preprečitve oziroma znižanja previsoke kreditne rasti. Oba cilja, s katerima se nadalje znižuje kreditno tveganje, sta bila dosežena, makrobonitetne omejitve pa bodo veljale tudi v prihodnje z namenom ohranjanja minimalnih kreditnih standardov. Znižanje rasti oziroma upad potrošniških posojil pa je v zadnjem letu in pol mogoče pripisati tudi zmanjšanemu povpraševanju po teh posojilih zaradi posledic epidemije. Po drugi strani pa se v zadnjem obdobju krepijo tveganja na nepremičninskem trgu. Nanje sicer vpliva več dejavnikov, pri tem pa je naš nadzorniški in makrobonitetni instrumentarij omejen samo na del, ki se nanaša na kreditno podprto povpraševanje.

Ob nizkem tveganju financiranja, visoki likvidnostni odpornosti in oživljanju kreditne rasti se zmanjšuje pomen instrumenta GLTDF, uvedenega s ciljem upočasnitve prehitrega zniževanja razmerja med krediti in vlogami in stabilizacije strukture financiranja, zato bomo v bližnji prihodnosti presodili smiselnost ohranitve tega ukrepa v naboru makrobonitetnih instrumentov.

Banke se pri svojem poslovanju soočajo z novimi izzivi, ki s sabo prinašajo tudi določena tveganja, katerih spremljava in naslavljanje z makrobonitetno politiko pa je še v razvoju. Digitalizacija, ki bo lahko vplivala na bolj uspešno spopadanje bank z dohodkovnim tveganjem, tako povečuje njihovo kibernetsko ranljivost. Po navedbah bank v anketi se je digitalizacija bančnih storitev v času pandemije Covid-19 okrepila, vendar banke ostajajo previdne pri uporabi novih finančnih tehnologij. Tako med letoma 2021 in 2019 ni opaziti vidnejših razlik v uporabi finančnih tehnologij. Banke sicer skušajo, kot navajajo v anketi, slediti napredku, prilagati svoje poslovne modele novim razmeram na trgu in uporabljati nove finančne tehnologije. V zadnjih letih več kot polovica bank uporablja nekatere nove finančne tehnologije, npr. digitalne oziroma mobilne denarnice, biometrijo in analizo velikih podatkov, bolj previdne pa ostajajo pri uporabi pametnih pogodb in umetne inteligence.

Z digitalizacijo bančnega sistema se povečuje tudi pomen kibernetske varnosti. Slovenske banke v anketi izpostavljajo, da so v zadnjih letih namenile dodatna sredstva za zagotavljanje kibernetske varnosti bančnih informacijskih sistemov. Banke se kljub temu še vedno srečujejo s težavami glede pomanjkanja nadzora nad zunanjimi izvajalci in dobavitelji, zastarelostjo informacijskih sistemov in kibernetske higijene, vendar manj kot pred dvema letoma. V času pandemije Covid-19 je bilo število kibernetskih incidentov nizko in niso predstavljali grožnje bančnemu sistemu.

Slovenske banke so v anketnih odgovorih nakazale premik na področju obravnave trajnostnosti, zlasti z vidika ozaveščenosti o pomenu podnebnih tveganj ter konkretnije operacionalizacije svojih strategij z uvedbo prvotnih kazalcev trajnostnosti. Trajnostnost je del poslovne strategije večine slovenskih bank, ki se postopoma vključuje v poslovne procese posameznih institucij. Nadzorniški podnebni stresni testi, predvideni za leto 2022, bodo zato lahko pomembno prispevali k harmonizaciji obravnave podnebnih tveganj. Pri razvoju trajnostnostnih finančnih produktov in zelenega vlaganja so banke previdne. Skoraj polovica bank ima ali namerava razviti zelene finančne produkte, štiri banke pa že imajo zelene kredite v obliki stanovanjskih ali potrošniških kreditov.

1 KLJUČNA TVEGANJA ZA BANČNI SISTEM

1.1 Makroekonomsko tveganje

Svetovna gospodarska aktivnost se hitro povečuje, vendar je nadaljnja gospodarska rast ob novih izbruhih okužb in pojavu novih sevov virusa negotova, okrevanje je med državami različno, čedalje večje težave pa povzročajo tudi motnje v dobavnih verigah. BDP evroobmočja naj bi se na predkrizno raven vrnil v zadnjem četrtletju 2021, a se bo okrevanje med državami članicami močno razlikovalo, vse pa naj bi se na predkrizno raven vrnilo do konca leta 2022. Domača gospodarska aktivnost je z umiritvijo epidemioloških razmer, sprostitvijo omejitvenih ukrepov in precejšnjo normalizacijo pogojev poslovanja do avgusta 2021 močno okrevala, a lahko ob nizki precepljenosti prebivalstva in ponovnem razmahu epidemije okrevanje upočasnijo morebitni novi omejitveni ukrepi in zapiranje delov gospodarstva. Ob pomoči podpornih ukrepov ekonomskih politik je gospodarstvo ohranilo proizvodni potencial, hkrati pa so se izboljšali obeti prihodnje rasti. BDP se je ob velikem učinku osnove v drugem četrtletju 2021 medletno močno povečal, za 16,3 %, pri čemer so k rasti poleg izvoza največ prispevali zasebna potrošnja, investicije in sprememba zalog. Cene življenjskih potrebščin so po skoraj enem letu upadanja v drugem četrtletju znova rasle. Medletna rast cen, merjena s HICP, je avgusta znašala 2,1 %. Razmere na trgu dela se z intenzivnejšim zaposlovanjem podjetij izboljšujejo, pojavljajo se že znaki pomanjkanja delavcev, prihodnji obeti pa zaradi porasta okužb ostajajo negotovi. Javnofinančni položaj države se je v prvem četrtletju še naprej poslabševal, saj so velik del izdatkov še vedno predstavljali ukrepi za blaženje posledic epidemije, vendar so se javnofinančna gibanja s hitrejšim okrevanjem gospodarske aktivnosti in zadolževanjem po zelo ugodnih pogojih v drugem četrtletju začela izboljševati. Ob še vedno prisotni negotovosti bo prihodnje okrevanje povezano tudi z opuščanjem še aktivnih podpornih ukrepov, ki bo zahtevalo postopnost, prilagodljivost in ciljno usmerjenost, odvisno pa bo od nadaljnjega razvoja pandemije in njenega vpliva na različna podjetja in dejavnosti. Napovedi rasti s strani domačih in mednarodnih institucij za leto 2021 so ob okrevanju, ki je hitrejšje od pričakovanj, višje od predhodnih. Makroekonomsko tveganje se še naprej umirja, vendar ostaja, zaradi še vedno prisotne negotovosti, povečano.

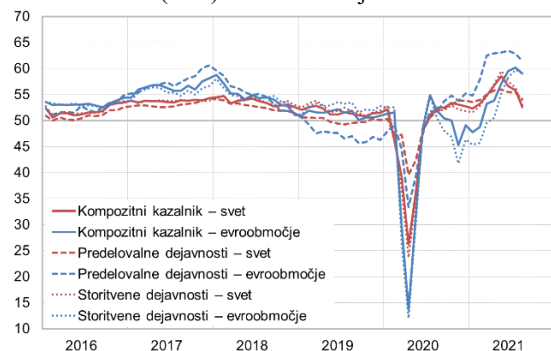
Mednarodno okolje

Svetovna gospodarska aktivnost se hitro povečuje in se je že vrnila na raven pred začetkom pandemije, vendar je nadaljnja gospodarska rast ob novih izbruhih okužb in pojavu novih sevov virusa še naprej precej negotova, okrevanje med državami pa različno. Še vedno imajo pomembno vlogo obsežni ukrepi ekonomskih politik, ki so prispevali k hitremu okrevanju predelovalnih dejavnosti, s sproščanjem omejitev pa se je vse bolj krepila mednarodna blagovna menjava. Okrevanju so se z zamikom pridružile tudi z omejitvenimi ukrepi bolj prizadete storitvene dejavnosti, k čemur je s sproščanjem omejitev prispeval porast zasebne potrošnje, z manjšimi omejitvami prehajanja državnih meja pa so se znova okrepila tudi potovanja. Okrevanje je med različnimi državami in regijami neenakomerno, pri čemer se razvite države v povprečju hitreje približujejo predkriznim ravnam, medtem ko države v razvoju težje obvladujejo zdravstveno situacijo in so z manjšo precepljenostjo prebivalstva ter bolj omejenimi možnostmi financiranja pomoči gospodarstvu podvržene tveganju dolgotrajnega okrevanja z novimi izbruhi okužb. Prihodnje obete še dodatno poslabšujejo novi sevi virusa, pred katerimi je zaščita z obstoječimi cepivi manj učinkovita ali celo neučinkovita, s čimer je tudi negotovost nadaljnje gospodarske rasti precejšnja.

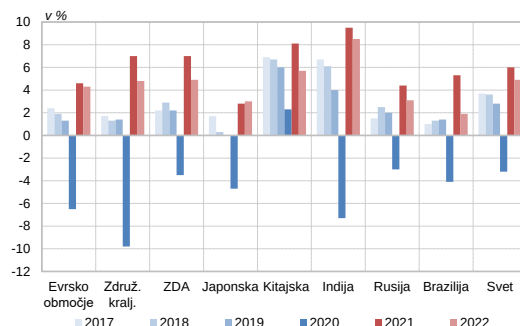
Makroekonomsko tveganje se z oživitvijo gospodarske aktivnosti po sprostitvi najstrožjih omejitvenih ukrepov v tujini še naprej umirja. Kazalniki gospodarske aktivnosti ob polovici leta 2021 kažejo na močno ekspanzijo, ki poleg predelovalnih dejavnosti vključuje tudi storitvene dejavnosti, pri čemer gospodarstva v razvoju ne sledijo hitri dinamiki razvitejših držav. Indeks nabavnih menedžerjev PMI je v poletnih mesecih za svet, še posebej pa za evroobmočje, nakazoval precej večjo ekspanzijo kot pred začetkom pandemije (Slika 1.1), a se je ta pričela počasi umirjati. Hitrejšje umirjanje makroekonomskega tveganja na strani ponudbe sicer zavirajo motnje v mednarodni trgovini zaradi ozkih grl v dobavnih verigah in pomanjkanja nekaterih inputov proizvodnje. Dodatno tveganje predstavlja velika rast cen surovin in vse višja rast cen življenjskih potrebščin, za katero se sicer pričakuje, da bo le prehodne narave. Pomemben element tveganja ostaja opuščanje še aktivnih podpornih ukrepov, brez katerih bodo najbolj prizadeta podjetja in podjetja z nevzdržnimi poslovnimi modeli težje preživela. Obeti prihodnje rasti so se kljub dodatnim negotovostim glede na predhodna pričakovanja izboljšali. Potem ko se je svetovna gospodarska rast leta 2020 skrčila za 3,2 %, MDS za leto 2021 napoveduje 6,0-odstotno rast, za leto 2022 pa 4,9-odstotno (Slika 1.2). Svetovno gospodarstvo

se je sicer vrnilo na raven aktivnosti pred pandemijo, vendar bo do konca leta 2022 ostalo pod pričakovanji pred njenim pojavom.

Slika 1.1 JPMorgan indeks nabavnih menedžerjev (PMI) za svetovno gospodarstvo in IHS Markit indeks nabavnih menedžerjev (PMI) za evroobmočje

Slika 1.2 Rast BDP v največjih svetovnih gospodarstvih ter napovedi za leti 2021 in 2022

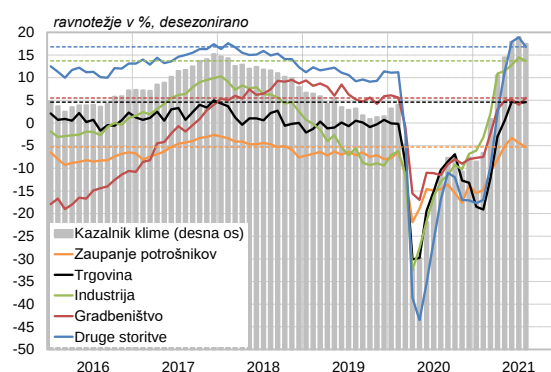

Opomba: Vrednost kazalnika PMI nad 50 predstavlja rast glede na prejšnji mesec, medtem ko vrednost kazalnika pod 50 predstavlja krčenje. Podatki na desni sliki za leti 2021 in 2022 predstavljajo napovedi MDS.

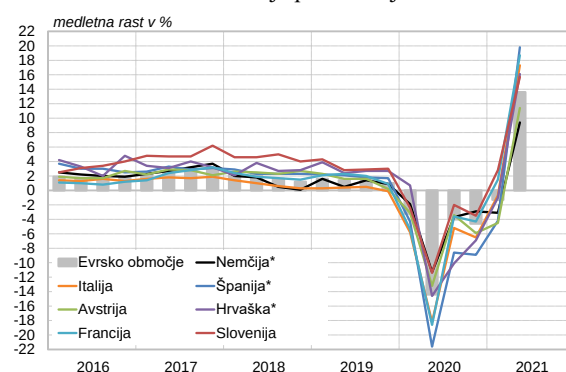
Vir: MDS (julij 2021), IHS Markit.

Gospodarstva evroobmočja so z izboljšanimi epidemiološkimi razmerami in sproščanjem omejitvenih ukrepov v drugem četrtletju 2021 znova dobivala zagon v gospodarski aktivnosti (Slika 1.3 in Slika 1.4). Zaradi omejitvenih ukrepov za zaježitev širjenja virusa in rasti deleža cepljenih je število okuženih in hospitaliziranih zaradi Covid-19 v večini držav do poletja močno upadlo, kar je mnogim državam omogočilo dodatno sproščanje omejitvenih ukrepov, s tem pa predvsem storitvenim dejavnostim možnost za povratek v bolj normalne okvire delovanja. Hkrati sta se krepila zaupanje potrošnikov in zasebna potrošnja, ki je bila v obdobju strožjih omejitev precej omejena, v prihajajočem obdobju pa bo poleg investicij predstavljala pomembno gonilo rasti. Ta bo letos in v prihodnjih letih višja od predhodnih pričakovanj. Evropska komisija (EK) je v svoji poletni napovedi za evroobmočje za leto 2021 napoved rasti BDP povečala za pol odstotne točke in mu napoveduje 4,8-odstotno rast, prav tako pa jo je povečala za leto 2022 (za 0,1 odstotne točke), ko napoveduje 4,5-odstotno rast. BDP naj bi se na predkrizno raven vrnil eno četrtletje hitreje kot v pomladni napovedi in sicer že v zadnjem četrtletju 2021, vendar se bo okrevanje močno razlikovalo med državami članicami, pri čemer naj bi se vse na predkrizno raven vrnilo do konca leta 2022.

Slika 1.3 Kazalniki zaupanja v evroobmočju

Slika 1.4 Rast BDP v izbranih državah evroobmočja po četrtletjih

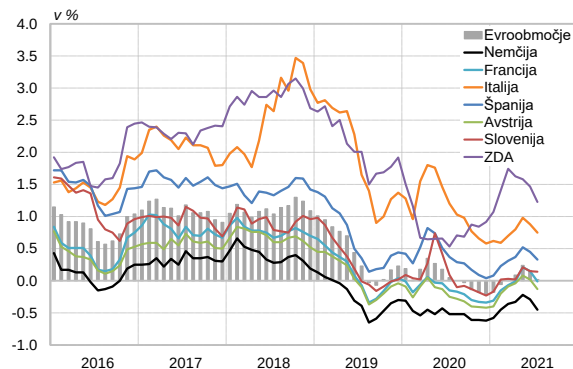
Opomba: Kazalniki zaupanja so izraženi v obliki povprečja ravnotežij. Ravnotežje je razlika med deležem pozitivnih in deležem negativnih odgovorov. Podatki o rasti BDP so prilagojeni vplivu sezone in koledarja. Za Nemčijo, Španijo in Hrvaško so podatki začasni.

Vir: Eurostat, Evropska komisija.

Zahtevane donosnosti državnih obveznic evrskih držav so se ob pričakovanjih višje inflacije do maja 2021 povečevale, nato pa znova upadle (Slika 1.5). Kljub letošnjemu porastu so ostale blizu zgodovinsko najnižjih ravni, ponovno pa so se zožili tudi pribitki. Z nizkimi zahtevanimi donosnostmi na državne obveznice se še naprej ohranjajo ugodni pogoji financiranja držav, podjetij in gospodinjstev, s tem pa ugodni pogoji za nadaljevanje gospodarskega okrevanja. Tudi vnaprej se bodo s podporo ukrepov denarne politike ECB ti pogoji ohranjali. Ključne obrestne mere bodo ostale nespremenjene, prav tako pa se bo nadaljeval

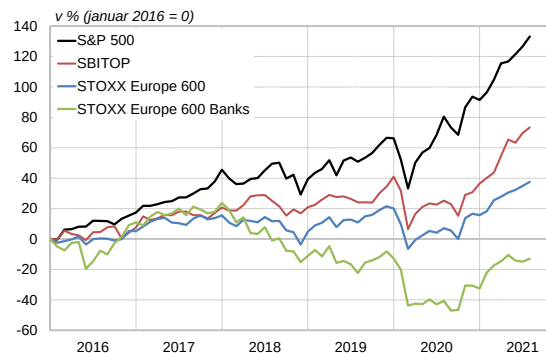
izredni program nakupa vrednostnih papirjev ob pandemiji (PEPP), z neto nakupi v bistveno večjem obsegu kot v prvih mesecih leta in trajanjem programa še vsaj do marca 2022. Glavnice zapadlih vrednostnih papirjev, kupljenih v okviru programa PEPP, bodo ponovno investirane še vsaj do konca leta 2023. Še naprej se bodo izvajali tudi neto nakupi v okviru programa nakupa vrednostnih papirjev (APP), prek tretje serije ciljno usmerjenih operacij dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO III) pa bo še naprej zagotovljena obsežna likvidnost. Poleg nadaljevanja izvajanja obstoječih programov, nova strategija ECB uvaja simetrični 2-odstotni inflacijski cilj v srednjeročnem obdobju.

Slika 1.5 Zahtevana donosnost 10-letnih državnih obveznic

Vir: Evropska komisija, Investing, Ljubljanska borza.

Slika 1.6 Rast borznih indeksov

Rast na finančnih trgih se je ob izboljšanih gospodarskih obetih in spodbujevalni denarni politiki nadaljevala tudi v letu 2021 (Slika 1.6). Velika rast se je nadaljevala predvsem v ZDA, kjer je indeks S&P 500 ob pospešenem okrevanju gospodarstva sledil močnemu trendu z začetka pandemije in dosegal nove zgodovinsko najvišje vrednosti. K veliki rasti delniških trgov so prispevali še nekoliko ugodnejši pogoji financiranja, medtem ko so donosnosti na 10-letne državne obveznice marca dosegle letošnji vrh, nato pa do julija ponovno upadle. Tudi v Evropi je trend rasti z začetka pandemije vztrajal, sicer s šibkejšim tempom kot v ZDA, vendar so kljub temu cene delnic že presegle ravni pred začetkom pandemije. K rasti so prispevali predvsem pozitivna pričakovanja glede nadaljnega okrevanja, spodbujevalno naravnana denarna politika in poročanje podjetij o visokih dobičkih. Okrepile so se tudi delnice evropskih bank, vendar le do ravni iz leta 2019. Ob močnem okrevanju je na finančnih trgih še naprej postopoma upadala volatilnost, a še vedno ostala nad povprečjem predkriznih let.

Okvir 1.1 Kaj sporočajo tržne inflacijske mere o prihodnosti nizkih obrestnih mer?

Nova strategija ECB¹ je dvignila inflacijski cilj z blizu, a pod 2 % na raven 2 %, ob čemer je zavezanost temu cilju simetrična. V desetletju pred pandemijo je primarna mera realizirane inflacije za evrsko območje, HICP², znašala v povprečju 1,35 %. Vrednost je pod ciljem, ki smo ga zasledovali v Evrosistemu, tj. blizu, a pod 2 %, kar pojasni daljše obdobje izvajanja spodbujevalne denarne politike. 8. julija 2021 smo najavili novo strategijo denarne politike, ki, med drugim, predvideva zasledovanje simetričnega cilja inflacije pri 2 % na srednji rok. Tržni udeleženci se sprašujejo, ali je bolj smeli inflacijski cilj uresničljiv. Obstaja kar nekaj pozitivnih vidikov, ki govorijo temu v prid. Prvič, upočasnitev globalizacije oziroma prestrukturiranje dobaviteljskih verig bo lahko v prihodnje vplivala na višjo inflacijo. Drugič, fiskalna podpora je bolj spodbujevalna kot v preteklosti in v kombinaciji z denarno politiko lahko zadosti inflacijsko podpora. Tretjič, revizija strategije ECB je povečala možnost daljšega obdobja izvajanja spodbujevalnih ukrepov, ki so še vedno učinkoviti, kar je pokazal odziv finančnih trgov nanje v času pandemije. Četrto, nova strategija je pozitivna za sama inflacijska pričakovanja, ki so pomemben dejavnik v realizirani inflaciji (če gospodarstvo pričakuje višjo inflacijo, bo to že vnaprej vračunalo pri oblikovanju svoje cenovne politike, kar se bo v kasnejši fazi prelilo v višjo realizirano inflacijo). Tržnim inflacijskim pričakovanjem posvečamo ta okvir, saj ponujajo sicer volatilno, a odzivno in hitro razpoložljivo mero inflacijskih pričakovanj.

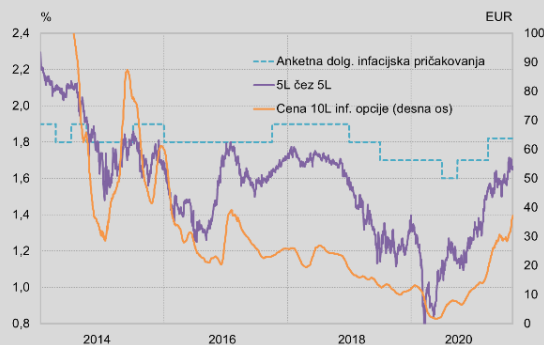
Tržna inflacijska pričakovanja rastejo od maja 2020 dalje. Za tržna inflacijska pričakovanja evrskega območja je najbolj relevantna mera cena finančnega instrumenta, ki se imenuje inflacijska zamenjava. Pri

¹ The ECB's monetary policy strategy statement, 8. julija 2021.

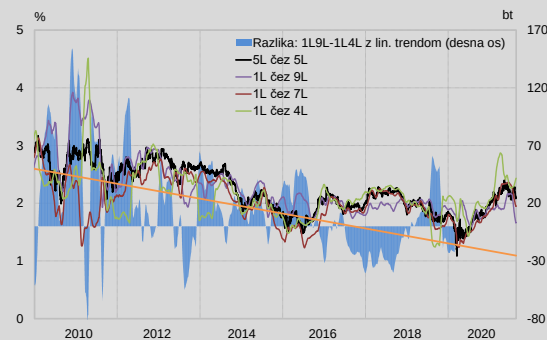
² Harmonizirani indeksi cen življenjskih potrebščin, Harmonised Indices of Consumer Prices objavlja Eurostat.

njej se dve stranki dogovorita, da si bosta izmenjali denarni tok za v naprej dogovorjenem obdobju, kjer bo ena stranka plačala drugi v tem obdobju realizirano inflacijo, druga pa prvi v naprej dogovorjen fiksen znesek, ki odraža pričakovanja, kakšna bo povprečna inflacija do dospelja finančnega instrumenta. Posebej informativne so dolgoročne tržne inflacijske zamenjave in med njimi 5-letna inflacijska zamenjava čez 5 let (ti. 5L5L ILS), tj. pričakovana povprečna inflacija v obdobju, ki se začne čez pet in konča čez 10 let. 5L5L ILS se je od maja 2020, ko je znašala v povprečju 0,9 %, v povprečju v poletju 2021 dvignila na 1,6 %. Sedanja vrednost je primerljiva s povprečno v letih 2015-2018, ko je ECB izvajala prvi program nakupov vrednostnih papirjev, enega od primarnih ukrepov za spodbujanje inflacije v razmerah nizkih obrestnih mer.

Slika 1.7 Dolgoročne tržne inflacijske mere EMU in cena za zaščito pred inflacijo nad 3 % (cena inflacijske opcije)

Slika 1.8 Dolgoročne tržne inflacijske mere ZDA in kompresija naklona dolgega dela inflacijske krivulje

Opomba: Na sliki levo je za tržne inflacijske mere vzeta cena finančnega instrumenta inflacijske zamenjave (inflation swap, ILS), za anketo (ECB-jev SPF). Cena inflacijske nakupne opcije (inflation call option) daje imetniku opcije pravico, da vstopi v finančno transakcijo, kjer prejme razliko med v času trajanja opcije povprečno realizirano inflacijo in v naprej dogovorjeno, presečno inflacijo (v našem primeru 3 %), če je razlika pozitivna, sicer nič. Na sliki desno je za tržne inflacijske mere vzeta breakeven inflacija, tj. razlika med nominalno donosnostjo ameriških državnih obveznic in TIPS (Treasury Inflation Protected Security), ki odražajo zahtevano realno donosnost za izposojlo ZDA. Naklon kot razlika med 1-letno inflacijo čez devet in štiri leta; linearni trend naklona je izračunan na podatkih od januarja 2010 do februarja 2020 (pred pandemijo).

Vir: Bloomberg, preračuni Banke Slovenije, Statistical Dartwarehous (ECB), The ECB Survey of Professional forecasters (SPF), Federal Reserve Bank of New York, The Persistent Compression of the Breakeven Inflation Curve – Liberty Street Economics, 22. Marec 2021.

Tržne inflacijske mere ne nakazujejo, da evrskemu območju preti obdobje (pre)visoke inflacije. Rasti tržnih inflacijskih mer v zadnjem letu ne gre preprosto ekstrapolirati v prihodnje, navkljub veliki verjetnosti, da se bo nadaljevala podporna denarna in fiskalna politika. Rast 5L5L ILS gre namreč tudi na račun višje inflacijske premije, ki se hitreje prilagaja in je bolj odzivna kot čista inflacijska pričakovanja; ceno vsakega tržnega finančnega instrumenta namreč lahko razbijemo na čista pričakovanja in na negotovost okoli teh pričakovanj, pri čemur slednje kaže inflacijska premija. Z okrevanjem gospodarstva se znižuje verjetnost nizke inflacije ali deflacije, kar praviloma zvišuje inflacijsko premijo hitreje kot čista inflacijska pričakovanja. To potrjuje tudi redna četrtna anketa ECB (Survey of Professional Forecasters), kjer anketiranci (strokovnjaki, zaposleni v finančnih in nefinančnih institucijah) podajo mnenje o svojih čistih inflacijskih pričakovanjih. V zadnji anketi (tretje četrtnje 2021) so anketiranci svoja inflacijska pričakovanja na dolgi rok, primerljiva 5L5L ILS, zvišali, a postopno, z 1,7 % na 1,8 %. Tudi cene inflacijskih nakupnih opcij za zaščito pred inflacijo nad tremi odstotki v naslednjih petih ali desetih letih (za razlago instrumenta glej opombo pod Slika 1.7) so sicer v zadnjem letu porasle, a premija za tako zaščito ostaja na nižjih nivojih kot pred zagonom prvega programa nakupov ECB, marca 2015, katerega cilj je bil spodbuditi inflacijske pritiske. Nizka cena inflacijskih nakupnih opcij kaže, da tržni udeleženci, ki prodajajo tako zaščito, ne polagajo visoke verjetnosti scenariju povišane inflacije v prihodnjih letih. Ker gre pri tržnih inflacijskih merah za finančne instrumente, ki so zelo odzivni na razvoj makroekonomskih razmer, bi lahko ti v kratkem risali tudi drugačno sliko o pričakovani prihodnji inflaciji. Ob tem tržni udeleženci pogosto izpostavljajo, da bi za trajnejše prevrednotenje svojih inflacijskih pričakovanj na višje nivoje koristilo, če bi se močnejši inflacijski pritiski predhodno potrdili v višji realizirani inflaciji.

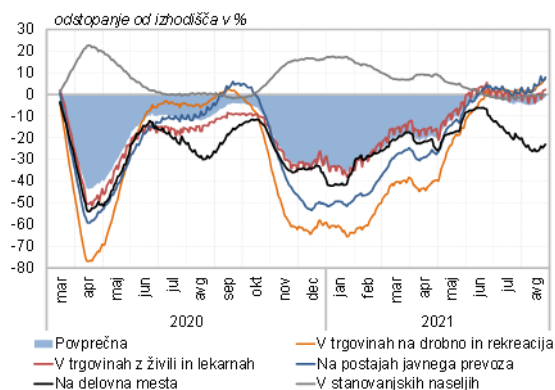
Navkljub višjim inflacijskim obetom je mogoče, da bo še vedno potrebno daljše obdobje spodbujevalne denarne politike in z njo ohranjanja nizkih obrestnih mer. Tržne mere inflacije kažejo, da so v ozadju znižanih inflacijskih pritiskov še vedno tudi globalni dejavniki, in jih zato ECB težje naslovi. Slednje se kaže v dolgoročnem trendu zniževanja tržnih inflacijskih mer tudi v drugih, evrskemu primerljivih gospodarstvih. V ZDA se je 5L5L breakeven inflacija (dolarska verzija 5L5L ILS) s povprečne 1,45 % maja 2020 v poletju

2021 sicer dvignila na 2,15 %, a to je še vedno pod nivoji pred petimi do desetimi leti, ko se je redno gibala med 2,5 % in 3 % (Slika 1.8). Poleg tega, četudi so sedanje vrednosti nad 2 %, je to še vedno pod ciljem, ki ga zasleduje Fed. Finančni instrument namreč sloni na inflacijskem indeksu CPI, medtem ko Fed cilja PCE,³ indeks, ki je praviloma od 20 bt do 40 bt nižji od CPI. Na trendno upadanje ameriških inflacijskih pritiskov lahko nakazuje tudi vse nižja premija, ki jo zahtevajo vlagatelji za to, da držijo finančne instrumente daljših ročnosti, ki razkrivajo pričakovano dolgoročno breakeven inflacijo; daljša kot je ročnost nekega finančnega instrumenta, večjo premijo praviloma zahteva vlagatelj. V nasprotju s tem, razlika med pričakovano enoletno inflacijo čez devet let (1L9L) in pričakovano enoletno inflacijo čez štiri leta (1L4L), ki jo lahko kot približek uporabimo za oceno premije za držanje izpostavljenosti do dolgoročne inflacije (gre torej za inflacijsko premijo), trendno upada. Dne 27. avgusta 2020 najavljena nova strategija Fed,⁴ ki, med drugim, predvideva začasen režim ciljanja inflacije v povprečju nad 2 % (t. i. Flexible Average Inflation Targeting, FAIT) je ukrep, ki naj bi zvišal ne le inflacijska pričakovanja, temveč tudi inflacijsko premijo.

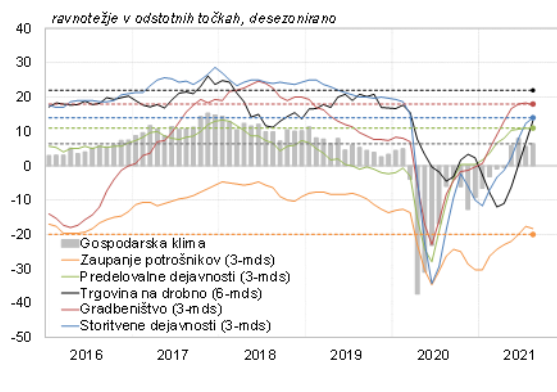
Gospodarske razmere v Sloveniji

Domača gospodarska aktivnost je z umiritvijo epidemioloških razmer in s sprostitvijo omejitvenih ukrepov na začetku tretjega četrtletja 2021 še naprej okrevala, vendar se rast ob novem valu okužb nekoliko umirja. Različni kazalniki mobilnosti (Slika 1.9) so nakazovali normalizacijo javnega življenja, prav tako pa so se normalizirali pogoji poslovanja, v veliki meri tudi za podjetja v dejavnostih, ki so bile z omejitvenimi ukrepi najbolj omejene. Z obsežnimi podpornimi ukrepi ekonomskih politik je gospodarstvo ohranilo proizvodni potencial, z izboljšanjem obetov so se okrepili kazalniki zaupanja (Slika 1.10), gonilo rasti pa predstavljajo zasebna potrošnja, investicije in tuje povpraševanje. Gospodarska klima je že maja 2021 presegla predkrizno raven, pri čemer so se močneje okrepili tudi kazalniki zaupanja bolj prizadetih dejavnosti. Trgovina na drobno je ob veliki rasti predkrizno raven že dosegla, kazalnika storitvenih dejavnosti in zaupanja potrošnikov pa za predkriznimi ravni še naprej zaostajata. Rast kazalnikov zaupanja v predelovalnih dejavnostih in v gradbeništvu se je ob polovici leta 2021 umirila, vendar pri ravneh, ki presegajo predkrizne. Tudi v tretjem četrtletju 2021 je pričakovano nadaljnje okrevanje, z večjo aktivnostjo dejavnosti povezanih s turizmom, na rast investicij pa bo v prihodnje ugodno vplivalo izvajanje mehanizma za okrevanje in odpornost.

Slika 1.9 Google podatki o mobilnosti

Slika 1.10 Kazalniki zaupanja in kazalnik gospodarske klime

Opomba: Izhodišče na levi sliki predstavlja mediano pripadajočega dneva v tednu pettedenskega obdobja med 3. 1. 2020 in 6. 2. 2020. Originalna frekvenca podatkov je dnevna, zaradi velike variabilnosti pa so podatki prikazani kot 30-dnevne drseče sredine. Podatki kazalnikov zaupanja na desni sliki so predstavljeni kot 3-mesečne oziroma 6-mesečne drseče sredine (razen kazalnik gospodarske klime). Pike označujejo dejanske zadnje podatke (avgust 2021), črtkane vodoravne črte pa služijo za primerjavo zadnjih podatkov z gibanjem kazalnikov v predhodnih obdobjih.

Vir: Google, SURS, preračuni Banke Slovenije.

Še vedno je prisotna velika negotovost, saj lahko okrevanje ob nizki precepljenosti prebivalstva upočasnijo morebitni novi omejitveni ukrepi povezani s ponovnim razmahom epidemije in nadaljnje motnje v dobavnih verigah. Prihodnje okrevanje bo v primeru uspešnega spopadanja z novimi izbruhi okužb ter povečevanjem deleža polno cepljenega prebivalstva vse manj povezano z obvladovanjem

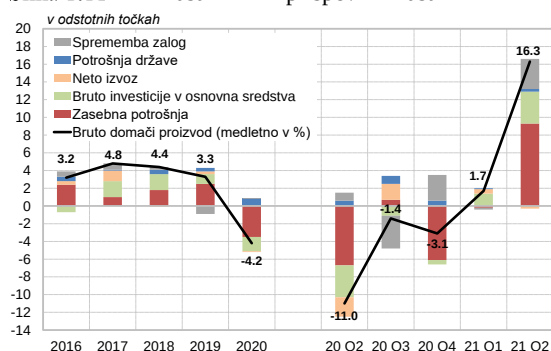
³ Consumer Price Index (CPI) objavlja mesečno Bureau of Labor Statistics (BLS), medtem ko Personal Consumption Expenditures Price indeks (PCE) Bureau of Economic Analysis (BEA).

⁴ Board of Governors of the Federal Reserve System (Fed): Review of Monetary Policy Strategy, Tolls, and Communications, 27. avgust 2020.

zdravstvene situacije in vse bolj z načinom opuščanja podpornih ukrepov, ki so še v veljavi, in z uspešnostjo izvajanja dolgoročnejših strategij podpore gospodarstvu. Opuščanje še aktivnih podpornih ukrepov bo zahtevalo postopnost, prilagodljivost in ciljno usmerjenost, odvisno pa bo od nadaljnjega razvoja pandemije in njenega vpliva na različna podjetja in dejavnosti.

V drugem četrtletju 2021 se je BDP medletno močno povečal, za 16,3 %, kar je predvsem posledica velikega učinka nizke osnove (Slika 1.11).⁵ Po podatkih z izločenimi vplivi sezone in koledarja je bil večji za 15,7 %, kljub velikemu učinku osnove pa se je solidna rast gospodarske aktivnosti nadaljevala tudi glede na prvo četrtletje 2021 in znašala 1,9 %. K rasti je v drugem četrtletju z 9,3 odstotnih točk največ prispevala zasebna potrošnja, ki je bila v obdobju strožjih omejitvenih ukrepov in s tem nezmožnosti trošenja prebivalstva ter povečane negotovosti v veliki meri omejena. Prav tako so se po velikem upadu medletno okrepile bruto investicije ter prispevale 3,6 odstotnih točk in bodo tudi v prihodnje z izdatno podporo preko mehanizma za okrevanje in odpornost pomemben dejavnik gospodarske rasti. Ob ugodnih obeh so podjetja precej povečala zaloge, s 3,4-odstotnim prispevkom k skupni rasti, prispevek potrošnje države pa se je z umikom nekaterih podpornih ukrepov zmanjšal, a ostal pozitiven. Z izboljšanjem razmer v največjih trgovinskih partnericah se je okrepilo tuje povpraševanje, vendar je bil ob povečanem domačem povpraševanju in s tem uvozu prispevek neto izvoza z -0,3 odstotne točke negativen. Z gospodarskim okrevanjem, ki je bilo v prvem četrtletju 2021 nad pričakovanji, je z zadnjimi napovedmi domačih in mednarodnih institucij predvideno še hitrejša prihodnje okrevanje, s čimer so napovedi za leto 2021 višje od predhodnih. Za leto 2022 je razpon napovedi⁶ tako med 3,5 % in 6,1 %, za leto 2023 pa med 4,5 % in 5,0 %, pri čemer so novejša napovedi tudi najvišje. Makroekonomsko tveganje se pri nas še naprej umirja, vendar negotovosti ostajajo velike, s čimer je tveganje še vedno povečano.

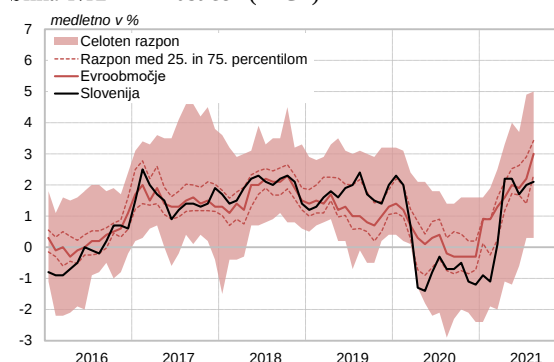
Slika 1.11 Rast BDP in prispevki k rasti BDP

Opomba: Podatki za avgust na desni sliki so preliminarji.

Vir: SURS, preračuni Banke Slovenije.

Slika 1.12 Rast cen (HICP)

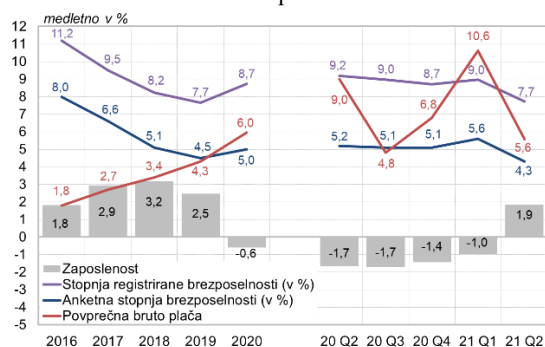

Cene življenjskih potrebščin so z oživitvijo gospodarske aktivnosti po skoraj enem letu upadanja v drugem četrtletju 2021 znova rasle (Slika 1.12). Medletna rast cen, merjena s HICP, se je aprila vrnila na stopnje kakršne je beležila pred pandemijo Covid-19. Avgusta 2021 je znašala 2,1 %, bila za 0,9 odstotne točke nižja od evrske in med četrtino evrskih držav z najnižjimi stopnjami. Z okrevanjem svetovnega povpraševanja so z nizke osnove ob lanskem upadu svetovne cene nafte znova močno zrasle, s čimer so večino prispevka domače rasti cen v drugem četrtletju 2021 predstavljale medletno višje cene energentov. Njihov prispevek k skupni inflaciji je bil velik tudi avgusta, ko je znašal 1,2 odstotne točke. Cene brez energentov in nepredelane hrane so po upadanju februarja in marca 2021 z aprilom znova rasle, a po nizkih stopnjah. Julija 2021 je medletna rast znašala 0,7 % in bila za 0,2 odstotne točke nižja od evrske. S pozitivnimi obeti glede prihodnje gospodarske rasti so močno zrasla pričakovanja glede rasti cen, tako med podjetji, kot tudi med potrošniki.

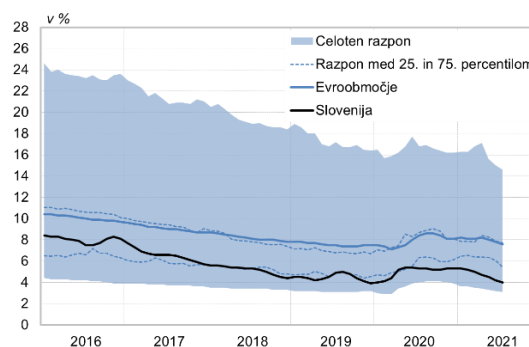
⁵ V drugem četrtletju 2020 je z zaustavitvijo velikega dela gospodarstva in javnega življenja BDP močno upadel, zato je v drugem četrtletju 2021 ob normalizaciji razmer in okrevanju primerjalno močno porasel, zato je bila medletna rast nadpovprečno visoka.

⁶ UMR, september 2021 (2021: 6,1 %, 2022: 4,7 %, 2023: 3,3 %), Banka Slovenije, julij 2021 (2021: 5,2 %, 2022: 4,8 %, 2023: 3,1 %), Evropska komisija, julij 2021 (2021: 5,7 %, 2022: 5,0 %, 2023: 3,6 %), MDS, maj 2021 (2021: 3,9 %, 2022: 4,5 %, 2023: 3,6 %), OECD, maj 2021 (2021: 3,5 %, 2022: 4,6 %).

Slika 1.13 Rast zaposlenosti, stopnja brezposelnosti in rast bruto plače

Slika 1.14 Anketna stopnja brezposelnosti

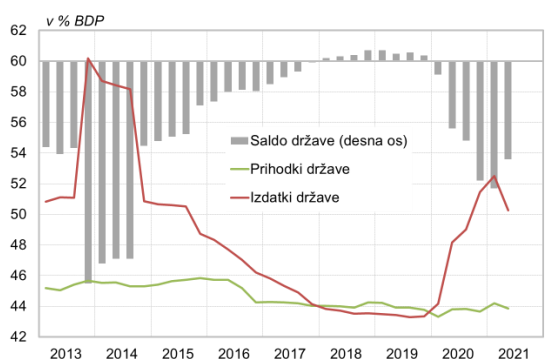

Opomba: Podatki o rasti zaposlenosti so prilagojeni vplivu sezone in koledarja. Podatki o zaposlenosti so iz nacionalnih računov, podatki o plačah pa iz mesečne statistike. Zaradi sprejetih ukrepov, povezanih z epidemijo Covid-19, je prišlo pri podatkih o plačah do preloma v časovni vrsti, s čimer je variabilnost povprečne bruto plače v obdobju po sprejetju ukrepov na trgu dela večja, kar se odraža tudi v medletnih rasteh. Podatki na desni sliki predstavljajo razmerje med dolgom in letno drsečo vsoto bruto domačega proizvoda.

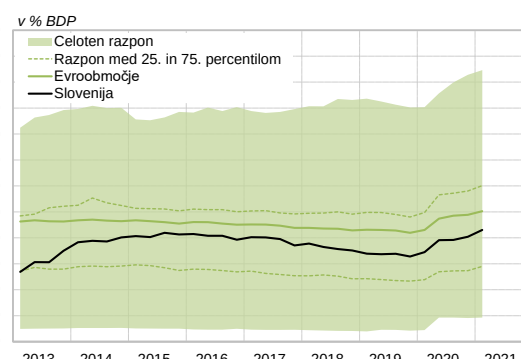
Vir: Eurostat, ECB SDW, preračuni Banke Slovenije.

Razmere na trgu dela se s sprostitvijo omejitvenih ukrepov in povečanjem gospodarske aktivnosti izboljšujejo. Podjetja ob izboljšani gospodarski situaciji intenzivneje zaposlujejo, vendar je zaposlovanje med posameznimi dejavnostmi različno. Medletna rast skupne zaposlenosti je bila v drugem četrtletju 2021 po enem letu in ob velikem učinku nizke osnove z 1,9 % znova pozitivna (Slika 1.13), k rasti pa so pozitivno prispevale dejavnosti pretežno javnih storitev,⁷ strokovne in druge raznovrstne poslovne dejavnosti, industrija in gradbeništvo. Skupen prispevek dejavnosti trgovine, prometa in gostinstva je bil medtem še naprej negativen. Izboljšanje razmer se kaže tudi v večjem številu prostih delovnih mest in poročanju podjetij v nekaterih dejavnostih o pomanjkanju delavcev. Po precejšnji upočasnitvi leta 2020 se je v prvi polovici leta 2021 znova povečala tudi medletna rast veljavnih delovnih dovoljenj za zaposlitev tujcev. Tako registrirana kot tudi anketna stopnja brezposelnosti sta se po porastu v prvem četrtletju 2021 precej znižali, registrirana na 7,7 %, anketna pa na 4,3 %.⁸ V primerjavi z ostalimi državami evroobmočja je bila harmonizirana anketna stopnja julija 2021 med štirimi najnižjimi (Slika 1.14). Rast povprečne bruto plače je bila v drugem četrtletju 2021 še vedno precej visoka (Slika 1.13), znova predvsem na račun dejavnosti javnega sektorja, pri katerih je bila rast ob izplačilih dodatkov zaradi epidemije medletno 9,1-odstotna, medtem ko je rast v dejavnostih zasebnega sektorja znašala 4,0 %. Kljub izboljšanju razmer so prihodnji obeti na trgu dela negotovi, nadaljnja gibanja pa bodo povezana z razvojem epidemiološke situacije in morebitnimi prihodnjimi ukrepi za omejevanje širjenja okužb oziroma ukrepi za ohranjanje delovnih mest.⁹

Slika 1.15 Prihodki, izdatki in saldo države

Slika 1.16 Državni dolg (konsolidirano)

Opomba: Podatki na levi sliki so predstavljeni kot letna drseča povprečja, podatki na desni sliki pa kot letne drseče vsote.

Vir: Eurostat, ECB SDW, preračuni Banke Slovenije.

⁷ Dejavnosti javne uprave, obrambe, obvezne socialne varnosti, izobraževanja, zdravstva in socialnega varstva po Standardni klasifikaciji dejavnosti 2008.

⁸ Okvir "Vpliv metodoloških sprememb na statistiko trga dela" v publikaciji [Gospodarska in finančna gibanja, Julij 2021](#), pojasni vpliv metodoloških sprememb anketnega raziskovanja na statistiko trga dela.

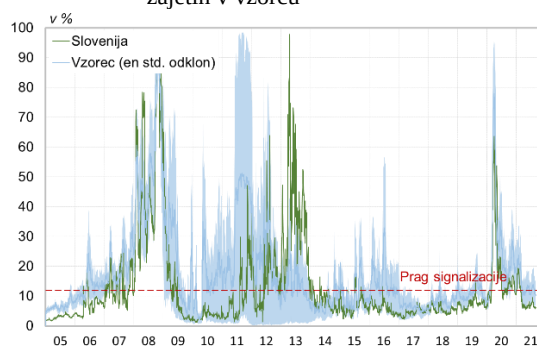
⁹ Na področju trga dela se je ukrep povračila nadomestila plače zaradi začasnega čakanja na delo s 30. 6. 2021 iztekel, ukrep povračila nadomestila za skrajšani delovni čas je bil podaljšán do 30. 9. 2021 z možnostjo podaljšanja do konca leta, ukrep nadomestila plač delavcem zaradi odredene karantene na domu ali nemožnosti opravljanja dela zaradi višje sile zaradi obveznosti varstva, ustavitve javnega prevoza ali zaprtja mej pa je bil podaljšán do 31. 12. 2021.

Javnofinančni položaj države se še naprej poslabšuje, vendar s hitrejšim okrevanjem gospodarske aktivnosti v manjši meri. Z rastjo izdatkov, ki je še naprej precej prehitela rast prihodkov, se je primanjkljaj v prvi polovici leta 2021 povečal in v drugem četrtletju predstavljal 5,8 % BDP (Slika 1.15). S tem je konsolidirani bruto dolg države na koncu drugega četrtletja 2021 znašal 80,0 % BDP, v mednarodni primerjavi pa je do konca prvega četrtletja ostal precej pod povprečjem evroobmočja (Slika 1.16). Prihodki so se z večjo gospodarsko aktivnostjo povečali, saj je bilo pobranih več neposrednih in posrednih davkov, večji pa so bili tudi nedavčni prihodki. Medtem so velik del izdatkov še naprej predstavljali ukrepi za blaženje posledic epidemije (Slika 1.15). Ob ugodnih razmerah na finančnih trgih in nizkih zahtevanih donosnostih na državne obveznice je povečano zadolževanje potekalo po zelo ugodnih pogojih. Za leto 2021 se pričakuje visok primanjkljaj, ki naj bi znašal 8,6 % BDP¹⁰ in se v prihodnjih letih, s premikom osredotočenosti s pomoči ob epidemiji na spodbujanje gospodarske rasti, postopoma zmanjševal. Največje bonitetne agencije so ohranile dosedanje bonitetne ocene Slovenije. S&P Global Ratings in Fitch Ratings sta svoji oceni AA- in A, obe s stabilnimi obeti, junija potrdili. S&P pričakuje, da bo močna gospodarska rast v naslednjih dveh letih popravila škodo, ki jo je javnim financam povzročila pandemija, medtem ko javni dolg ostaja obvladljiv. Za v prihodnje, ko si bo Slovenija opomogla od trenutne krize, pa napoveduje tudi možno zvišanje bonitetne ocene.

Slika 1.17 Verjetnost finančne krize v naslednjem enoletnem obdobju v Sloveniji s prispevajočimi dejavniki

Slika 1.18 Verjetnost finančne krize v naslednjem enoletnem obdobju v Sloveniji in državah zajetih v vzorcu

Opomba: Na levi sliki je prikazana verjetnost krize za Slovenijo znotraj enega leta v celotnem obdobju vzorca z razčlenitvijo prispevajočih dejavnikov. Na desni sliki svetlomodro območje prikazuje verjetnosti v državah, zajetih v vzorcu, ki spadajo v interval enega standardnega odklona okrog povprečja – skoraj dve tretjini vzorca. Zadnji podatek: 31. avgust 2021.

Vir: Banka Slovenije.

Ocenjena verjetnost finančne krize v naslednjem enoletnem obdobju je za Slovenijo¹¹ nižja od praga signalizacije,¹² kljub visokim stopnjam na začetku pandemije Covid-19 aprila 2020.¹³ Verjetnost krize za Slovenijo, ocenjena po modelu zgodnjega opozarjanja v realnem času, ostaja pod ravno večino držav evroobmočja (Slika 1.18). V nasprotju s prejšnjimi sistemskimi stiskami, leta 2008 ob izbruhu svetovne finančne krize in leta 2013 ob dolžniški krizi v evroobmočju, razmerje med servisiranjem dolga in dohodkom ter pribitki na državne obveznice v Sloveniji nista pomembna dejavnika tveganja (Slika 1.17). Razen kratkega porasta v zgodnji fazi pandemije aprila 2020, niti borzna gibanja niti kazalnik zaupanja potrošnikov ne kažejo na tveganja. Ocenjena verjetnost krize se je do marca oziroma aprila 2021 zmanjšala na raven pred pandemijo, medtem ko se je število hospitalizacij povezanih s Covid-19 zmanjševalo, hitrost cepljenja prebivalstva pa povečevala.

¹⁰ Po načrtih programa stabilnosti.

¹¹ Verjetnost krize je ocenjena z logističnim modelom zgodnjega opozarjanja. Spremenljivke modela vključujejo: stopnjo servisiranja dolga nefinančnega zasebnega sektorja (letna sprememba, z zamikom dveh četrtletij zaradi zamikov pri objavi), kazalnik zaupanja potrošnikov (anketa Evropske komisije, z enomesečnim zamikom), pribitke pri državnih obveznicah (obrestni pribitek za 10-letne državne obveznice glede na povprečje evroobmočja), letno rast tečajev delnic, realizirano volatilitnost tečajev delnic v zadnjem mesecu in naklon krivulje netveganega donosa. Rast tečajev lastniških vrednostnih papirjev in volatilitnost, merjena glede na delniške indekse, sta pri predstavitvi rezultatov združena v kategorijo »cene delnic«. Podatki o cenah delnic, naklonu krivulje donosa in pribitkih pri državnih obveznicah so na dnevni frekvenci. Vzorec sestavlja osemnajst držav evroobmočja ter Danska in Švedska. Vzorec zajema obdobje od januarja 2004 do avgusta 2021. Identifikacija in datiranje sistemskih finančnih kriz temeljita na javno dostopni podatkovni zbirki ECB/ESRB o krizah.

¹² Pri pragu signalizacije se upošteva kompromis med lažnimi opozorili o krizi in zgrešenimi resničnimi kriznimi dogodki, večja utež pa se dodeli preprečevanju tega, da bi spregledali dogodek resnične krize.

¹³ Do konca avgusta 2021 je verjetnost krize v enem letu v Sloveniji po modelu zgodnjega opozarjanja ocenjena na ≈6%. Za vzorec evropskih držav je povprečna verjetnost krize v enem letu ocenjena na ≈11%.

Okvir 1.2 Pomen nacionalne makrobonitetne politike za zasledovanja finančne stabilnosti ob prepletanju realnega in finančnega cikla

Doktrina finančne stabilnosti se je intenzivneje pričela razvijati v sredini 90-ih let po izbruhu azijske dolžniške krize, ko je kar nekaj finančno razvitejših držav prepoznalo potrebo po bolj sistematičnem spremljanju razvoja finančnih razmer tako v zasebnem kot v javnem sektorju ter vpliva le-teh na poslovna gibanja. Čeprav so bili nekateri elementi finančne stabilnosti prisotni v delovanju centralnih bank in državnih oblasti že pred tem, v predhodnih krizah (npr. skandinavska bančna kriza iz začetka 90-ih let), pa se je bolj sistematično in načrtno spremljanje finančnih razmer pričelo v poznih 90-ih letih. Najbolj formalno obliko je to spremljanje pridobilo z rednim objavljanjem poročil o finančni stabilnosti, z objavo katerega sta prvi v Evropi pričeli angleška in švedska centralna banka v letu 1996 in 1997. Njima so zelo hitro sledile tudi druge centralne banke. Banka Slovenije je z redno objavo omenjene publikacije pričela v letu 2004.

Še večje spremembe na področju finančne stabilnosti je prinesla globalna finančna kriza 2007-2008, ki se je po strmoglavljenju cen na ameriškem trgu nepremičnin in propadu ameriške banke Lehman Brothers v Evropi spremenila v izrazito bančno krizo. Finančni sistem, ki prevladujoče temelji na bančnem posredništvu, je inherentno procikličen ter zato nagnjen k spodbujanju nastanka cenovnih balonov in njihovih nekontroliranih pokov. Recesije v realnem gospodarstvu so praviloma še izrazitejše in okrevanje še počasnejše, če sledijo pretiranemu napihovanju cen finančnih imetij, cen nepremičnin in pretirani rasti kreditne ponudbe (Claessens et.al, 2011).¹⁴ Nenadzorovani finančni cikli torej še povečajo nihaje poslovnih ciklov v gospodarstvu.

Zelo ilustrativen primer opisanega prepletanja finančnega in poslovnega cikla se je zgodil v Sloveniji ob izbruhu globalne finančne krize. Po obdobju gospodarske konjunktore od leta 2005 do 2008, ki je bila podprta s pospešenim zadolževanjem slovenskih bank na mednarodnih finančnih trgih, je izgledalo, da se bo rast realnega BDP v Sloveniji po razmeroma kratkem obdobju upada hitro povrnila. Toda do gospodarskega okrevanja ni prišlo in Slovenija je leta 2012 zdrsnila v drugo recesijo. Zlom pregretega gradbenega sektorja, zaprtje več delovno intenzivnih proizvodnih podjetij in splošna upočasnitev gospodarske aktivnosti so povzročili resno bančno krizo, vključno s postopnim naraščanjem nedonosnih posojil. Kreditiranje bank je pospešeno upadalo, namesto, da bi začelo počasi naraščati. Šele šest let po začetku svetovne finančne krize leta 2014 je obseg bančnih posojil dosegel najnižjo raven. Poudariti je treba, da so pomemben del nižjega obsega kreditov povzročile tudi institucionalne spremembe, tj. prenos nedonosnih posojil na DUTB, kar je bilo izvedeno v letih 2013 in 2014, in likvidacija dveh bank v 2016, in ne zgolj krčenje kreditne ponudbe. Obseg kreditiranja sektorja podjetij se po pričakovanjih ne bo vrnil na predkrizne ravni tudi zaradi spremenjene strukture gospodarstva. To se kaže v močno skrčenem gradbenem sektorju, katerega poslovanje pred finančno krizo je temeljilo na bančnem kreditiranju, v izrazitem zmanjšanju števila in obsega poslovanja finančnih holdingov, ki so pred letom 2008 napihovali svoj finančni vzhod in odprodaji številnih večjih podjetij tujim investitorjem, ki financirajo nadaljnjo rast podjetij tudi neposredno iz tujine.

Prav močna prizadetost realnega in finančnega sektorja po globalni finančni krizi je povzročila hitrejši razvoj makrobonitetne politike v EU in v Sloveniji. De Larosierejevo poročilo (2009) o vzrokih za nastanek finančne krize v Evropi in o predlogih za izboljšave finančnega nadzora, ki je bilo pripravljeno v okviru Evropske komisije, je prineslo pomemben zaključek, da ni dovolj zgolj izvajanje nadzora nad posameznimi finančnimi institucijam, ampak tudi nadzor nad stabilnostjo celotnega finančnega sektorja. Decembra 2010 je bil oblikovan Evropski odbor za sistemska tveganja (ESRB), ki je postal odgovoren za izvajanje makrobonitetnega nadzora na EU ravni ter usklajevanje makrobonitetne politike med članicami EU v skladu z EU Uredbo (No. 1092/2010). Sledil je hiter razvoj institucionalizacije makrobonitetne politike z razvojem okvira, instrumentov in ukrepov.

Temu procesu je sledila tudi Slovenija oziroma ga z uporabo specifičnih makrobonitetnih ukrepov tudi samostojno razvijala. Decembra 2013 je bil sprejet Zakon o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema (ZMbNFS, UL RS 100/13), na podlagi katerega je bil oblikovan Odbor za finančno stabilnost (OFS). Omenjeni zakon določa način izvajanja makrobonitetnega nadzora v RS ter določa naloge, pristojnosti, nadzorne ukrepe in instrumente ter delovanje nadzornih organov na področju makrobonitetnega nadzora.

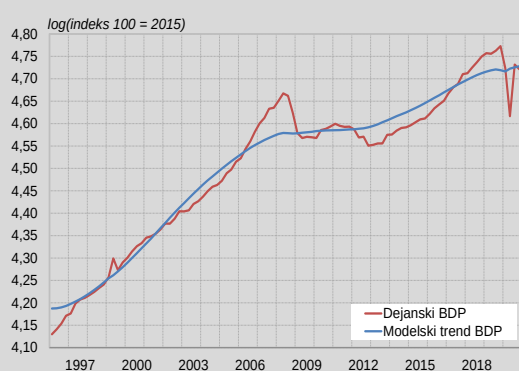
Namen makrobonitetne politike je blažitev finančnih ciklov in povečevanje odpornosti finančnega sistema na motnje, ki jih povzročajo realizirana sistemska tveganja. To še toliko bolj velja za finančne sisteme s prevladujočim delom bančnega posredništva, kamor sodi tudi slovenski, saj so ti praviloma relativno bolj izpostavljeni cikličnim sistemskim tveganjem kot pa strukturnim. V dosednji praksi je Banka

¹⁴ Claessens, S., Kose, M.A., in Terrones, M.E. (2011). »How Do Business and Financial Cycles Interact?« IMF Working Paper WP/11/88.

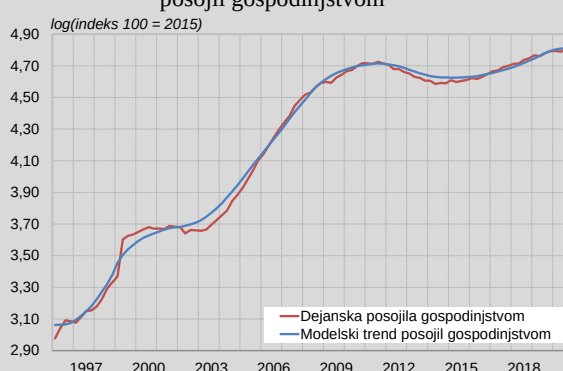
Slovenije veliko pozornosti namenila razvoju makrobonitetnih ukrepov za odzivanje na ciklična sistemska tveganja, ki so odraz razvoja v realni ekonomiji, kar se kaže tudi v zgodovini uporabe makrobonitetnih ukrepov. Analiziranje in preučevanje odnosa med poslovnimi in finančnimi cikli je zato še pomembnejše in ključno za pravočasno in ustrezno kalibriranje makrobonitetnih ukrepov.

V okvirju predstavljamo tudi oceno razlik med cikličnimi dejavniki realnih in finančnih ciklov v Sloveniji na podlagi različnih makroekonomskih in finančnih podatkov. Pri tem uporabimo metodologijo multivariatnega modela STSM, ki sta ga predlagala Rünstler in Vlekke (2018).¹⁵ Z multivariatnim modelom STSM s tremi spremenljivkami ali krajše trivariatnim modelom STSM razčlenimo časovne serije (BDP, posojila gospodinjstvom, realne cene nepremičnin)¹⁶ na različne komponente, za katere predpostavljamo, da lahko vplivajo na obnašanje neke spremenljivke. Te komponente so trend, cikel in nesezonska komponenta. Glede na dejansko dinamiko BDP in posojil gospodinjstvom ter modelsko oceno trenda obeh spremenljivk (Slika 1.19 in Slika 1.20), lahko opazimo, da je razlika med trendom in dejansko spremenljivko posledica cikličnih in nesezonskih komponent.

Slika 1.19 Dejanski BDP in trend BDP

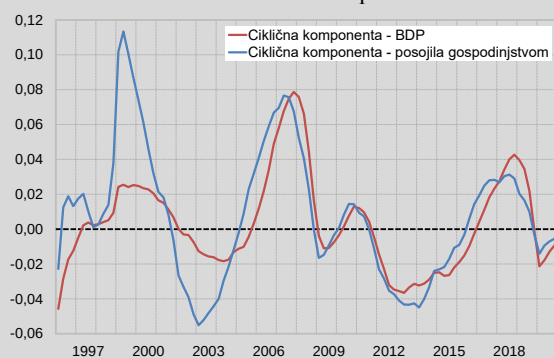
Slika 1.20 Dejanska posojila gospodinjstvom in trend posojil gospodinjstvom

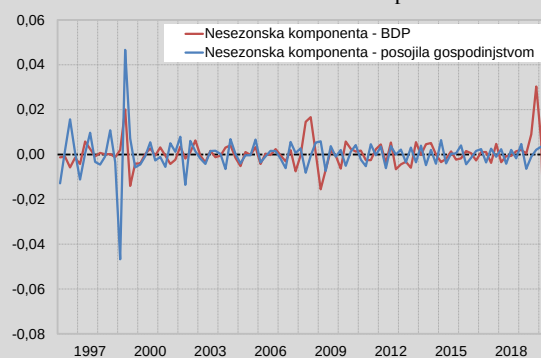
Vir: SURS, Banka Slovenije, lastni izračuni.

S trivariatnim modelom STSM nadalje prikažemo oceno cikličnih komponent BDP in posojil gospodinjstvom, pri katerih so razvidne različne faze realnih in finančnih ciklov. Rezultati modela kažejo, da so finančni cikli v povprečju daljši in globlji v primerjavi z realnimi cikli (Slika 1.21). To smo potrdili tako s trivariatno kot tudi z bivariatno metodo modela STSM, rezultate pa smo podkrepili še z univariatnim modelom na posameznih spremenljivkah. Opaznejša je tudi razlika med samimi značilnostmi kriz. Nesezonska komponenta je bila namreč precej izrazita pri realnih spremenljivkah v času pandemije, medtem ko je bila precej manjša v času globalne finančne krize (Slika 1.22). Po drugi strani nesezonske komponente niso imele bistvenega vpliva pri finančnih spremenljivkah v kriznih obdobjih.

Slika 1.21 Ocena cikličnih komponent

Slika 1.22 Ocena nesezonskih komponent

Vir: Banka Slovenije, lastni izračuni

¹⁵ Rünstler, G., in Vlekke, M. (2018). »Business, housing, and credit cycles« Journal of Applied Econometrics, 33(2), str. 212-226.

¹⁶ Modelske dinamike cen stanovanjskih nepremičnin zaradi poenostavitve v okvirju ne prikazujemo, ima pa dinamika cen nepremičnin pomembno vlogo pri modelski oceni vseh komponent, saj se predpostavlja, da trg nepremičnin predstavlja povezavo med dinamikami finančnih in realnih ciklov. Pri preverbah z bivariatnimi in univariatnimi različicami modelov STSM ne upoštevamo vpliva trga nepremičnin.

Čeprav rezultati v splošni literaturi ne predstavljajo novosti, so izredno pomembni za oblikovalce ekonomskih politik, saj ob mandatu denarne politike poudarjajo pomen zasledovanja nacionalne finančne stabilnosti v okviru makrobonitetne politike, še posebej v strukturi enotne denarne unije, kot jo na primer predstavlja euroobmočje.

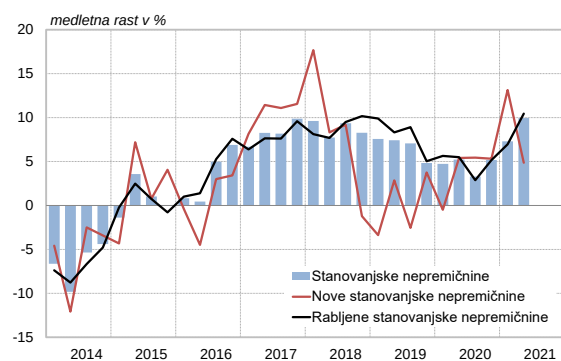
1.2 Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin

Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin, s tretjim četrtletjem 2021 niso več ocenjena kot zmerna, temveč kot povečana, predvsem zaradi ponovne višje rasti cen stanovanjskih nepremičnin, delno tudi kot posledica višanja cen gradbenih surovin. V letu 2020 je rast cen stanovanjskih nepremičnin znašala 4,6 %, ob postopnem okrevanju gospodarstva na začetku leta 2021 pa je v prvem četrtletju leta 2021 medletno poskočila na 7,3 %, v drugem četrtletju pa na 9,9 %. Precejšen porast v cenah stanovanjskih nepremičnin je bil zabeležen v večini evropskih držav, povprečje euroobmočja pa je znašalo 5,8 % medletno. Pospešitev rasti cen stanovanjskih nepremičnin se prav tako odraža v dinamiki kazalnikov precenjenosti cen stanovanjskih nepremičnin, saj večina kazalnikov precenjenosti že odraža njihov premik proti območju relativne precenjenosti. Nominalne cene stanovanjskih nepremičnin posledično že presegajo vrh iz leta 2008, medtem ko realne cene stanovanjskih nepremičnin za najvišjo ravnijsko iz let 2007 in 2008 zaostajajo še okoli 10 odstotnih točk. Rast stanovanjskih posojil gospodinjstvom je v drugem četrtletju leta 2021 znašala medletno 5,6 %. Znaki okrevanja se kažejo tudi na trgu poslovnih nepremičnin, transakcije s poslovnimi nepremičninami pa so bile najbolj odvisne od prodaje pisarn in lokalov. Zmerni optimizem na trgu nepremičnin se na srednji rok kaže tudi na strani ponudbe, predvsem v sektorju gradbeništva, saj se v prvi polovici leta 2021 nadaljuje razmeroma višje število izdanih gradbenih dovoljenj za stanovanjske stavbe. Izpostavljenost bank gradbenemu sektorju in poslovanju z nepremičninami ostaja nizka, stanje posojil je na sredini leta 2021 znašalo 0,95 milijarde EUR, kar je za okoli 2,5 milijarde EUR manj kot na vrhu izpostavljenosti iz leta 2011.

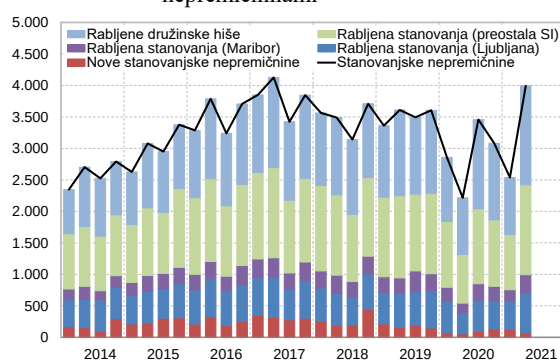
Gibanja na trgu stanovanjskih nepremičnin

Čeprav se je zdelo, da se bo rast cen stanovanjskih nepremičnin proti koncu leta 2020 umirila, se je ta v prvi polovici leta 2021 znova okrepila. Rast cen je v prvem četrtletju leta 2021 medletno znašala 7,3 % v drugem četrtletju pa 9,9 % (Slika 1.23). Precejšen pospešek v medletni rasti (13,1 %) je bil v prvem četrtletju leta 2021 viden pri novih stanovanjskih nepremičninah, pri katerih je rast v letih 2018, 2019 in deloma 2020 zaostajala v primerjavi z rastjo rabljenih stanovanj. V drugem četrtletju leta 2021 se je rast novih stanovanjskih nepremičnin sicer upočasnila. Kljub njihovi visoki rasti v zadnjih četrtletjih, pa število transakcij z novimi nepremičninami nakazuje, da je njihov delež majhen v primerjavi z deležem transakcij rabljenih stanovanj (Slika 1.24). Skupno število transakcij se je v tretjem valu epidemije (2020Q4 in 2021Q1) v primerjavi s tretjim četrtletjem leta 2020 zmanjšalo za okoli 400 v četrtem četrtletju leta 2020 oziroma 900 v prvem četrtletju leta 2021, a je bilo višje kot v drugem četrtletju 2020, tekom prvega vala epidemije. V drugem četrtletju leta 2021 pa se je število transakcij znova povečalo, in sicer na okoli 4000.

Slika 1.23 Cene stanovanjskih nepremičnin

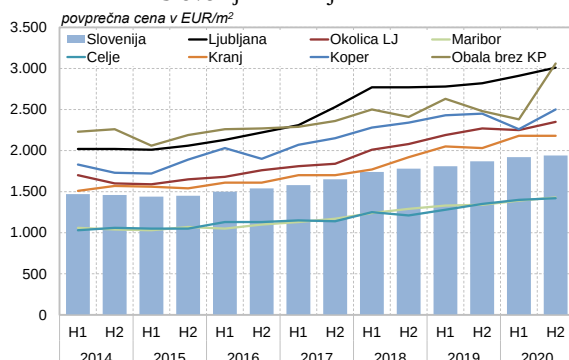
Slika 1.24 Število transakcij s stanovanjskimi nepremičninami

Cene stanovanjskih nepremičnin so v prvem četrtletju leta 2021 močnejše porasle ne glede na njihove lokacijske in tipske značilnosti. Cene za kvadratni meter rabljenih stanovanj so glede na podatke GURS-a v drugi polovici leta 2020 najbolj porasle na obali, v Ljubljani in njeni okolici, kjer tudi v absolutnem smislu ostajajo najvišje, in sicer se gibljejo med 2.500 in 3.000 EUR za kvadratni meter (Slika 1.25). V Mariboru,

Celju in Kranju pa se je rast cen na kvadratni meter v drugi polovici leta 2020 umirila. Rast cen se je prvem četrtletju leta 2021 okrepila pri vseh tipih stanovanjskih nepremičnin, razen pri novih družinskih hišah (Slika 1.26).

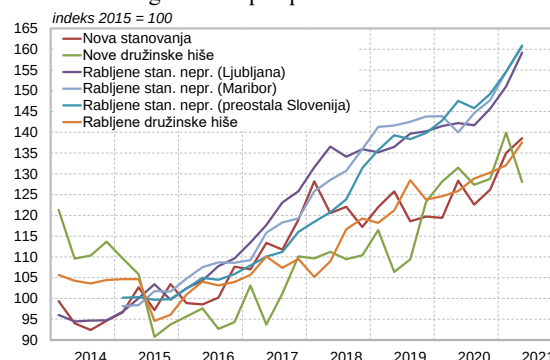
Slika 1.25 Povprečna cena rabljenih stanovanj v Sloveniji in v večjih slovenskih mestih

Opomba: Povprečna cena rabljenih stanovanj v Sloveniji v večjih mestih na levem grafu je za drugo polovico leta 2020 ocenjena na podlagi podatkov GURS za celotno leto 2020 in prvo polovico leta 2020, in sicer po naslednjem izračunu $P_{2020H2} = P_{2020H1}/2 + P_{2020H2}/2$ oziroma $P_{2020H2} = 2 * P_{2020} - P_{2020H1}$.

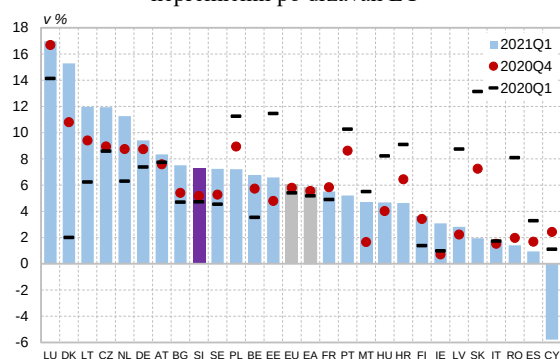
Vir: GURS, SURS.

Slika 1.26 Dinamika cen stanovanjskih nepremičnin glede na tip nepremičnine

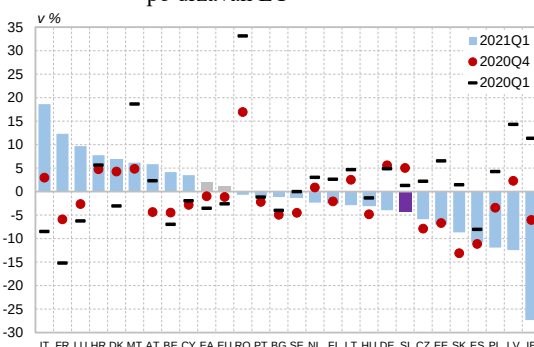
Dinamika rasti cen na trgu stanovanjskih nepremičnin v Evropi ostaja heterogena, čeprav v večini držav zaradi visokih rasti cen nepremičnin opozarjajo na pregrevanje nepremičninskega trga.¹⁷ Medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin v četrtem četrtletju leta 2020 (7,3 %) uvršča Slovenijo nad povprečje evroobmočja (5,8 %) oziroma EU (6,1 %) (Slika 1.27). V nekaterih državah, med drugim tudi v večjih gospodarstvih EU v Nemčiji, Avstriji in na Nizozemskem, je medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin v četrtem četrtletju presegla 8 %. Po drugi strani je bila medletna rast proizvodnje v gradbeništvu v četrtem četrtletju leta 2020 v Sloveniji negativna (-4,4 %) (Slika 1.28). Na ravni evroobmočja oziroma EU je bila medletna rast proizvodnje v gradbeništvu sicer pozitivna in je znašala 2,0 % oziroma 1,2 %.

Slika 1.27 Medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin po državah EU

Vir: Eurostat.

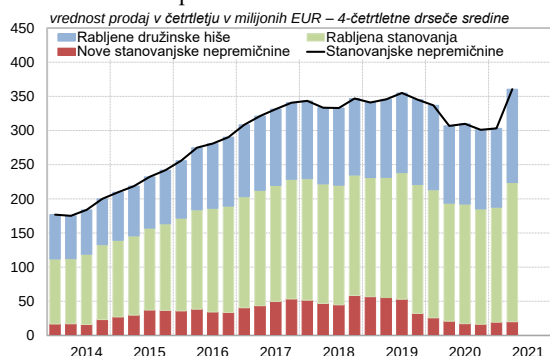
Slika 1.28 Medletna rast proizvodnje v gradbeništvu po državah EU

Vrednost prodaj stanovanjskih nepremičnin je v prvem četrtletju leta 2021 sicer ostala na podobnih ravneh kot po znatnem padcu v drugem četrtletju leta 2020, v drugem četrtletju leta 2021 pa se je vrednost prodaj zaradi večjega števila transakcij z rabljenimi stanovanjskimi nepremičninami znatneje povečala. Zmanjšanje vrednosti prodaj v letu 2020 se odraža predvsem pri novih stanovanjskih nepremičninah, saj je bila vrednost prodaj novih stanovanjskih nepremičnin v letu 2019 skoraj dvakrat višja (Slika 1.29). Po drugi strani število izdanih gradbenih dovoljenj vztraja na ravneh s konca leta 2020 tudi v prvi polovici leta 2021. Spodbuden je tudi podatek, da se je s četrtem četrtletjem leta 2019 povečal delež števila izdanih gradbenih dovoljenj večstanovanjskih stanovanjskih objektov, ki je v obdobju 2019Q4-2021Q2 znašal v povprečju 8 % vseh izdanih gradbenih dovoljenj za stanovanjske nepremičnine (Slika 1.30). Od leta 2014 pa do konca leta 2019 je ta delež znašal le 4 %. To bi lahko na srednji rok nakazovalo na dodatno oživitve trga stanovanjskih nepremičnin.

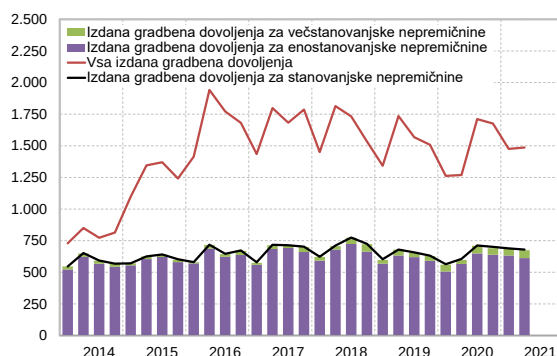
¹⁷ Število transakcij na nepremičninskem trgu se je po drugi strani v večini držav, ki poročajo ta podatek na Eurostat (10 držav, med njimi tudi Slovenija), na medletni ravni ob koncu leta 2020 in v prvem četrtletju leta 2021 zmanjšalo.

Slika 1.29 Vrednost prodaj stanovanjskih nepremičnin

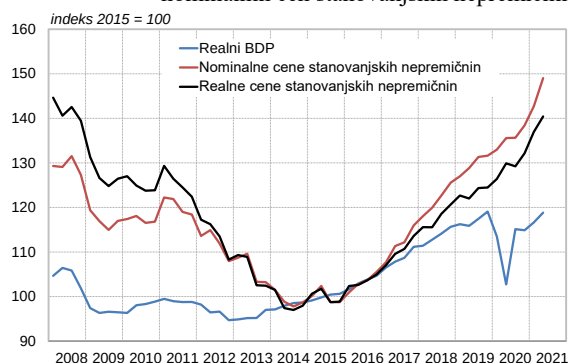
Vir: SURS.

Slika 1.30 Število izdanih gradbenih dovoljenj

Trend rasti cen stanovanj v Sloveniji je predvsem v letih pred pandemijo na splošno odražal rast BDP, rast razpoložljivega dohodka gospodinjstev in ugodne pogoje zadolževanja na bančnem trgu. V času pandemije pa se dinamika cen stanovanjskih nepremičnin razen z upočasnitvijo njene rasti ni bistveno odzvala na padec BDP v letu 2020 (Slika 1.31). Še več, na začetek okrevanja slovenskega gospodarstva v prvi polovici leta 2021 se je rast cen, podobno kot v ostalih državah EU, odzvala s pospeškom. K višji rasti cen stanovanjskih nepremičnin v zadnjem obdobju prispeva dejstvo, da so gospodinjstva ob pomoči ukrepov vlade ohranila dohodke, navkljub zmanjšanju potrošnje, razmeroma visoke, kreditiranje nakupov stanovanjskih nepremičnin pa je ostalo robustno. Zadnji podatki s področja gradbeništva kažejo, da se zaposlenost v gradbeništvo in sektorju poslovanja z nepremičninami povečuje, dodana vrednost obeh sektorjev pa ostaja robustna (Slika 1.32). Posledično se je zaustavilo padanje produktivnosti v sektorju poslovanja z nepremičninami, v gradbeništvo pa se produktivnost nahaja na ravneh iz leta 2015.

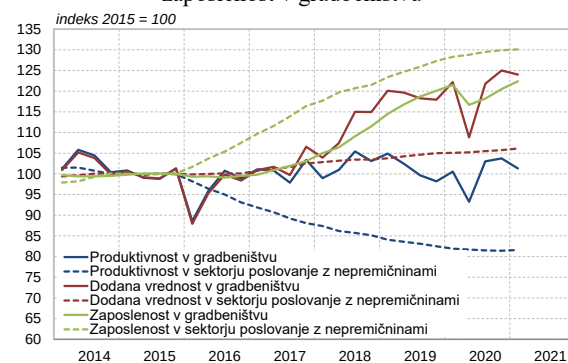
Slika 1.31 Dinamika realnega BDP ter realnih in nominalnih cen stanovanjskih nepremičnin

Opomba: Realne cene stanovanjskih nepremičnin so izračunane z razmerjem med nominalnimi cenami stanovanjskih nepremičninami in deflatorjem HICP. Produktivnost v gradbeništvo pa je opredeljena kot povprečna produktivnost delovne sile glede na dodano vrednost.

Vir: SURS

Slika 1.32 Produktivnost, dodana vrednost in zaposlenost v gradbeništvo

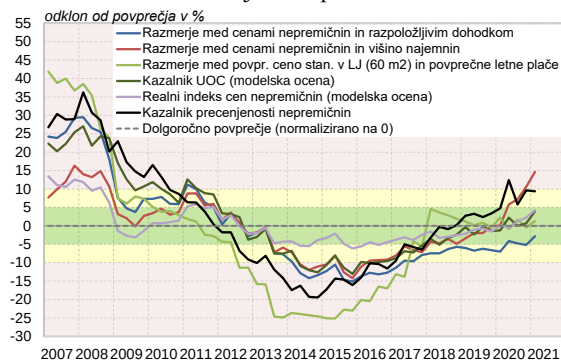

Nedavna dinamika večine kazalnikov preценjenosti cen stanovanjskih nepremičnin nakazuje, da se cene stanovanjskih nepremičnin premikajo proti območju relativne preценjenosti.¹⁸ Predvsem kazalnik razmerja med cenami stanovanjskih nepremičnin in višino najemnin kaže, da so se povprečne cene stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji v primerjavi z višino najemnin, ki so na medletni ravni ob koncu leta 2020 in začetku leta 2021 upadle, precej povečale (Slika 1.33). Na meji desetodstotne preценjenosti se nahaja tudi kompleksnejši kazalnik preценjenosti stanovanjskih nepremičnin, k preценjenosti pa enakomerno

¹⁸ Kazalniki preценjenosti prikazujejo relativno preценjenost nepremičnin in ne absolutno preценjenost nepremičnin. V tekstu se v splošnem uporablja le besedna zveza preценjenost, mišljena pa je relativna preценjenost. Relativna preценjenost pomeni, da se primerja dinamiko cen stanovanjskih nepremičnin z dolgoročno dinamiko neke druge osnove ali večimi osnovami, ki so v večini primerov dohodkovne narave (npr. BDP, razpoložljivi dohodek), cenovne (npr. splošna inflacija, cene najemnin) ali stroškovne (npr. stroški v gradbeništvo, višina obrestne mere za stanovanjska posojila). Prednost izračuna relativne v primerjavni z absolutno preценjenostjo je ta, da se pri relativni preценjenosti lahko opremo na določeno referenčno točko – to je osnova v imenovalcu. Pri absolutni preценjenosti te referenčne točke ni, prav tako pa je pri absolutni preценjenosti pomemben subjektivni vidik kupec – prodajalec; saj je lahko z vidika kupca absolutna preценjenost precej drugačna kot z vidika prodajalca.

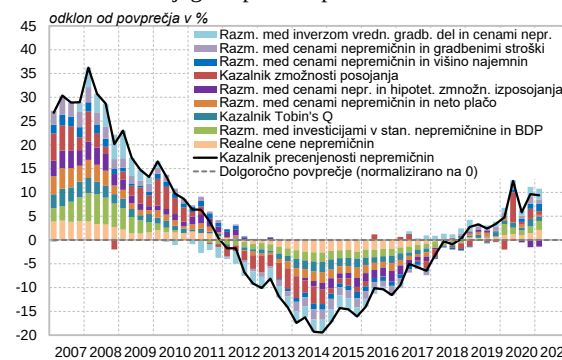
prispeva več podkomponent kazalnika z izjemo posojilne podkomponente (Slika 4.12). Blizu območja rahle relativne precejnosti se nahajata tudi modelsko ocenjena kazalnik »UOC« in realni indeks cen nepremičnin (Slika 1.33). Po drugi strani se kazalnika razmerja med cenami stanovanjskih nepremičnin in razpoložljivim dohodkom ter razmerja med povprečno ceno rabljenega stanovanja v Ljubljani (60 m²) in povprečne letne plače nahajata okrog dolgoročnega povprečja, saj je ob koncu leta 2020 in začetku leta 2021 poleg višje rasti cen stanovanjskih nepremičnin močnejše porasla tudi njuna dohodkovna osnova (t.j. povprečna letna neto plača oziroma agregatni razpoložljivi dohodek).

Slika 1.33 Različni kazalniki precejnosti cen stanovanjskih nepremičnin

2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021

Slika 1.34 Kazalnik precejnosti nepremičnin in njegove podkomponente

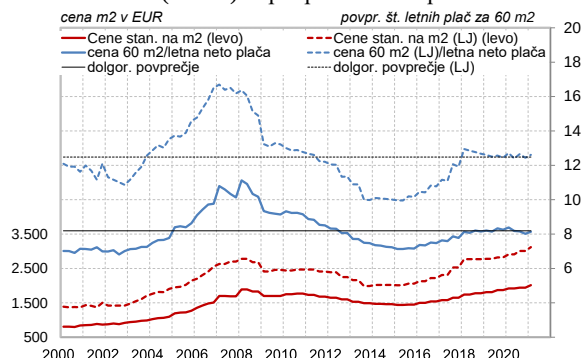
2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021

Opomba: Kazalniki ravnotežnosti cen stanovanjskih nepremičnin so normalizirani okrog lastnega dolgoročnega povprečja, ki je postavljeno na vrednost 0. To omogoča enostavnejšo primerjavo med različnimi kazalniki, odklon kazalnikov od dolgoročnega povprečja prikazuje precejnost oziroma podcenjenost cen stanovanjskih nepremičnin. Večina kazalnikov je izračunana kot razmerje dveh različnih indeksov, medtem ko izračun kazalnika precejnosti nepremičnin sledi metodologiji opredeljeni v Lenarčič, Č., in Damjanović, M. (2015), Slovene residential property prices misalignment with fundamentals. Prikazi in analize, Banka Slovenije, modelsko ocenjeni realni indeks cen nepremičnin pa metodologiji, ki smo jo podrobneje predstavili v tematski sekciji Poročila o finančni stabilnosti, junij 2019. Kazalnik UOC (angl. *Unobserved components methodology*) temelji na metodologiji izločevanja cikličnih in enkratnih komponent od trendnih neke časovne serije (izračun sledi metodologiji Rünstlerja in Vlekke, 2018). Razlika med dejanskimi podatki zglajeno časovno serijo UOC predstavlja odklon cen nepremičnin od dolgoročnega povprečja. Meje precejnosti so določene, tako da odklon, večji od desetih odstotnih točk (rdeči pas), nad oziroma pod dolgoročnim povprečjem predstavlja precejnost oziroma podcenjenost nepremičnin, odklon med petimi in desetimi odstotnimi točkami (rumeni pas) pa rahlo precejnost oziroma rahlo podcenjenost. Kazalniki so v ravnotežju, če se nahajajo v zelenem pasu, oziroma če je odklon manjši od petih odstotnih točk okoli dolgoročnega ravnotežja. Kazalniki precejnosti se razlikujejo tudi po obdobju opazovanja. Kazalnik UOC je zajet v obdobju med 1996Q1 in 2021Q1. Razmerje povprečne cene stanovanja v Ljubljani (60 m²) in povprečne cene letne plače je zajeto v obdobju med 2000Q1 in 2021Q1. Kazalnik precejnosti nepremičnin je prav tako zajet v obdobju med 2000Q1 in 2021Q1. Modelsko ocenjeni realni indeks cen nepremičnin je zajet v obdobju med 2001Q4 in 2021Q1. Razmerji med cenami nepremičnin in razpoložljivim dohodkom ter med cenami nepremičnin in višino najemnin pa sta zajeti v obdobju med 2007Q1 in 2021Q1.

Vir: Eurostat, SURS, GURS, ECB SDW.

Dinamika povprečnih cen rabljenih stanovanj na m² v Sloveniji in Ljubljani je bila skozi čas podobna, razlika med povprečnima ravnema cen v Ljubljani in Sloveniji pa razmeroma stabilna, čeprav je se ta v zadnjih treh letih nekoliko povečala. Razmerje med povprečno ceno rabljenega stanovanja v Ljubljani (60 m²) in povprečno letno neto plačo znaša okoli 12 letnih neto plač, medtem ko je to razmerje na ravni Slovenije 8 letnih neto plač (Slika 1.35). Razlika med obema kazalnikoma je bila največja v letih 2007 in 2008, ko je bilo potrebno za nakup stanovanja (60 m²) v Ljubljani odšteti okoli 5 povprečnih letnih neto plač več kot za nakup stanovanja (60 m²) v Sloveniji. Po drugi strani je bila ta razlika najmanjša leta 2013, in sicer okoli 3 povprečne letne neto plače. Ko so se med letoma 2010 in 2015 cene nepremičnin zniževale, je donosnost najema glede na cene nepremičnin naraščala (Slika 1.36). Z začetkom obdobja izredno nizkih obrestnih mer v letu 2014 pa se je donosnost najema z zamikom prav tako začela zniževati. Delno je temu pripisati pomanjkanju varnejših, vendar donosnejših alternativnih naložb v primerjavi z dolgoročno depozitno obrestno mero. Zaradi večje razlike med obrestno mero dolgoročnega depozita in donosnostjo najema glede na cene nepremičnin v zadnjih letih obstaja tendenca, da bodo cene nepremičnin naraščale tudi v prihodnosti.

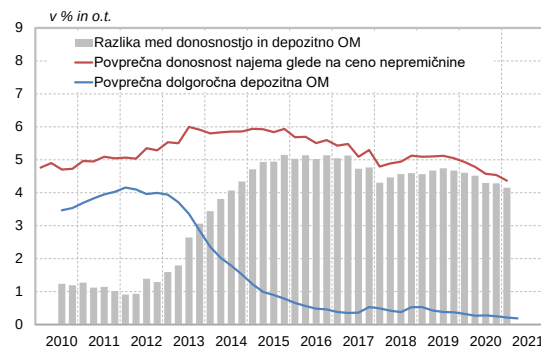
Slika 1.35 Razmerje med povprečno ceno rabljenega stanovanja v Ljubljani oziroma Sloveniji (60 m²) in povprečne letne plače

Opomba: Donosnost najema glede na povprečno ceno nepremičnine je izračunan kot: $((\text{letni bruto dohodek z naslova najemnin}/\text{cena nepremičnine}) * 100 = ((\text{mesečna najemnina na m}^2 * 12) / \text{povprečna cena nepremičnine na m}^2) * 100$.

Vir: GURS, SURS, Slonep.

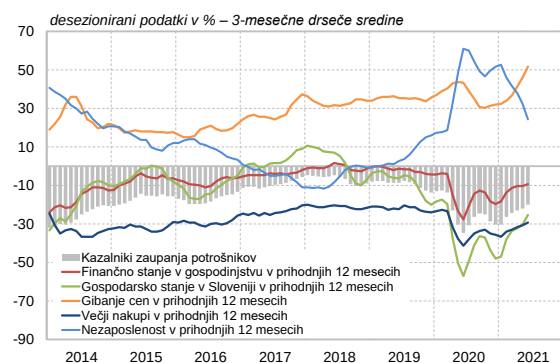
Slika 1.36 Donosnost najema glede na povprečno ceno nepremičnine

Ponudba in povpraševanje na trgu nepremičnin

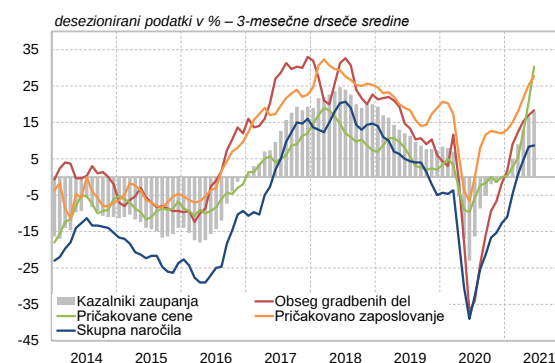
Zaupanje potrošnikov, ki sicer še ni na ravneh pred pandemijo, se je proti poletnim mesecem leta 2021 postopno izboljševalo. Potrošniški kazalniki so se izboljšali v vseh segmentih, saj so se povečala pričakovanja glede bodočega splošnega gospodarskega stanja in finančnega stanja gospodinjstev, zmanjšala pa so se pričakovanja glede rasti nezaposlenosti (Slika 1.37). Povečala so se tudi pričakovanja glede načrtovanih večjih nakupov potrošnikov in predvsem dinamike cen v naslednjem letu. Izrazit optimizem je opazen v poslovnih tendencah v gradbeništvu, ki se že nahajajo na ravni iz leta 2018 (Slika 1.38).

Slika 1.37 Zaupanje potrošnikov

Vir: SURS.

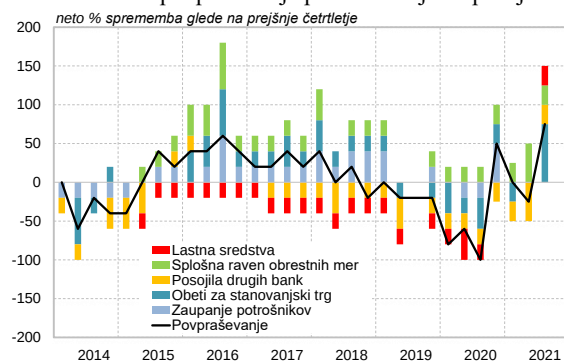
Slika 1.38 Poslovne tendence v gradbeništvu

Z izboljšanjem kazalnikov zaupanja se je povečalo tudi povpraševanje po stanovanjskih posojilih. K temu je pripomoglo več dejavnikov, najbolj pa so k povečanju pripomogli obeti za stanovanjski trg, okolje nizkih obrestnih mer in dostopnost virov financiranja¹⁹ (Slika 1.39). Na ponudbeni strani pa se povečujejo gradbeni stroški, predvsem na račun stroškov dela, ki se povečujejo v skladu z zaposlovanjem v gradbeništvu (Slika 1.40). V prvem četrtletju leta 2021 so se v skladu s porastom cen surovin na globalni ravni povečali tudi stroški materiala.

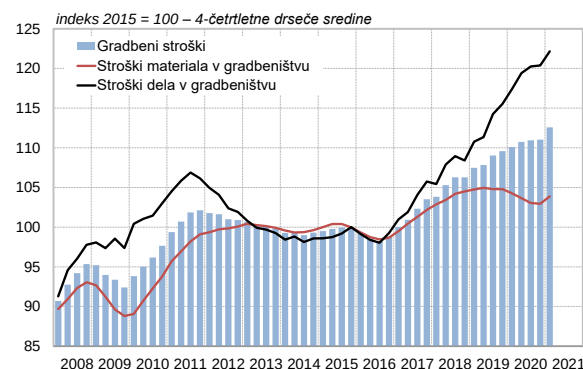
¹⁹ Več o gibanju obrestnih mer za stanovanjska posojila v poglavju Obrestno tveganje.

Slika 1.39 Povpraševanje in dejavniki vpliva na povpraševanje po stanovanjskih posojilih

Vir: SURS, ECB SDW.

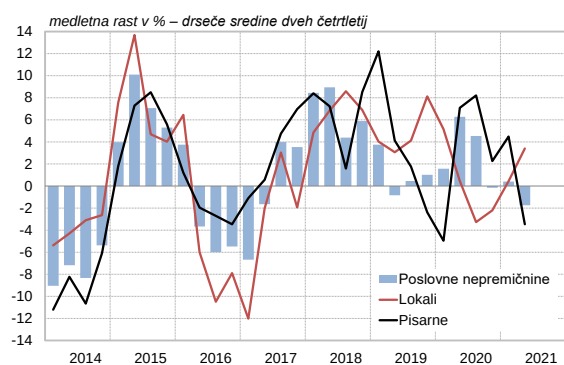
Slika 1.40 Nominalni stroški v gradbeništvu

Gibanja na trgu poslovnih nepremičnin

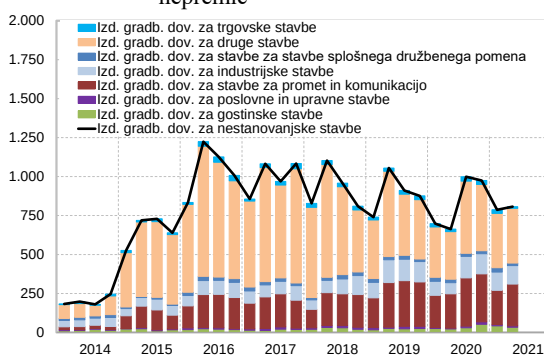
Cene na trgu poslovnih nepremičnin so v drugem četrtletju leta 2021 nekoliko upadle, čeprav so v prvem četrtletju leta 2021 porasle medletno za 1,3 % in so bile najbolj odvisne od prodaje pisarn in lokalov. Cene poslovnih nepremičnin so bile pod negativnim vplivom ohlajanja slovenskega gospodarstva že v letu 2019, leta 2020 pa pod vplivom razmer povezanih s pandemijo (Slika 1.41). V prvem četrtletju leta 2021 so cene lokalov medletno porasle za 0,9 %, nekoliko bolj pa so porasle cene pisarn, in sicer za 4,3 % medletno. V drugem četrtletju leta 2021 so bile cene pisarn podvržene popravku navzdol za 11,2 % medletno, rast cen lokalov pa se je okrepila, in sicer na 5,9 % medletno. Število izdanih gradbenih dovoljenj se je v prvi polovici leta 2021 v primerjavi s koncem leta 2020 nekoliko znižalo, večji delež gradenj poslovnih nepremičnin pa je namenjen lastni uporabi (Slika 1.42). Trg poslovnih nepremičnin v Sloveniji tako ostaja majhen in je zgoščen le na večje trgovske centre in središča največjih slovenskih mest. Posledično so za trg poslovnih nepremičnin značilna visoka nihanja v cenah in transakcijah, zaradi manjšega števila trgu namenjenih poslovnih prostorov pa je prisotna visoka konkurenčnost najemnega trga.

Slika 1.41 Cene poslovnih nepremičnin

Vir: SURS.

Slika 1.42 Izdana gradbena dovoljenja za poslovne nepremič

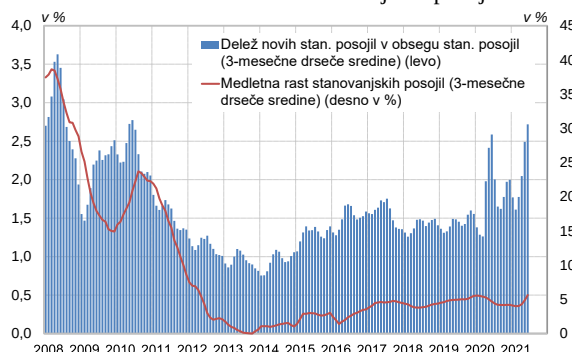

Nepremičninski trg in bančni sistem

Rast stanovanjskih posojil gospodinjstvom je po zmerni rasti v prvem četrtletju leta 2021 (medletno 4,0 %) v drugem četrtletju leta 2021 medletno znašala 5,6 %. Rahla pospešitev v rasti stanovanjskih posojil še vedno odraža dinamiko večine kazalnikov na trgu stanovanjskih nepremičnin (Slika 1.43). Zaradi večje rasti novih stanovanjskih posojil se je posledično povečal tudi delež novih stanovanjskih posojil v celotnem obsegu stanovanjskih posojil, ki znaša okrog 2,5 %.²⁰ V primerjavi z evropskimi državami je rast stanovanjskih posojil ob rahli pospešitvi nekoliko prehitela stopnje rasti stanovanjskih posojil v evroobmočju, ostaja pa v okviru 25. in 75. percentila stopenj rasti držav evroobmočja (Slika 1.44).

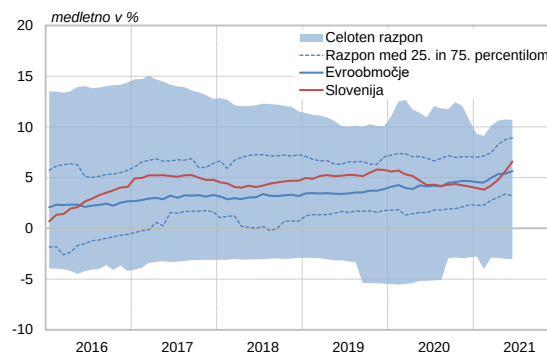
²⁰ V evroobmočju znaša delež novih stanovanjskih posojil v celotnem obsegu stanovanjskih posojil okoli 2,5 %.

Slika 1.43 Delež novih stanovanjskih posojil v celotnem obsegu stanovanjskih posojil in medletna rast stanovanjskih posojil

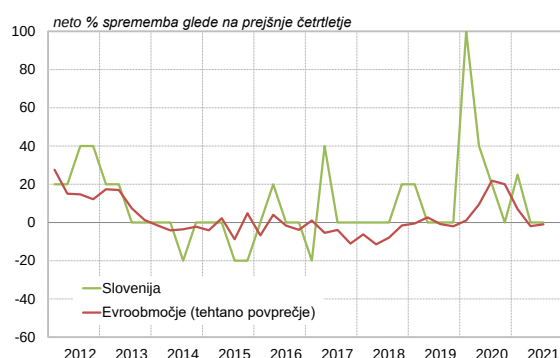
Vir: Banka Slovenije, ECB SDW, preračuni Banke Slovenije.

Slika 1.44 Primerjava rasti stanovanjskih posojil med Slovenijo in evroobmočjem

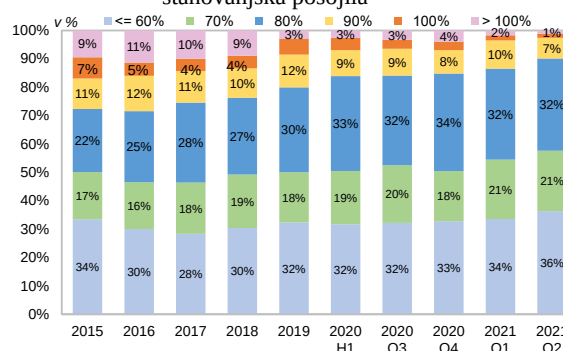

Zaostrovanje kreditnih standardov bank za nova stanovanjska posojila se je v prvi polovici leta 2021 v primerjavi z letom 2020, predvsem pa prvo polovico lanskega leta, zmanjšalo tako v Sloveniji in tudi v evroobmočju (Slika 1.45). Povprečno razmerje med zneskom posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (razmerje LTV), je za nova stanovanjska posojila v drugem četrtletju leta 2021 znašalo 63,4 %, in je v primerjavi s koncem leta 2020 (67,9 %) nižje za skoraj 5 odstotnih točk. Posledično se izboljšuje tudi struktura razmerja LTV za stanovanjska posojila, saj v drugem četrtletju leta 2021 delež stanovanjskih posojil z razmerjem LTV nad 80 % znašal le še okoli 10 % (Slika 1.46). Leta 2019 je bil ta delež 20 %, leta 2020 pa 15 %.

Slika 1.45 Kreditni standardi za stanovanjska posojila

Slika 1.46 Porazdelitev razmerja LTV za stanovanjska posojila

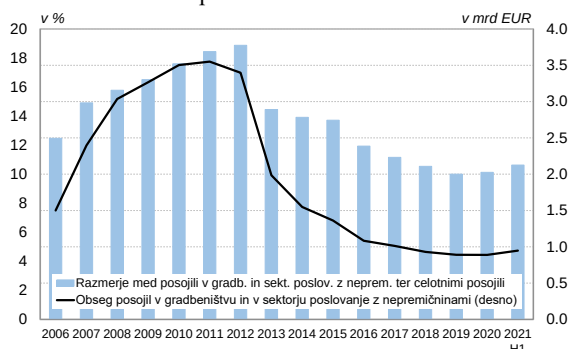

Opomba: Podatki na levi sliki prikazujejo neto odstotno spremembo kreditnih standardov glede na prejšnje četrtletje (neto % kreditnih institucij v vzorcu, ki beležijo zaostritev kreditnih standardov). Neto sprememba nad nič pomeni zaostritev, vrednost pod nič pa omilitev kreditnih standardov.

Vir: Banka Slovenije, ECB SDW.

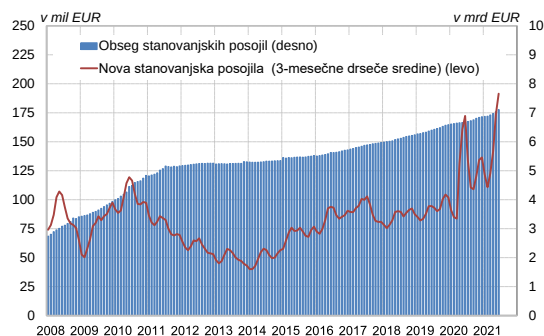
Navkljub izboljšanju večine kazalnikov v sektorju gradbeništva, so banke svojo izpostavljenost gradbenemu sektorju in sektorju poslovanja z nepremičninami med vsemi posojili podjetjem le rahlo povečale, in sicer na 10,6 %, kar hkrati predstavlja 4,0 % posojil nebančnemu sektorju. Pred pandemijo je ob koncu leta 2019 izpostavljenost gradbenemu sektorju in sektorju poslovanja z nepremičninami med vsemi posojili podjetjem znašala 10,0 % (Slika 1.47). Obseg posojil namenjenih gradbenemu sektorju je na polovici leta 2021 skupaj z obsegom posojil sektorju poslovanja z nepremičninami znašal okoli 0,95 mrd EUR. Krepeje se povečuje obseg stanovanjskih posojil gospodinjstvom, ki je v prvi polovici leta 2021 znašal okoli 7,1 mrd EUR oziroma 29,2 % posojil nebančnemu sektorju, povprečni obseg novih poslov pa je v istem obdobju znašal 143 milijonov EUR (Slika 1.48).

Slika 1.47 Obseg posojil gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami

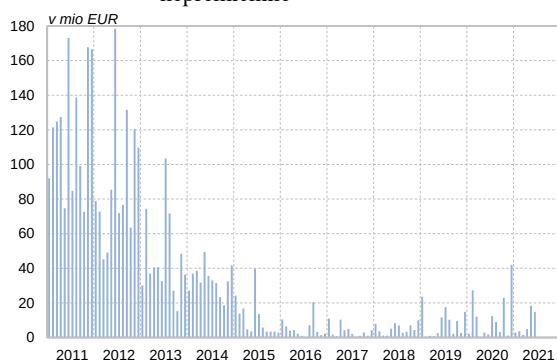
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.48 Obseg in rast stanovanjskih posojil

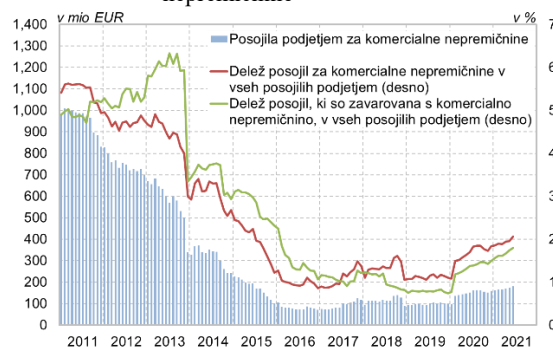
Zmerna rast bančnih posojil podjetjem za nakup poslovnih nepremičnin se je nadaljevala tudi v prvi polovici leta 2021. Stanje posojil, danih podjetjem za poslovne nepremičnine je tako junija leta 2021 znašalo 181 milijonov EUR, in se na medletni ravni povečalo za okoli 30 milijonov EUR (Slika 1.50). Obseg novih posojil za poslovne nepremičnine je v prvi polovici leta 2021 v povprečju znašal 7,7 milijonov EUR na mesec (10 milijonov EUR v enakem obdobju lani) (Slika 1.49). Kljub temu pa je manj aktivno dogajanje na trgu poslovnih nepremičnin v primerjavi s trgom stanovanjskih nepremičnin v splošnem odraz manjših potreb podjetij po bančnih virih v zadnjih šestih letih.

Slika 1.49 Nova posojila podjetjem za poslovne nepremičnine

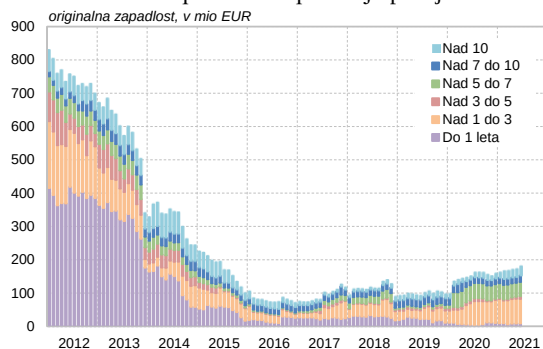
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.50 Obseg posojil podjetjem za poslovne nepremičnine

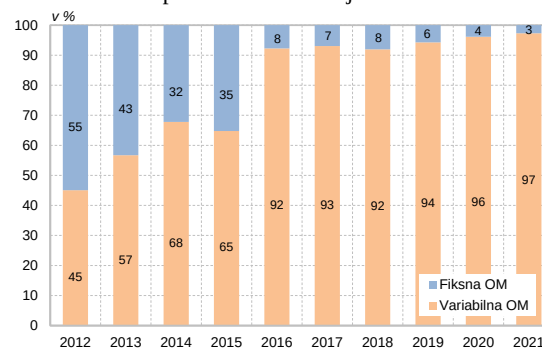
Pri posojilih za poslovne nepremičnine je večina posojil še vedno vezana na spremenljivo obrestno mero. V stanju posojil je bilo v prvi polovici leta 2021 kar 97 % vseh posojil za poslovne nepremičnine obrestovanih s spremenljivo obrestno mero, pri čemer so bila vsa posojila odobrena v evrih (Slika 1.52). Struktura ročnosti posojil pa se je v prvi polovici leta 2021 stabilizirala, s povprečno ročnostjo okoli 5 let (Slika 1.51).

Slika 1.51 Distribucija ročnosti za poslovne nepremičnine po stanju posojil

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.52 Stanje posojil za poslovne nepremičnine po vrsti obrestovanja

1.3 Tveganje financiranja

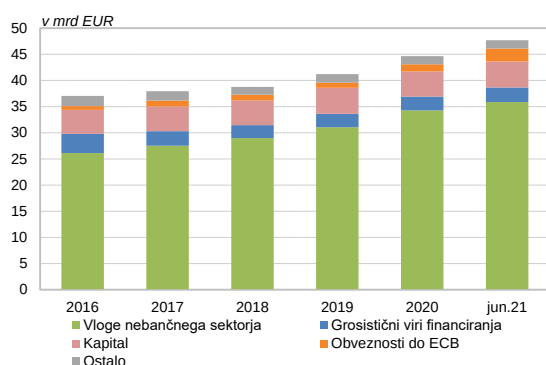
Vloge nebančnega sektorja so se v prvi polovici leta 2021 ponovno močno povečale in tako ostale stabilen vir financiranja slovenskih bank. Povečale so se predvsem vloge gospodinjstev, ki so kljub večjim možnostim za trošenje ob sprostitvi ukrepov za zaježitev pandemije Covid-19 ostala previdna pri porabi svojih prihrankov. V nasprotju z gospodinjstvi so nefinančne družbe v drugem četrtletju že začele zmanjševati sredstva pri bankah, najverjetneje zaradi likvidnostnih potreb ob ponovnem zagonu svojih dejavnosti v polnem obsegu, nekatere pa so sredstva umaknile tudi zaradi znižanja mejnega zneska za obračun ležarin. Negativni razvoj pandemije v prihodnje, nizke obrestne mere in uvedba ležarin nekaterih bank so najverjetneje glavni razlogi, da varčevalci še naprej želijo prosto razpolagati s prihranki, ki jih imajo na računih pri bankah. Kljub temu, da je trenutno priliv vlog pomemben vir financiranja bank, pa visok in nadalje naraščajoč delež vlog na vpogled prispeva k razmeroma visoki vrzeli med ročnostjo naložb in obveznosti, zaradi česar tveganje financiranja še naprej ocenjujemo kot zmerno. Nenadni stresni dogodek bi sicer lahko povzročil umik vlog in s tem nestabilnost financiranja nekaterih bank, vendar trenutno ocenjujemo, da je verjetnost realizacije tega tveganja v bližnji prihodnosti majhna. Odvisnost bank od grosističnih virov financiranja je ostala nizka, s tem pa tudi izpostavljenosti tveganju morebitnega prenosa negativnih vplivov iz tujih finančnih trgov na financiranje slovenskih bank.

Viri financiranja bank

Vloge nebančnega sektorja, med njimi predvsem vloge gospodinjstev, so se tudi po spomladanskem izboljšanju epidemioloških razmer in povečanih možnostih za trošenje, v prvi polovici leta 2021 močno okrepile. Obseg vlog nebančnega sektorja je bil v prvi polovici leta večji za 1,6 mrd EUR (Slika 1.54), kar je primerljivo s prirastom v prvi polovici leta 2020. Medletna rast vlog nebančnega sektorja se je v drugem četrtletju 2021 upočasnila predvsem zaradi upada vlog nefinančnih družb in junija medletno znašala 9,8 % ter še vedno presegla raven pred pandemijo.

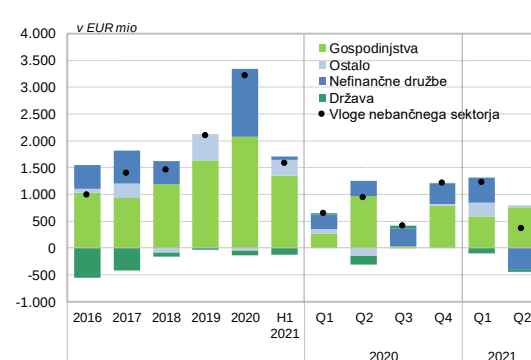
Med ostalimi viri financiranja so se okrepile predvsem obveznosti do Evrosistema. Nekatere banke so namreč sodelovale na avkcijah dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO-III) pri Evrosistemu in pridobile cenovno ugodne vire, ki jih nameravajo v prihodnje usmeriti predvsem v financiranje gospodarstva. Kljub porastu je delež teh obveznosti med viri financiranja ostal razmeroma nizek (Slika 1.53), junija 2021 je na ravni bančnega sistema znašal 5,2 %. Večina bank v prvi polovici leta 2021, tako kot v zadnjih letih, ni imela večjih potreb po dodatnem zadolževanju pri tujih bankah ali preko izdaje dolžniških vrednostnih papirjev, zato se je delež grosističnih virov ohranil pri 5,9 % vseh virov financiranja. Ob majhni odvisnosti slovenskih bank od grosističnih virov ostaja njihovo financiranje manj izpostavljeno prenosom morebitnih negativnih vplivov s tujih finančnih trgov.

Slika 1.53 Viri financiranja bank

Opomba: Grosistično financiranje zajema obveznosti do bank v tujini in izdane dolžniške vrednostne papirje.
Vir: Banka Slovenije

Slika 1.54 Neto sprememba vlog po sektorjih

Povečevanje vlog gospodinjstev, ki je postalo izrazitejše po ponovni zaostritvi ukrepov za zaježitev pandemije oktobra 2020, se je nadaljevalo tudi v prvi polovici leta 2021. Obseg vlog se je povečal za 1,4 mrd EUR na 23,8 mrd EUR. Medletna rast vlog gospodinjstev se je, zaradi nekoliko višjih prirastov v drugem četrtletju 2020, upočasnila na 10,1 %. Gospodinjstva so, tudi po ponovnem zagonu vseh gospodarskih dejavnosti v drugem četrtletju 2021 in povečani možnosti trošenja in investicij, še naprej povečevala stanja na računih pri bankah. Rast plač, finančna pomoč države za lažje soočanje s posledicami pandemije in delno tudi sezonski vpliv (izplačila regresov) so dejavniki, ki so vplivali na rast prihrankov

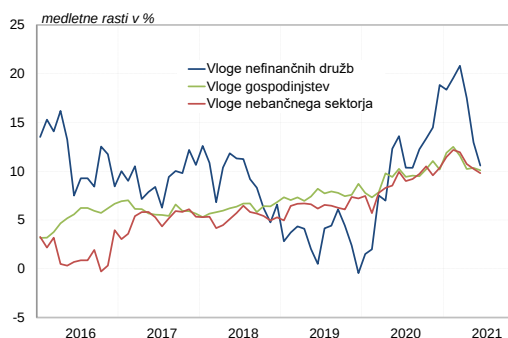
gospodinjstev v bankah. Povprečni mesečni prirast vlog gospodinjstev je v drugem četrtletju 2021 z 255 mio EUR za tretjino presežal povprečje mesečnih prirastov v letu 2020.

Takšno obnašanje gospodinjstev pri porabi prihrankov lahko najverjetneje delno pripisujemo previdnostnemu obnašanju in zagotavljanju osebne likvidnostne rezerve, saj ostaja razvoj pandemije še naprej negotov. Kar pri 88 % fizičnih oseb²¹ so prihranki,²² ki jih imajo pri eni banki, nižji od 20.000 EUR, v povprečju pa v tem vrednostnem razredu znašajo 2.800 EUR. Ležarine za prihranke fizičnih oseb so zaenkrat uvedle le nekatere banke in sicer za varčevalce, katerih skupna vrednost prihrankov presega vnaprej določeno mejno vrednost. Ta se med bankami razlikuje in spreminja, pri nobeni banki pa septembra 2021 ni bila nižja od 100.000 EUR. Konec leta 2020 je imelo 1,1 % fizičnih oseb pri eni banki več kot 100.000 EUR prihrankov, njihov skupni obseg pa je znašal 4,9 mrd EUR. Nadaljnja uvedba oziroma zniževanje mejnih zneskov ležarin za prihranke fizičnih oseb bi lahko v prihodnje povzročila delni umik vlog iz bank oziroma preusmeritev v druge oblike naložb (vzajemni skladi, pokojninska varčevanja, naložbe v nepremičnine), kar že opažajo nekatere banke, ki so ležarine že uvedle.²³ Te ugotavljajo, da varčevalci del svojih prihrankov preusmerjajo znotraj iste banke, predvsem v vzajemne sklade.

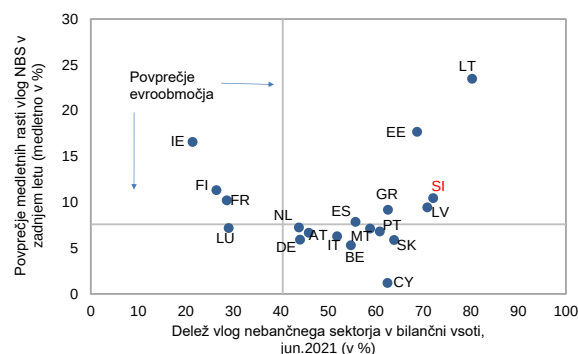
Medletna rast vlog nefinančnih družb se je v prvi polovici leta 2021 upočasnila (Slika 1.55), vendar junija z 10,6 % ostala višja kot pred začetkom pandemije. Obseg vlog nefinančnih družb se je povečal le za 61 mio EUR na 8,1 mrd EUR, saj so družbe, predvsem v drugem četrtletju, zmanjšale del svojih prihrankov pri bankah. Znižale so se predvsem pri tistih bankah, ki so v tem obdobju zmanjšale mejni znesek, ki je osnova za obračun nadomestila za visoka stanja sredstev nefinančnih družb pri banki. V zadnjem enoletnem obdobju se je za 223 mio EUR na 991 mio EUR povečal obseg prihrankov nefinančnih družb pri bankah v tujini, predvsem v Avstriji, Nemčiji in Italiji, ki so najverjetneje države njihovih poslovnih partnerjev ali lastnikov. Pričakujemo, da se bodo v prihodnje vloge nefinančnih družb pri bankah postopno zmanjševale, saj bodo predvsem v gospodarski krizi najbolj prizadete družbe likvidna sredstva potrebovala za tekoče poslovanje, ostale pa tudi za financiranje novih oziroma v času pandemije odloženih investicij.

Vloge nebančnega sektorja so se v zadnjem enoletnem obdobju, tako kot v Sloveniji, okrepile tudi v dveh tretjinah držav evroobmočja. Slovenija sicer med državami ni izrazito izstopala po višini medletne rasti vlog nebančnega sektorja, ta je v povprečju evroobmočja znašala 7,6 %, temveč po pomembnosti tega vira za slovenske banke (Slika 1.56). Slovenija se namreč v evroobmočju uvršča na drugo mesto po deležu vlog nebančnega sektorja v bilančni vsoti. Med vlogami sicer prevladujejo vloge gospodinjstev in nefinančnih družb.

Slika 1.55 Rast vlog po sektorjih

Slika 1.56 Primerjava vlog nebančnega sektorja (NBS) med Slovenijo in evroobmočjem

Opomba: Na sliki desno so prikazani podatki na konsolidirani osnovi. Povprečna medletna rast vlog nebančnega sektorja je izračunana za zadnje enoletno obdobje (maj 2020 – junij 2021).

Vir: Banka Slovenije

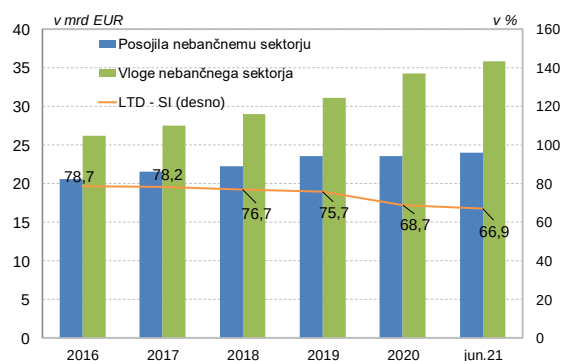
²¹ Podatki v nadaljevanju tega odstavka temeljijo na podatkih za leto 2020, ki jih v skladu s Sklepom o sistemu jamstva za vloge (Uradni list RS, št. 49/16, 27/17 in 139/20) banke poročajo Banki Slovenije in zajemajo upravičene vloge vlagateljev, ki so opredeljene v 9.členu Zakona o sistemu jamstva za vloge (Uradni list RS, št. 27/16). Oblike vlog so v analizi poimenovane v skladu s Prilogo IV, ki je del Sklepa o sistemu jamstva za vloge (Uradni list RS, št. 49/16, 27/17 in 139/20). Podrobnejša analiza teh podatkov je bila predstavljena v Poročilu o finančni stabilnosti, april 2021 (Okvir 1.3, str.36).

²² S prihranki razumemo vsa sredstva, ki jih ima posamezna fizična oseba pri eni banki (sredstva na transakcijskih računih, hranilnih vlogah, varčevalnih računih, depoziti in ostale oblike varčevanja).

²³ Ugotovitve temeljijo na rezultatih ankete o prihodnjih izzivih bančnega sistema, ki je bila avgusta 2021 izvedena med bankami, hranilnicami in podružnicami.

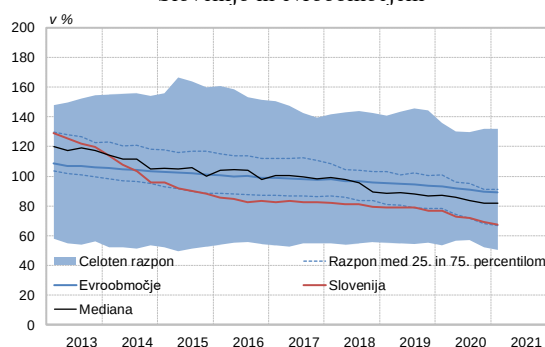
Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) se je v prvi polovici leta 2021 še znižalo, zaradi bistveno višje rasti vlog nebančnega sektorja v primerjavi z rastjo posojil. Junija je znašalo 66,9 %, kar je 5 odstotnih točk manj kot pred enim letom (Slika 1.57). Prirast posojil nebančnemu sektorju je v prvi polovici leta 2021 znašal le malo več kot četrtino prirasta vlog nebančnega sektorja. To pomeni, da so banke lahko financirale celotno kreditno aktivnost brez odvisnosti od drugih, nedepozitnih virov. Hkrati pa tudi kaže, da večine pridobljenih virov, ki jih puščajo na računih pri centralni banki, niso uspele usmeriti v kreditiranje, ki je z vidika donosnosti za banke zelo pomembna oblika naložb. Tako kot v Sloveniji se je tudi v vseh ostalih državah evroobmočja v zadnjem enoletnem obdobju vrednost kazalnika LTD znižala (Slika 1.58), konec prvega četrtletja 2021 je v povprečju na ravni evroobmočja znašala 89 %. Pet držav je imelo marca 2021 vrednost kazalnika LTD nižjo od Slovenije, med njimi predvsem majhne države.

Slika 1.57 Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD)

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW), lastni izračuni

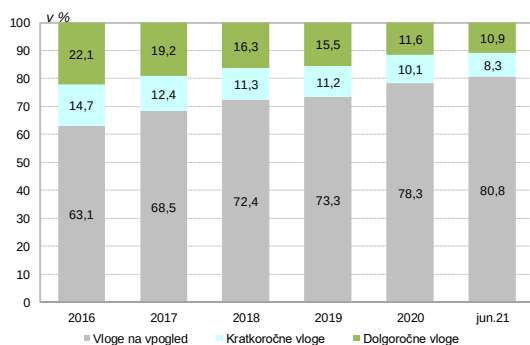
Slika 1.58 Primerjava razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) med Slovenijo in evroobmočjem

Ročnost vlog ter vrzel v ročnosti med naložbami in obveznostmi

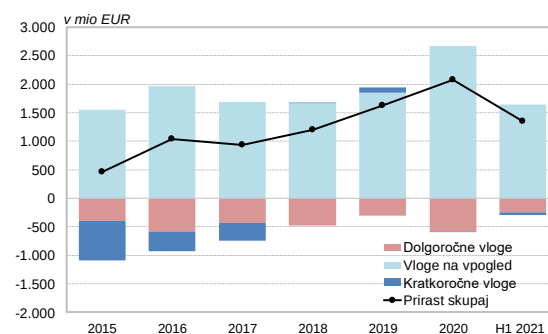
Nizke depozitne obrestne mere, uvedba ležarin pri nekaterih bankah in negotov razvoj pandemije Covid-19 v prihodnje še naprej odvrčajo varčevalce od vezave prihrankov v bankah. Vloge na vpogled so se zato tudi v prvi polovici leta 2021 močno povečale in junija znašale skoraj 81 % vseh vlog nebančnega sektorja (Slika 1.59) oziroma 85 % vseh vlog gospodinjstev, kar je največ po letu 1994. Kratkoročne in dolgoročne vezane vloge so se zmanjšale (Slika 1.60). Varčevalci torej še naprej ohranjajo možnost takojšnje uporabe privarčevanih sredstev v primeru likvidnostnih potreb in pričakujemo, da se bo takšen trend nadaljeval tudi v prihodnje.

Slika 1.59 Struktura vlog nebančnega sektorja po ročnosti

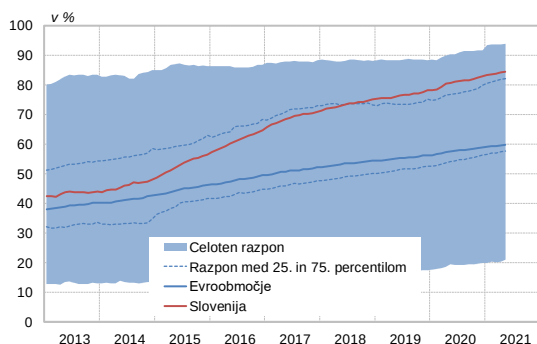
Vir: Banka Slovenije

Slika 1.60 Prirast vlog gospodinjstev po ročnostih

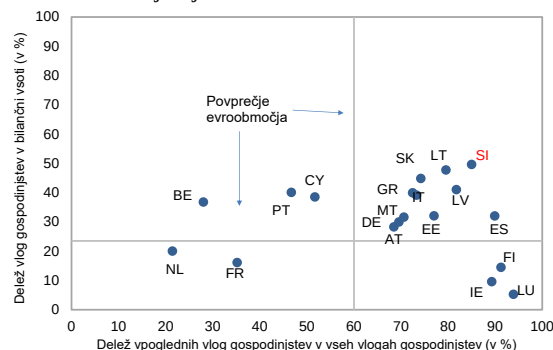
Vloge gospodinjstev na vpogled so se v prvi polovici leta 2021, tako kot v Sloveniji, povečale tudi v vseh ostalih državah evroobmočja. Rast vlog gospodinjstev na vpogled je v Sloveniji s 15,4 % presegla povprečno rast evroobmočja za skoraj pet odstotnih točk. Slovenija med državami izstopa po pomenu vlog gospodinjstev v bilancah bank med katerimi prevladujejo vloge na vpogled (Slika 1.62). S tem so slovenske banke bolj izpostavljene tveganju financiranja ob morebitni nestabilnosti tega vira kot banke v državah, pri katerih je delež vlog na vpogled v bilančni vsoti nižji.

Slika 1.61 Gibanje deleža vlog na vpogled v vlogah gospodinjstev po državah evroobmočja

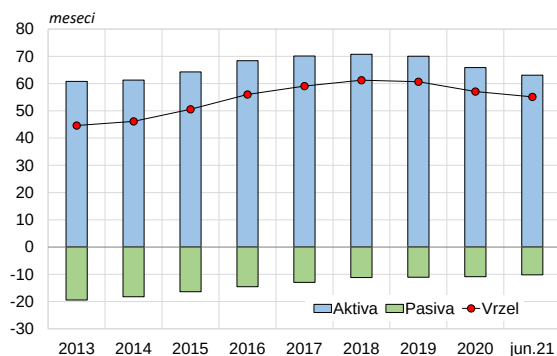
Vir: ECB (SDW), lastni izračuni

Slika 1.62 Primerjava vlog na vpogled in vseh vlog gospodinjstev po državah evroobmočja, junij 2021

Možen vir nestabilnosti financiranja izvira iz vrzeli v ročnosti med naložbami in obveznostmi, ki je kljub znižanju ostala razmeroma visoka. Do uresničitve tveganja pri posameznih bankah bi lahko prišlo v primeru nenadnih večjih premikov vlog med bankami ali umika vlog iz bančnega sistema. V prvi polovici leta 2021 se je vrzel v ročnosti med naložbami in obveznostmi znižala za 2 meseca na 4,4 leta, vendar s tem še vedno za skoraj eno leto presegla vrzel pred začetkom hitre rasti vlog na vpogled leta 2013 (Slika 1.63). Zmanjšanje vrzeli je predvsem posledica povečanja likvidnih sredstev na računih pri centralni banki, ki je bilo izrazitejše v primerjavi s povečanjem kratkoročnih in dolgoročnih posojil nebančnemu sektorju (Slika 1.64), zato se je tehtano povprečje ročnosti aktive zmanjšalo. Tehtano povprečje ročnosti pasive je ostalo nizko zaradi visokega deleža vpoglednih vlog nebančnega sektorja, ki se še povečuje. Vloge nebančnega sektorja so torej, kljub pandemiji Covid-19 in uvedbi ležarin za prihranke fizičnih oseb nekaterih bank, ostale stabilen vir financiranja. Morebitna uvedba ležarin tudi s strani ostalih bank in zniževanje mejnih zneskov prihrankov fizičnih oseb, ki je osnova za obračun ležarin, bi lahko povzročila manjši premik vlog med bankami ali iz bančnega sistema.

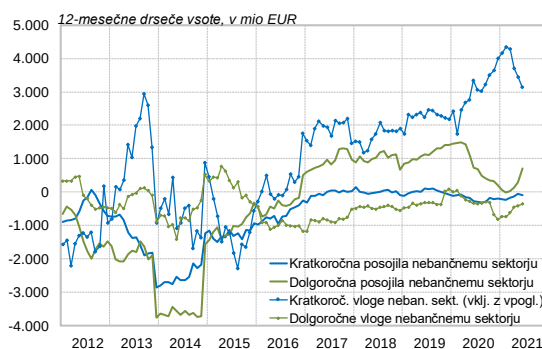
Slika 1.63 Tehtano povprečje ročnosti aktive in pasive ter vrzel v ročnosti

Opomba: Posojila nebančnega sektorja po ročnosti vključujejo le posojila po odplačni vrednosti.

Vir: Banka Slovenije

Slika 1.64 Neto prirasti vlog in posojil nebančnega sektorja po ročnosti

1.4 Obrestno tveganje

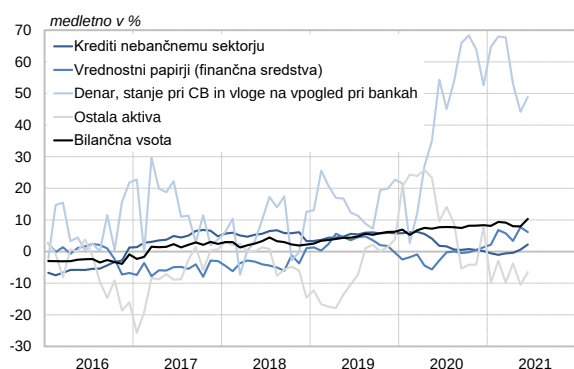
V prvi polovici leta 2021 se je nadaljevala precej šibka kreditna aktivnost, izrazita rast najbolj likvidnih naložb bank in močna rast vlog na vpogled nebančnega sektorja. To je le v manjši meri vplivalo na povečanje obrestne občutljivosti bank, s čimer tudi obrestno tveganje ostaja zmerno. Obrestno tveganje izvira iz ročnostne neusklajenosti tistih naložb in virov, ki imajo fiksno obrestovanje oziroma iz razlike v obdobju fiksacije obrestnih mer pri naložbah v primerjavi z viri. Delež posojil nebančnemu sektorju se je do polovice leta zmanjšal na polovico bilančne vsote bančnega sistema, medtem ko se je delež likvidnih naložb bank povečal na skoraj četrtino vseh naložb bank. Učinki teh sprememb na povprečno obdobje ponovne določitve aktivnih obrestnih mer so se v večji meri izničili oziroma se je to obdobje le rahlo podaljšalo. Po drugi strani so še naprej močno naraščale obveznosti do nebančnega sektorja, predvsem vloge na vpogled, s čimer se je povprečno obdobje ponovne določitve pasivnih obrestnih mer skrajšalo. Vrzel v ponovni določitvi

obrestnih mer, ki služi kot glavni parameter pri spremljanju obrestne občutljivosti, se je tako nekoliko povečala, vendar je ob upoštevanju stabilnosti temeljnega dela vlog na vpogled še vedno ostala močno negativna. V primeru porasta tržnih obrestnih mer bi se aktivne obrestne mere prilagodile hitreje od pasivnih, s čimer bi bil učinek na neto obrestne prihodke bank pozitiven. Povprečne ročnosti novoodobrenih posojil gospodinjstvom se leta 2021 zaradi močne rasti stanovanjskih posojil podaljšujejo, prav tako pa močno raste delež fiksno obrestovanih posojil. V zadnjem enoletnem obdobju so se precej podaljšale povprečne ročnosti novoodobrenih posojil podjetjem, delež fiksno obrestovanih posojil pa se je v prvi polovici leta ohranil pri podobnih vrednostih kot leta 2020. Obrestne mere za novoodobrena dolgoročna posojila nebančnemu sektorju so še naprej upadale, s čimer so se dodatno izboljšali pogoji za financiranje.

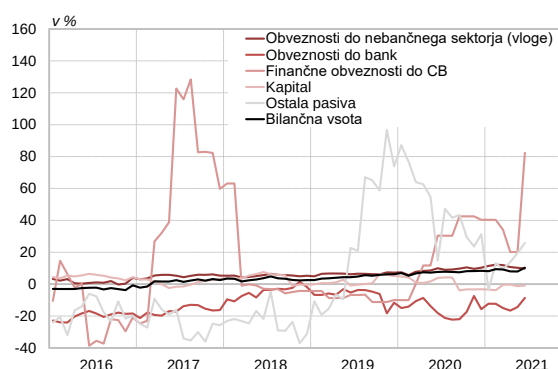
Obrestna občutljivost

Obrestna občutljivost bank se je v prvi polovici leta 2021 ob precej šibki kreditni aktivnosti, nadaljnji izraziti rasti najbolj likvidnih naložb bank in močni rasti vlog na vpogled nebančnega sektorja rahlo povečala, vendar ostaja obrestno tveganje zmerno. Delež posojil nebančnemu sektorju se je tudi v prvi polovici leta 2021 zmanjševal in junija predstavljal le še polovico bilančne vsote bančnega sistema, kar je za skoraj 7 odstotnih točk manj kot v obdobju pred pandemijo. Še naprej se je izrazito povečeval delež likvidnih naložb, kot so denar v blagajni, stanje na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah in junija 2021 predstavljal že skoraj četrtino vseh naložb bank (Slika 1.65). Z vse daljšimi ročnostmi in vse večjim deležem novoodobrenih posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero se je povprečno obdobje ponovne določitve obrestnih mer posojil nebančnemu sektorju precej podaljšalo (Slika 1.68). Kljub temu se je povprečno obdobje ponovne določitve obrestnih mer celotne aktive le rahlo podaljšalo, saj je v bilančni vsoti močno upadel delež posojil nebančnemu sektorju, hkrati pa je močno porasel delež najbolj likvidnih naložb, katerih ročnosti so zelo kratke.

Slika 1.65 Rast naložb bančnega sistema

Slika 1.66 Rast obveznosti bančnega sistema

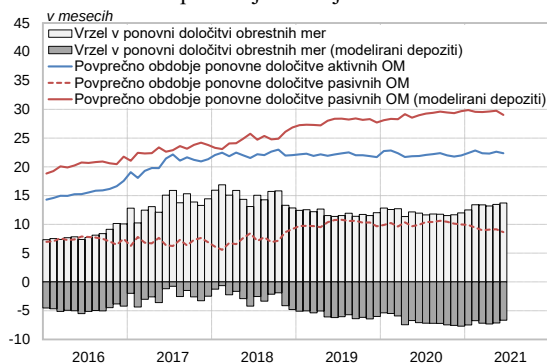
Opomba: Posamezne skupine naložb bančnega sistema so junija 2021 predstavljale naslednje deleže: krediti nebančnemu sektorju 50,3 %, denar v blagajni, stanje na računih pri CB in vloge na vpogled pri bankah 23,2 %, vrednostni papirji (finančna sredstva) 19,5 %, krediti bankam in CB 3,1 %, naložbe v kapital odvisnih, skupaj obvladovanih in pridruženih družb 1,9 %, druga finančna sredstva iz skupine kreditov in terjatev 0,3 % in ostala aktiva 1,6 %. Posamezne skupine obveznosti bančnega sistema so junija 2021 predstavljale naslednje deleže: obveznosti do nebančnega sektorja (vloge nebančnega sektorja) 75,2 %, kapital 10,4 %, finančne obveznosti do CB 5,2 %, obveznosti do bank 5,0 % in ostala pasiva 4,2 %. Zaradi zaokroževanja se posamezne skupine naložb oziroma obveznosti ne seštevajo nujno v 100 %.

Vir: Banka Slovenije

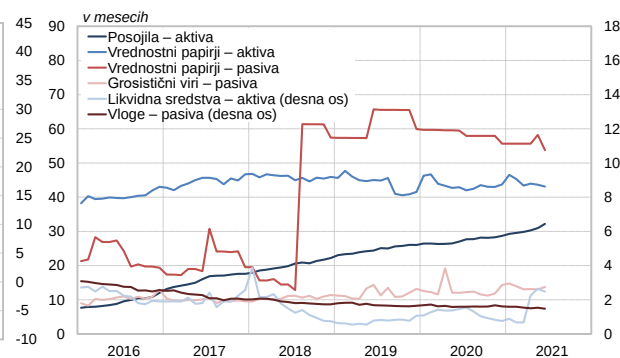
V prvi polovici leta 2021 so še naprej močno naraščale obveznosti do nebančnega sektorja, predvsem vloge na vpogled, ki so junija predstavljale že več kot 81 % vseh vlog nebančnega sektorja (Slika 1.66). Povprečno obdobje ponovne določitve obrestnih mer vlog nebančnega sektorja se je z rastjo vlog na vpogled še dodatno skrajšalo (Slika 1.68), s čimer se je skrajšalo tudi obdobje ponovne določitve obrestnih mer celotne pasive. S tem se je vrzel med obdobjema ponovne določitve aktivnih in ponovne določitve pasivnih obrestnih mer nekoliko povečala, vendar je ob upoštevanju stabilnosti²⁴ temeljnega dela vlog na vpogled še vedno ostala močno negativna (Slika 1.67), kar pomeni, da bi se v primeru porasta tržnih obrestnih mer aktivne obrestne mere prilagodile hitreje od pasivnih, s čimer bi bil učinek na neto obrestne prihodke bank pozitiven.

²⁴ Za oceno obrestnega tveganja je treba upoštevati efektivno ročnost oziroma stabilnost vlog na vpogled. Kljub pogodbeni ročnosti, ki je za vloge na vpogled nič, spadajo te vloge med vire z neopredeljeno ročnostjo. Njihova efektivna ročnost ni nedvoumno definirana in v normalnih tržnih razmerah velja, da močno preseže pogodbeno določeno ročnost in lahko doseže tudi več let.

Slika 1.67 Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestnih mer med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami upoštevajoč zunajbilanco

Slika 1.68 Obdobje ponovne določitve obrestnih mer po bilančnih postavkah

Opomba: Na levi sliki so upoštevani: 89-odstotna stabilnost²⁵ vlog na vpogled z razpršitvijo temeljnega dela vlog na vpogled po časovnih intervalih (modelirani depoziti), zavarovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti in amortizacija.

Vir: Banka Slovenije

Kumulativna obrestna vrzel nakazuje na povečevanje obrestnega tveganja, saj se je vrzel do enega leta v prvi polovici leta 2021 še dodatno zmanjšala. Zaradi stabilnosti temeljnega dela vlog na vpogled so te razpršene v časovne žepke daljših ročnosti. V časovni horizont do enega leta je tako uvrščenih le približno 38 % vseh vlog na vpogled, medtem ko vse obveznosti (vključno z vlogami na vpogled) v časovnem horizontu do enega leta predstavljajo približno polovico vseh obveznosti bančnega sistema. Po drugi strani je delež naložb v časovnem horizontu do enega leta pri 64 % vseh naložb bančnega sistema še vedno precej večji, kar pomeni, da bi bil ob porastu tržnih obrestnih mer v enem letu učinek na neto obrestne prihodke bank pozitiven. Medtem je v daljših časovnih horizontih vrzel negativna, in se je absolutno še povečala, kar pomeni, da bi bil ob porastu tržnih obrestnih mer v horizontih, ki so daljši od enega leta, učinek na neto obrestne prihodke bank že negativen.

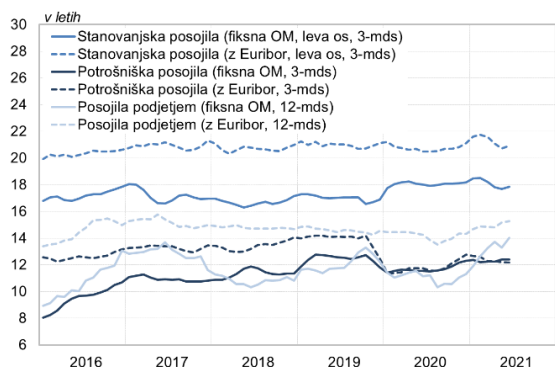
Gibanje ročnosti posojil, deleža posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero in obrestnih mer

Povprečne ročnosti novoodobrenih posojil gospodinjstvom²⁶ se leta 2021 zaradi močne rasti stanovanjskih posojil podaljšujejo (Slika 1.69), z velikim porastom deleža fiksno obrestovanih stanovanjskih posojil pa se je močno povečal delež fiksno obrestovanih posojil gospodinjstvom (Slika 1.71 in Slika 1.72). Novoodobrena fiksno obrestovana stanovanjska posojila sicer ohranjajo povprečno ročnost pri 18 letih, izrazito pa se je povečal njihov delež in v prvi polovici leta predstavljal kar 71 % vseh stanovanjskih posojil. S tem so tudi v stanju fiksno obrestovana stanovanjska posojila v prvi polovici leta močno porasla. Njihov delež se je povečal za 5 odstotnih točk, na 39 %, kar je za toliko kot v celotnem letu 2020. To je povečalo obrestno občutljivost bank in njihovo izpostavljenost obrestnemu tveganju. Povprečne ročnosti potrošniških posojil so z uvedbo zavezujočega makrobonitetnega instrumenta o omejitvi maksimalne ročnosti na 7 let do začetka leta 2020 upadle pod 6 let, vendar so se do konca leta podaljšale in v prvi polovici leta 2021 tako za fiksno obrestovana posojila, kot tudi za variabilno obrestovana posojila, gibale nad šestimi leti. V prvi polovici leta se je, ob še vedno precejšnjem medletnem upadanju potrošniških posojil, glede na leto 2020 za 10 odstotnih točk, na 77 %, povečal delež fiksno obrestovanih novoodobrenih posojil. Delež fiksno obrestovanih posojil se tako povečuje tudi v stanju, kar ob znova nekoliko daljših ročnostih teh posojil povečuje obrestno občutljivost bank na tveganje spremembe (porasta) tržnih obrestnih mer.

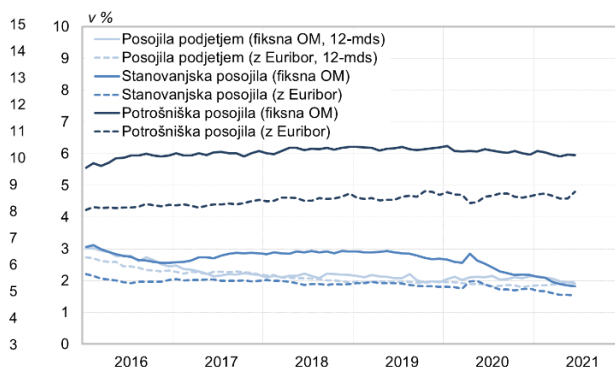
²⁵ Stabilnost vlog na vpogled je ocenjena z modelom, ki poda oceno temeljnega deleža vlog na vpogled. Temeljni delež je tisti del vlog na vpogled, ki se mu z veliko verjetnostjo ne bo spremenila obrestna mera v primeru sprememb tržnih obrestnih mer.

²⁶ Pri stanovanjskih in potrošniških posojilih so podatki o povprečnih ročnostih pridobljeni z drugačno metodologijo zbiranja podatkov, zaradi česar se podatki o povprečnih ročnostih nekoliko razlikujejo od tistih v prejšnjih Poročilih o finančni stabilnosti.

Slika 1.69 Povprečne ročnosti za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil

Slika 1.70 Povprečne obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil

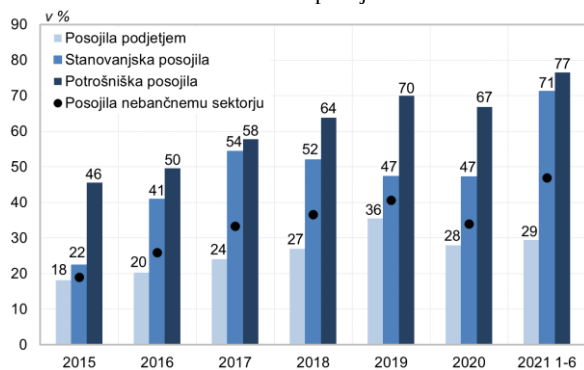

Opomba: Na levi sliki sta ročnosti za stanovanjska in potrošniška posojila predstavljeni kot 3-mesečno drseče povprečje, ročnost za posojila podjetjem pa kot 12-mesečno drseče povprečje. Pri stanovanjskih in potrošniških posojilih so uporabljeni podatki pridobljeni z drugačno metodologijo zbiranja podatkov, zaradi česar se podatkovni seriji nekoliko razlikujeta od tistih v prejšnjih Poročilih o finančni stabilnosti. Na desni sliki je obrestna mera za posojila podjetjem predstavljena kot 12-mesečno drseče povprečje.

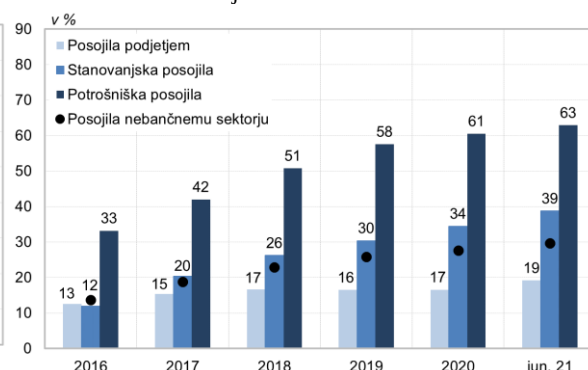
Vir: Banka Slovenije

Povprečne ročnosti novoodobrenih posojil podjetjem so se v zadnjem enoletnem obdobju precej podaljšale (Slika 1.69), medtem ko se je delež fiksno obrestovanih posojil v prvi polovici leta ohranil pri podobnih vrednostih kot leta 2020 (Slika 1.71 in Slika 1.72). Kreditiranje podjetij se je do polovice leta medletno še naprej zmanjševalo, pri čemer so prevladovala dolgoročna posojila, ki so jih banke v prvi polovici leta s podjetji sklenile več kot dvakrat toliko kot kratkoročnih. Delež fiksno obrestovanih novoodobrenih posojil se je z 29 % ohranil blizu vrednosti iz leta 2020, s čimer se je v stanju njihov delež še povečal in junija znašal 19 %. Pri dolgoročnih posojilih se je spremenila struktura po vrsti obrestovanja, saj se je povečal delež novoodobrenih fiksno obrestovanih posojil, ki so v prvi polovici leta predstavljala eno četrtnino vseh dolgoročnih posojil podjetjem, kar je za 9 odstotnih točk več kot leta 2020. Podaljševanje ročnosti posojil podjetjem in rast deleža fiksno obrestovanih posojil tako podaljšujeta povprečno obdobje ponovne določitve obrestnih mer, s tem pa povečujeta obrestno občutljivost bank na spremembe tržnih obrestnih mer.

Slika 1.71 Delež posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste novoodobrenih posojil

Slika 1.72 Delež posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste posojil v stanjih

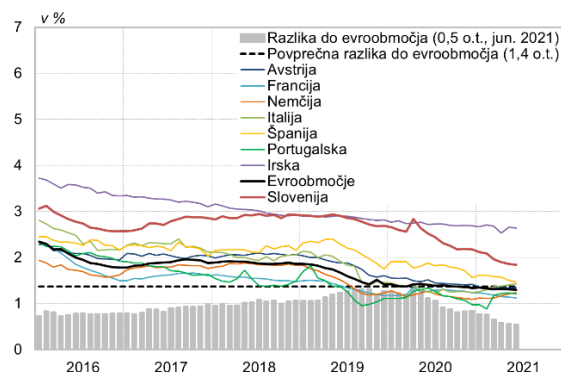
Opomba: Pri variabilni obrestni meri so upoštevana posojila, ki so sklenjena z variabilno obrestno mero ali s fiksno obrestno mero za obdobje krajše od enega leta (tudi če je za celotno obdobje zapadlosti posla). Pri fiksni obrestni meri so upoštevana posojila, ki so sklenjena s fiksno obrestno mero za obdobje daljše od enega leta. Posojila obrestovana s kombinirano obrestno mero za obdobje zapadlosti, ki je daljše od enega leta, predstavljajo zanemarljiv delež in niso vključena med posojila obrestovanimi s fiksno obrestno mero.

Vir: Banka Slovenije

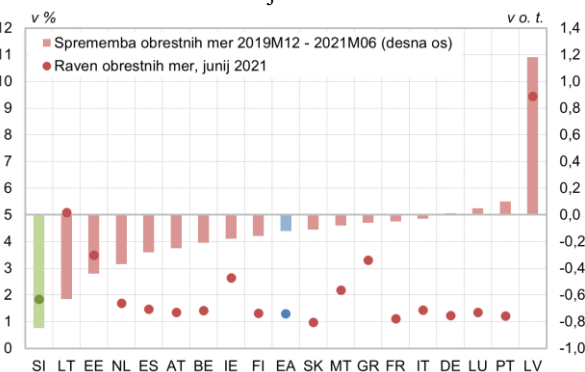
Obrestne mere za novoodobrena dolgoročna posojila nebančnemu sektorju so v prvi polovici leta 2021 še naprej upadale, s čimer so se dodatno izboljšali pogoji za financiranje (Slika 1.70). Ti so se precej izboljšali pri stanovanjskih posojilih, saj se je povprečna pogodbeni fiksna obrestna mera od začetka leta zmanjšala še za tretjino odstotne točke in junija znašala 1,8 %, s tem dosegla zgodovinsko najnižjo stopnjo in razliko do evrskega povprečja zmanjšala na nekaj več kot pol odstotne točke (Slika 1.73). Upad fiksni obrestni meri je bil od decembra 2019 do junija 2021 v Sloveniji največji med vsemi državami evroobmočja

(Slika 1.74). Prav tako je upadla in zmanjšala razliko do evroobmočja povprečna variabilna obrestna mera za stanovanjska posojila, ki je ob polovici leta znašala 1,5 % (Slika 1.73). Pri potrošniških posojilih so se pri obeh vrstah obrestovanja ohranili podobni pogoji kot na začetku leta, s povprečno pogodbeno obrestno mero 6,0 % za fiksno obrestovana posojila in 4,6 % za variabilno obrestovana. Ohranila se je tudi razlika do evroobmočja. Pri podjetjih so se pogoji dolgoročnega financiranja poslabšali pri variabilnem obrestovanju, ki predstavlja tri četrtine dolgoročnih posojil podjetjem, s pogodbeno obrestno mero, ki je v povprečju prve polovice leta znašala 2,0 %. Medtem so se pri fiksno obrestovanju izboljšali, s pogodbeno obrestno mero, ki je v povprečju prve polovice leta znašala 1,8 %. V primerjavi z evroobmočjem se je zmanjšala predvsem razlika pri fiksno obrestovanih posojilih. V splošnem so se tako pogoji financiranja preko nadaljevanja spodbujevalno naravnane denarne politike za vse sektorje dodatno izboljšali.

Slika 1.73 Primerjava fiksni obrestni mer za novoodobrena stanovanjska posojila med državami evroobmočja

Slika 1.74 Primerjava sprememb in ravni fiksni obrestni mer za novoodobrena stanovanjska posojila med državami evroobmočja

Vir: Banka Slovenije, ECB SDW, preračuni Banke Slovenije.

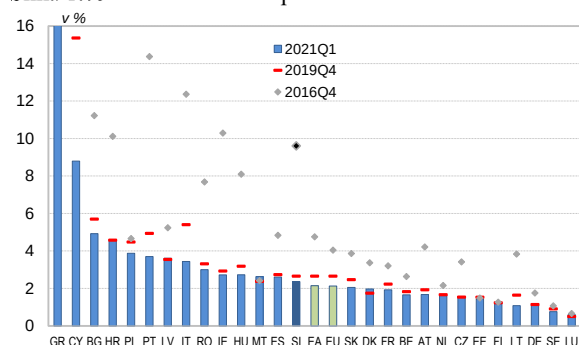
1.5 Kreditno tveganje

Prvo polovico leta 2021 je ob postopnem poteku interventnih ukrepov zaznamovalo okrevanje gospodarstva. Z vidika kreditnega tveganja je v prvi polovici 2021, ob še vedno prisotnih omejitvah poslovanja določenih dejavnosti, največjo negotovost predstavljalo postopno zapadanje odloženih posojil v plačilo. V tem obdobju so nedonosne izpostavljenosti bank ostale nizke. Na ugodnejšo percepcijo kreditnega tveganja s strani bank kažejo tudi prerazvrščanja izpostavljenosti v skupine z manjšim kreditnim tveganjem. Na drugi strani pa določeni kazalniki kažejo na še vedno prisotno povečano kreditno tveganje. Deleži NPE pri posojilih z nezapadlimi odlogi so bistveno višji, kot v preostalem portfelju. Pri potrošniških posojilih so v letu 2021 narasli tako deleži NPE, kot deleži skupine 2 po MSRP9, ob padajoči pokritosti z oslabitvami in zavarovanji. Podobno je v, sicer z vidika izpostavljenosti manjši, skupini obrtnikov, kjer vsi omenjeni kazalniki prav tako kažejo neugodna gibanja. V najbolj ranljivih dejavnostih, predvsem gostinstvu ter rekreaciji, kulturi in razvedrilnih dejavnostih, je veliko negotovosti glede omejitev poslovanja v jesenskih mesecih leta 2021. Kreditno tveganje, ob teh nasprotnojučih tendencah, ocenjujemo kot nekoliko znižano glede na pretekla obdobja, vendar še vedno povečano.

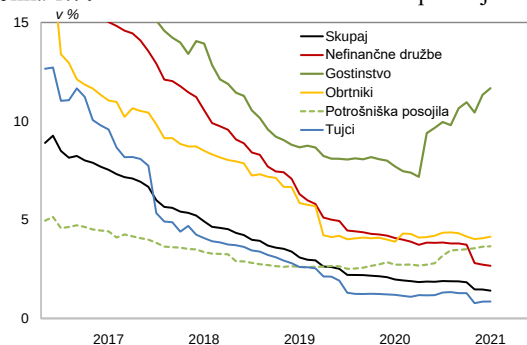
Nedonosne izpostavljenosti bank

Nedonosne izpostavljenosti bank so se, kljub postopnem poteku interventnih ukrepov in zapadanju odobrenih odlogov za bančna posojila, v prvi polovici leta 2021 ohranile na nizkih ravneh. Že od začetka pandemije se je v Sloveniji in v celotnem evroobmočju močno povečalo kreditno tveganje v bankah, kot posledica obsežnih omejitev v ekonomskem in družbenem okolju. Zaradi podpornih ukrepov ekonomskih politik so ravni NPE v večini držav ostale nizke, oziroma so se med pandemijo še zniževale (Slika 1.75). Le v štirih državah EU so se v tem obdobju deleži NPE rahlo povečali, največ za 0,3 odstotne točke. Še vedno pa so v posameznih državah in pri mednarodnih institucijah prisotna pričakovanja o povečanem pritoku NPE v mesecih po poteku podpornih ukrepov.

Slika 1.75 Deleži NPE po državah EU

Slika 1.76 Deleži NPE za izbrane dele portfelja

Opomba: Podatki o NPE po državah EU so na konsolidirani ravni. Zaobjem NPE je v teh primerjavah ožji kot v podatkih za slovenski bančni sistem v nadaljevanju poglavja: zajete so samo izpostavljenosti iz dolžniških instrumentov, kar predvsem zmanjšuje imenovalec kazalnika in posledično povečuje delež NPE. Nekateri podatki za Grčijo in Ciper so zunaj meja skale navpične osi.

Vir: ECB SDW, Banka Slovenije.

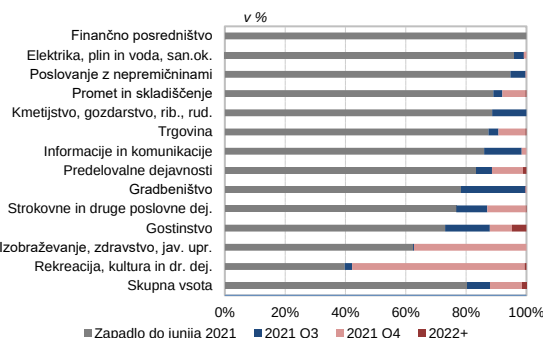
V slovenskem bančnem sistemu so bile spremembe ravni in deležev NPE od septembra 2020 naprej minimalne, v nekaterih delih portfelja pa je prisoten večmesečni trend naraščanja. V aprilu 2021 se je zaradi enkratnega poplačila večjega dolga enega podjetja delež NPE zmanjšal za 0,4 odstotne točke (Slika 1.76).²⁷ Junjski NPE v višini 724 mio EUR in deležu 1,4 % je na zgodovinsko nizki ravni. Brez tega enkratnega dogodka so spremembe v zadnjih devetih mesecih majhne. Razčlenjen vpogled v posamezne dele portfelja pa pokaže dva različna trenda: stabilni ali rahlo padajoči deleži NPE v večini skupin komitentov in dejavnosti, na eni strani, ter večmesečni trend povečevanja NPE v manjšem delu portfelja, na drugi. Po naraščanju NPE izrazito izstopa gostinstvo, v katerem je bilo junija že 11,6 % izpostavljenosti nedonosnih. V predelovalnih dejavnostih, do katerih so banke izpostavljene z dobro četrtino portfelja nefinančnih družb, se deleži NPE ohranjajo pri nizkih 2 %. V drugih dejavnostih NFD so se deleži NPE v letu 2021 zmanjševali (z izjemo dveh dejavnosti, sicer nizkimi deleži).²⁸ Okrevanje večjega dela gospodarstva že kmalu po prvi delni sprostitvi omejevalnih ukrepov v februarju 2021 je pozitivno vplivalo na sposobnost komitentov za poplačevanje dolgov. Ohranjanje omejitev pri poslovanju gostinstva v večjem delu prve polovice 2021, se je, nasprotno, odrazilo v dodatnem porastu NPE v tej dejavnosti.

V delu portfelja, za katerega so banke odobrile odlog so deleži NPE nadpovprečni in še naraščajo. V gostinstvu se je delež NPE v odloženih (zapadlih in aktivnih) izpostavljenostih v prvi polovici 2021 povečal z 10,7 % (decembra) na 13,7 % (junija) (Slika 1.78). Večji deleži NPE v odloženih izpostavljenostih so junija prisotni še v gradbeništvu (21,3 %) ter strokovnih, poslovnih in drugih storitvah (13,4 %). Porasti deležev pa so prisotni tudi v večini drugih dejavnosti. Na ravni celotnega portfelja NFD z odobrenimi odlogi se je delež NPE povečal s 5,9 % konec leta 2020 na 7,3 % v juniju 2021. Prerazvrščanje dela odloženih izpostavljenosti med NPE ni nujno povezano z zamudami po njihovi zapadlosti, saj za tiste obroke, ki so zapadli v drugem trimesečju 2021 še ni dovolj dolgega časovnega okna za nastanek daljših zamud. Največjemu deležu izpostavljenosti do NFD z odlogi, 81 %, je odlog do junija že zapadel, 7 % zapade v tretjem in 11 % v zadnjem četrtletju 2021 (Slika 1.77). V gostinstvu je zapadlo nekoliko manj odlogov, 73 %, pomemben delež pa je zapadel tekom poletnih mesecev, ko je bilo poslovanje dejavnosti v večji meri sproščeno. To lahko zmanjša pritok novih NPE oziroma odpravi že obstoječe zamude pri servisiranju dolga, vendar je v gostinstvu še vedno prisotno veliko negotovosti, prav tako kot v dejavnosti razvedrila, kulture in rekreacije, kjer bo večina odlogov zapadla šele v zadnjih mesecih tega leta. Morebitne dodatne omejitve poslovanja ob ponovnem poslabšanju epidemioloških razmer ohranjajo negotovosti tudi v drugih delih portfelja. Ocene bank o povečani verjetnosti neplačila se v teh pogojih lahko še spremenijo.

²⁷ Po tem poplačilu so se močno zmanjšali deleži NPE tudi v sektorju nefinančnih družb, s 3,7 % na 2,8 %, znotraj NFD v dejavnosti trgovine z 8,1 % na 3,4 % in v velikih podjetjih s 3,0 % na 1,4 %. Prav tako je imelo poplačilo precejšen vpliv na zmanjšanje NPE do tujine, z 1,3 % na 0,8 %, zaradi poplačila dolgov hčerinskih družb v tujini.

²⁸ V dveh dejavnostih z nizkimi deleži NPE, elektrika, plin, voda in sanacija okolja (0,7 %) in prometu (1,7 %), so se deleži NPE v prvem polletju 2021 povečali za 0,1 odstotno točko.

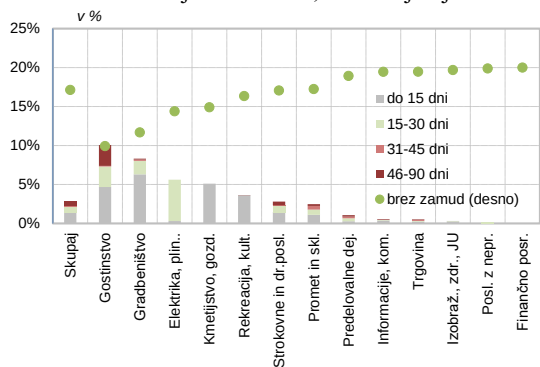
Slika 1.77 Zapadanje odlogov po dejavnosti NFD, junij 2021

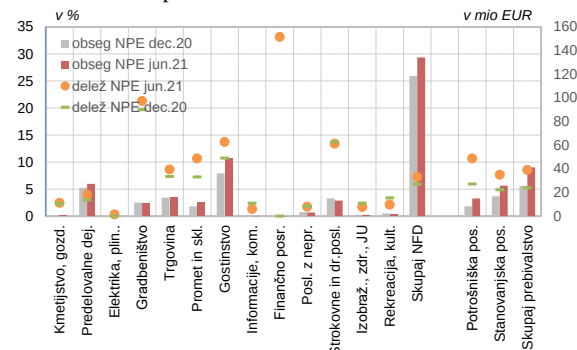
Vir: Banka Slovenije.

Pri potrošniških posojilih se ohranja trend naraščanja obsega in deleža NPE. Po počasni rasti deleža NPE v večini leta 2020 je decembra prišlo do večjega skoka, z 2,8 % na 3,2 %, trend rasti pa se je nadaljeval tudi v prvi polovici 2021, do deleža 3,7 % v juniju (Slika 1.85). Na težave s poplačevanjem posojil nakazujejo tudi izsledki ankete o povpraševanju po posojilih, ki kažejo, da je pri potrošniških posojilih močno naraslo povpraševanje po posojilih za poplačilo obveznosti. V času pandemije so se NPE v stanovanjskih posojilih, nasprotno, znižali z 1,9 % v februarju 2020 na 1,7 % v celotni drugi polovici leta 2020, do junija 2021 so le rahlo narasli, na 1,8 %. Glede na ugodne trende pri razpoložljivem dohodku gospodinjstev, varčevanju in pričakovanjih, je poslabšanje portfelja potrošniških posojil verjetno primarno povezano s kreditnimi standardi pri njihovem odobravanju. Vintage analiza potrošniških posojil kaže, da je bila stopnja neplačila pri potrošniških posojilih sklenjenih v obdobju enega leta pred uvedbo makrobonitetnega ukrepa, ki omejuje kreditiranje prebivalstva, večja kot pri posojilih sklenjenih po njegovi uvedbi. V Poročilu o finančni stabilnosti, april 2021 smo ugotavljali,²⁹ da je za posojila, ki odstopajo od ukrepa omejevanja razmerja med stroškom servisiranja celotnega dolga in dohodkom kreditogjemaleca (ukrep DSTI), bolj verjetno, da bo pri njih odobren moratorij in da postanejo nedonosna, podobno je bilo ugotovljeno za posojila, ki odstopajo od ukrepa omejevanja ročnosti,

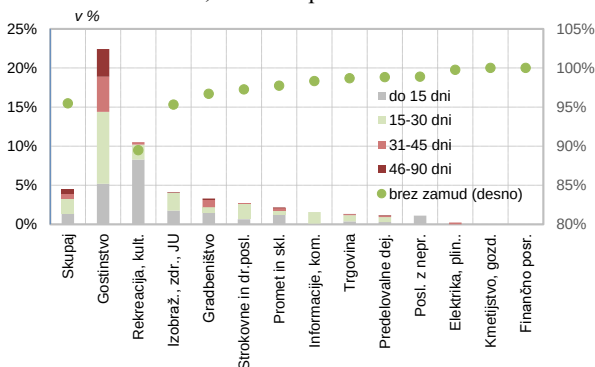
Slika 1.79 Zamude pri poravnavanju dolga iz zapadlih donosnih posojil z odlogom po dejavnosti NFD, deleži v juniju 2021

Slika 1.78 NPE v izpostavljenostih z odlogom po dejavnosti NFD in vrstah posojil prebivalstvu

Slika 1.80 Zamude pri poravnavanju dolga iz zapadlih donosnih posojil z odlogom po dejavnosti NFD, deleži v aprilu 2021

Opomba: V obeh slikah so upoštevani le posli z odobrenim odlogom (ne glede na to, ali je že potekel), ki niso v statusu NPE.

Vir: Banka Slovenije.

Določen porast novih NPE pri nefinančnih družbah lahko pričakujemo v primerih, ko je po poteku odloga že prišlo do zamud pri poravnavanju obveznosti. Med družbami z odobrenimi odlogi, ki zamujajo s plačili do 90 dni (in niso že razvrščena med NPE) je bilo junija kar 57 % izpostavljenosti do družb iz gostinstva, preostalo pa je razporejeno med vse druge dejavnosti. V gostinstvu je delež izpostavljenosti z zapadlimi odlogi, ki so v zamudi do 90 dni, znašal 10 % (Slika 1.79). Delež je visok tudi v gradbeništvu, dobrih 8 %, pri drugih dejavnostih pa znaša manj kot 5 %. Vendar je ob tem opazen tudi ugoden trend zmanjševanja zamud, zlasti v gostinstvu, kjer so zamude do 90 dni še v aprilu dosegale 23 % zapadlih odloženih izpostavljenosti (Slika 1.80), ter v rekreaciji, kulturi in razvedrilu, kjer so se te zamude z več kot

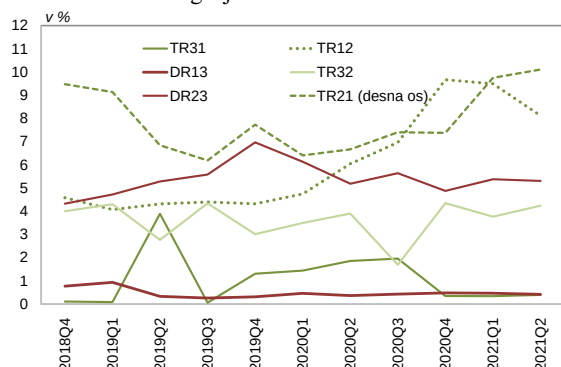
²⁹ https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/fsr_april_2021_sl.pdf, okvir 5.3.

10 % v aprilu do junija zmanjšale na le tretjino tega deleža. Ugodnejša je tudi struktura zamud do 90 dni, saj so bile junija v večini dejavnosti krajše od enega meseca. Poletni meseci z bistveno manjšimi omejitvami v poslovanju lahko to podoba še izboljšajo.

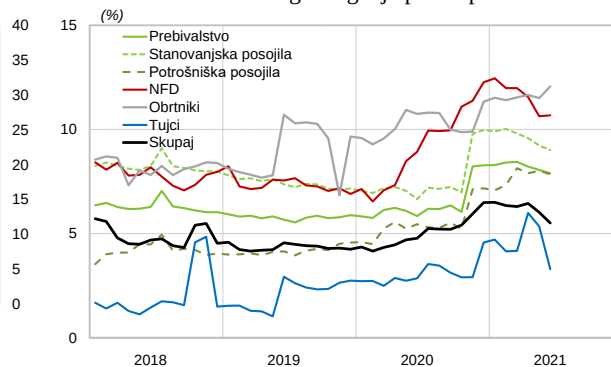
Skupine kreditnega tveganja³⁰

Medtem ko ugodni trendi deležev NPE večinoma ne razkrivajo povečanega kreditnega tveganja v obdobju pandemije, je dinamika prehodov med skupinami kreditnega tveganja bolj povedna. Enoletne stopnje prehodov³¹ med posameznimi skupinami kreditnega tveganja (po MSRP9) kažejo živahno dinamiko predvsem med skupinama 1 in 2 (Slika 1.81). Izrazito povečani prehodi iz skupine 1 v skupino 2 so se v prvi polovici 2021 umirili, vendar so še vedno bistveno večji kot v obdobju pred pandemijo. V zadnjem četrtletju 2020 je iz skupine 1 v skupino 2 v sektorju nefinančnih družb medletno migriralo 9,7 % izpostavljenosti skupine 1 (v primerjavi s 4,3 % v Q4 2019, pred pandemijo), pol leta kasneje se je stopnja prehodov zmanjšala na 8,1 %. Hkrati so se v letu 2021 povečali prehodi v nasprotno smer, iz skupine 2 nazaj v skupino 1.

Slika 1.81 Stopnje prehodov med skupinami kreditnega tveganja za nefinančne družbe

Slika 1.82 Delež izpostavljenosti v skupini 2 kreditnega tveganja po skupinah komitentov

Opomba: Na sliki desno oznake v legendi označujejo stopnje prehoda (TR, Transition Rate) med skupinami kreditnega tveganja (1, 2 in 3) v odstotkih. Pri izračunu stopenj prehodov izpostavljenosti med posameznimi skupinami kreditnega tveganja je enota opazovanja poslovna banka-pogodba-datum. Vključene so vse izpostavljenosti, ki poročajo vrednost razvrščenih terjatev po odplačni vrednosti in skupino kreditnega tveganja na začetku opazovanega obdobja. Za podatek na koncu obdobja se upošteva zadnji razpoložljivi podatek za to pogodbo znotraj leta.

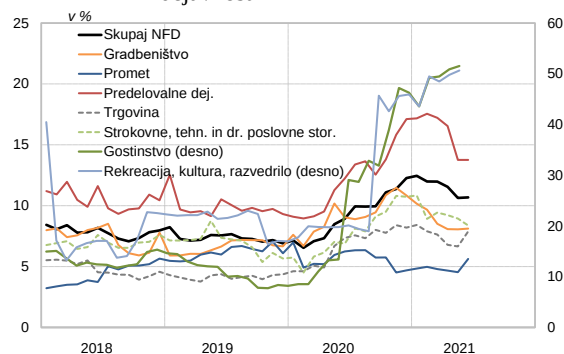
Vir: Banka Slovenije.

Tveganost kreditnega portfelja, merjena z deležem skupine 2 kreditnega tveganja, se med posameznimi skupinami komitentov močno razlikuje, pri najbolj tveganih pa ta delež še vedno narašča. Na ravni celotnega portfelja se je delež skupine 2 kreditnega tveganja do konca leta 2020 povečal na 6,5 % v primerjavi s 4,2 % konec leta 2019, v maju in juniju letos se je ponovno zmanjšal, na 5,5 % (Slika 1.82). Delno je to posledica precejšnje rasti celotne izpostavljenosti bank do podjetij, prebivalstva, tujcev, še zlasti pa do centralne banke (od skupnega prirasta izpostavljenosti za 3,5 mrd EUR, se na centralno banko nanaša kar 2,1 mrd EUR) v prvem polletju 2021. Pomembnejši dejavnik pa je obratni tok prerazvrščanja med skupinami kreditnega tveganja v primerjavi s prevladujočim tokom v letu 2020: izpostavljenosti iz skupine 2 s povečanim kreditnim tveganjem so banke prerazvrščale nazaj v skupino 1, k čemur so prispevala ugodna gibanja v gospodarstvu in izboljšane napovedi o prihodnji rasti. Zmanjšanje deleža skupine 2 je izrazito v sektorju NFD in pri stanovanjskih posojilih, do preloma je v zadnjih dveh mesecih prišlo tudi pri tujcih. Nasprotno pa se je naraščanje skupine 2 nadaljevalo pri potrošniških posojilih in pri obrtnikih, kjer je delež skupine 2 junija dosegel največjo vrednost med skupinami komitentov, 12,1 %.

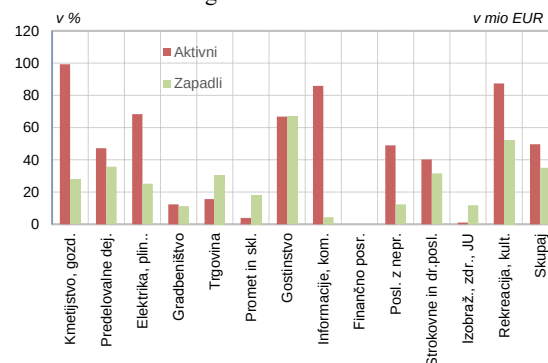
³⁰ Banke finančna sredstva skladno z MSRP9 razvrščajo v tri skupine kreditnega tveganja. V skupini 1 in 2 so izpostavljenosti do plačnikov. V skupino plačnikov 2 so razvrščena finančna sredstva, pri katerih se je kreditna kvaliteta pomembno poslabšala od datuma pripoznanja. V skupino neplačnikov (skupina 3) se razvrstijo vse izpostavljenosti, opredeljene kot neplačane izpostavljenosti.

³¹ Pri izračunu enoletnih stopenj prehodov izpostavljenosti med posameznimi skupinami kreditnega tveganja je enota opazovanja poslovna banka-komitent-pogodba-datum. Upoštevajo se pogodbe, ki so bile v stanju na začetku opazovanega obdobja ter imajo takrat pozitivno vrednost razvrščenih terjatev po odplačni vrednosti in zavedeno skupino kreditnega tveganja. Kot izpostavljenost je v števcu in imenovalcu uporabljena bruto izpostavljenost bilančnih in zunajbilančnih postavk (brez upoštevanja konverzijskih faktorjev) iz začetka opazovanega obdobja T.

Slika 1.83 Delež izpostavljenosti v skupini 2 po dejavnosti nefinančnih družb

Slika 1.84 Delež skupine 2 v aktivnih in zapadlih odlogih nefinančnih družb

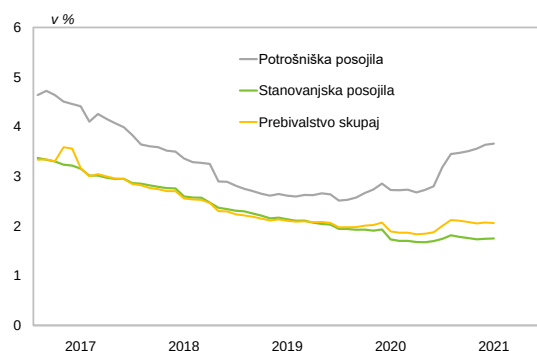

Vir: Banka Slovenije.

Prerazporejanje izpostavljenosti med skupinami kreditnega tveganja se v letošnjem letu razlikuje tudi znotraj sektorja NFD. Splošni naraščajoči trend v letu 2020 v vseh dejavnostih se je v letu 2021 razdelil glede na obseg omejitev v njihovem poslovanju. V dejavnostih, ki zaradi pandemije še niso v celoti zagnale svojega poslovanja – gostinstvo ter rekreacija, kultura in razvedrilo – delež skupine 2 presega polovico izpostavljenosti bank, s tendenco nadaljnje rasti (Slika 1.83). V drugih dejavnostih so deleži bistveno nižji in v letu 2021 padajoči. Junija je sicer v večini dejavnosti prišlo do njihove ponovne rasti, na podlagi enega meseca pa še ni možno govoriti o obratu trenda. Pri tem banke ocenjujejo, da pomenijo odložene izpostavljenosti do NFD večje tveganje od preostalega portfelja, saj je delež skupine 2 v (aktivnih in zapadlih) odlogih junija znašal 35,1 %, v celotnem portfelju NFD pa 10,7 %. Tveganja so različno ovrednotena tudi glede na zapadlost odlogov. V večini dejavnosti je delež skupine 2 višji v izpostavljenostih z aktivnimi kot v izpostavljenostih z zapadlimi odlogi (Slika 1.84), kar odraža negotovost bank glede bodočega servisiranja odloženih posojil po zapadlosti odlogov.

V sektorju prebivalstva se je prerazvrščanje v skupino s povečanim kreditnim tveganjem pričelo kasneje, v zadnjih mesecih 2020, in se je pri potrošniških posojilih nadaljevalo tudi v letu 2021. Konec leta 2020 je bilo 7,2 % potrošniških posojil razvrščenih v skupino 2, do marca se je delež povečal na 8,1 % in do junija rahlo znižal, na 7,8 % (Slika 1.86). Delež je večji pri stanovanjskih posojilih (9,0 %), vendar s tendenco zmanjševanja v letu 2021. Deleži NPE so se v tem obdobju še naprej povečevali pri potrošniških in rahlo zmanjševali pri stanovanjskih posojilih.

Slika 1.85 Delež NPE po vrstah posojil prebivalstvu

Slika 1.86 Deleži izpostavljenosti v skupini 2 po vrstah posojil prebivalstvu

Opomba: Porast deležev skupine 2 konec leta 2020 je posledica metodološke spremembe pri eni banki.

Vir: Banka Slovenije.

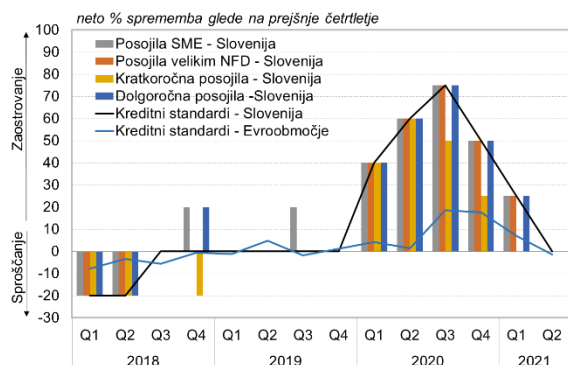
Kreditni standardi bank

Po anketi o bančnih posojilih (Bank Lending Survey, BLS)³² so kreditni standardi pri posojilih gospodinjstvom in nefinančnim družbam v Sloveniji v prvi polovici leta 2021 ostali skoraj povsem nespremenjeni. Dve banki od štirih poročevalk sta še v prvem četrtletju ocenjevali, da splošne gospodarske

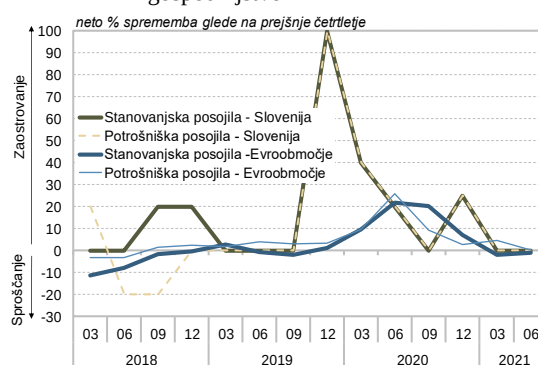
³² V anketi Bank Lending Survey za Slovenijo poročajo štiri banke, ki so junija 2021 po bilančni vsoti predstavljale 60,5 % bančnega sistema, pri posojilih nefinančnim družbam 51,1 %, pri stanovanjskih posojilih 64,5 % in pri potrošniških 60,4 % (izračunano na podlagi podatkov poročenih Banki Slovenije na posamični osnovi).

razmere vplivajo na zaostrovanje kreditnih standardov pri gospodinjstvih, v drugem četrtletju pa je tako oceno podala le še ena banka. Po drugi strani so kreditni standardi za gospodinjstva in nefinančne družbe ostali nespremenjeni (Slika 1.87, Slika 1.88), kar lahko odraža pripravljenost bank na večje kreditiranje. Posojilni pogoji so ostali večinoma nespremenjeni. Ena banka je ocenila, da so se skupni posojilni pogoji pri stanovanjskih posojilih rahlo sprostili, zaradi znižanja marže na povprečna stanovanjska posojila in ugodnejših zahtev za zavarovanje posojil. Pri nefinančnih družbah je le v prvem četrtletju ena banka poročevalka ocenila, da so se kreditni standardi v primerjavi z zadnjim četrtletjem 2020 še dodatno zaostriili, v drugem četrtletju pa take ocene ni podala nobena banka. Pri nefinančnih družbah je le ena banka poročala o sproščanju posojilnih pogojev in sicer za velika podjetja in MSP.

Slika 1.87 Kreditni standardi pri posojilih nefinančnim družbam

Slika 1.88 Kreditni standardi pri posojilih gospodinjstvom

Vir: BLS, Banka Slovenije

Pokritost z oslabitvami in rezervacijami³³ ter zavarovanji

Leta 2020 so banke po treh letih sproščanja ob poslabšanju gospodarskih razmer zaradi pandemije ponovno oblikovale neto oslabitve in rezervacije. Te pa so bili tako glede na dolgoročno povprečje, kot glede na mednarodne računovodske standarde zaradi podpornih ukrepov države (odlogi, jamstva) nizke.³⁴ Leta 2020 so predstavljale nekoliko več kot desetino ustvarjenega bruto dohodka bank, kar je bilo nekoliko več kot polovico dolgoročnega povprečja v bruto dohodku.³⁵ V skladu z mednarodni računovodski standardi je lani del oslabitev izhajal tudi iz prerazporejanj terjatev v slabše skupine, letos pa (že) opazamo povraten proces.³⁶

Primerjava podatkov o oslabitvah in rezervacijah v bilančni vsoti med državami EU^{37, 38} pokaže, da je slovenski bančni sistem imel razmeroma visoke oslabitve. Te so v obdobju 2007-2020 predstavljale 1,47 % bilančne vsote, medtem ko je povprečje vseh držav EU znašalo 0,77 %. Mediana vrednosti držav v teh letih je znašala 0,45 %. V obdobju 2007-2015 je bilo odstopanje Slovenije v primerjavi z EU zaradi močnega poslabšanja portfelja slovenskih bank in izvedbe pregleda kakovosti sredstev pred izvedbo bančne sanacije še bolj izrazito (2,24 % v primerjavi z 1,02 %). Podatki od leta 2014 naprej do konca leta 2020 pa so zelo primerljivi, pri čemer je potrebno upoštevati, da so slovenske banke visoke neto oslabitve in rezervacije oblikovale tudi še v letih 2014 in 2015.³⁹ Po drugi strani primerjava za obdobje 2014-2020 pokaže, da so

³³ V tem poglavju uporabljamo skrajšani izraz »oslabitve« za »oslabitve in rezervacije« in se nanaša na popravke oziroma prilagoditve vrednosti in rezervacije za kreditne izgube, ki so jih banke evidentirale v skladu z MSRP 9.

³⁴ Podobno kot pri obračunavanju obresti, je potrebno izpostaviti, da so odlogi plačil v zadnjem letu, ki so posledica Zakona oziroma smernic EBE vplivali na manjši obseg oslabitev in rezervacij.

³⁵ Banke so od leta 1996 do leta 2020 za oslabitve in rezervacije porabile 22,7 % bruto dohodka, pri čemer leta 2012, 2013 in 2014, ko so bili ti stroški izrazito nadpovprečni niso zajeta in leta 2017, 2018 in 2019, ko so banke neto sproščale oslabitve in rezervacije. Leta 2020 so neto oslabitve in rezervacije predstavljale 12,5 % bruto dohodka.

³⁶ Glej tudi tabelo, ki prikazuje primerjavo izpostavljenosti po skupinah kreditnega tveganja (Stage 1, 2 in 3) v zadnjem obdobju, npr. v Mesečni informaciji, avgust 2021. Ob tem smo večkrat navajali, da se je zaradi narave računovodskega standarda MSRP 9 v primeru povišane stopnje neplačil in hitrega povečevanja pričakovanih izgub iz kreditnega tveganja iz naslova prehodov v skupino 3 pričakovalo dodatno oblikovanje oslabitev in rezervacij tudi v skupinah 1 in 2. V primeru nenadnega bistvenega poslabšanja ekonomskih napovedi lahko ob ponovni kalibraciji parametrov kreditnega tveganja pride do nenadnih bistvenih porastov oslabitev in rezervacij za kreditno tveganje. Te oslabitve in rezervacije izhajajo iz: (a) ponovne ocene kreditnih parametrov z vključevanjem najnovejših makroekonomskih napovedi in (b) prehoda finančnih sredstev iz skupine 1, kjer se oblikujejo enoletne pričakovane izgube iz kreditnega tveganja v skupino 2, kjer se oblikujejo vseživljenjske pričakovane izgube iz kreditnega tveganja.

³⁷ Gre za podatke CBD (consolidated banking data, SDW), ki so v bazi za obdobje 2007-2020. Za veliko večino držav so podatki na voljo od leta 2008. Od leta 2014 so podatki na razpolago za vse države, nepopolni pa so podatki za Veliko Britanijo.

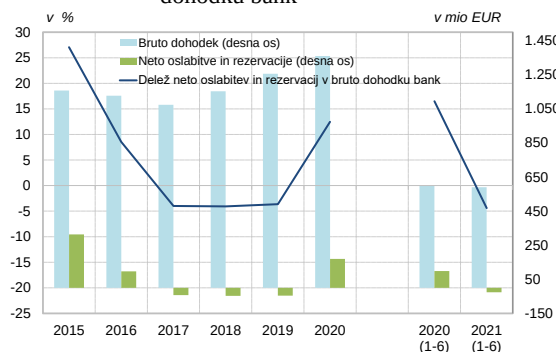
³⁸ V tem primeru so za Slovenijo upoštevani stroški oslabitev in rezervacij v vseh letih, tudi npr. v letu 2013 (sanacija bančnega sistema), in ni nobeno leto izvezeto.

³⁹ Podatki kažejo, da so ti stroški celo desetletje (2007-2015) presegali povprečje držav EU (razpoložljivi podatki držav v bazi).

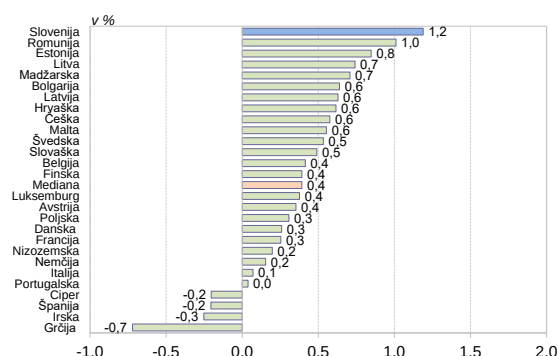
povprečne neto oslabitve in rezervacije na bilančno vsoto za slovenski bančni sistem znašali 0,39 %, kar je pod povprečjem držav v tem obdobju (0,53 %) in povsem primerljivo s tehtanim povprečjem EMU.⁴⁰ Potem ko so leta 2020 skoraj vse kreditne institucije v Sloveniji (petnajst od šestnajstih po revidiranih podatkih) oblikovale neto oslabitve in rezervacije, se je letos trend obrnil. Večina bank (enajst od šestnajstih kreditnih institucij) je v prvi polovici leta 2021 oslabitve in rezervacije v skupnem obsegu 26 mio EUR razgradila, medtem ko so banke v enakem obdobju lani EUR neto oslabitve in rezervacije (v skupnem obsegu 98,5 mio) oblikovale.

Slovenski bančni sistem je bil leta 2020 po oblikovanju oslabitev in rezervacij primerljiv s srednjo vrednostjo držav EU. Podatki za prvo četrtletje 2021 na podlagi oslabitev večine finančnih sredstev⁴¹ kažejo na zmanjšanje deleža teh oslabitev v bilančni vsoti. V prvem četrtletju letos je povprečje držav nekoliko presežalo povprečje zadnjega četrtletja 2019, medtem ko sta se obe mediani (za EU in EMU) spustili pod vrednosti zadnjega četrtletja 2019. To dogajanje je bilo tudi dejavnik povečane profitabilnosti bank.⁴² V prvem četrtletju je leta 2021 je bila Slovenija po teh podatkih (finrep) med državami, ki je neto sproščala oslabitve in rezervacije, poleg Irske, Danske in Litve.

Slika 1.89 Neto oslabitve in rezervacije oziroma njihovo neto sproščanje in bruto dohodek bank ter delež neto oslabitev v ustvarjenem dohodku bank

Slika 1.90 Neto oslabitve in rezervacije v bilančni vsoti po državah EU

Opomba: Negativne vrednosti na sliki desno odražajo neto sproščanje oslabitev in rezervacij.

Vir: Banka Slovenije

Pokritost NPE z oslabitvami se je v letu 2021 izboljšala in ostaja ugodna tudi v primerjavi z drugimi državami EU. Večji porast pokritosti v aprilu je posledica omenjenega enkratnega dogodka,⁴³ naraščanje pokritosti pa se je nadaljevalo tudi v naslednjih dveh mesecih, do junijske ravni 54,2 % (Slika 1.91). Tako Slovenija ostaja med državami z višjimi stopnjami pokritosti NPE z oslabitvami (Slika 1.92). V času pandemije je sicer v večini držav EU prišlo do zniževanja stopnje pokritosti, praviloma zaradi zmanjševanja NPE, kar običajno povzroča upadanje pokritosti z oslabitvami v preostalem portfelju nedonosnih terjatev.⁴⁴

⁴⁰ Podatki, ki odražajo vse banke za celotno evroobmočje so v tem primeru razpoložljivi le za to obdobje.

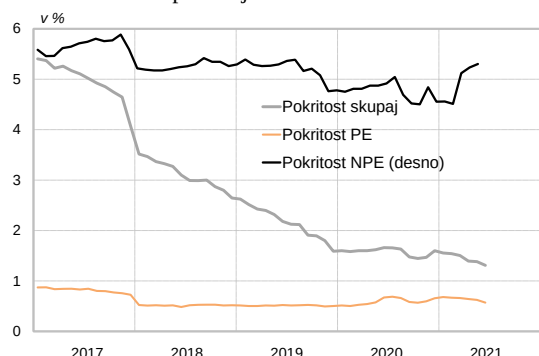
⁴¹ Med skupnimi stroški oslabitev in rezervacij so lani oslabitve finančnih sredstev predstavljale 90 % teh stroškov (povprečje držav EU), v Sloveniji pa 93 %. Podatki v komentarju za letošnje prvo četrtletje se nanašajo na oslabitve finančnih sredstev, ki niso merjena po pošteni vrednosti in predstavljajo največji del oslabitev.

⁴² Več v poglavju Solventnost in dobičkonosnost.

⁴³ Nihanja pokritosti v zadnjih mesecih 2020 pa so bila posledica hkratnega vpliva metodoloških in institucionalnih sprememb: metodološke spremembe pri poročanju izločenih obresti na nedonosne izpostavljenosti, ki so v vseh mesecih zadnjega četrtletja 2020 prispevale k povečanju pokritosti, združitve dveh bank v septembru 2020 pa k njenemu zmanjšanju.

⁴⁴ Zmanjšanje NPE z odpisi in prodajami praviloma pomeni izločitev iz portfelja tistih NPE, ki so nadpovprečno pokrite z oslabitvami.

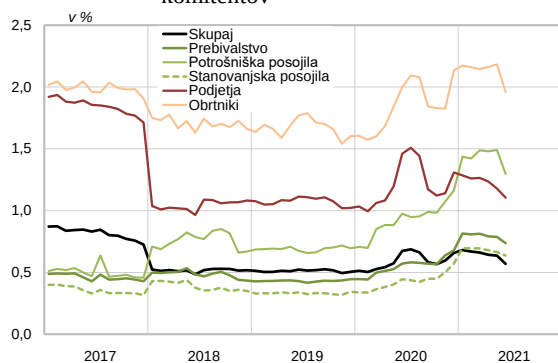
Slika 1.91 Pokritost donosnih in nedonosnih izpostavljenosti z oslabitvami

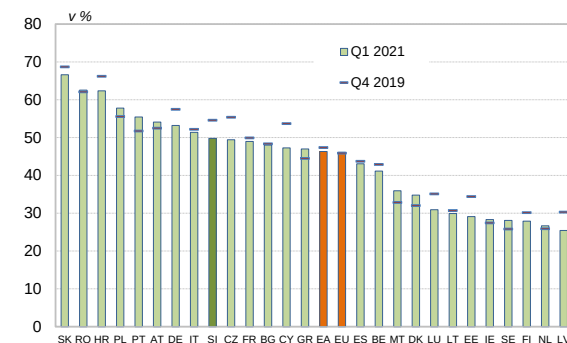
Vir: Banka Slovenije.

Naraščanje oslabitev na donosnem delu portfelja v prvem letu pandemije, kot posledica povečanega kreditnega tveganja, se je v prvi polovici leta 2021 umirilo, ponovno z različnimi trendi po segmentih portfelja. Pokritost donosnih izpostavljenosti z oslabitvami se je v letu 2020 povečala z 0,50 % na 0,66 %, v letu 2021 pa postopno ponovno zmanjšala, na 0,57 % v juniju (Slika 1.93). Ob prerazvrščanju izpostavljenosti iz druge v prvo skupino kreditnega tveganja, kar odraža zmanjšano percepcijo tveganja v letu 2021, se del oslabitev sprost, celotna pokritost donosnega dela portfelja pa se zmanjša. Razlogov za manjšo pokritost donosnih izpostavljenosti je še več. Okrepljena rast kreditiranja in večji pritok novih poslov praviloma povečajo izpostavljenosti v najmanj tvegani skupini, hkrati se za novosklenjene posle oblikuje relativno malo oslabitev. Tudi prehodi iz donosnih v nedonosne izpostavljenosti pomenijo sočasno premikanje oslabitev in zmanjšanje pokritosti v obeh skupinah kreditnega tveganja. Manjša pokritost donosnih izpostavljenosti z oslabitvami je lahko posledica tudi ugodnejših modelskih ocen kreditnih parametrov zaradi izboljšanih makroekonomskih napovedi. Pokritost donosnih izpostavljenosti se je v prvi polovici 2021 zmanjševala v sektorju NFD, in sicer v večini bank (Slika 1.94). Pokritost se je zmanjševala tudi pri stanovanjskih posojilih, medtem ko je pri potrošniških posojilih do vključno maja naraščala, čemur je sledil padec v juniju. Podoben junijski padec je prisoten tudi v sektorju obrtnikov, kjer je sicer stopnja pokritosti z oslabitvami opazno višja kot v drugih delih portfelja.

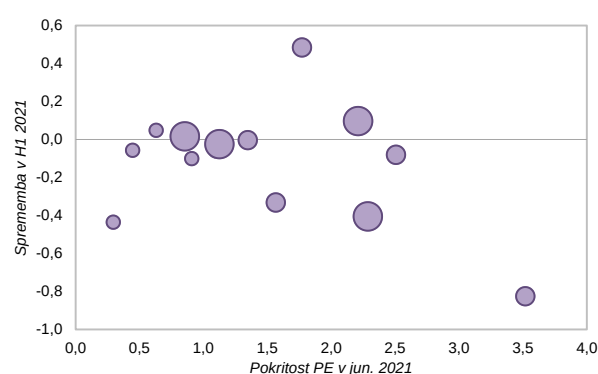
Slika 1.93 Pokritost donosnih izpostavljenosti z oslabitvami za izbrane skupine komitentov

Slika 1.92 Pokritost NPE z oslabitvami po državah EU

Slika 1.94 Pokritost donosnih izpostavljenosti za sektor NFD po bankah

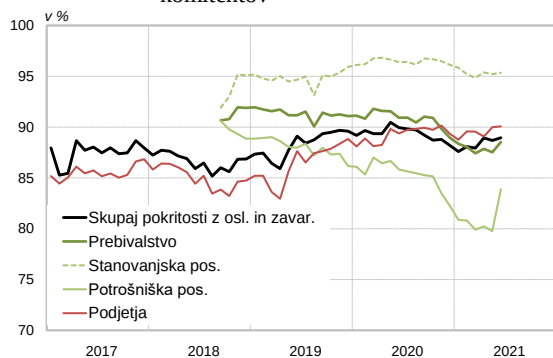
Opomba: Velikost kroga na desni sliki odraža velikost donosnih izpostavljenosti, grupiranih v tri velikostne razrede.
Vir: Banka Slovenije.

V Banki Slovenije smo preverjali občutljivost bančnega sistema na poslabšanje kakovosti portfelja nefinančnih družb z aktivnimi odlogi po stanju na dan 30. 6. 2021. Občutljivost smo preverili s tremi različnimi hipotetičnimi scenariji prehoda med skupinami po MSRP⁴⁵, ki v najbolj strogi različici predvidevajo prehod vseh donosnih izpostavljenosti do NFD z aktivnimi odlogi iz skupin kreditnega tveganja 1 in 2 med nedonosne terjatve oziroma v skupino 3. V nobenem od scenarijev na ravni bančnega sistema ne

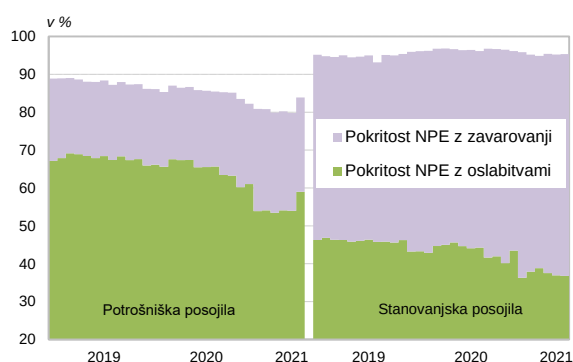
⁴⁵ Po scenariju 1 se med neplačnike (skupina 3) v celoti uvrstijo posli s povečanim kreditnim tveganjem (skupina 2). Po scenariju 2 se med neplačnike v celoti uvrstijo posli s povečanim kreditnim tveganjem, poleg tega se tudi plačniki (skupina 1) v celoti prerazvrstijo v skupino s povečanim kreditnim tveganjem. Po scenariju 3 se med neplačnike v celoti uvrstijo posli s povečanim kreditnim tveganjem in plačniki.

pride do izgube oziroma padca kapitalske ustreznosti. Tekoči dobiček bančnega sistema na 30. 6. 2021 bi bil zadosten, da bi pokrival dodatne izgube, ki bi nastale v primeru oblikovanja dodatnih oslabitev in rezervacij iz scenarijev. Negativen vpliv scenarijev pa bi bil opažen na deležu NPE, ki bi se v najbolj strogem scenariju povečal za 0,6 o.t.

Slika 1.95 Pokritost NPE z oslabitvami in zavarovanji za izbrane skupine komitentov

Slika 1.96 Pokritost NPE z oslabitvami in zavarovanji za potrošniška in stanovanjska posojila

Opomba: Na sliki levo je skupna pokritost pred septembrom 2018 prikazana brez prebivalstva, za katerega so podatki o zavarovanjih na voljo šele po tem datumu. Na obeh slikah je znesek zavarovanj pri posameznem poslu upoštevan le do višine neoslabljene vrednosti NPE. Porast pokritosti z oslabitvami (in posledično skupne pokritosti z oslabitvami in zavarovanji) pri potrošniških posojilih za 5 odstotnih točk v juniju 2021 je posledica velikega porasta pokritosti v tem mesecu pri eni banki.

Vir: Banka Slovenije.

Skupna pokritost NPE z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji je v letu 2021 naraščala, junija pa ni pomembneje odstopala od ravni pred začetkom pandemije. Najvišjo stopnjo skupne pokritosti dosega portfelj NFD in stanovanjskih posojil, medtem ko se je pri potrošniških posojilih poslabšala (Slika 1.95). Pri stanovanjskih posojilih se skupna pokritost NPE ohranja na visoki ravni, pri čemer so ob upadanju oslabitev večji delež te pokritosti prevzela zavarovanja: pokritost z oslabitvami se je zmanjšala na 36,8 %, pokritost z zavarovanji je narasla na 58,5 % (Slika 1.96). Pomen zavarovanj pri skupni pokritosti se je povečal tudi pri potrošniških posojilih, vendar ne zadosti, da bi nadomestil izpad pokritosti z oslabitvami. Odobravanje posojil po nižjih kreditnih standardih ter brez zadostnih zavarovanj je eden od razlogov za takšno stanje pri potrošniških posojilih, drugi pa je nepravčasno zaznavanje povečanega kreditnega tveganja v tem delu portfelja in posledično nepravčasno oblikovanje zadostnih oslabitev.

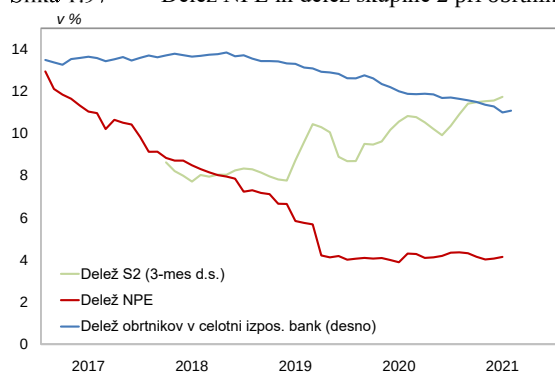
Obrtniki⁴⁶

Obrtniki predstavljajo skupino komitentov z večjim kreditnim tveganjem. Delež NPE se z manjšimi nihanjem ohranja na ravni zadnjega četrtletja 2019, pri 4,1 % (Slika 1.97), kar je več kot pri drugih skupinah komitentov. Tudi členitev po dejavnosti obrtnikov kaže na ohranjanje stabilnih deležev NPE med pandemijo oziroma ustavitve tendence zniževanja iz preteklih let (Slika 1.98). Z nadpovprečno visokimi deleži izstopajo dejavnosti trgovine in gostinstva, s 7,7 % in 7,4 %. Za razliko od nefinančnih družb pa pri obrtnikih delež v gostinstvu ne narašča, kar je lahko posledica majhnih izpostavljenosti, pri katerih morda banke nekoliko pozneje zaznajo verjetnost neplačila.

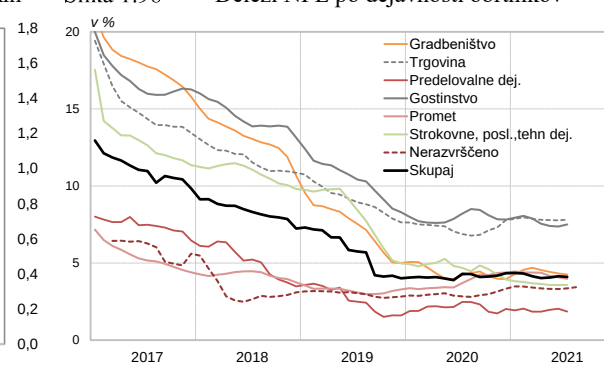
V celotnem obdobju pandemije narašča izpostavljenost do obrtnikov v skupini 2 kreditnega tveganja. Do junija 2021 je delež skupine 2 narasel na 12,1 %, v primerjavi z 9,3 % na začetku pandemije (za primerjavo, v NFD se je ta delež do junija zmanjšal na 10,7 %). Izpostavljenost bank do obrtnikov je majhna in znaša 1,3 % celotne izpostavljenosti bank. Od aprila 2020 se je sicer v absolutnem obsegu povečala 0,7 %, vendar se je zaradi rasti celotne izpostavljenosti bank njen delež zmanjšal za 0,2 odstotne točke. Banke, ki večinoma poslujejo z manjšimi komitenti so do te skupine relativno bolj izpostavljene.

⁴⁶ V skupino obrtnikov so vključeni samostojni podjetniki z matično številko ter fizične osebe, ki nimajo matične številke in opravljajo dejavnost (kmetje, svobodni poklici).

Slika 1.97 Delež NPE in delež skupine 2 pri obrtnikih

Slika 1.98 Deleži NPE po dejavnosti obrtnikov

Opomba: Na sliki desno je členitev po dejavnostih opravljena le za tisti del obrtnikov, ki poslujejo z matično številko in so zanje na voljo podatki o dejavnosti in sektorju. Za približno tretjino izpostavljenosti bank do tega sektorja ni na voljo podatkov o dejavnosti.

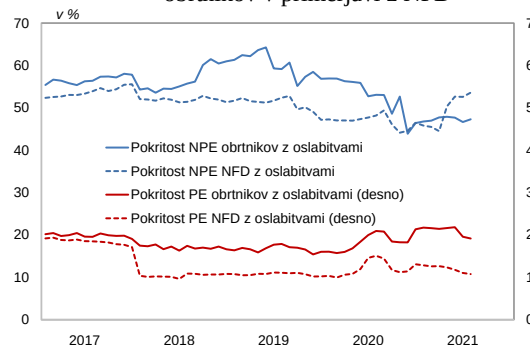
Vir: Banka Slovenije.

Tako kot pri NFD je tudi pri obrtnikih med prejemniki odlogov prevladovala gostinska dejavnost. Junija je bilo v bankah še za 81 mio EUR odloženih izpostavljenosti do obrtnikov oziroma 11,7 % celotne izpostavljenosti do tega sektorja (Slika 1.99). Dodatnih 2,4 % so predstavljala posojila, odobrena za premostitev likvidnostnih težav zaradi epidemije. Tudi pri obrtnikih je z odobrenimi odlogi prevladovala gostinska dejavnost s 26 mio EUR odloženih izpostavljenosti in največjim, 41,5 %-nim deležem v celotni dejavnosti (pri NFD je ta delež junija znašal 58,9 %, slika v prilogi). Nadpovprečni v primerjavi z NFD so tudi deleži odlogov v trgovini, prometu in strokovnih, tehničnih in poslovnih dejavnostih, vendar nikjer ne presegajo 15 % izpostavljenosti do posamezne dejavnosti.

Slika 1.99 Deleži izpostavljenosti povezanih s Covid-19 v celotni izpostavljenosti do obrtnikov po dejavnostih, junij 2021

Slika 1.100 Pokritosti donosnih in nedonosnih izpostavljenosti z oslabitvami do obrtnikov v primerjavi z NFD

Vir: Banka Slovenije.

Pokritost donosnih izpostavljenosti do obrtnikov z oslabitvami je višja kot pri drugih skupinah komitentov, medtem ko so pokritosti NPE med nižjimi. Pokritost NPE z oslabitvami je bila sicer v preteklih mesecih med višjimi, v zadnjih mesecih pa je začela zaostajati za NFD ob večjem povečanju pri slednji skupini (Slika 1.100). Na donosnem delu izpostavljenosti pa obrtniki izstopajo po precej višji pokritosti z oslabitvami tako v primerjavi z NFD, kot tudi glede na druge dele portfelja (Slika 1.93) kar je lahko posledica zaznanega večjega kreditnega tveganja. To ne velja le v obdobju pandemije, ko se je povečano kreditno tveganje pokazalo v naraščanju izpostavljenosti do obrtnikov v skupini 2, temveč tudi v letih pred pandemijo, saj so bile izpostavljenosti do obrtnikov vseskozi nadpovprečno oslabiljene.

1.6 Dohodkovno tveganje

Razmere za ustvarjanje dohodka v bančnem sistemu ostajajo zaostrene. Dohodek bank se je v prvi polovici leta 2021 v primerjavi z enakim obdobjem lani zmanjšal. Rast neto obrestnih prihodkov ostaja negativna, zaostajanje neto obresti za tistimi v predhodnem letu pa se je s postopnim stabiliziranjem posojilne rasti, ki je ponovno pozitivna, v zadnjih mesecih nekoliko upočasnilo. Zmanjšanje neto obrestnih prihodkov je sicer posledica tako cenovnih kot količinskih učinkov. Kratkoročno sicer ne moremo pričakovati večjih premikov

pri ustvarjanju obrestnih prihodkov bank. Operativni stroški so bili letos primerljivi z lanskimi. Neto dohodek bank je nekoliko zaostajal za lanskim. Ob šibki kreditni rasti in majhnem povečanju neto obrestnih prihodkov se nadaljujejo trendi, zaradi katerih ocenjujemo, da je kljub izboljšanju gospodarskih razmer in pogojev poslovanja bank, dohodkovno tveganje povečano.

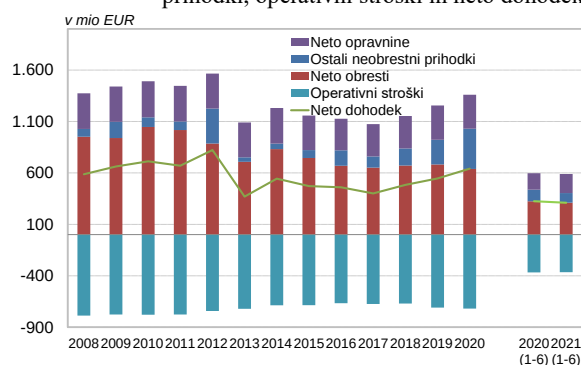
Bruto in neto dohodek bank

Bruto dohodek bank se je letos v prvi polovici leta 2021 zmanjšal za 1,3 %. Prav tako se je za 2,4 % zmanjšal neto dohodek bank, tj. ustvarjen bruto dohodek zmanjšan za operativne stroške. Z vidika gibanj dohodkovno stroškovnih kategorij se pokaže, da celotno povečanje letošnjega dobička v primerjavi z lanskim izvira iz sproščanja neto oslabitev in rezervacij.⁴⁷

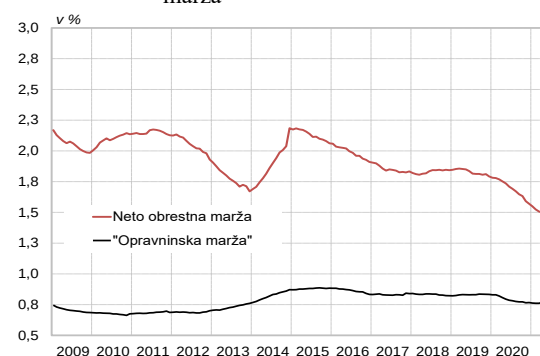
Neto obrestna in neto neobrestna marža

Neto obrestna marža se je po velikem upadu v letu 2020 zniževala tudi v prvi polovici leta 2021. Na to vpliva upad neto obrestnih prihodkov in visoka rast obrestovane, zlasti likvidne, aktive. Marža je tako junija 2021 dosegla najnižjo vrednost v zadnjih šest letih in pol (Slika 1.101).⁴⁸ Na znižanje marže (v prvi polovici leta 2021 za desetino odstotne točke, od konca leta 2019 pa za 0,33 odstotne točke) vpliva več hkratnih dejavnikov: vse manjša donosnost aktive zaradi nižjih obrestnih mer, spremembe v strukturi aktive, ki se kažejo v višjem deležu nizko obrestovane likvidne aktive in nizka rast posojil v zadnjem obdobju. Po drugi strani so banke v zadnjih letih močno znižale obrestne odhodke, tako zaradi znižanja obrestnih mer kot zaradi izrazitega povečanja deleža vpoglednih vlog. Na povečanje neto obrestne marže lahko tako vplivajo le še zležarini.

Slika 1.101 Neto neobrestni prihodki, neto neobrestni prihodki, operativni stroški in neto dohodek

Slika 1.102 Neto obrestna marža in neto opravniška marža

Opomba: Na slikah sta marži izračunani za vsakokratno enoletno obdobje. Neto opravnine na sliki desno so najpomembnejši in najmanj volatilen del neobrestnih prihodkov.

Vir: Banka Slovenije.

Zniževanje neto obrestne marže je do sedaj potekalo preko aktivne strani. Banke na zvišanje marže (Slika 1.102) že nekaj let ne morejo vplivati preko zniževanja obrestnih odhodkov. Dolgoročno pričakovane nizke ravni obrestnih mer in s tem zniževanje donosov bančnih naložb ter šibko kreditiranje sta glavna razloga zniževanja obrestnih prihodkov. V zadnjem letu in pol pa se kaže tudi večji vpliv iz naslova najbolj likvidnih naložb oziroma terjatev bank do centralne banke v obliki negativno obrestovanega dela presežnih rezerv, kar se kaže v višjih obrestnih odhodkih bank.

Razlika med rastjo obrestovane aktive in neto obrestnimi prihodki se je povečevala do konca prvega četrtletja letos. Rast neto obrestnih prihodkov je negativna od aprila 2020, upad se povečeval do marca 2021, ko je medletni upad neto obresti (izračunan za enoletno obdobje) znašal že 8,2 %, do junija pa se je upočasnil na 6,9 %. Rast obrestovane aktive se je že leta 2020 povečevala kot posledica velikega pritoka vpoglednih vlog nebančnega sektorja, ki so se na aktivni strani bančnih bilanc ob odsotnosti kreditiranja kopičile v obliki presežnih rezerv. Presežne rezerve bank so se v letu 2021 povečale bolj kot v preteklem letu, stanje terjatev bank do centralne banke je ob koncu prve polovice leta 2021 znašalo 23 % aktive bančnega sistema.⁴⁹

⁴⁷ Glej poglavje o dobičkonosnosti in solventnosti.

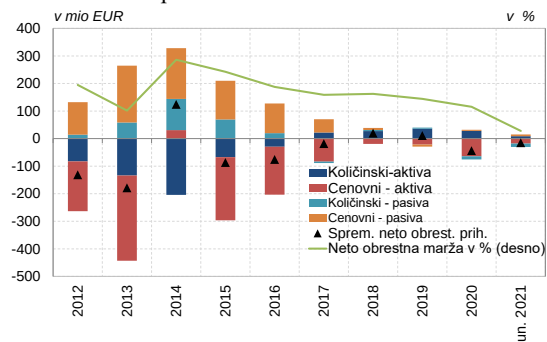
⁴⁸ Neto obrestna marža se spet znižuje od sredine leta 2019, do močnejšega upada je prišlo leta 2020, upad se je nadaljeval tudi v prvi polovici leta 2021.

⁴⁹ Skupna obrestovana aktiva se je v 1. polletju leta 2021 (primerjava povprečij stanj) povečala za 9,8 %, posojila nebančnemu sektorju pa so v poprečju stagnirala (+0,1 %), vrednostni papirji so se povečali 5,3 %, ostala obrestovana aktiva pa kar za 44,3 %, od tega terjatve do centralne banke za 56,8 %.

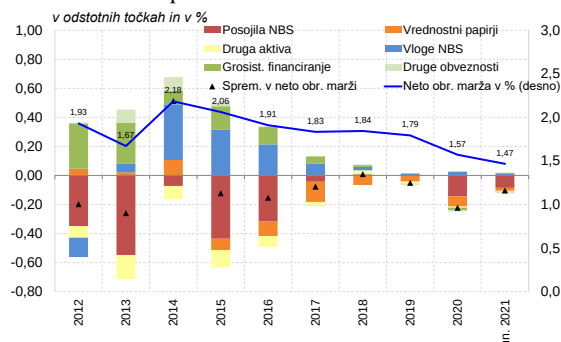
Upad neto obrestnih prihodkov se je do konca prvega četrtertletja 2021 povečeval, potem pa se je upočasn timer. Maja oziroma junija 2021 se je medletno zaostajanje neto obresti nekoliko upočasn timer, vendar je medletna stopnja rasti še vedno znašala -4,5 %. Večino spremembe neto obresti določajo obrestni prihodki, katerih upad se je do junija prav tako upočasn timer, na -1,9 %, kar je primerljivo s koncem lanskega leta. Obrestni prihodki iz naslova vrednostnih papirjev, ki sicer predstavljajo vse manjši delež v strukturi obrestnih prihodkov, so za lanskimi v enakem obdobju zaostali za četrtnino (-25,8 %). Obrestni odhodki so se junija 2021 povečali za 10 %. Obrestni odhodki se povečujejo zaradi nekoliko dražjih virov financiranja, npr. izdaj dolžniških vrednostnih papirjev, predvsem pa zaradi negativnega obrestovanja presežnih rezerv pri bankah.⁵⁰ Kljub temu so k zmanjšanju neto obresti skoraj dve tretjini še vedno prispevali nižji obrestni prihodki.⁵¹

V prvi polovici leta 2021 so k znižanju neto obrestnih prihodkov prispevali tako cenovni kot količinski dejavniki. Zaradi upada posojilne aktivnosti banke že lani niso uspele preko posojil (količinskih dejavnikov) nadomestiti negativnih cenovnih učinkov (Slika 1.103). V prvi polovici leta 2021 so ob ničelni povprečni rasti posojil pozitivni količinski učinki povsem izostali. Cenovni dejavniki, ki ob znižanju donosov že več let negativno prispevajo k neto obrestnim prihodkom, so k zmanjšanju neto obrestnih prihodkov v prvi polovici leta 2021 medletno prispevali več kot tri četrtine. Med cenovnimi dejavniki je bil negativen vpliv bolj razporejen tako na posojila kot vrednostne papirje, pri čemer se je negativen cenovni vpliv pri posojilih zmanjšal. Na pasivni strani so bili cenovni učinki pozitivni zaradi nižjih obrestnih mer in zaradi dodatnega povečanja vpoglednih vlog, ki so junija 2021 že presegle štiri petine vseh vlog (Slika 1.104).

Slika 1.103 Prispevek količinskih in cenovnih dejavnikov k spremembi neto obrestnih prihodkov in neto obrestna marža

Slika 1.104 Prispevki preko instrumentov obrestonosne aktive in pasive k spremembam neto obrestne marže

Opomba: V slikah so upoštevane 12-mesečne drseče vsote obrestnih prihodkov/odhodkov, za enako obdobje je izračunana tudi neto obrestna marža.

Vir: Banka Slovenije

Banke so se leta 2021 na omenjena dohodkovna gibanja pričele odzivati tudi z uvedbo ležarin.⁵² Anketni podatki o ležarinah za leto 2020 kažejo, da velika večina bank, 13 od 16 navaja, da zaračunavajo ležarine. Njihov obseg je zaenkrat majhen, znašal je 10,6 mio EUR, kar je predstavljalo 0,78 % bruto dohodka bank, 1,47 % neto neobrestnih prihodkov in 3,21 % v primerjavi s celotnimi neto opravninami. Nepopolni anketni podatki za leto 2021 kažejo, da banke na tem področju vodijo razmeroma aktivno politiko in da lahko ob koncu leta dosežejo vsaj dvakratnik zneska iz lanskega leta. Pri obravnavi gibanja (neto) obrestnih prihodkov smo v prejšnjih poročilih izpostavili, da so zaradi možnih odlogov plačil obveznosti kreditjemalcev, ki jih je omogočal ZIUPOK oziroma smernice EBE,⁵³ banke lahko te še nemoteno obračunavale. Zaenkrat podatki tudi po izteku odlogov⁵⁴ plačila obveznosti ne kažejo, da bi to trenutno

⁵⁰ Banke imajo v zadnjih letih obsežne presežne rezerve, ki so se v prvi polovici leta 2021 še povečale. Presežne rezerve bank pri centralni banki se nad določenim pragom negativno obrestujejo po negativni obrestni meri (- 0,5 %). Gre za "neizvzete presežne rezerve bank," torej vse kar je nad 7-kratnikom obvezne rezerve, kar pomeni, da je prag določen pri obvezni rezervi in dodanem šestkratniku obvezne rezerve. Posledično del teh rezerv pri bankah ne predstavlja le oportunitetne izgube kot posledice ničelnega obrestovanja, ampak iz tega naslova za banke nastanejo dejanski obrestni odhodki. Ti so lani v celem letu znašali že 17,5 mio EUR, letos v prvem polletju pa že 13,9 mio EUR. Zaradi povečanja presežnih rezerv se je tovrstni "dohodkovni" pritisk za banke torej še povečal.

⁵¹ Razmerje med obrestni prihodki in obrestnimi odhodki je bilo dolga leta zelo stabilno; od leta 1996 do začetka 2014 je v povprečju znašalo 1,8. V letih po tem se je pričelo močno in hitro zmanjševanje tako obrestnih prihodkov kot odhodkov, razmerje pa se je hitro povečevalo in v začetku 2020 doseglo vrednost 7,3, potem pa se je pričelo postopoma zmanjševati, vendar še vedno znaša 6,2. Obrestni odhodki so se namreč zaradi upadanja obrestnih mer in izrazitega krajšanja ročnostne strukture, tj. povečevanja vpoglednih vlog, hitro zmanjševali; to je preprečevalo tudi še hitrejšo upadanje neto obrestne marže.

⁵² Glej poglavje o financiranju bank.

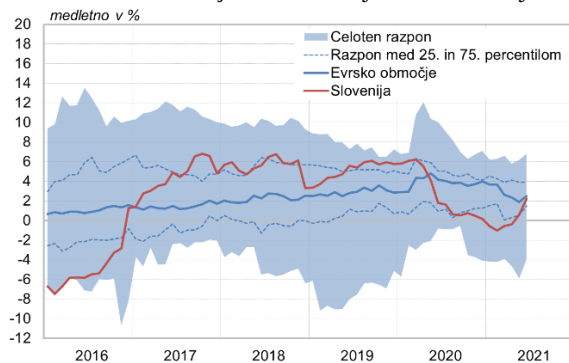
⁵³ Glej Zakon o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditjemalcev (ZIUPOK) in Smernice EBE na <https://eba.europa.eu/eba-publishes-guidelines-treatment-public-and-private-moratoria-light-covid-19-measures>.

⁵⁴ Glej poglavje o kreditnem tveganju.

(lahko) predstavljalo dodaten pritisk na znižanje obrestnih prihodkov. Za gibanje neto obrestnih prihodkov bo ključna predvsem rast posojil nebančnemu sektorju.

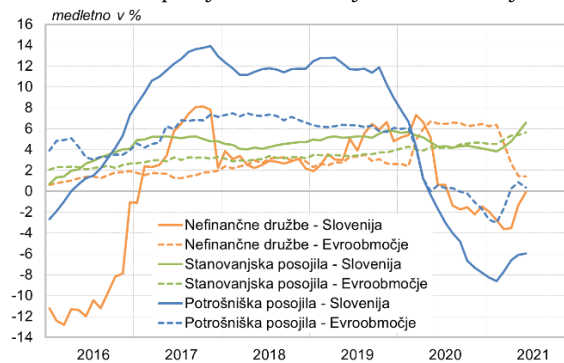
Rast posojil nebančnemu sektorju je po hitrem upočasnjevanju ob izbruhu pandemije in negativnih rasteh v prvih mesecih leta 2021 v drugem četrtletju znova postala pozitivna (Slika 1.105). Kljub temu je ostala nižja kot pred izbruhom pandemije in tik pod povprečjem evroobmočja (Slika 1.106). K pozitivni medletni rasti je sicer prispevala večja rast stanovanjskih posojil in manjše upadanje potrošniških posojil ter posojil nefinančnim družbam. Medtem je bila dinamika v evroobmočju nekoliko drugačna, saj se je ob višjih rasteh posojil nefinančnim družbam v nekaterih večjih gospodarstvih rast s pandemijo sprva okrepila, nato pa postopoma upadala. Padec rasti potrošniških posojil je bil izrazitejši kot v evroobmočju, a se je rast zmanjševala že pred pandemijo. Do polovice leta 2021 se je upadanje sicer nekoliko upočasnilo, a pri stopnjah, ki so bile v primerjavi z evroobmočjem precej nižje. Rast stanovanjskih posojil se je z začetkom pandemije nekoliko zmanjšala, v drugi polovici leta 2020 in na začetku leta 2021 se je gibala blizu povprečja evroobmočja, v drugem četrtletju 2021 pa se je ob ugodnih pogojih financiranja in hitro rastočih cenah na nepremičninskem trgu zvišala, a le malenkost preseгла povprečno rast v evroobmočju. Povprečna kreditna rast v zadnjih treh letih je, z izjemo posojil NFD, ki je tudi v tem daljšem obdobju nižja od vrednosti v evroobmočju, sicer povsem primerljiva z rastjo v povprečju oziroma mediani evroobmočja, kar kaže na nekoliko drugačno dinamiko kreditne aktivnosti. Pri potrošniških posojilih na primer je v Sloveniji, kot predhodno opisano, nadpovprečno rast kreditne aktivnosti v letih 2018 in 2019 kompenziral njen nadpovprečni padec v letu 2020.

Slika 1.105 Primerjava rasti posojil nebančnemu sektorju med Slovenijo in evroobmočjem

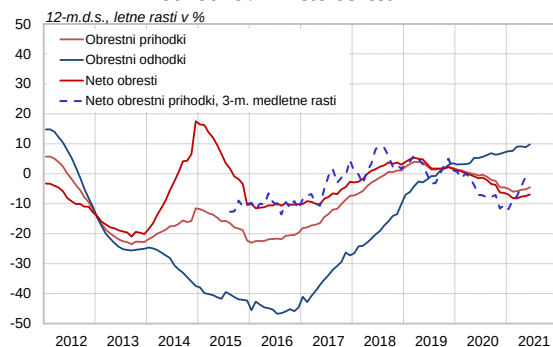

Vir: Banka Slovenije, ECB SDW, preračuni Banke Slovenije.

Slika 1.106 Primerjava rasti po sektorjih in vrstah posojil med Slovenijo in evroobmočjem

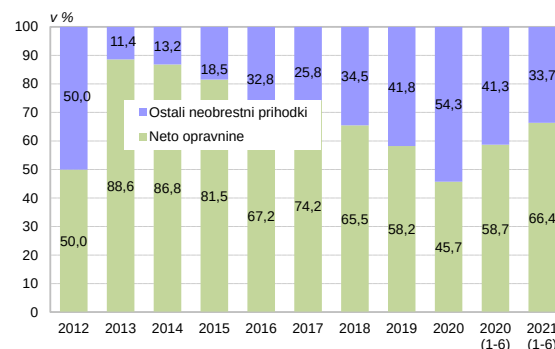

Slika 1.107 Medletna rast obrestnih prihodkov, odhodkov in neto obresti

Vir: Banka Slovenije

Slika 1.108 Struktura neobrestnih prihodkov

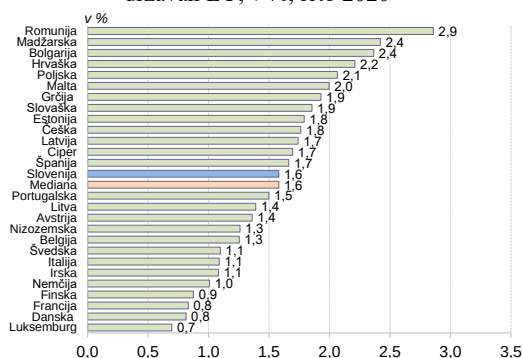
Neobrestni prihodki bank (Slika 1.108) na ravni bančnega sistema so v prvi polovici leta 2021 le nekoliko presegli lanske v enakem obdobju (+2,7 %). Potem ko so v predhodnih mesecih zaradi enkratnih učinkov močno zanihali navzgor, se je do junija njihova medletna rast znižala. Neto neobrestna marža, na ravni bančnega sistema, v zadnjih dveh letih dosegla visoke vrednosti. Tako je junija, izračunana za obdobje zadnjih 12 mesecev, znašala 1,62 %, kar je predvsem posledica učinka združitve dveh večjih bank septembra lani, letos pa so marca in aprila k povečanju teh prihodkov prispevali predvsem enkratni dogodki iz naslova

prevrednotenij finančnih sredstev pri nekaterih bankah. Neobrestni prihodki⁵⁵ in s tem posledično ustvarjen bruto oziroma neto dohodek lahko precej nihajo, na kar vplivajo splošne gospodarske razmere in enkratni dejavniki. Med ostalimi oblikami neobrestnih prihodkov so za lanskim močno, za tri četrtine, zaostajale dividende.

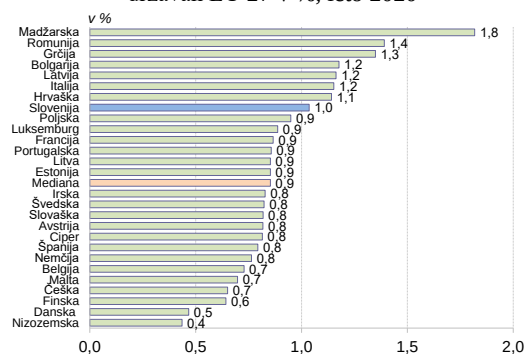
Prihodki bank iz neto opravnin so se z izboljšanjem gospodarskih razmer povečali in izkazujejo razmeroma visoko rast. V prvi polovici leta 2021 so lanske presegle za 16,1 %. Neto opravninska marža se je kljub razmeroma visoki rasti bilančne vsote zvišala, junija na 0,79 %. Povečanje prihodkov iz tega naslova je posledica bolj aktivne politike bank pri zaračunavanju raznih storitev in izboljšanja gospodarskih razmer in obetov.

Neto obrestna marža slovenskega bančnega sistema je bila v letu 2020 primerljiva s srednjo vrednostjo neto obrestne marže držav EU (Slika 1.109). Neto obrestna marža se v zadnjih letih znižuje, kar je predvsem posledica okolja nizkih obrestnih mer, saj banke bolj donosne naložbe iz preteklosti zamenjujejo z manj donosnimi. S tem se nadaljuje pritisk na zmanjšanje marž, kar lahko pričakujemo tudi v prihodnje. Medtem ko je marža slovenskih bank še predlani dosegala vrednost nekoliko pod prvo tretjino držav, je v letu 2020 dosegala le še srednjo vrednost. Vrednost marže po konsolidiranih podatkih bank (CBD) je z 1,58 % sicer enaka tisti, ki so jo dosegale majhne banke v EU (1,57 %), medtem ko je vrednost za povprečje EU znašala 1,11 %, vendar ta odraža podatke vseh, tudi bistveno večjih, bank.

Slika 1.109 Neto obrestna marža v Sloveniji in državah EU, v %, leto 2020

Slika 1.110 Neto neobrestna marža v Sloveniji in državah EU 27 v %, leto 2020

Opomba: Neto obrestna marža in ostale vrednosti kazalnikov za Slovenijo po CBD, ECB podatkih se nekoliko razlikujejo od vrednosti na osnovi solo podatkov v poročilu, ki so na podlagi podatkov na posamični osnovi.

Slovenija je med državami z višjo neobrestno in neto opravninsko maržo (Slika 1.110). Primerjava neobrestne marže slovenskega bančnega sistema z drugimi državami EU podobno, kot v predhodnem letu, pokaže, da je Slovenija država z višjo vrednostjo oziroma na sedmem mestu. Pri tem je potrebno upoštevati tudi vpliv enkratnih dogodkov na višino lanskih neto neobrestnih prihodkov slovenskega bančnega sistema. Vrednost te marže je tako presegla tehtano povprečje EU (0,92 %) in bila primerljiva z maržo majhnih bank (1,08 %). Slovenija je v letu 2020, podobno kot v predhodnem letu navzgor odstopala tudi pri opravninski marži. Z vrednostjo 0,74 %, je presegala višino opravninske marže bančnih sistemov v EU, vendar pa velja izpostaviti, da je neto opravninska marža v slovenskem bančnem sistemu nižja od marže, ki jo dosegajo primerljivo velike banke v EU (0,81 %).⁵⁶

Operativni stroški

Operativni stroški v slovenskem bančnem sistemu so bili letos primerljivi z lanskimi v enakem obdobju (Slika 1.111). Kazalnik operativni stroški v bilančni vsoti se je predvsem zaradi rasti bilančne vsote letos dodatno izboljšal in junija 2021 dosegel vrednost 1,60 %. Delež operativnih stroškov v bruto dohodku bank je letos primerljiv z lanskim v enakem obdobju.⁵⁷ Operativni stroški so se v prvi polovici leta 2021 medletno zmanjšali za 0,5 %. Stroški dela, najpomembnejša komponenta stroškov, pa so se letos nekoliko povečali (+0,5 %) medtem ko je bila še lani ob koncu leta rast negativna (-3,6 %). Vrednost kazalnika CIR (Slika 1.112) je v letu 2020 z 59,5 % nekoliko presegala srednjo vrednost držav EU (57,1 %), obenem je bila

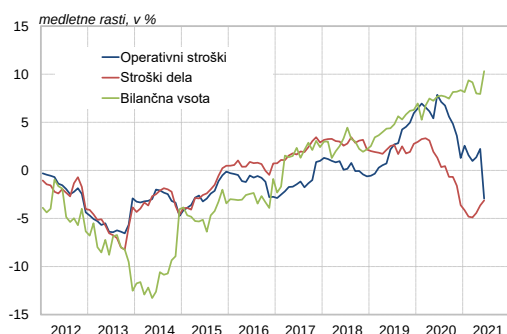
⁵⁵ Glej npr. sliko v Prilogi, ki prikazuje gibanje skupne neto neobrestne marže in neto opravninske marže.

⁵⁶ Glej tudi prilogo z mednarodno primerjavo vrednosti kazalnikov bančnih sistemov v EU 28.

⁵⁷ Na znižanje deleža operativnih stroškov v bruto dohodku bank ob koncu leta 2020 so močno vplivali enkratni dejavniki, ki so zvišali neto neobrestne prihodke in bruto dohodek bank.

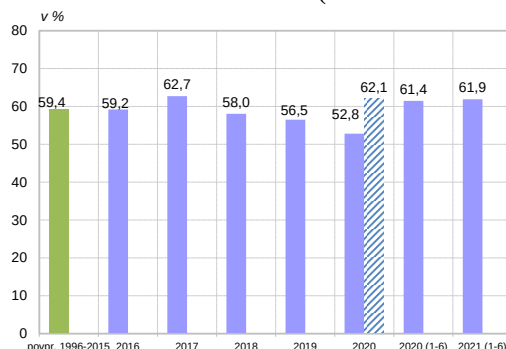
pod tehtanim povprečjem EU (61,5 %) in bistveno pod povprečjem skupine majhnih bank (68,7 %). Po tem kazalniku navzgor tradicionalno izstopajo nekatere večje evropske države (Italija, Francija, Nemčija).

Slika 1.111 Operativni stroški, stroški dela in bilančna vsota

Vir: Banka Slovenije, ECB.

Slika 1.112 Razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom (Cost-to-Income-Ratio)

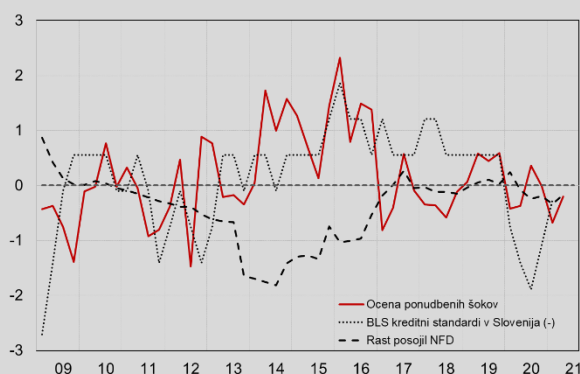
Okvir 1.3 Empirična analiza ponudbe in povpraševanja po posojilih podjetjem

V spodnji analizi, na podlagi ekonometričnih metod, prikazujemo dekompozicijo gibanja bančnih posojil nefinančnim družbam na dejavnike na ponudbene strani in na strani povpraševanja. Analiza obravnava tako obdobje okrevanja po finančni krizi kot obdobje po izbruhu pandemije Covid-19. Rezultati mikroekonometričnega pristopa nadalje nakazujejo na znaten vpliv kreditnih šokov na slovensko gospodarstvo.

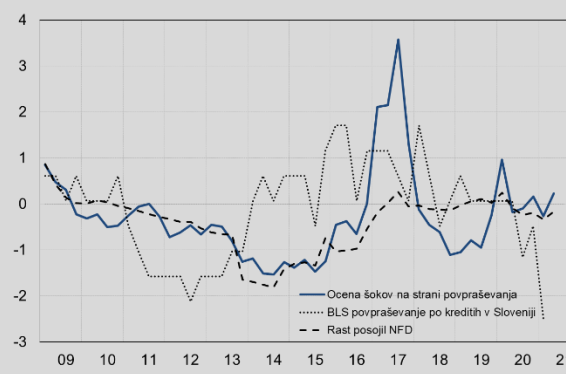
Slovenija je v obdobju petih let pred izbruhom pandemije Covid-19 beležila zmerno, a vztrajno gospodarsko rast. Povprečna letna rast BDP je v obdobju med letoma 2015 in 2020 znašala 3,8 %, vendar k temu okrevanju rast posojil ni pomembneje prispevala. V tem obdobju se je delež bančnih posojil nefinančnim družbam (NFD) v bruto domačem proizvodu zmanjšal s 118,8 % na 74,7 %. Medtem ko zmanjšanje zadolženosti prispeva k odpornosti finančnega sistema, bi lahko morebitni zadržki na strani ponudbe kreditov ali povpraševanja po kreditih ovirali prihodnjo gospodarsko rast.

Prispevkov dejavnikov ponudbene strani in strani povpraševanja k rasti posojil ni mogoče opazovati neposredno. V tem okviru prikazujemo preliminarne ocene dejavnikov, ki vplivajo na ponudbo in povpraševanje NFD po posojilih. Analiza združuje podatke kreditnega registra in poslovnega registra (AJPes) ter uporablja mikroekonometrične empirične metode. Poleg tega analiza ponuja empirično oceno vpliva šokov ponudbe posojil na realno gospodarstvo (Slika 1.113 in Slika 1.114). Ponudba posojil je odvisna od pripravljenosti bank, da posojajo NFD, kar pa je odvisno od kreditne sposobnosti posojilojemalca in splošnih gospodarskih obojev, ter od zmožnosti bank, da kreditirajo. Te so na eni strani pogojene z značilnostmi posameznih bank, na drugi pa s predpisi, ki opredeljujejo poslovanje bank. Na strani povpraševanja so NFD, ki se odločajo za dolžniško financiranje svojih stalnih naložb, zalog in/ali obratnih sredstev.

Slika 1.113 Ocena ponudbenih šokov

Slika 1.114 Ocena šokov na strani povpraševanja

Opomba: Na sliki sta predstavljeni oceni ponudbe in povpraševanja in rezultati ankete o bančnih posojilih za evroobmočje (angl. »Bank Lending Survey – BLS«). Negativni šoki na strani ponudbe so primerjani s kreditnimi standardi iz ankete, ki so prikazani z negativnim predznakom, tako da negativna vrednost kazalnika in pomeni zaostrovanje. Šoki ponudbe in povpraševanja ter rezultati ankete o bančnih posojilih so standardizirani in predstavljeni kot standardni odkloni.

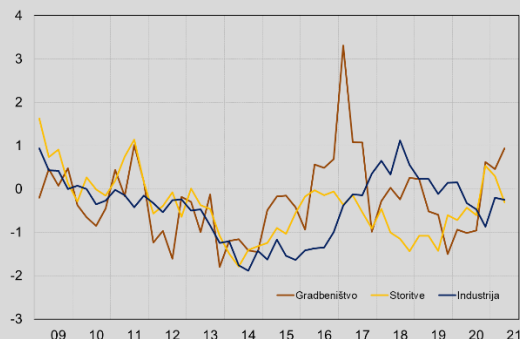
Vir: Banka Slovenije, AJPES, preračuni BS.

V ocenjeni panelni regresiji⁵⁸ je rast posojil NFD pojasnjena s stalnimi učinki bank skozi čas (angl. *bank-time fixed effects*), ki odražajo spremembe na strani ponudbe, in s stalnimi učinki, ki upoštevajo dejavnost, velikost, lokacijo in časovno dimenzijo (DVLC) (angl. *industry-size-location-time (ISLT) fixed effects*),⁵⁹ ki pa zajemajo spremembo pri povpraševanju po posojilih.⁶⁰ Glavna predpostavka pri tako zastavljenem oceljevalnem pristopu je, da je značilnost posameznega posojilojemalca opredeljena s povprečnimi skupnimi dejavniki dejavnosti, regije in velikosti NFD. Ocenjeni stalni učinki predstavljajo šoke na strani ponudbe in povpraševanja, ki vplivajo na rast posojil.

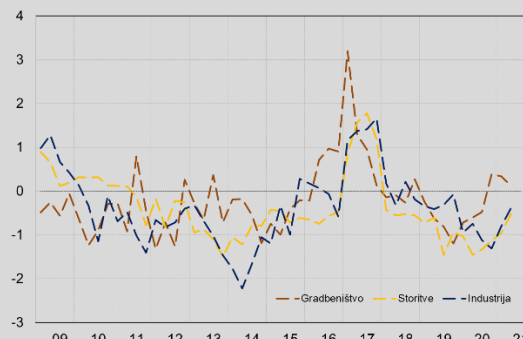
Kreditni pogoji v obdobju med letoma 2014 in 2016, ko jih je denarna politika evroobmočja tudi podprla niso bili omejitveni dejavnik za rast posojil. Zmanjšan obseg posojil v tem obdobju lahko vsaj delno pojasni s slabim povpraševanjem po njih. Rezultati analize kažejo, da kreditni pogoji v obdobju med letoma 2014 in 2016, ko jih je denarna politika evroobmočja tudi podprla (vključno z uvedbo negativnih obrestnih mer za vloge v letu 2014 in programom nakupa vrednostnih papirjev (APP) leta 2015), niso bili omejitveni dejavnik za rast posojil. V Sloveniji se je v istem obdobju zaključevala sanacija bančnega sistema. Ugotovitev, da kreditni pogoji niso bili omejitveni dejavnik podpirajo tudi rezultati ankete BLS⁶¹, kjer je neto odstotek⁶² vzorca bank v Sloveniji poročal, da so omilile svoje kreditne standarde. Modelska ocena nakazuje, da se zmanjšan obseg posojil v tem obdobju lahko vsaj delno pojasni s slabim povpraševanjem po njih. Obdobje krčenja obsega posojil se konča z letom 2017. Modelska ocena spremembo trenda pripisuje zvišanemu povpraševanju po posojilih v tem letu.

Znižano rast posojil NFD od začetka pandemije do drugega četrtertletja letos lahko pojasnimo z negativnimi šoki na strani povpraševanja. Od začetka pandemije Covid-19 je bil trend povpraševanja NFD po posojilih v treh dejavnostih, tj. gradbeništvu, storitvah in predelovalnih dejavnostih⁶³, večino časa padajoč. Zaradi negativnega šoka v povpraševanju je bila rast posojil manjša do drugega četrtertletja leta 2021. Povpraševanje malih in srednje velikih podjetij (MSP) v storitvenih dejavnostih je bilo v letu 2021 še vedno šibko. Tudi rezultati ankete BLS kažejo na manjše povpraševanje po kreditih kot prej. Število bank, ki sodeluje v anketi BLS je, sicer razmeroma majhno (Slika 1.115 in Slika 1.116).

Slika 1.115 Povpraševanje NFD po posojilih po dejavnosti

Slika 1.116 Povpraševanje MSP po posojilih po dejavnostih

Opomba: Ocenjeni šoki povpraševanja so standardizirani in izraženi v standardnih odklonih. Industrija zajema dejavnosti B, C, D, E, storitve zajemajo dejavnosti G, H, I, gradbeništvo pa dejavnost F.

Vir: Banka Slovenije, AJPES, preračuni BS.

⁵⁸ Ocenjena naslednja regresijska enačba: $\Delta L_{bst} = \alpha + \delta_{bt} + \gamma_{st} + \varepsilon_{bst}$, pri čemer je ΔL_{bst} rast posojil banke b do določenega segmenta povpraševanja s (kar zajema vsa podjetja, razvrščena pod skupno dejavnost, velikost in lokacijo); δ_{bt} in γ_{st} sta stalni učinki bank skozi čas in stalni učinki PLVČ, ki predstavljajo edinstven identifikator učinkov tako na strani povpraševanja kot na ponudbeni strani; $\alpha, \varepsilon_{bst}$ sta konstantna in meritvena napaka.

⁵⁹ Opredelitev dejavnosti sledijo klasifikaciji NACE (statistična klasifikacija gospodarskih dejavnosti v Evropski skupnosti). Lokacija podjetja je opredeljena v skladu s kodami NUTS (nomenklatura statističnih teritorialnih enot) za Slovenijo ali natančneje na ravni NUTS 3, tj. po statističnih regijah. Velikost podjetja sledi definiciji AJPES in Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1) ter se nanaša na neto prihodek od prodaje in število zaposlenih.

⁶⁰ Analiza temelji na naslednji literaturi: Degryse, H., De Jonghe, O., Jakovljević, S., Mulier, K. & Schepens, G. (2019). Identifying credit supply shocks with bank-firm data: Methods and applications, *Journal of Financial Intermediation* in pa Greenstone M., Mas A. & Nguyen H. (2020). Do Credit Market Shocks Affect the Real Economy? Quasi-experimental Evidence from the Great Recession and "Normal" Economic Times, *American Economic Journal: Economic Policy*.

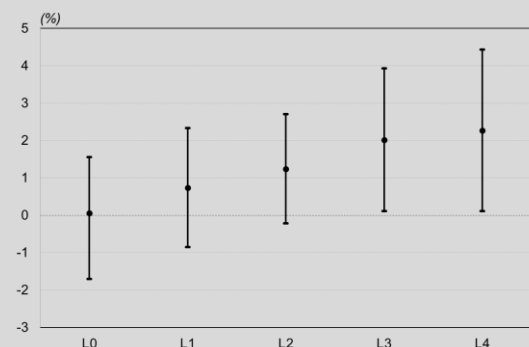
⁶¹ Več o anketi BLS glede posojil NFD je v poglavju Podjetja

⁶² Neto odstotek je opredeljen kot razlika med odstotkom bank, ki odgovorijo z »zaostrovanje kreditnih standardov« (povečanje povpraševanja), in odstotkom bank, ki odgovorijo z »sproščanje kreditnih standardov« (znižanje povpraševanja).

⁶³ Ob koncu leta 2019 je delež posojil, odobrenih panogi industrije znašal 38,5 %, pri storitvah 35,5 % in v gradbeništvu 4,4 %.

Analiza ugotavlja pozitivno korelacijo med dejavniki, ki vplivajo na posojilno sposobnost in/ali pripravljenostjo bank in dodano vrednostjo dejavnosti, kjer posojajo.⁶⁴ Ponudbeni posojilni šoki na gospodarstvo je mogoče označiti kot multiplikator za realno gospodarstvo. Ocenjujemo, da je multiplikator ponudbe posojil na gospodarstvo največji pri četrtem odlogu oziroma čez štiri četrtletja, pri čemer se povečanje ponudbe bančnih posojil za en odstotek, odrazi v povečanju dodane vrednosti sektorja za 2,3 %.⁶⁵ Ti rezultati poudarjajo pomen posojil za slovenske NFD in gospodarstvo nasploh⁶⁶.

Slika 1.117 Vpliv ponudbenih šokov na realno gospodarstvo

Opomba: Na sliki je prikazani ocenjen vpliv ponudbenih šokov na sektorsko dodano vrednost. Koefficienti (multiplikator realnega gospodarstva) so prikazani skupaj z 90-odstotnim intervalom zaupanja skozi čas oziroma L (od sočasnega učinka, do učinka čez štiri četrtletja).

Vir: Banka Slovenije, AJPEŠ, preračuni BS.

Padec rasti BDP med pandemijo Covid-19 ni spremljal kreditni krč, kot smo ga lahko opazovali po letu 2008 med globalno finančno krizo oziroma med krizo državnega dolga, ki je sledila v evroobmočju. To potrjuje tudi naša analiza, ki ne razkriva znatnih negativnih šokov na ponudbeni strani na kreditnem trgu od izbruha pandemije Covid-19. Takšen razvoj je mogoče pojasniti z razmeroma nizkimi ravnmi slabih posojil in na splošno dobro kapitaliziranim bančnim sistemom. Take razmere je mogoče v veliki meri pripisati predvsem skupnemu odzivu denarne in fiskalne politike, ki je prispeval pri ohranjanju tako povpraševanja kot tudi ponudbe. Na strani povpraševanja pa, kljub temu, da se je leta 2020 močno zmanjšala medletna rast posojil NFD in v drugi polovici leta prešla v upad, analiza nakazuje na nekoliko izboljšano povpraševanje po posojilih v začetku leta 2021, natančneje v gradbeništvu. Povpraševanje MSP po posojilih v industriji in v storitvenem sektorju pa je še vedno šibko.

⁶⁴ Gospodarska aktivnost posameznih dejavnosti je izražena preko dodane vrednosti te dejavnosti. Pri ocenjevanju multiplikatorja se ponudbeni šoki ocenjeni v prvi fazi analize agregirajo na sektorski ravni. Šoki so uteženi z deležem bank, ki posojajo v določeni panogi $S_{st} = \sum_b w_{bs(t-1)} * \delta_{bt}$. Rast bruto nominalne dodane vrednosti je ocenjena na podlagi regresije $\Delta y_{st} = \alpha + \eta_s + \gamma_t + \beta S_t + \varepsilon_{st}$, kjer desna stran enačbe poleg agregiranega šoka bančne ponudbe na ravni sektorja vključuje konstantne, sektorske in časovne stalne učinke ter obdobje napake.

⁶⁵ Ta rezultat pomeni, da se učinek povečuje skozi čas upošteva povratne vplive med bankami in realnim gospodarstvom.

⁶⁶ Negativen šok za bančni sistem bi lahko vplival na realno gospodarstvo prek več transmisijjskih kanalov, pri čemer je kreditni kanal izredno pomemben tako za evroobmočje kot za slovensko gospodarstvo. Na primer, v evroobmočju bančna posojila predstavljajo skoraj 50 odstotkov dolžniškega financiranja NFDv primerjavi z manj kot 25 odstotki v ZDA. To kaže na visoko stopnjo odvisnosti MSP od bančnega kreditiranja in na pomembno vlogo bančnih posojil za gospodarstvo.

2 ODPORNOST BANČNEGA SISTEMA

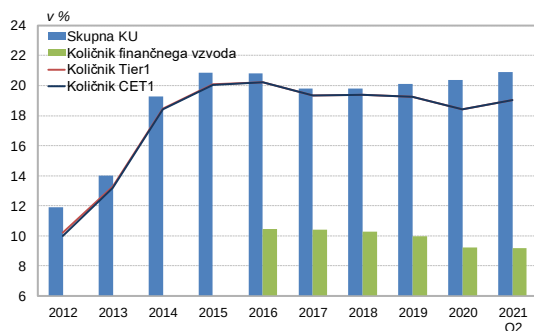
2.1 Solventnost in dobičkonosnost

Bančni sistem je v prvi polovici leta 2021 ohranil dober kapitalski položaj, saj do morebitne realizacije visokega kreditnega tveganja zaenkrat še ni prišlo. Prenehanje veljavnosti vseh podpornih ukrepov ali ponovno poslabšanje epidemioloških razmer lahko v prihodnje poslabša kakovost kreditnega portfelja in zmanjša možnosti za ustvarjanje dobička. Odpornost bančnega sistema na negativne učinke, ki bi ob tem nastali, zato na segmentu solventnosti in dobičkonosnosti še naprej ocenjujemo kot zmerno, vendar ob tem poudarjamo, da je razlika v sposobnosti absorbiranja negativnih učinkov med bankami še vedno precejšnja. Čeprav je količnik skupne kapitalске ustreznosti na ravni sistema od konca leta 2020 za povprečjem evroobmočja, pa to odraža poslabšanje kapitalskega položaja le pri posameznih bankah zaradi izvedenih združenj. Več kot polovica bank je namreč količnike kapitalске ustreznosti v prvi polovici leta 2021 povečala. Regulatorni kapital so banke, ob upoštevanju makrobonitetnega ukrepa omejitve razdelitev dobičkov, povečale z zadržanimi dobički preteklih poslovnih let, tveganju prilagojena aktiva pa se je povečala predvsem pri bankah, ki so okrepile kreditiranje podjetij in gospodinjstev. Odpornost posameznih bank bi se lahko v prihodnje zmanjšala pri nekaterih od bank, ki se bodo po poteku makrobonitetnega ukrepa omejitve razdelitev dobičkov bank odločile za njegovo delitev. Zaradi negotove vzdržnosti visoke dobičkonosnosti v prihodnje, s katero bi banke lahko vzdrževale stabilno kapitalsko ustreznost, bo pozorna presoja primernosti izplačila dividend pomembna zlasti pri bankah z nižjimi kapitalskimi presežki nad skupno kapitalsko zahtevo.

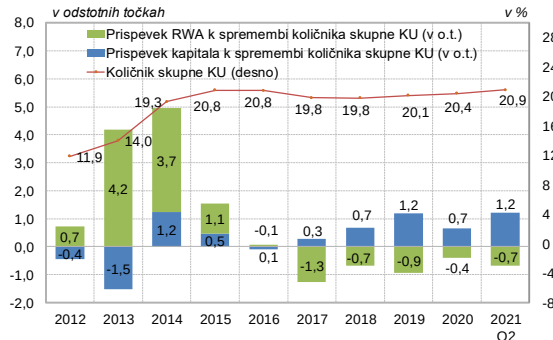
Solventnost

Količniki kapitalске ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi so se v prvi polovici leta 2021 zvišali. Regulatorni kapital se je v tem obdobju, predvsem zaradi izrazitejši rasti pri eni od bank, povečal bolj (Slika 2.2) kot tveganju prilagojena aktiva (v nadaljevanju: TPA, angl. Risk Weighted Assets oz. RWA). Posledično se je skupna kapitalska ustreznost na posamični osnovi na ravni bančnega sistema zvišala za 0,5 odstotne točke na 20,9 %, količnik CET1 pa za 0,6 odstotne točke na 19,0 % (Slika 2.1). Regulatorni kapital se je povečal iz naslova zadržanih dobičkov, h krepitvi TPA pa je prispevalo postopno povečanje kreditiranja podjetij in gospodinjstev.

Slika 2.1 Kazalniki kapitalске ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi

Slika 2.2 Prispevek komponent h gibanju skupne kapitalске ustreznosti na posamični osnovi

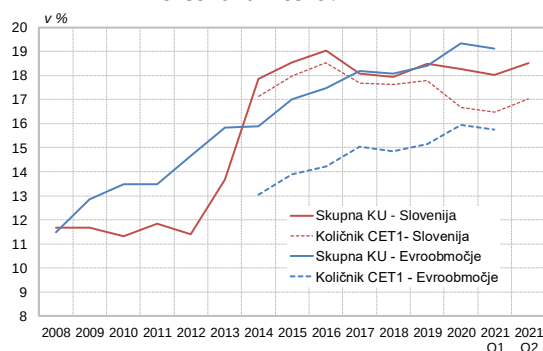
Vir: Banka Slovenije.

Skupna kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema od konca leta 2020 zaostaja za povprečjem evroobmočja, vendar predvsem zaradi znižanja kapitalске ustreznosti pri posameznih bankah. Količnika skupne kapitalске ustreznosti in CET1 na konsolidirani osnovi sta se v prvi polovici leta 2021 povečala za 0,2 odstotni točki na 18,5 % oziroma za 0,3 odstotne točke na 17,0 % (Slika 2.3). Tako kot na posamični osnovi je razlog rasti kapitalskih količnikov povečanje kapitala, ki je porasel bolj kot TPA. Ob koncu leta 2020, se je skupna kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema, prvič po letu 2018, znižala pod povprečje evroobmočja, nižja je ostala tudi v prvem četrtletju 2021.⁶⁷ Količnik CET1 je še naprej presegal povprečje evroobmočja (15,8 %), vendar pa je bila njegova vrednost v prvem četrtletju 2021 s 16,5 % za skoraj odstotno točko nižja od srednje vrednosti količnikov CET1 držav evroobmočja. Do znižanja

⁶⁷ Primerjava Slovenije z evroobmočjem je narejena na podatkih za prvo četrtletje 2021, saj podatki v času pisanja tega poročila za drugo četrtletje 2021 še niso na voljo. Količnik skupne kapitalске ustreznosti je v povprečju evroobmočja znašal 19,1 %, količnik CET1 pa 15,8 %.

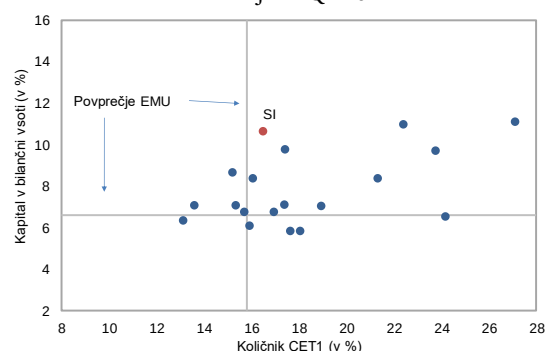
količnikov na ravni sistema je ob koncu lanskega leta zaradi izvedenih združitvev prišlo le pri posameznih bankah. Pri skoraj polovici bank so bili količniki skupne kapitalске ustreznosti v prvem četrtletju 2021 namreč višji od povprečja evroobmočja, medtem ko je bilo pred zmanjšanjem skupne kapitalске ustreznosti na ravni sistema pod povprečje evroobmočja takšnih bank malo manj kot tretjina. Večja robustnost slovenskega bančnega sistema v primerjavi z večino ostalih držav evroobmočja se kaže tudi v razmeroma visokem deležu kapitala v bilančni vsoti, ki je konec prvega četrtletja znašal 10,7 % in za več kot tretjino presegel povprečje evroobmočja (Slika 2.4).

Slika 2.3 Gibanje količnikov kapitalске ustreznosti v primerjavi z evroobmočjem na konsolidirani osnovi

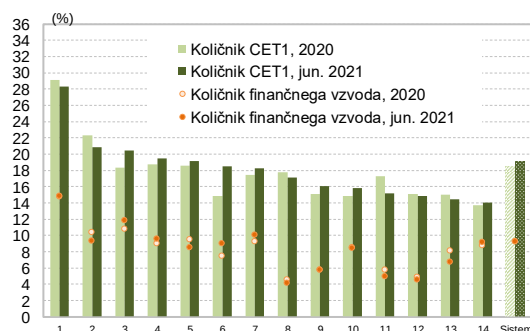

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Slika 2.4 Količnik CET1 in kapital v bilančni vsoti na konsolidirani osnovi po državah evroobmočja za Q1 2021

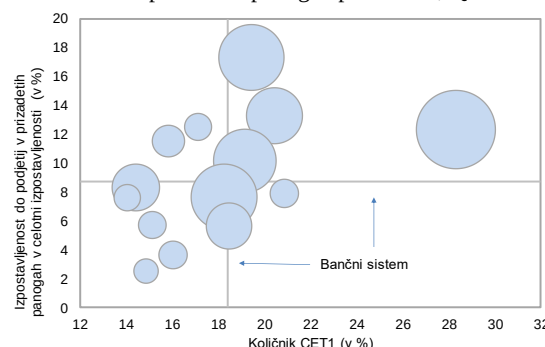
Slika 2.5 Količnik CET1 in količnik finančnega vzvoda po bankah na posamični osnovi

Opomba: Na sliki desno so vključene izpostavljenosti do nefinančnih družb v naslednjih panogah: promet, gostinstvo, strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, druge raznovrstne poslovne dejavnosti, kulturne dejavnosti. Velikost mehurčkov prikazuje presežek nad skupno kapitalsko zahtevo (OCR + P2G) v odstotkih in je izračunan na konsolidiranih podatkih.

Vir: Banka Slovenije.

Slika 2.6 Količnik CET1 na posamični osnovi in izpostavljenost do nefinančnih družb v prizadetih panogah po bankah, Q2 2021

Razlike v odpornosti na negativne učinke stresnih dogodkov so med bankami ostale precejšnje, zaradi različne višine kapitalskih presežkov nad skupno kapitalsko zahtevo in različne kakovosti ter strukture kreditnega portfelja. Količniki kapitalске ustreznosti so se v prvi polovici leta 2021 povečali pri več kot polovici bank (Slika 2.5). Čeprav majhne domače banke in hranilnice ne izstopajo več z najnižjimi kapitalskimi količniki, pa to ne velja za njihove količnike finančnega vzvoda. Ti so se pri majhnih domačih bankah in hranilnicah, ob skromnejšem porastu kapitala v primerjavi z rastjo bilančne vsote, v prvi polovici leta 2021 znižali in ostali pod povprečjem bančnega sistema (9,2 %). Razlike med bankami v višini kapitalskih količnikov in količnikov finančnega vzvoda so tudi posledica različne strukture naložb posameznih bank in hranilnic. S povečanjem kapitala so se kapitalski presežki nad skupno kapitalsko zahtevo⁶⁸ pri večini bank sicer povečali, vendar pa so razlike v višini presežka med njimi ostale precejšnje (Slika 2.6). Na ravni bančnega sistema je kapitalski presežek ob polletju 2021 znašal 1.237 mio EUR oziroma 4,12 % TPA. S pokrivanjem negativnih učinkov morebitnega poslabšanja kakovosti kreditnega portfelja, do katerega lahko pride po izteku podpornih ukrepov ali s ponovnim poslabšanjem epidemioloških razmer,⁶⁹ se bodo težje soočile banke z nižjimi kapitalskimi presežki⁷⁰ in tiste z večjo izpostavljenostjo do najbolj prizadetih panog.

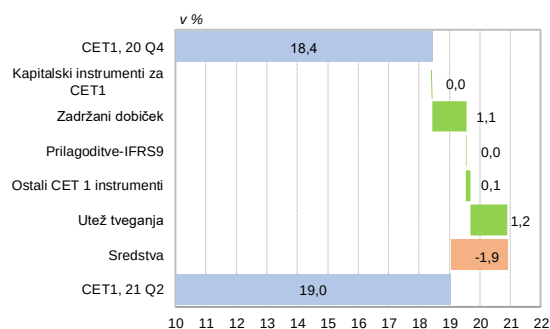
⁶⁸ Skupna kapitalska zahteva zajema kapitalске zahteve prvega in drugega stebra ter kapitalске blažilnike.

⁶⁹ Več o tem v poglavju Kreditno tveganje.

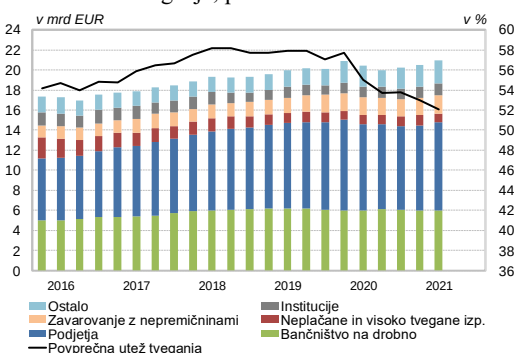
Banke so regulatorni kapital v prvi polovici leta 2021 povečale predvsem z zadržanimi dobički preteklih poslovnih let. Obseg regulatornega kapitala se je na ravni bančnega sistema povečal za 6 % na 4.977 mio EUR. Banke so ob upoštevanju makrobonitetne omejitve razdelitev dobičkov bank okrepile predvsem kapital CET1, saj so povečale zadržane dobičke iz preteklih poslovnih let in ostale rezerve (Slika 2.7). V prvem četrtletju 2021 banke niso izdale instrumentov dodatnega kapitala, zato se je delež kapitala Tier 2 v celotnem regulatornem kapitalu znižal na 8,9 %, kar je tretjino manj od povprečja evroobmočja. Čeprav je dobičkonosnost bank zaenkrat visoka, pa je njena vzdržnost v prihodnje negotova (več v nadaljevanju pri dobičkonosnosti), s tem pa tudi možnosti za krepitev kapitala in vzdrževanje stabilne kapitalske ustreznosti. Odpornost se lahko zmanjša zlasti tistim bankam, ki se bodo odločile za delitev zadržanega dobička, kar jim omogoča prenehanje veljavnosti makrobonitetnega instrumenta omejitve delitve dobička. Čeprav so simulacije različnih scenarijev izplačil dividend pokazale, da bi bančni sistem kot celota ostal kapitalsko ustrezen tudi v primeru realizacije scenarija večjih izplačil, pa bo presoja o primernosti izplačil dividend pomembna predvsem pri bankah z nižjimi kapitalskimi presežki.

Ocenjujemo tudi, da banke ob zagotovljenem prehodnem obdobju ne bodo imele težav s pokrivanjem primanjkljaja kapitala in kvalificiranih obveznosti. Na upravljanje kapitala vpliva tudi izpolnjevanje minimalnih zahtev glede kapitala in kvalificiranih obveznosti (v nadaljevanju: MREL). V letu 2021 je bila v nacionalno zakonodajo implementirana dopolnjena Direktiva o vzpostavitvi okvira za sanacijo ter reševanje kreditnih institucij in investicijskih podjetij, s katero so zahteve MREL določene v obliki deleža zneska skupne izpostavljenosti tveganju in mere skupne izpostavljenosti. To bo bankam omogočilo lažje načrtovanje potrebnih instrumentov MREL. Prav tako imajo v skladu z dopolnjeno Direktivo banke na voljo prehodno obdobje do leta 2024, v katerem bodo lahko zagotovile ustrezno višino primernih instrumentov MREL. Vse banke v Sloveniji so seznanjene z zahtevo MREL. Banke, predvidene za prisilno prenehanje, imajo zahtevo MREL določeno v višini kapitalskih zahtev prvega in drugega stebra, višje zahteve pa imajo banke, ki izpolnjujejo vse pogoje za reševanje. Banke v Sloveniji so konec leta 2020 razpolagale s primernimi instrumenti MREL v višini 13 % celotnih obveznosti in kapitala, kar je za odstotno točko manj kot konec leta 2019. Banke, ki so predvidene za reševanje in imajo zahtevo MREL višjo od kapitalske zahteve, so to zagotavljale predvsem z lastnimi sredstvi (kapital), ki so konec leta 2020 predstavljala 81 % vseh MREL primernih instrumentov (enako kot leta 2019), manj pa z nezavarovanimi terjatvami in z neupravičenimi vlogami (finančnih institucij, pokojninskih skladov, države). Pričakujemo, da bodo zaradi stroškovne učinkovitosti dodatne primerne instrumente MREL zagotavljale tudi z nezavarovanimi terjatvami v obliki izdanih dolžniških vrednostnih papirjev in tudi v obliki najetih posojil.

Slika 2.7 Dekompozicija spremembe količnika CET1, posamična osnova

Slika 2.8 Struktura tveganju prilagojene aktive za kreditno tveganje in povprečna utež tveganja, posamična osnova

Opomba: Na sliki levo so z oranžno označeni stolpci pri postavkah, ki so prispevale k znižanju količnika CET1, z zeleno pa stolpci pri postavkah, ki so prispevale k zvišanju.

Vir: Banka Slovenije.

Ob postopni krepitvi kreditne aktivnosti se je TPA v prvi polovici leta 2021 povečala za 3,4 % na 23,8 mrd EUR. Povečala se je TPA za kreditno tveganje, in sicer predvsem pri tistih bankah, ki so povečale kreditiranje podjetij in gospodinjstev. Izpostavljenosti, ki so zavarovane z nepremičninami in bankam omogočajo uporabo nižjih uteži tveganosti, so se nekoliko povečale, vendar pa v celotnih TPA še naprej predstavljajo manj kot desetino. Delež neplačanih in visoko tveganih izpostavljenosti, pri katerih so uteži tveganosti najvišje, se je v prvi polovici leta 2021 znižal za pol odstotne točke na 3,7 % celotne TPA. Čeprav

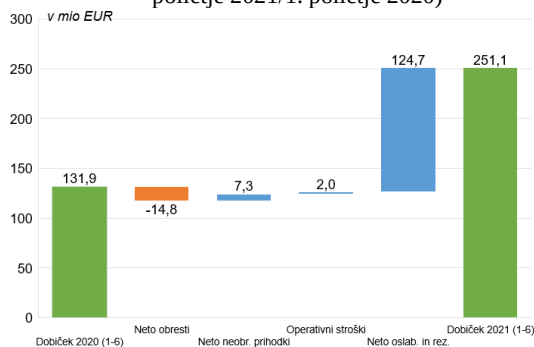
⁷⁰ Višina kapitalskih presežkov oziroma kapitalski položaj bank je le eden izmed vidikov pri celotni obravnavi posameznih bank in njihovem soočanju s posledicami pandemije Covid-19.

so napovedi gospodarskega okrevanja ugodne, pa se, s potekom podpornih ukrepov in z zapadlostjo večine odloženih dolgov v plačilo, kakovost kreditnega portfelja lahko poslabša,⁷¹ kar bo preko višjih uteži tveganja vplivalo tudi na tveganju prilagojeno aktivo in s tem na gibanje kapitalske ustreznosti. Povprečna utež tveganja⁷² se je v prvi polovici leta 2021, predvsem zaradi visoke rasti netveganih likvidnih sredstev v bilancah bank, znižala za 1,7 odstotne točke na 52 % (Slika 2.8), vendar pa ostala za tretjino višja od povprečja evrobomočja (35 %). Višja povprečna utež tveganosti slovenskega bančnega sistema pa nujno ne odraža slabše kakovosti portfelja, temveč je delno odraz uporabe konzervativnejše metode ocenjevanja tveganj, ki bankam omogoča večjo robustnost in boljšo pripravljenost na soočanje s posledicami morebitnih stresnih dogodkov. Kar 83 % celotne TPA je namreč ocenjene s standardizirano metodo, medtem ko je ta delež v evroobmočju skoraj polovico nižji.

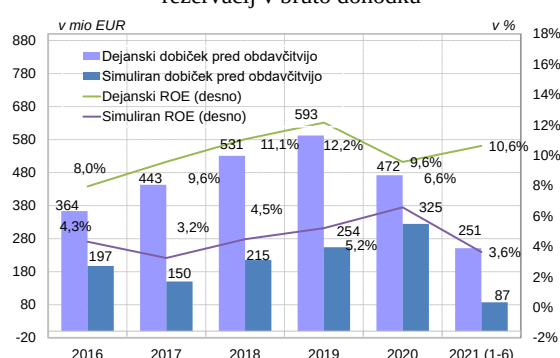
Dobičkonosnost

Z izboljševanjem gospodarskih razmer in obetov so se izboljšali tudi pogoji poslovanja bank, visok dobiček pred obdavčitvijo bank v prvi polovici leta 2021 pa je predvsem posledica dejstva, da je večina bank neto razgradila oslabitve in rezervacije, obenem je potrebno opozoriti, da ustvarjen dohodek bank zaostaja za lanskim. Dobiček pred obdavčitvijo je v prvi polovici leta 2021 znašal 251 mio EUR, v primerjavi z enakim obdobjem lani se je močno povečal in dosegel skoraj dvakratnik lanskega (+90 %). Donosnost na kapital pred obdavčitvijo je na ravni sistema znašala 10,6 % (leta 2020 9,6 %, v prvi polovici leta 2020 pa 5,4 %), donos na aktivo je znašal 1,11 % in bil primerljiv z lanskim celoletnim, ki je znašal 1,10 %, medtem ko so banke v prvi polovici leta dosegle 0,63 % donos na aktivo. Ob zmanjšanju neto dohodka bank⁷³ je tako ves prispevek k povečanju dobička nastal le iz dela, ki odraža, kako banke ocenjujejo kreditno tveganje oziroma iz neto sproščanja oslabitev in rezervacij.

Slika 2.9 Vpliv sprememb komponent nastanka in porabe ustvarjenega dohodka bank na spremembo dobička pred obdavčitvijo (1. polletje 2021/1. polletje 2020)

Slika 2.10 Primerjava dejanske in simulirane dobičkonosnosti bank ob upoštevanju dolgoročnega povprečja stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku

Opomba: Simulirane vrednosti dobička in ROE odražajo dolgoročno povprečje oslabitev in rezervacij v bruto dohodku. Pri tem se upošteva, da so banke od leta 1996 do leta 2020 za oslabitve in rezervacije porabile 22,7 % bruto dohodka, pri čemer leta 2012, 2013 in 2014, ko so bili ti stroški izrazito nadpovprečni niso zajeta. Enako velja za leta 2017, 2018 in 2019, ko so banke neto sproščale oslabitve in rezervacije. Leta 2020 so neto oslabitve in rezervacije predstavljale 12,5 % bruto dohodka.

Vir: Banka Slovenije

Z zviševanjem dobička, ki pa ni trajne narave, ostaja odpornost bančnega sistema z vidika ohranjanja ravni kapitalske ustreznosti, zaenkrat dobra, vendar je vzdržnost takšnih gibanj dvomljiva, saj se dohodek bank znižuje. Hitro in razmeroma močno izboljšanje gospodarskih razmer, solidno odplačevanje posojil tudi po izteku odlogov in bolj optimistična pričakovanja bank prispevajo k njihovim bolj optimističnim ocenam tveganj in s tem povečanju dobičkonosnosti v bančnem sistemu. Slovenski bančni sistem je tako tudi letos kot celota še posloval z nadpovprečno visokim dobičkom. Vendar je potrebno opozoriti, da so gibanja bank pri ustvarjanju dohodka zaradi okolja nizkih obrestnih mer in šibke posojilne aktivnosti zaenkrat neugodna. Banke tudi na kratek rok z bistveno višjimi neobrestnimi prihodki in znižanjem operativnih stroškov ne morejo nadomestiti neugodnih trendov pri neto obrestnih prihodkih⁷⁴. Neto sproščanje oslabitev in rezervacij je dolgoročno prej izjema kot pravilo. Če bi banke na primer v prvi

⁷¹ Več v poglavju Kreditno tveganje.

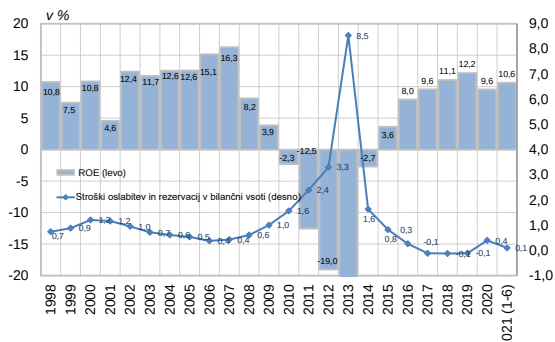
⁷² Povprečna utež tveganja je izračunana kot razmerje med TPA in bilančno vsoto brez upoštevanja podružnic na posamični osnovi.

⁷³ Glej poglavje o dohodkovnem tveganju, ki obravnava ustvarjanje prihodkov bank in njihove stroške. Neto dohodek je letos v prvem polletju zaostajal za lanskim (-2,4 %).

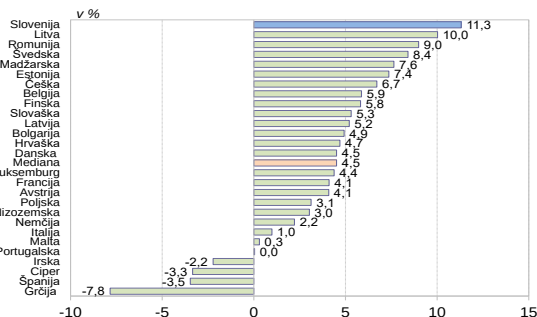
⁷⁴ Zadnji podatki kažejo, da se zaostajanje bruto in neto dohodka za lanskim od junija naprej povečalo.

polovici leta 2021 neto oblikovale stroške oslabitev in rezervacij na ravni dolgoročnega povprečja, bi donosnost na kapital znašala le nekoliko več kot tretjino dejansko dosežene.

Slika 2.11 Donosnost na kapital (ROE) pred obdavčitvijo, neto oslabitve ter rezervacije v bilančni vsoti

Slika 2.12 Donosnost na kapital (ROE) v državah EU, leto 2020

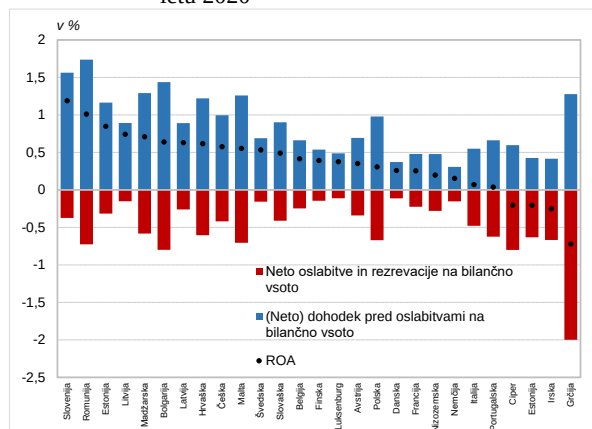

Opomba: Na sliki levo sta oba kazalnika v juniju izračunana za zadnje enoletno obdobje. ROE je izračunan za polletno obdobje, preračunan na letno raven. Slika desno prikazuje dobiček in donosnost ob upoštevanju dolgoročnega povprečnega deleža stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku. Vrednosti za Slovenijo se na desni sliki zaradi vira (ECB, SDW, Consolidated Banking Data) nekoliko razlikujejo od tistih, ki temeljijo na bilančnih podatkih bank na posamični osnovi.

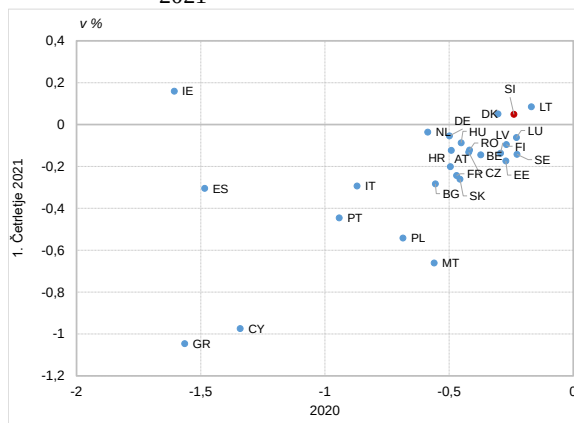
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW)

Slovenski bančni sistem je leta 2020 izstopal po donosnosti na kapital v bančnem sistemu. Donosnost na kapital v slovenskem bančnem sistemu (na podlagi podatkov ECB na konsolidirani osnovi) je za leto 2020 znašala 11,3 % in je presegala srednjo vrednost držav EU (4,5 %) oziroma vrednost za primerljivo velike, tj. majhne banke (4,3 %). Na visoko donosnost na kapital (ROE) v letu 2020 so vplivali predvsem učinki združitve dveh bank (glej Poročilo o finančni stabilnosti, april 2021), vendar bi ROE slovenskega bančnega sistema omenjene vrednosti presegel tudi ob izključitvi tega učinka.⁷⁵

Slika 2.13 Neto oslabitve in rezervacije na bilančno vsoto in (neto) dohodek na bilančno vsoto v letu 2020

Slika 2.14 Deleži neto oslabitev in rezervacij v neto dohodku v letu 2020 in prvem četrtletju 2021

Opomba: Gre za poenostavljen izračun neto dohodka. Razmerja so preračunana iz deležev na bilančno vsoto. Izračunan dohodek, se nanaša na dohodek bank pred oslabitvami in rezervacijami, oziroma ves del nad dobičkom, ki ni namenjen za neto oslabitve in rezervacije.

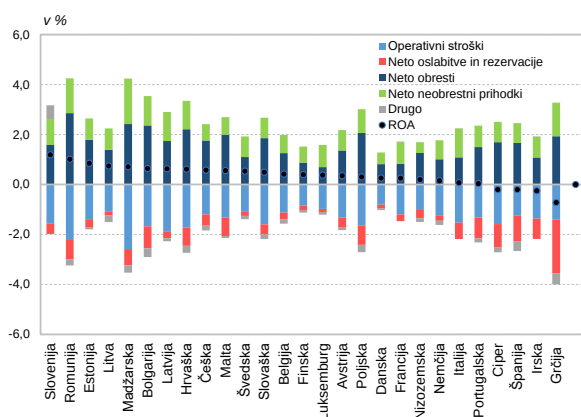
Vir: ECB (SDW).

⁷⁵ V Poročilu o finančni stabilnosti smo na podlagi solo podatkov bank za leto 2020 navajali številke za izračunan ROE pred obdavčitvijo (9,6%) in ROE izračunan ob neupoštevanju enkratnih učinkov združitve dveh bank (5,5 %). Podatki niso neposredno primerljivi s konsolidiranimi podatki (CBD) zaradi metodologije in ker so vrednosti ROE v tem primeru izračunane po davkih.

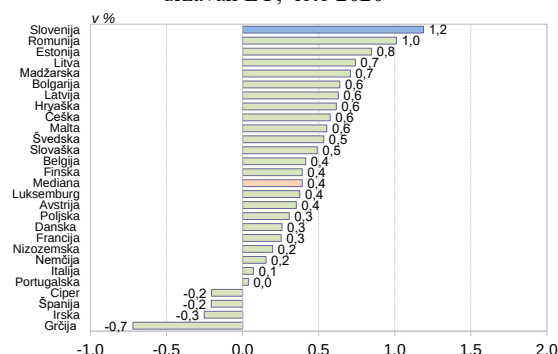
Podatki za prvo četrtletje letošnjega kažejo na izboljšanje dobičkonosnosti v EU. Mediana donosa na kapital v državah EU je dosegla 7,5 % (lani 4,5 %). Podobno visoke vrednosti⁷⁶ pa so bile dosežene tudi v EU in evro območju kot celoti (tehtano povprečje). Slovenija po teh podatkih v prvem četrtletju leta 2021 ni več izstopala po vrednosti ROE (9,3 %), ampak se je nahajala v na začetku drugega kvartila razporeditve držav.

Podatki kažejo, da so banke v Sloveniji glede na dohodek v letu 2020 in prvem četrtletju 2021 namenjale manj za oslabitve in rezervacije kot banke v EU. Primerljivo razmerje med neto oslabitvami in rezervacijami na preostali dohodek je v Sloveniji v letu 2020 znašalo blizu -24 %, mediana v EU pa -47 %. Podobno velja za prvo četrtletje letošnjega leta, kjer je pri Slovenskih bankah razmerje znašalo 5 %, mediana v EU pa -14 %. Po drugi strani je iz komponent ROA razvidno, da so vrednosti za neto obrestno maržo ter neto oslabitve in rezervacije na bilančno vsoto primerljive z mediano EU, pri ostalih sestavinah, npr. neobrestnih prihodkih, operativnih stroških, ostalem in vrednosti ROA pa so vrednosti za slovenski bančni sistem vrednost mediane držav presegale (Slika 2.15).

Slika 2.15 Komponente ROA v EU 27, v letu 2020

Slika 2.16 Donosnost na bilančno vsoto (ROA) v državah EU, leto 2020

Vir: ECB (SDW)

2.2 Likvidnost

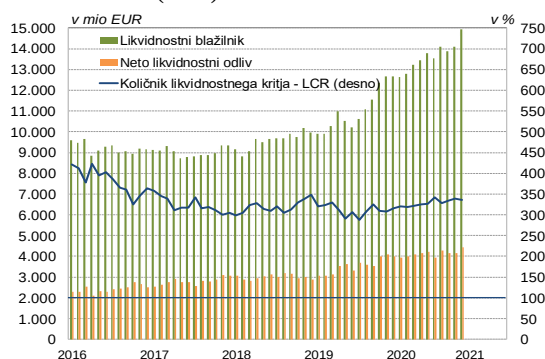
Dober likvidnostni položaj bančnega sistema se je v prvi polovici leta 2021 še izboljšal, vendar pa so razlike med bankami ostale precejšnje. Ob močni rasti vlog nebančnega sektorja in šibkem kreditiranju sta se krepili tako primarna kot sekundarna likvidnost bank ter s tem njihova sposobnost pokrivanja likvidnostnih odlivov, ki bi lahko sledili morebitni uresničitvi tveganja financiranja. Skrbno upravljanje z likvidnostjo ostaja, zlasti pri bankah z nižjimi likvidnostnimi presežki, pomembno, saj bi morebitno ponovno poslabšanje epidemioloških in posledično gospodarskih razmer lahko poslabšalo njihov likvidnostni položaj.

Sposobnost pokrivanja neto likvidnostnih odlivov v kratkoročnem stresnem obdobju je na ravni bančnega sistema ostala visoka. Količnik likvidnostnega kritja (v nadaljevanju: LCR) se je v prvi polovici leta 2021 povečal za 12 odstotnih točk na 336 % (Slika 2.17) in s tem še naprej presegal trikratnik regulatorne zahteve (100 %). Ob močnem porastu vlog gospodinjstev, ki so se prelile predvsem na račune pri centralni banki, je bila rast likvidnostnega blažilnika višja v primerjavi z rastjo neto likvidnostnih odlivov. Likvidnostni presežek nad regulatorno zahtevo se je tako še okrepil in junija 2021 na ravni bančnega sistema znašal 10,5 mrd EUR, kar je največ v zgodovini.

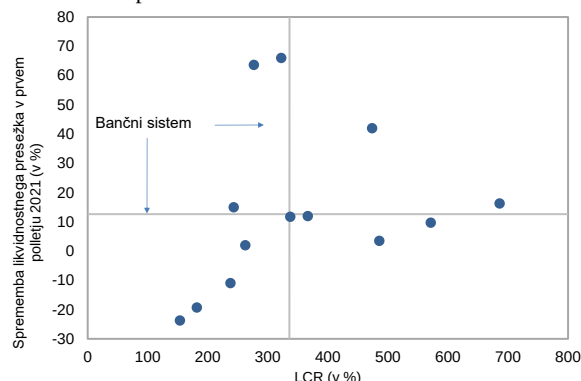
Likvidnostni presežki nad regulatorno zahtevo LCR so se povečali pri večini bank, vendar razlike v višini presežkov med bankami ostajajo precejšnje. Vse banke so izpolnjevale minimalno regulatorno zahtevo LCR (100 %) in le pri dveh bankah je bila vrednost kazalnika LCR nižja od dvakratnika omenjene zahteve (Slika 2.18). Med bankami z visokimi vrednostmi LCR izstopajo majhne banke in hranilnice, pod povprečjem bančnega sistema pa so ostale predvsem vrednosti pri hčerinskih bankah v tuji lasti.

⁷⁶ Gre za preračun razmeroma volatilnih kvartalnih podatkov na letno raven. Rezultati kažejo na izboljšanje, kar je v veliki meri posledica izboljšanja gospodarskih razmer in nižjih stroškov oslabitev in rezervacij, ali celo (v nekaterih državah) njihovega neto sproščanja.

Slika 2.17 Gibanje količnika likvidnostnega kritja (LCR)

Slika 2.18 LCR in sprememba likvidnostnega presežka po bankah

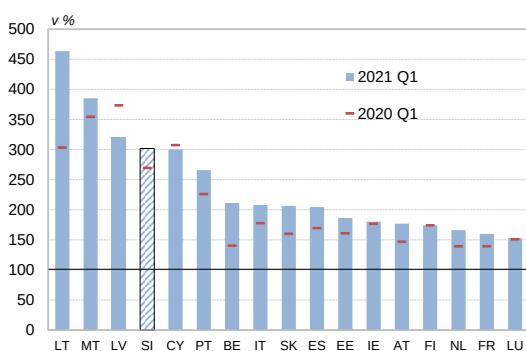
Opomba: Vodoravna modra črta na levi sliki označuje minimalno zahtevano raven LCR (100 %) v skladu s CRR regulativo. Na desni sliki zaradi preglednosti slike ni prikazana ena banka, njen LCR je znašal 1806 %, sprememba likvidnostnega presežka v prvem polletju 2021 pa -7,8 %.

Vir: Banka Slovenije

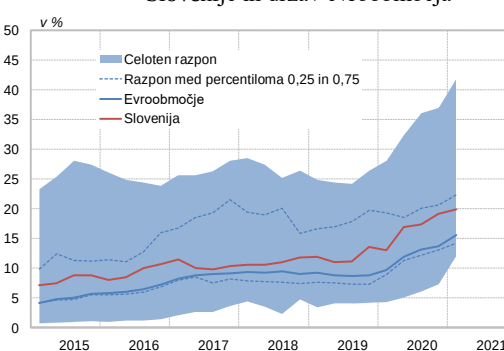
Z izrazito rastjo primarne likvidnosti⁷⁷ se je povečala odpornost bank in s tem sposobnost pokrivanja negativnih učinkov morebitne uresničitve tveganja financiranja. Rast primarne likvidnosti, ki je postala izrazitejša po začetku pandemije Covid-19 (marca 2020), se je v prvi polovici leta 2021 še okrepila (Slika 2.21). Njen obseg se je povečal za 2,2 mrd EUR na 11,1 mrd EUR, v primerjavi z obdobjem pred pandemijo pa se je skoraj podvojil. S tem se je spremenila tudi struktura naložb v bančnih bilancah. Primarna likvidnost je na ravni bančnega sistema, z zgodovinsko najvišjim, t.j. 23,2-odstotnim deležem, postala druga najpomembnejša oblika naložb, ki pa je za banke najmanj donosna. Glavna razloga za povečanje primarne likvidnosti sta močna rast vlog nebančnega sektorja in pridobljena sredstva nekaterih bank na avkcijah TLTRO-III pri Evrosistemu, ki pa so jih banke zaenkrat le v manjšem obsegu usmerile v kreditiranje in druge naložbe, ostalo pa so pustile na računih pri centralni banki. Če bo prirast vlog nebančnega sektorja še naprej močno presegal prirast posojil, potem lahko pričakujemo, da se bo primarna likvidnost v prihodnje še krepila.

Tako kot v Sloveniji se je likvidnostni položaj kljub pandemiji izboljšal tudi v večini ostalih držav evroobmočja. Po zadnjih razpoložljivih podatkih⁷⁸ so skoraj vse države, z izjemo dveh, po začetku pandemije povečale količnik LCR (Slika 2.19). Med bančnimi sistemi evroobmočja se slovenski po višini tega kazalnika še naprej uvršča na četrto mesto, visoke vrednosti LCR pa imajo predvsem majhni bančni sistemi. Ti se, tako kot banke v Sloveniji, soočajo tudi z visoko rastjo primarne likvidnosti v obliki denarja in sredstev pri centralni banki (Slika 2.20).

Slika 2.19 LCR po državah evroobmočja

Slika 2.20 Primarna likvidnost v bilančni vsoti Slovenije in držav evroobmočja

Opomba: Vodoravna modra črta na levi sliki označuje minimalno zahtevano raven LCR (100 %) v skladu s CRR regulativo.

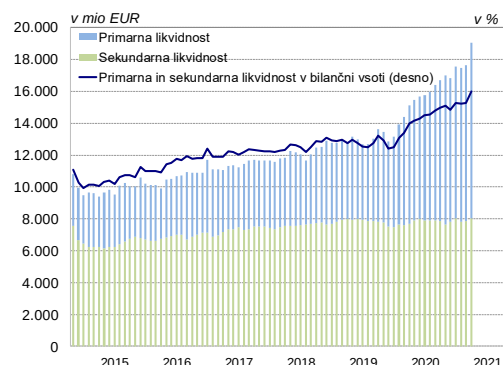
Vir: ECB (SDW)

⁷⁷ Primarna likvidnost zajema denar v blagajni, staja na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah.

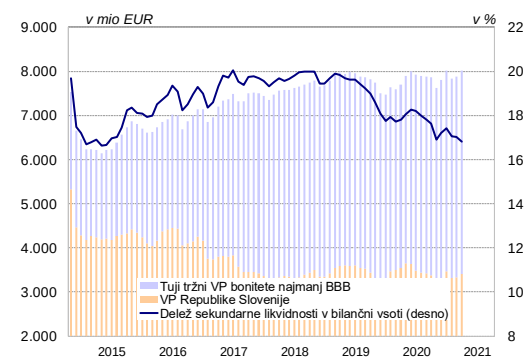
⁷⁸ V času pisanja poročila so na voljo podatki do vključno prvega četrtertja 2021.

Z naložbami v domače in tuje vrednostne papirje so banke povečale tudi sekundarno likvidnost,⁷⁹ vendar bistveno manj kot primarno likvidnost. Obseg sekundarne likvidnosti se je v prvi polovici leta 2021 povečal za 1,9 % na 8,0 mrd EUR. Kljub povečanju pa se je delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti znižal na 16,8 %, zaradi višje rasti bilančne vsote (Slika 2.22). Banke so povečale naložbe tako v vrednostne papirje Republike Slovenije kot tudi tuje tržne vrednostne papirje bonitete najmanj BBB, zato se struktura sekundarne likvidnosti ni bistveno spremenila. Domači državni vrednostni papirji so tako na ravni bančnega sistema junija 2021 predstavljali 43 % celotne sekundarne likvidnosti, pri manj pomembnih bankah⁸⁰ pa je koncentracija teh papirjev ostala višja.

Slika 2.21 Gibanje primarne in sekundarne likvidnosti

Slika 2.22 Struktura sekundarne likvidnosti

Opomba: Primarna likvidnost zajema denar v blagajni, stanja na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah. Sekundarna likvidnost je izračunana kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

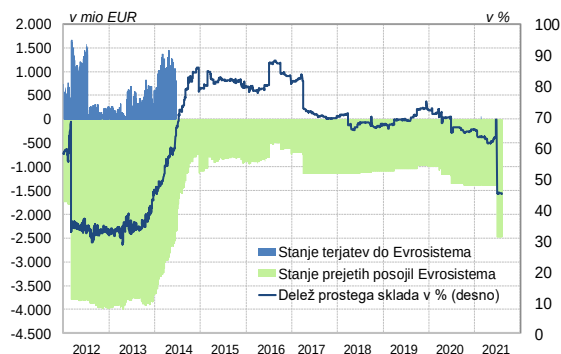
Vir: Banka Slovenije

Delež prostega sklada finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu se je na ravni bančnega sistema močno znižal, vendar pa imajo banke v bilancah še vedno velik obseg finančnega premoženja, ki ga lahko vključijo v sklad in si s tem omogočijo dostop do dodatnih likvidnih sredstev pri Evrosistemu. Omenjen delež prostega sklada se je na ravni bančnega sistema v prvi polovici leta 2021 znižal za 21 odstotnih točk na 45 % (Slika 2.23), kar je posledica sodelovanja nekaterih bank na ciljanih operacijah dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO-III) pri Evrosistemu. Kljub precejšnjemu znižanju je delež prostega sklada ostal več kot enkrat večji od povprečja evroobmočja, ki se je do junija 2021 znižalo na 21%. V sklad finančnega premoženja slovenske banke vključujejo predvsem državne vrednostne papirje in posojila (Slika 2.24). Banke imajo zaenkrat v sklad priglášeno le malo več kot tretjino obsega celotnega primerne finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu, ki je na ravni bančnega sistema junija 2021 znašal 9,6 mrd EUR. Le 27 % tega premoženja je obremenjenega, kar bankam omogoča pridobitev dodatnih, cenovno ugodnih likvidnih sredstev za nemoteno financiranje gospodarstva. Do junija 2021 so slovenske banke izkoristile le 35 % možne izposoje na operacijah TLTRO-III, saj ob visoki presežni likvidnosti in šibkem kreditiranju nimajo potreb po dodatnih sredstvih. V povprečju evroobmočja je delež izkoriščene možne izposoje bistveno večji, znaša 82 %.

⁷⁹ Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

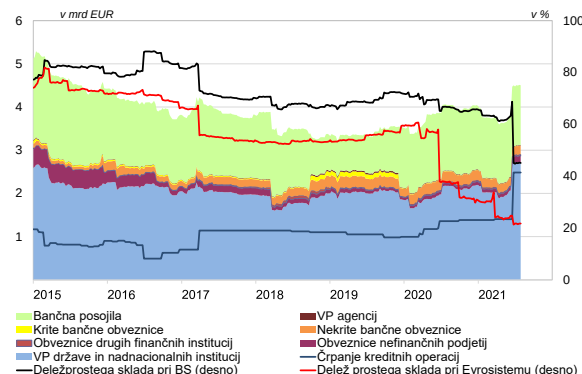
⁸⁰ Gre za banke, ki niso pod neposrednim nadzorom ECB, zato niso vključene v enotni nadzorni mehanizma (SSM).

Slika 2.23 Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema in delež prostega sklada primerne finančne premoženja

Vir: Banka Slovenije

Slika 2.24 Struktura primerne finančne premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu

Rezultati likvidnostnih stresnih testov⁸¹ kažejo, da se je likvidnost bančnega sistema v prvem polletju 2021 nekoliko izboljšala. Presežek likvidnostne pozicije na nivoju bančnega sistema se je povečal v vseh stresnih scenarijih. V osnovnem scenariju, ki predstavlja najverjetnejši potek dogodkov, vse institucije prestanejo stresni test. To pomeni, da je obdobje preživetja daljše od šestih mesecev, neto pozicija konec stresnega obdobja pa pozitivna. V ostrejših scenarijih, ki predstavljajo zelo zahtevne, vendar še vedno verjetne razmere, stresnega testa ne prestanejo tri (neugodni scenarij) oziroma pet (ekstremni scenarij) izmed štirinajstih bank. Kljub temu da obdobje preživetja za posamične banke ne pade pod časovni razmik do dveh mesecev (neugodni scenarij) oziroma meseca (ekstremni scenarij), pa morajo banke ohraniti dovolj maneverskega prostora za potencialno prilagoditev likvidnostnih položajev in izvedbo blažilnih ukrepov. Na likvidnostne šoke so primarno bolj občutljive hčerinske banke v tuji lasti, pri katerih je sekundarna likvidnost nižja, oziroma banke, pri katerih poslovni modeli primarno temeljijo na stroškovni optimizaciji likvidnostne pozicije in pokrivanju likvidnostnega položaja neposredno z rednimi denarnimi tokovi.

⁸¹ V Banki Slovenije zaradi pomembnosti spremljanja ključnih tveganj na ravni posameznih bank in hranilnic ter bančnega sistema redno izvajamo likvidnostne stresne teste, ki so eno izmed pomembnejših orodij za kvantitativno spremljavo likvidnostnega tveganja s pogledom naprej. Pristop temelji na mikro top-down izračunu in metodologiji ECB SSM ciljnih likvidnostnih stresnih testov 2019. Uporabljeni scenariji, neugodni in ekstremni (scenariji so bili podrobneje predstavljeni v Poročilu o finančni stabilnosti, oktober 2020, str. 46), temeljijo na preteklih likvidnostnih krizah in jih je za vse evropske države kalibrirala ECB. Rezultati bank so ovrednoteni skozi kazalnik obdobja preživetja in normiranega neto likvidnostnega položaja konec 6 mesečnega časovnega obdobja stresa.

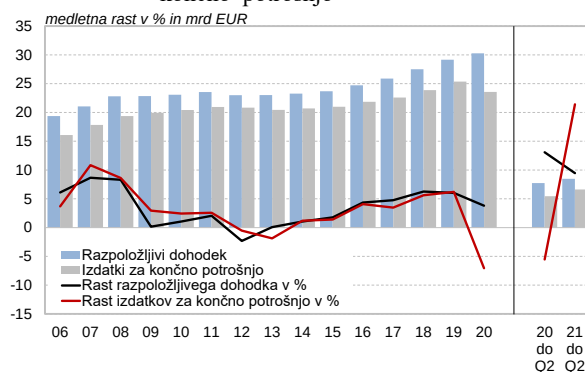
3 GOSPODINJSTVA IN PODJETJA

3.1 Gospodinjstva

Finančni položaj gospodinjstev je podobno kot v drugi polovici leta 2020 tudi na začetku leta 2021 ostal relativno stabilen. Ob pomoči države se je izboljšalo gospodarsko stanje v Sloveniji, s tem pa anketna pričakovanja gospodinjstev glede njihovega finančnega stanja v prihodnosti. Kljub temu so gospodinjstva zaradi previdnostnih motivov nadaljevala z okrepljenim varčevanjem predvsem v obliki vlog in gotovine, porasla pa so tudi finančna sredstva v obliki lastniških deležev in različnih zavarovalnih shem. Izdatki gospodinjstev so po padcu v letu 2020 v drugem četrtletju leta 2021 na medletni ravni ponovno porasli (21,4 %). Rast investicij je stagnirala. Stanja finančnih obveznosti gospodinjstev so v absolutnem smislu ostala na podobnih ravneh, čeprav se je delež v odnosu do razpoložljivega dohodka izboljšal, v odnosu do BDP pa stabiliziral. V primeru počasnejšega makroekonomskega okrevanja in le postopnega izboljšanja razmer na trgu dela bi se lahko ranljivost sektorja odrazila predvsem pri gospodinjstvih z dohodki, nižjimi od povprečne plače.

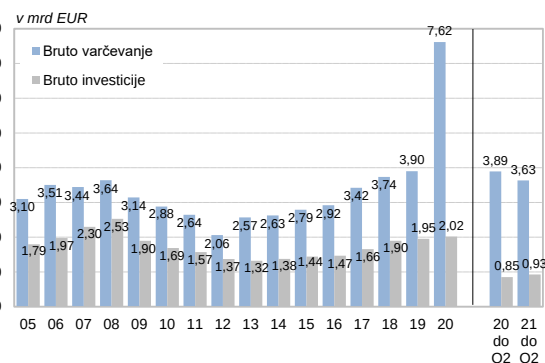
Gospodinjstva so, podobno kot v letu 2020, tudi v drugem četrtletju leta 2021 zabeležila rast razpoložljivega dohodka, ki je na medletni ravni znašala 9,5 % (Slika 3.1). Zaradi previdnostnega motiva ostajajo gospodinjstva izrazito naklonjena varčevanju, saj je bruto varčevanje gospodinjstev že v drugem četrtletju leta 2021 doseglo raven bruto varčevanja iz celotnega leta 2012 (Slika 3.2). Po drugi strani so se v primerjavi z letom 2020 v drugem četrtletju leta 2021 na medletni ravni povečali izdatki gospodinjstev, in sicer za 21,4 %. Razlika med bruto investicijami in varčevanjem ostaja velika, saj so bruto investicije ostale na podobni ravni kot v letu 2020.

Slika 3.1 Bruto razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo

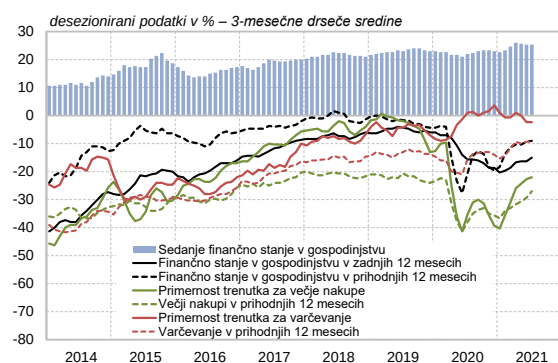
Vir: SURS.

Slika 3.2 Varčevanje in investicije gospodinjstev

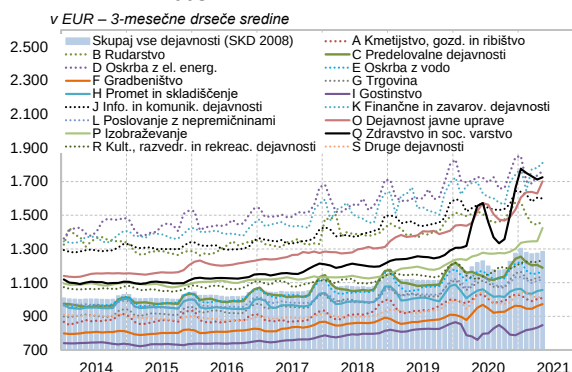
Anketni kazalniki mnenj potrošnikov v prvi polovici leta 2021 že odražajo precejšnje izboljšanje pričakovanj o finančnem stanju gospodinjstev, čeprav ravni iz leta 2019 še niso bile dosežene. Med razlogi za izboljšanje pričakovanj slovenskih potrošnikov v anketnih kazalnikih (Slika 3.3) so tudi rast povprečnih neto plač v skoraj vseh gospodarskih sektorjih po klasifikaciji SKD 2008 z izjemo sektorja gostinstva (SKD sektor I), ki pa prav tako že zgodovinsko gledano predstavlja sektor z najnižjimi povprečnimi neto plačami (Slika 3.4). Najvišja rast povprečnih neto plač je bila zaradi epidemioloških razmer v zadnjem letu in pol zabeležena predvsem v sektorjih zdravstva in socialnega varstva (Q), dejavnosti javne uprave, obrambe in obvezne socialne varnosti (O) in izobraževanja (P).

Slika 3.3 Mnenje potrošnikov o finančnem stanju gospodinjstev

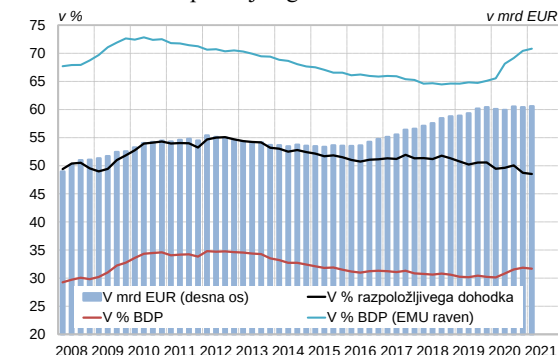
Vir: SURS.

Slika 3.4 Povprečna mesečna plača po sektorjih SKD 2008

Delež finančnih obveznosti gospodinjstev v razpoložljivem dohodku se zaradi splošne rasti dohodka v letu 2020 in začetku leta 2021 v Sloveniji postopno zmanjšuje, v razmerju do BDP pa se je rast tega deleža v prvem četrtletju leta 2021 zaustavila. V primerjavi z evroobmočjem je bila dinamika finančnih obveznosti v Sloveniji bolj ugodna, v agregatu pa je stanje finančnih obveznosti gospodinjstev v prvem četrtletju leta 2021 v Sloveniji ostalo na skoraj nespremenjenih ravneh, pri 14,8 mrd EUR s konca leta 2020 (Slika 3.5).⁸² Struktura finančnega premoženja kaže, da je bil previdnostni motiv gospodinjstev izrazit tudi v prvem četrtletju leta 2021, saj se še naprej medletno povečujejo predvsem vloge (2,5 mrd EUR) ter lastniški kapital (1,4 mrd EUR), slednji tudi zaradi povečanja vrednosti naložb (Slika 3.6). K medletni rasti finančnih sredstev gospodinjstev so opazneje prispevali tudi zavarovanja, delnice oziroma enote investicijskih skladov ter gotovina.

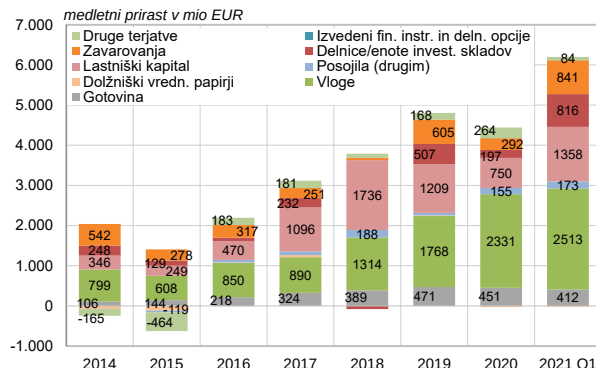
Slika 3.5 Finančne obveznosti gospodinjstev v absolutnem znesku in v deležih BDP ter razpoložljivega dohodka

Opomba: Lastniški kapital je finančno sredstvo in je razdeljen na delnice, ki kotirajo na borzi, delnice, ki ne kotirajo na borzi, in drug lastniški kapital. Delnice ali enote investicijskih skladov so delnice investicijskega sklada, če ima sklad korporacijsko strukturo.

Vir: Banka Slovenije, SURS, Eurostat.

Slika 3.6 Struktura prirasta finančnega premoženja gospodinjstev

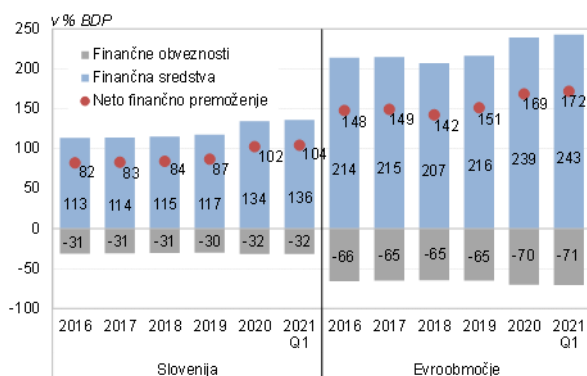
Povprečno gospodinjstvo v Sloveniji se precej razlikuje od povprečnega gospodinjstva evroobmočja, tako v dinamiki kot tudi deležih finančnih obveznosti in sredstev v BDP. Delež finančnih obveznosti v BDP je v Sloveniji v prvem četrtletju leta 2021 znašal okoli 32 % BDP, kar je v primerjavi z evroobmočjem, kjer je ta delež porasel že na 71 % BDP, precej manj (Slika 3.7). Čeprav se relativni delež finančnih sredstev slovenskih gospodinjstev v BDP v Sloveniji povečuje, je v primerjavi z evroobmočjem skoraj polovico manjši, v prvem četrtletju leta 2021 pa je znašal 136 % BDP (243 % BDP v evroobmočju).

Pandemija na strukturo finančnih sredstev slovenskih gospodinjstev ni imela vpliva, v strukturi finančnih sredstev slovenskih gospodinjstev še vedno prevladujejo vloge in gotovina, ki predstavljajo skoraj polovico finančnega premoženja gospodinjstev (48 %). Izstopajo tudi deleži lastniškega kapitala ter različnih zavarovalnih shem (Slika 3.8). Deleži drugih oblik finančnega premoženja so majhni. Struktura

⁸² Medletna rast finančnih obveznosti je v evroobmočju v prvem četrtletju leta 2021 znašala 3 %.

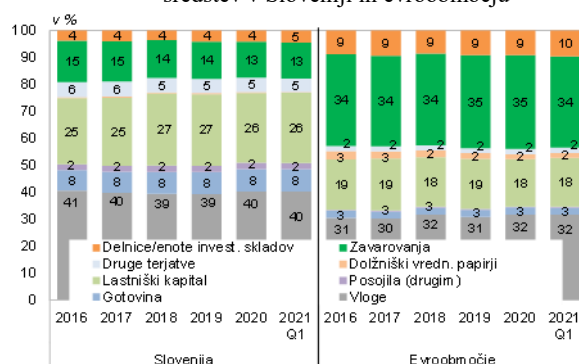
finančnega premoženja slovenskih gospodinjstev se v primerjavi z evroobmočjem razlikuje, v povprečnem gospodinjstvu evroobmočja namreč prevladujejo vloge in zavarovalne sheme.

Slika 3.7 Finančna sredstva in obveznosti gospodinjstev v Sloveniji in evroobmočju

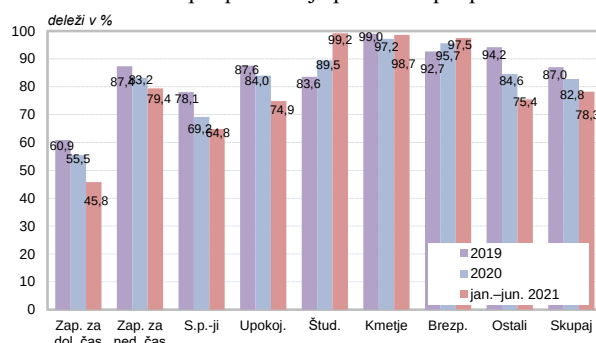
Vir: ECB SDW, Banka Slovenije.

Slika 3.8 Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v deležu vseh finančnih sredstev v Sloveniji in evroobmočju

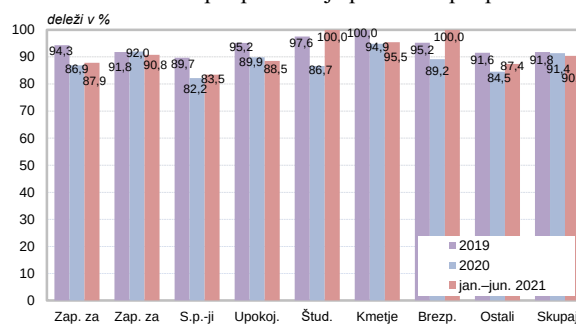

Glede na podatke iz finančnih računov večino obveznosti gospodinjstev (88 %) predstavljajo posojila. Preostale obveznosti gospodinjstev so opredeljene kot (»druge«) obveznosti. V anketi o povpraševanju po posojilih banke navajajo, da se je delež odobrenih potrošniških posojil v prvi polovici leta 2021 glede na leti 2019 in 2020 zmanjšal, predvsem za zaposlene za določen čas, ki ostajajo skupina, pri kateri je zavrženih največ kreditnih vlog, upokojeince in samostojne podjetnike, pri katerih se je delež odobrenih potrošniških posojil zmanjšal že leta 2020 (Slika 3.9). Delež odobrenih potrošniških posojil se je znižal tudi pri zaposlenih za nedoločen čas. Po drugi strani pa je delež odobrenih stanovanjskih posojil v prvi polovici leta 2021 glede na prejšnja leta ostal razmeroma stabilen (Slika 3.10).

Slika 3.9 Delež odobrenih potrošniških posojil glede na povpraševanje po številu povpraševalcev

Slika 3.10 Delež odobrenih stanovanjskih posojil glede na povpraševanje po številu povpraševalcev

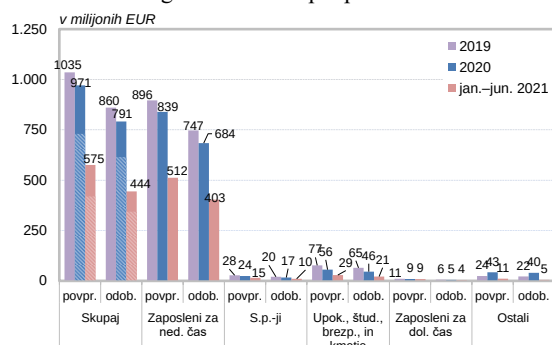

Opomba: V anketi je sodelovalo 11 bank, pri vprašanju glede obsega povpraševanja gospodinjstev pa se podatki za leto 2019 nanašajo na 9 bank.

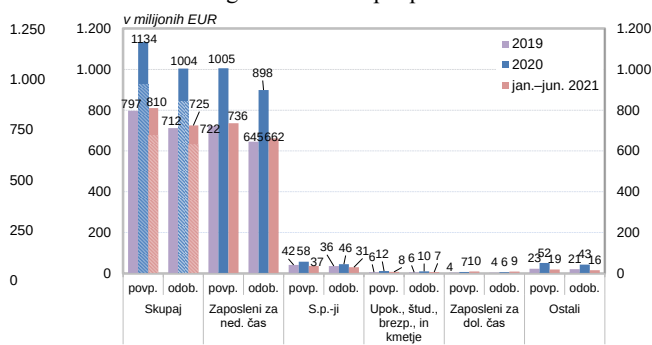
Vir: Banka Slovenije.

Banke poročajo, da so po potrošniških in stanovanjskih posojilih največ povpraševali zaposleni za nedoločen čas (Slika 3.11). Iz ankete je prav tako razviden porast povpraševanja po posojilih in posledično odobrenih posojil, saj so zneski posojil v prvi polovici leta 2021 že blizu ravni, doseženih v celotnem letu 2020 (Slika 3.12).

Slika 3.11 Obseg povpraševanja potrošniških posojil glede na status povpraševalca

Slika 3.12 Obseg povpraševanja stanovanjskih posojil glede na status povpraševalca

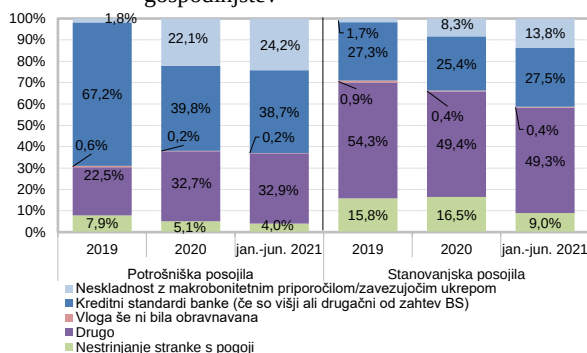

Opomba: V anketi je sodelovalo 11 bank, pri vprašanju glede obsega povpraševanja gospodinjstev pa se podatki za leto 2019 nanašajo na 9 bank. Stolpci s poševnim vzorcem prikazujejo stanje, če tudi za leti 2020 in 2021 upoštevamo samo tistih 9 bank, ki so poročale v letu 2019.

Vir: Banka Slovenije.

Kot lahko razberemo iz ankete, sta glavna razloga za zavrnitev posojil gospodinjstvom kreditni standardi bank in neopredeljeni (»drugi«) razlogi (Slika 3.13). Pri stanovanjskih posojilih so banke navedle tudi nestrinjanje strank s pogoji. Razlog za zavrnitev posojila zaradi neskladnosti z makrobonitnim ukrepom je bolj izrazit pri potrošniških posojilih kot pri stanovanjskih posojilih, pri obeh vrstah posojil pa ne predstavlja primarnega razloga za zavrnitev posojila. Pri namenskosti posojil banke poročajo, da povpraševalci najbolj povprašujejo po posojilih za sprotno potrošnjo, precej manj pa po posojilih namenjenih nakupu ali gradnji nepremičnine, če upoštevamo le število komitentov (Slika 3.14). Gledano na znesek posojil pa prednjačijo posojila namenjenih nakupu ali gradnji nepremičnine in za sprotno potrošnjo, sta se pa v prvi polovici leta 2021 nekoliko povečala deleža posojil namenjenih poplačilu obveznosti ter prenovi nepremičnine. V letu 2020 je bil opazen delež povpraševanja po odlogih posojil zaradi posledic epidemije Covid-19, v prvi polovici leta 2021 pa se je ta delež zmanjšal na okoli 2 odstotni točki.

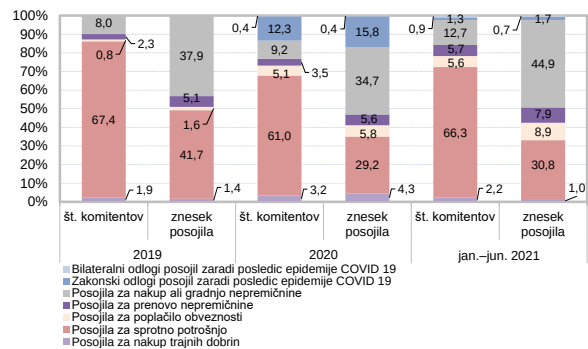
Slika 3.13 Struktura zavrnitev po vrsti zavrnitve glede na povpraševane zneske s strani gospodinjstev

Opomba: Banke so v anketi poročale, da je znotraj razloga zavrnitve posojila zaradi neskladnosti z makrobonitnim ukrepom prevladuje razlog neskladnost z ukrepom omejevanja razmerja DSTI. Omejevanja ročnosti, razmerja LTV, dovoljenih kvot za DSTI in ročnosti banke v anketi ne navajajo med razlogi za zavrnitev posojila. Pri vprašanju glede strukture povpraševanja po namenskosti je ena izmed desetih bank navedla le povpraševanje po odlogih posojil zaradi posledic epidemije. Strukturo povpraševanja po namenskosti posojil prikazemo tudi ločeno na stanovanjska in potrošniška posojila (več v prilogi: Slika 7.24 in Slika 7.25).

Vir: Banka Slovenije.

Slika 3.14 Struktura povpraševanja po namenskosti posojila gospodinjstvom

3.2 Podjetja

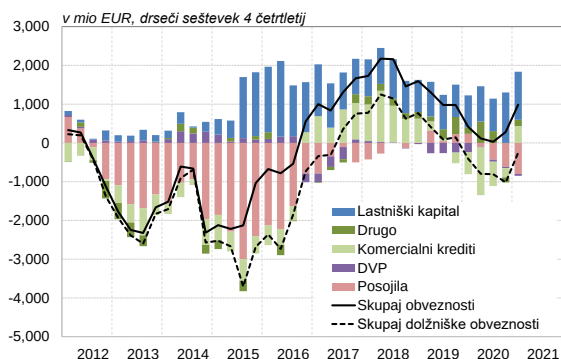
Zadolženost nefinančnih družb (NFD) se je v času pandemije Covid-19 znižala. Kazalniki zadolženosti so do konca prvega četrtletja 2021 v primerjavi s preteklimi leti ostali ugodni in med najnižjimi v evroobmočju. Do junija je financiranje NFD pri bankah prenehalo upadati in se približalo rasti posojil v evroobmočju, od katere je v obdobju pandemije močno odstopalo. Začelo je naraščati financiranje pri nadrejenih družbah v tujini. Po daljšem obdobju rasti so se vloge NFD pri bankah zmanjšale. Ob zapadanju odlogov odplačevanja bančnih posojil je to lahko odraz povečane potrebe po likvidnih sredstvih za servisiranje dolgov ter tudi njihove uporabe za financiranje novih investicij v osnovna sredstva. Ker pandemija in ukrepi za njeno

zajezitev različno vpliva na posamezne dele gospodarstva, je oživljanje gospodarske rasti neenakomerno. V jesenskih mesecih se lahko te razlike še poglobijo.

Financiranje in zadolženost NFD

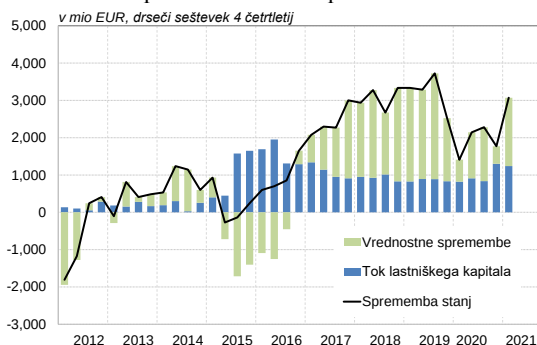
Financiranje nefinančnih družb je v začetku leta 2021 ponovno začelo naraščati, predvsem zaradi nadaljnjega pritoka lastniškega kapitala. Pri dolžniškem financiranju so se podjetja v začetku pandemije razdolževala pri posojilih in komercialnih kreditih. Ob oživljanju gospodarske aktivnosti pa so ponovno začeli naraščati prejeti komercialni krediti (Slika 3.15). Celoten tok dolžniškega financiranja je kljub temu v prvem četrtletju 2021 ostal negativen.

Slika 3.15 Tokovi obveznosti nefinančnih družb po instrumentih

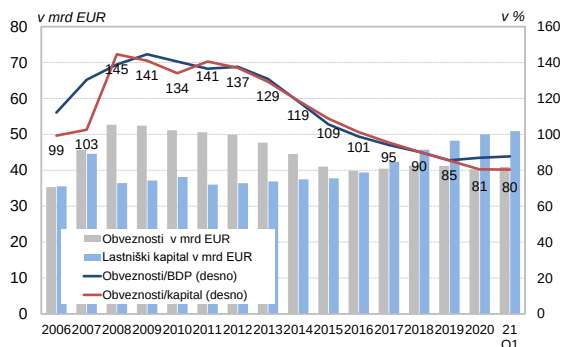
Vir: Banka Slovenije.

Slika 3.16 Prispevek transakcij in vrednostnih sprememb k rasti kapitala nefinančnih družb

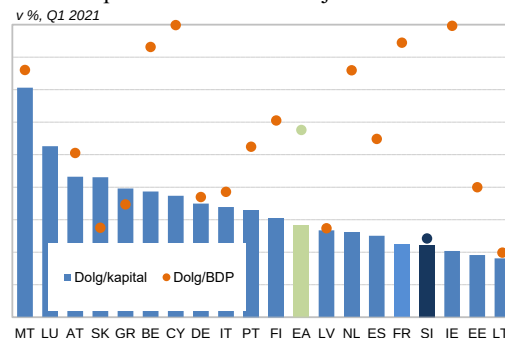

Kazalniki zadolženosti so se glede na pretekle vrednosti in v primerjavi z drugimi državami evroobmočja ohranili na nizki ravni. Finančni vzvod NFD se je v prvem četrtletju 2021 zmanjšal na 80 % (Slika 3.17), v največji meri zaradi rasti lastniškega kapitala. Od leta 2017 na višino kapitala NFD bolj vplivajo pozitivne vrednostne spremembe kapitala kot njegov dejanski pritek v podjetja (Slika 3.16). Drugi pokazatelj zadolženosti, dolg v primerjavi z BDP, se je zaradi padca BDP v letu 2020 povečal za 1,2 odstotne točke, v prvem četrtletju 2021 pa za dodatne 0,7 odstotne točke, na 80,7 %. Ob rasti BDP je namreč v začetku leta 2021 nekoliko naraslo tudi stanje dolžniških obveznosti NFD,⁸³ predvsem zaradi povečanega stanja dolga iz komercialnih kreditov. Po razmerju dolg na kapital so slovenske nefinančne družbe v primerjavi z evroobmočjem manj zadolžene, ta razlika pa je pri deležu dolga v BDP še bolj izrazita. Manjši dolg v BDP ima po podatkih za prvo četrtletje 2021 samo Litva, v primerjavi s kapitalom pa še Irska in Estonija. V vseh državah evroobmočja (razen Irske in Luksemburga) se je zadolženost NFD merjena z dolgom v BDP med pandemijo povečala (v primerjavi s koncem 2019), v večini teh držav pa je do povečane zadolženosti prišlo tako zaradi padca BDP kot porasta obsega zadolženosti.

Slika 3.17 Kazalniki zadolženosti nefinančnih družb

Slika 3.18 Kazalniki zadolženosti nefinančnih družb po državah evroobmočja

Opomba: Na levi sliki so prikazane obveznosti nefinančnih družb brez kapitala. Na desni sliki, kjer je narejena primerjava z evroobmočjem, se med dolg upoštevajo le posojila in dolžniški vrednostni papirji. Podatek o finančnem dolgu v BDP za LU (334 %) je zunaj območja navpične osi.

Vir: Banka Slovenije.

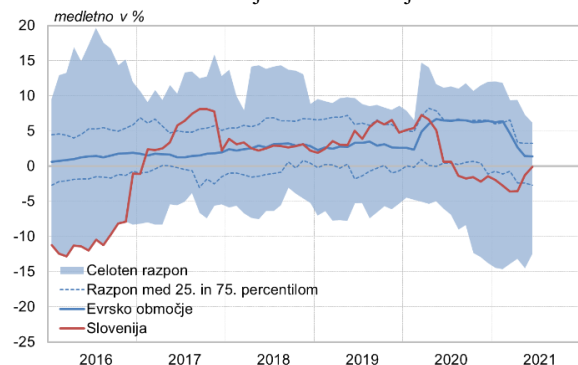
⁸³ Neusklajenost s podatki o tokovih dolžniških obveznosti je posledica velike variabilnosti četrtletnih tokov, zaradi česar se v analizi uporabljajo drseči seštevki štirih četrtletij.

Financiranje sposojili iz tujine je zaradi porasta najetih posojil pri nadrejenih tujih družbah v drugem četrtletju 2021, po večletnem zmanjševanju, ponovno nekoliko naraslo. Obseg posojil, prejetih od tujih lastnikov, je junija dosegel 3 mrd EUR, za 22 % več kot konec prvega četrtletja (in tudi v primerjavi s koncem leta 2020). Pri nepovezanih družbah in institucijah se je zadolženost v tem obdobju še vedno zmanjševala. Celoten obseg posojil, ki so jih slovenske NFD najele v tujini, je konec junija znašal 6,3 mrd EUR. Razmerje med tujimi posojili in posojili pri domačih bankah se je z 22 % v letu 2008 do leta 2016 povečalo na 72 %, v naslednjih letih pa znižalo do 68 % (Slika 7.28). Porast financiranja s tujimi posojili je v največji meri posledica rasti financiranja pri tujih lastnikih, predvsem po lastniških prevzemih.

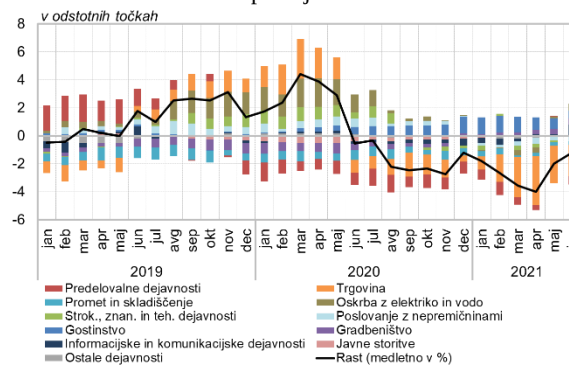
Financiranje pri domačih bankah

Zadolževanje pri domačih bankah v obdobju pandemije je pod vplivom negotovosti glede njenega trajanja in posledic za gospodarstvo. Upadanje bančnih posojil nefinančnim družbam se je nadaljevalo tudi leta 2021 in bilo najizrazitejše marca in aprila, vendar se je do polovice leta umirilo, medletna rast pa že povsem približala pozitivnim stopnjam. Pri posojilih podjetjem je po dejavnostih še naprej z največjimi negativnimi prispevki izstopala trgovina, medtem ko so se gostinstvu in gradbeništvu v drugem četrtletju s pozitivnimi prispevki junija pridružile še informacijske in komunikacijske dejavnosti ter oskrba z elektriko in vodo (Slika 3.20). Rast je od izbruha pandemije precej odstopala od povprečne rasti evroobmočja, ki se je ob višjih rasteh v nekaterih večjih gospodarstvih s pandemijo še okrepila, a se ji je v zadnjih mesecih znova približala (Slika 3.19).

Slika 3.19 Rast bančnih posojil nefinančnim družbam v Sloveniji in evroobmočju

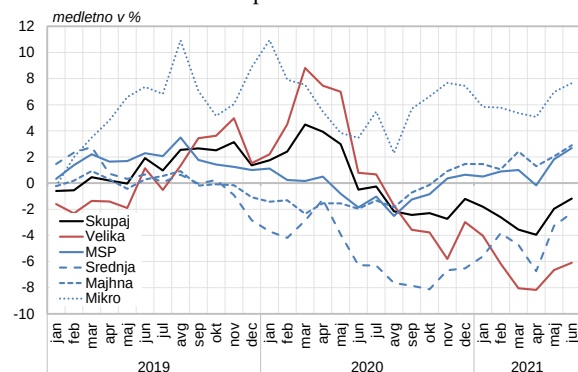
Slika 3.20 Prispevki k rasti posojil nefinančnim družbam po dejavnosti

Vir: Banka Slovenije, ECB SDW, preračuni Banke Slovenije.

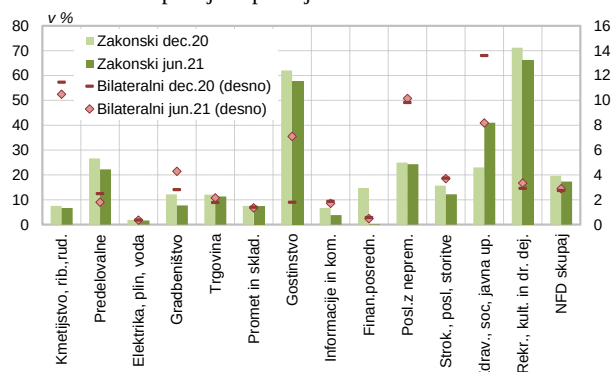
Zlasti srednje in velike NFD so v letu 2020 močno zmanjšale zadolženost pri bankah, vendar se je ta trend pri srednjih podjetjih v letošnjem letu obrnil. Junija je bilo stanje bančnih posojil srednjih družb za 3,3 % večje kot ob koncu leta 2020, zaradi prejšnjega hitrega upadanja pa je bila medletna rast še vedno negativna pri -2,3 % (Slika 3.21). Posojila rastejo tudi pri majhnih in mikro NFD, ki skupaj predstavljajo 38 % vseh bančnih posojil NFD. Pri velikih družbah se je trend razdolževanja prenesel tudi v leto 2021, ko se je dolg pri bankah dodatno zmanjšal za 1,7 %. Tako dinamiko celotnega financiranja NFD pri bankah v največji meri opredeljujejo trendi pri velikih družbah, zaradi česa povečano posojanje majhnih in zlasti mikro družb ostaja manj očitno.

Slika 3.21 Rast bančnih posojil nefinančnim družbam po velikosti

Vir: Banka Slovenije.

Slika 3.22 Delež zakonskih in bilateralnih odlogov v posojilih po dejavnostih

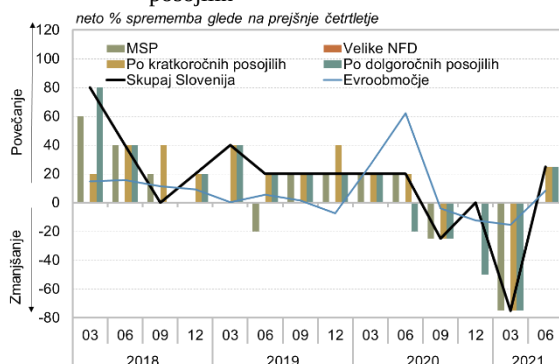

Na zmanjšanje stanja posojil je vplival tudi potek velikega dela odlogov posojil NFD v prvi polovici 2021; delež odloženih posojil se je ob začetku njihovega rednega odplačevanja začel zmanjševati. Konec junija 2021 je bilo v stanju bančnih posojil NFD 20,2 % posojil z odlogom, v primerjavi z 22,4 % ob koncu 2020. Večina podjetij po poteku odlogov redno odplačuje dolgove, zamude pri odplačevanju pa se nadpovprečno pojavljajo pri tistih, ki jih je prizadela delna ali popolna omejitev poslovanja (o tem več v poglavju Kreditno tveganje). Delež odloženih posojil se je zaradi njihovega rednega ali predčasnega odplačevanja pri večini dejavnosti v prvi polovici leta 2021 zmanjšal. Pri tem opazno odstopa gostinstvo, kjer se je delež odlogov v prvi polovici leta povečal za 0,8 odstotne točke, na 64,7 % (Slika 7.5). Do povečanja v gostinstvu je prišlo zaradi porasta deleža bilateralnih odlogov, ki so jih banke odobravale neodvisno od interventnih zakonov oziroma po njihovem poteku (Slika 3.22). Sicer so bilateralni odlogi porasli tudi v večini drugih dejavnosti, vendar so le v gostinstvu vplivali na porast deleža celotnih odlogov, kar dodatno potrjuje težaven položaj gostinskih družb. Visok delež odloženih posojil je tudi v dejavnosti kulture, rekreacije in razvedrila, kjer so zakonski in bilateralni odlogi skupaj predstavljali 69,5 % vseh posojil tej dejavnosti.

Povpraševanje NFD po posojilih

Povpraševanje po posojilih se je v prvem četrtletju letos zmanjšalo zlasti pri nefinančnih družbah, v drugem četrtletju pa se je trend obrnil v nasprotno smer. Omenjena gibanja v letošnjem letu so sovpadala z gibanjem pandemije Covid-19. Povpraševanje po posojilih tako pri velikih nefinančnih družbah kot SME se je v prvem četrtletju 2021 močno zmanjšalo (Slika 3.23), kar so navedle 3 banke poročevalke od štirih. K zmanjšanju povpraševanja naj bi prispevale manjše potrebe po novih investicijah v osnovna sredstva, po financiranju zalog in obratnega kapitala in povečanje posojil pri drugih bankah. Večina bank za drugo četrtletje ni pričakovala bistvenih sprememb v povpraševanju nefinančnih družb po posojilih, kar se je tudi realiziralo, saj je junija le ena banka poročala o povečanem povpraševanju po posojilih. Povečanje povpraševanja se je nanašalo na vse nefinančne družbe in vse ročnosti, po namenu pa so izstopale investicije v osnovna sredstva ter refinanciranje.

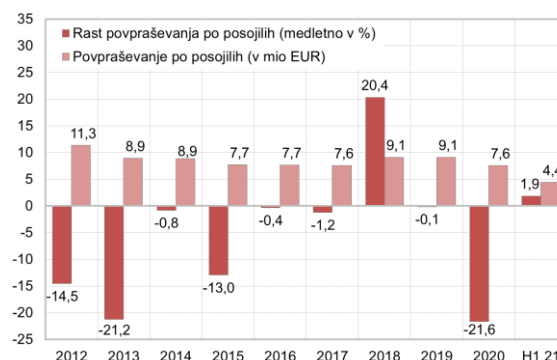
Slika 3.23 Povpraševanje nefinančnih družb po posojilih

Opomba: Na desni sliki sta pri rasti v letu 2020 in prvi polovici leta 2021 iz vzorca izključeni dve banki. Pri rasti in povpraševanju je od leta 2012 do leta 2019 iz vzorca izključena ena banka.

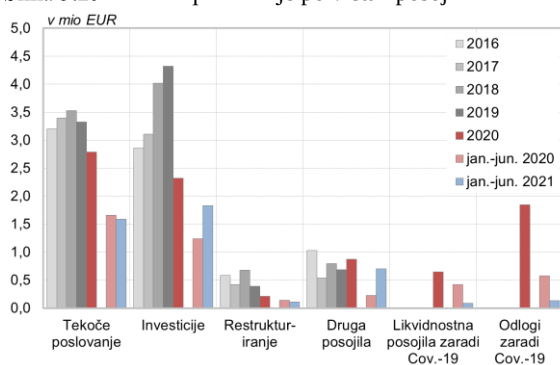
Vir: BLS, Banka Slovenije, Anketa bank o povpraševanju po posojilih.

Slika 3.24 Obseg in rast povpraševanja po posojilih

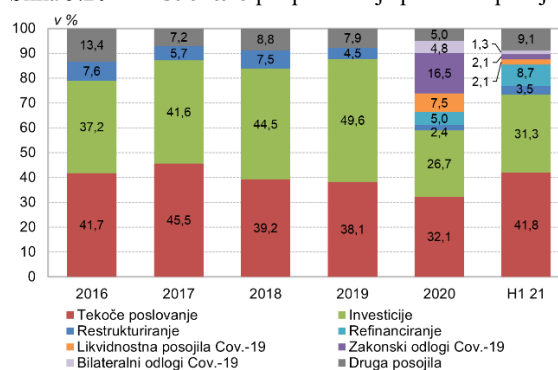

Podobne ugotovitve glede povpraševanja po posojilih izhajajo tudi iz redne letne ankete o povpraševanju NFD po posojilih. Obseg povpraševanja se je po padcu v letu 2020 v prvem polletju 2021 medletno povečal za 1,9 % (Slika 3.24), predvsem zaradi rasti povpraševanja po posojilih za investicije in po drugih posojilih (med katerimi so tudi posojila za refinanciranje). V strukturi povpraševanja so se v letošnjem prvem polletju povečala posojila za refinanciranje (pred letom 2020 so bila zajeta v kategoriji drugih posojil), kar banke pojasnjujejo s povečano konkurenco in zniževanjem obrestnih mer (Slika 3.26). Bistveno manj pa je bilo povpraševanja po likvidnostnih posojilih, ki so jih podjetja potrebovala za blažitev likvidnostnih težav v epidemiji. Njihov delež se je v prvem polletju z lanskim 9,5 % znižal na 2,2 %.

Slika 3.25 Povpraševanje po vrstah posojil

Slika 3.26 Struktura povpraševanja po vrstah posojil

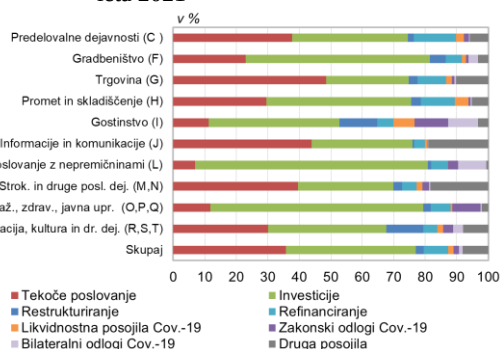

Opomba: Na obeh slikah je od leta 2016 do leta 2019 iz vzorca izključena ena banka. Na desni sliki je leta 2020 in v prvi polovici leta 2021 izključena ena banka (druga banka v primerjavi s prejšnjimi leti).

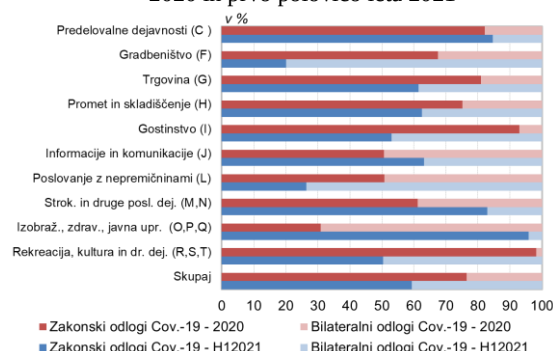
Vir: Banka Slovenije, Anketa bank o povpraševanju po posojilih.

Povpraševanje NFD po odlogih posojil je v lanskem letu pomenilo skoraj četrtno celotnega povpraševanja, letos se je delež zmanjšal na samo 3,4 %. Še vedno je v prvem polletju 2021 izstopajoče visok delež povpraševanja po odlogih posojil v gostinstvu, kjer je dosegel petino celotnega povpraševanja (Slika 3.27). Z 12 % je visok tudi v poslovanju z nepremičninami. Dejavnosti gostinstva ter rekreacija, kultura in razvedrilo izstopata tudi po visokih deležih povpraševanja po posojilih za restrukturiranje, po 12 %. Praviloma se posojila za restrukturiranje odobravajo komitentom s težavami pri servisiranju dolgov, kar dodatno potrjuje težaven položaj določenih dejavnosti.

Slika 3.27 Struktura povpraševanja po dejavnostih ter vrstah posojil in odlogov za prvo polovico leta 2021

Slika 3.28 Struktura povpraševanja po odlogih posojil zaradi Covid-19 po dejavnostih za leto 2020 in prvo polovico leta 2021

Opomba: Na obeh slikah je iz vzorca izključena ena banka.

Vir: Banka Slovenije, Anketa bank o povpraševanju po posojilih.

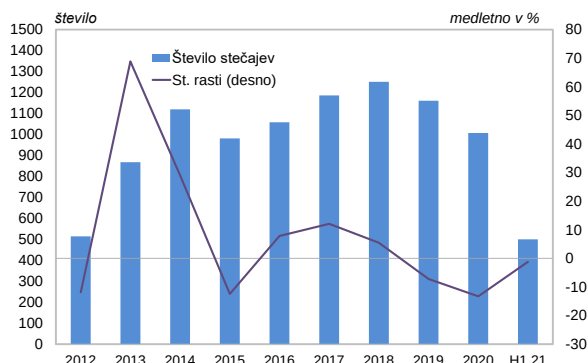
Stečajni NFD

Zaradi omilitvenih ukrepov države na področju stečajnih postopkov⁸⁴ se je njihovo število na ravni sektorja tudi v prvem polletju 2021 ohranilo na nizki ravni, vendar z rahlim porastom v nekaterih dejavnostih. Sicer je to število na ravni celotnega sektorja prenehalo upadati (Slika 3.29), v nekaterih dejavnostih pa je celo nekoliko naraslo: v predelovalnih dejavnostih, kjer je, glede na relativno velikost sektorja, to število kljub porastu nizko, ter v trgovini in gradbeništvu. Ponovno izstopa gostinstvo, kjer je do porasta, ki se je v prvem polletju nadaljeval, prišlo že v letu 2020 (Slika 3.30). Glede na to, da se bodo dejanske težave podjetij v večji meri pokazale šele več mesecev po poteku odlogov, je porast števila stečajev pričakovati z večmesečnim zamikom. Ostaja tudi negotovost glede razvoja pandemije v jesenskih mesecih in

⁸⁴ Ukrepa glede stečajnih postopkov v primerih, ko je bila insolventnost družbe posledica razglasitve epidemije, po 96. in 97. členu Zakona o interventnih ukrepih za zajezitev epidemije Covid-19 in omilitve njenih posledic za državljane in gospodarstvo (ZIUZEOP). Ukrepa sta veljala od razglasitve epidemije do 30. avgusta 2020. S 56. in 57. členom zakona ZIUPOPDPVE so ukrepi v nekoliko spremenjeni obliki veljali do marca 2021, z dvema spremembama pa so bili podaljšani do 30. septembra 2021.

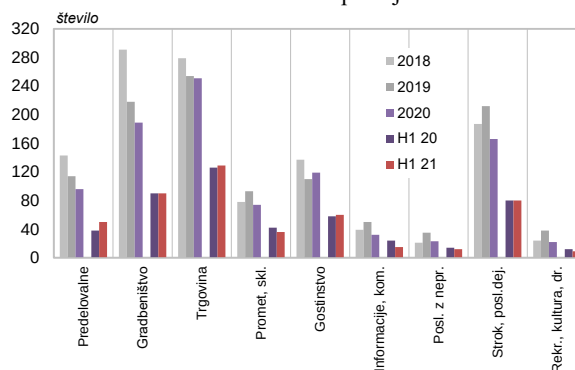
možnih dodatnih omejitev poslovanja ter v povezavi s tem morebitnih dodatnih omilitvenih ukrepov, ki bi porast stečajnih postopkov ponovno omejili.

Slika 3.29 Število začelih stečajnih postopkov nefinančnih družb

Vir: Banka Slovenije, Vrhovno sodišče, AJPES.

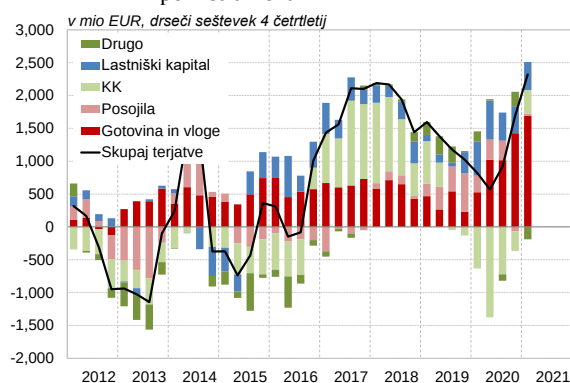
Slika 3.30 Število začelih stečajnih postopkov nefinančnih družb po dejavnostih

Finančne naložbe NFD

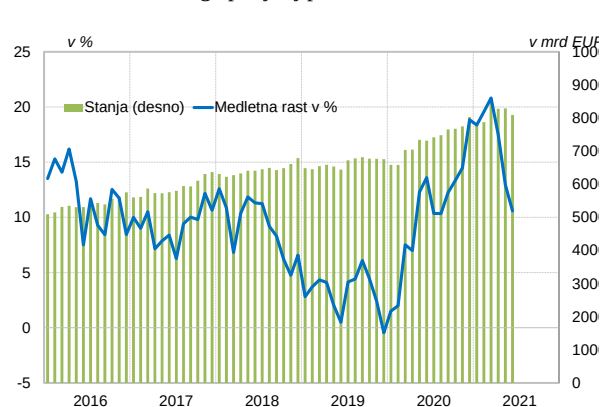
Nefinančne družbe so v celotnem obdobju pandemije krepile vloge pri slovenskih bankah, v drugem četrtletju 2021 pa so jih prvič po daljšem času zmanjšale. Podporni ukrepi države za zagotavljanje likvidnosti podjetij in njihova previdnost pri porabi sredstev za investicije so prispevali k ohranjanju in celo rasti likvidnih sredstev pri bankah do konca marca 2021 (Slika 3.31), ko so te vloge dosegle 16,2 % njihovih celotnih finančnih sredstev, za 2,4 odstotni točki več kot konec leta 2019, celotne vloge in gotovina NFD pa so dosegle 18,6-odstotni delež. V drugem trimesečju se je obseg vlog pri bankah zmanjšal za 4,8 %, na raven s konca leta 2020 (Slika 3.32). Vzroke za zmanjšanje teh sredstev je možno poiskati v postopnem poteku večine odlogov posojil v prvem polletju 2021 in porabi teh sredstev za ponovni začetek servisiranja dolgov, na eni strani, ter ponovni rasti investicij podjetij, ki so se ob manjših dobičkih v letu 2020 prav tako lahko delno financirale z razpoložljivo likvidnostjo pri bankah.

Slika 3.31 Tokovi finančnih naložb nefinančnih družb po instrumentih

Vir: Banka Slovenije.

Slika 3.32 Vloge podjetij pri bankah

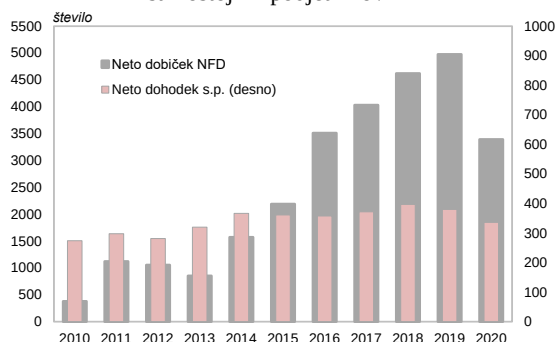

Samostojni podjetniki

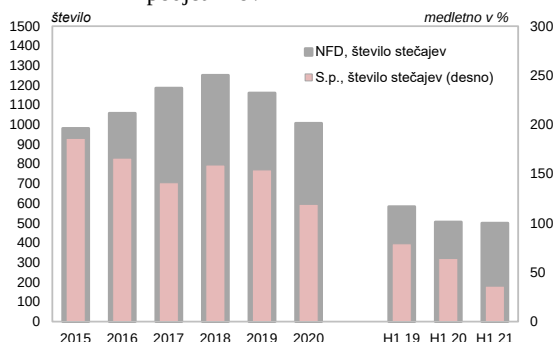
Samostojni podjetniki so končali poslovno leto 2020 z manjšim dohodkom, vendar je padec občutno manjši kot pri nefinančnih podjetjih. Neto dohodek samostojnih podjetnikov (s.p.) se je v primerjavi z letom 2019 zmanjšal za 11,5 %, v NFD za 31,8 % (Slika 3.23). Interventna zakonodaja je, tako kot pri NFD, vplivala na zmanjševanje števila začelih stečajnih postopkov. Njihovo upadanje se je nadaljevalo tudi v letu 2021 in ob polletju doseglo le slabo četrtno število iz predkriznega leta 2019 (Slika 3.34). Nasprotno se je število s.p.-jev, ki so prenehali poslovati v lanskem letu precej povečalo, vendar se skupno število delujočih s.p.-jev ni bistveno spremenilo (izstopi in vstopi na trg so na tem segmentu poslovnih subjektov številni in

pogosti) (Slika 3.35). S trajanjem pandemije pa je opazen trend upadanja prenehanj poslovanja in hkrati porast delujočih s.p.-jev.

Slika 3.33 Neto dobiček NFD in neto dohodek samostojnih podjetnikov

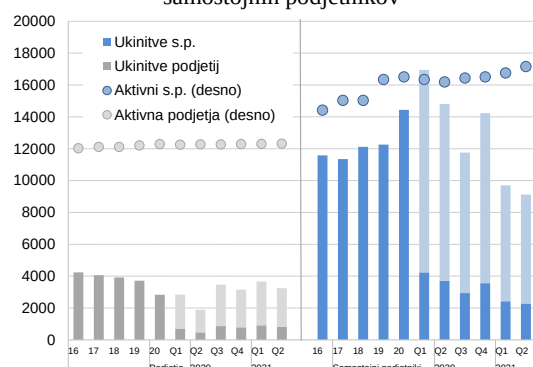
Slika 3.34 Število stečajev NFD in samostojnih podjetnikov

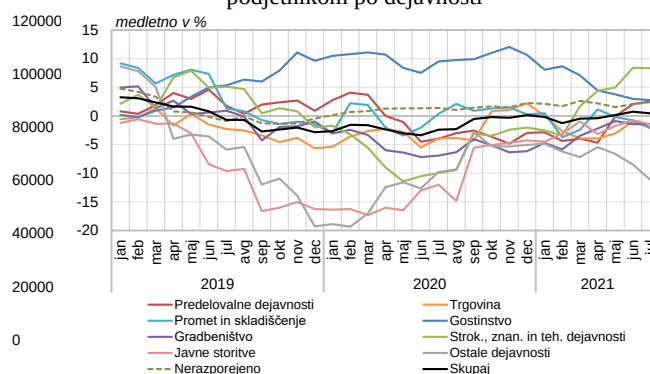
Vir: Banka Slovenije, AJPES, Vrhovno sodišče.

Zadolževanje s.p.-jev pri bankah je po dveh letih upadanja v drugem četrtletju 2021 ponovno začelo naraščati. Predvsem raste kreditiranje podjetnikov iz dejavnosti strokovnih, znanstvenih in tehničnih storitev, ki je pred tem večinoma močno upadalo (Slika 3.36). Kreditiranje gostinstva se je po visoki rasti v letu 2020 v prvi polovici leta 2021 začelo zmanjševati. Ohranja pa se nizka pozitivna rast pri fizičnih osebah, ki poslujejo brez matičnih števil in zanje ne razpolagamo s členitvijo po dejavnostih. Obseg bančnih posojil tej skupini komitentov je relativno velik, junija 192 mio EUR, in se je od začetka pandemije povečal za 3,2 %.

Slika 3.35 Število ukinjenih in aktivnih NFD in samostojnih podjetnikov

Slika 3.36 Rast bančnih posojil samostojnim podjetnikom po dejavnosti

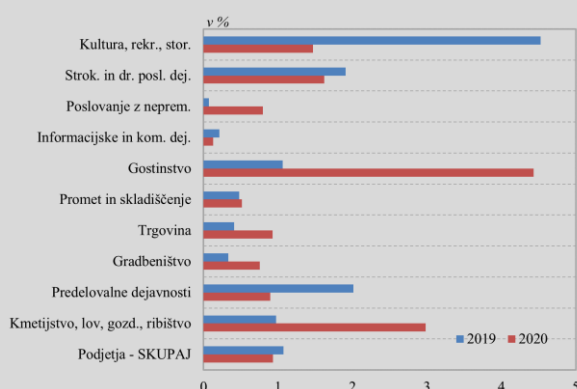
Vir: Banka Slovenije, AJPES.

Okvir 3.1 Analiza input-output tabel s poudarkom na dejavnostih gostinstva in kulture

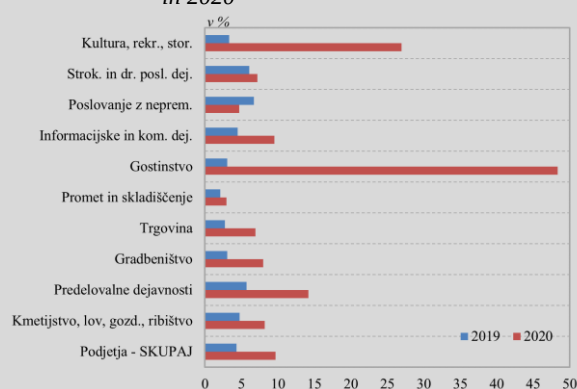
Leto 2020 so zaznamovali obsežni omejitveni in interventni ukrepi. Zaradi omejitvenih ukrepov so bile dejavnosti gostinstva, kulture, turizma in storitvenih dejavnosti še posebej prizadete, tudi delež odlogov je bil največji prav v teh dejavnostih. V okviru podajamo vpogled v možnosti prelivanja težav iz teh dejavnosti na preostale, pri čemer uporabimo simetrične input-output tabele. Ugotavljamo, da so od dejavnosti turizma in kulture najbolj odvisne dejavnosti ribištva, živil, storitev pri zaposlovanju in zračni prevoz.

V letu 2020 je bil opazen predvsem porast skupine s povečanim kreditnim tveganjem (skupine 2 po MSRP 9) in s tem povezanih prehodov iz skupine 1 v skupino 2, medtem ko do porasta stopenj neplačil (DR) ni prišlo zaradi obsežnih interventnih ukrepov. Porast skupine 2, ki je nakazoval na visoko kreditno tveganje je bil viden predvsem pri posojilih podjetjem iz dejavnosti, ki jih je kriza najbolj prizadela, tj. gostinstva ter kulture in razvedrilnih dejavnosti (Slika 3.37 in Slika 3.38).

Slika 3.37 Enoletne stopnje neplačila (DR) za podjetja, tehtane z izpostavljenostjo za leti 2019 in 2020

Slika 3.38 Enoletni izpostavljenostjo tehtani prehodi med skupinama kreditnega tveganja po MSRP 9 (TR), in sicer iz skupine 1 v skupino 2 (TR12) za podjetja za leti 2019 in 2020

Opomba: Kot izpostavljenost je uporabljena bruto izpostavljenost bilančnih in zunajbilančnih postavk (brez upoštevanja konverzijskih faktorjev). Uporabljen je portfelj, merjen po odplačni vrednosti, podružnice bank so izločene. Neplačnik je opredeljen z Ebino definicijo nedonosne izpostavljenosti na nivoju komitenta. Enota opazovanja za izračun DR je poslovna banka-komitent-datum. Za izračun DR se upošteva neplačilo v kateremkoli mesecu znotraj leta. Za izračun TR12 se za podatek na konec obdobja upošteva zadnji razpoložljiv podatek za to pogodbo znotraj leta. Enota opazovanja pri izračunu TR12 je poslovna banka-komitent-datum-pogodba.

Vir: Banka Slovenije.

V analizi ugotavljamo ali lahko poslabšanje situacije v omenjenih dejavnostih vodi do težav v drugih. Odgovor ni enoznačen, del odgovora nudijo simetrične input-output tabele, ki prikazujejo povezave med dejavnostmi. Simetrična input-output tabela⁸⁵ je matrika, ki ima v stolpcih in vrsticah uporabljeno isto klasifikacijo, v našem primeru dejavnost. Povezuje dejavnosti z dejavnostmi s čimer podrobneje opisuje domači proizvodni proces in transakcije proizvodov domačega gospodarstva⁸⁶. Iz te tabele lahko npr. dobimo informacijo koliko dejavnost "x" kupi od ostalih dejavnosti, to pa porabi v svojem proizvodnem procesu in pretvori v dodano vrednost ustvarjeno pri proizvodnji. Prav tako lahko dobimo morda še bolj zanimivo informacijo koliko proizvodov prodaja dejavnost "x" dejavnosti "y". Izračunamo lahko kolikšen delež celotne prodaje neke dejavnosti (npr. ribištvo) se prodaja v neko drugo dejavnost (npr. gostinstvo). S tem dobimo informacijo o odvisnosti ene dejavnosti od poslovanja druge dejavnosti. Ta delež lahko izračunamo glede na vmesno potrošnjo znotraj gospodarskih dejavnosti, v tej analizi pa ga relativiziramo tudi glede na seštevke omenjene vmesne potrošnje, izvoza, končne potrošnje države ter končne potrošnje gospodinjstev.

V okviru analize input-output tabel smo se osredotočili na nekatere izmed dejavnosti, ki so jih omejitveni ukrepi najbolj vidno prizadeli, tj. gostinstvo, kultura in razvedrilne dejavnosti, dejavnost potovalnih agencij, organizacije potovanj ter zračni promet⁸⁷. Pri tem so večji delež odlogov koristile tudi nekatere druge dejavnosti, npr. iz področja predelovalnih dejavnosti, vendar pa teh dejavnosti v teh analizi podrobneje ne analiziramo. Prav tako imajo lahko določene dejavnosti težave zaradi pandemije Covid-19 posredno, npr. zaradi težav v dobavnih verigah, kar se bo pokazalo šele sčasoma. Te dejavnosti prav tako niso analizirane.

Zaradi poslabšanja kreditnih parametrov tekom leta 2020 kot smo to ugotovili zgoraj, najprej podrobneje analiziramo dejavnost gostinstva. Dejavnost gostinstva je močno odvisna od končne porabe gospodinjstev, saj je v ta namen porabljenih več kot 70 % njihovega outputa. S pomočjo input-output tabel na dejavnost najprej gledamo z vidika inputov (za gostinstvo bi lahko npr. prikazali od katerih dejavnosti kupuje svoje vmesne proizvode), s čimer lahko zaznamo morebitne težave v proizvodni verigi. Odvisnost je npr. močna od outputa dejavnosti "Živila, pijače, tobaki izdelki" (predstavlja 28 %), sledijo dejavnosti poslovanja z nepremičninami, storitev pri zaposlovanju in veleprodaje (vsaka izmed njih predstavlja nekaj

⁸⁵ Simetrična input-output tabela v osnovnih cenah (vir: SURS), za leto 2015. Kljub temu, da so zadnje input-output tabele na voljo le za leto 2015 predpostavimo, da je veliko povezav med panogami ostalo podobnih tudi do leta 2020 oziroma vsaj kažejo odvisnosti, ki jih je lahko prizadela pandemija Covid-19 in z njo povezani ukrepi.

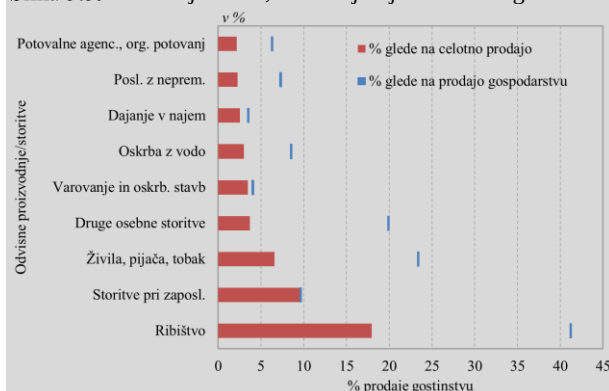
⁸⁶ Tabele zajemajo transakcije z vidika proizvodnje in ustvarjanja dodane vrednosti ter dohodkov po posameznih dejavnostih, ponudbe ter porabe proizvodov na domačem trgu in za izvoz.

⁸⁷ Podrobnejša klasifikacija analiziranih dejavnosti je: gostinske nastanitvene dejavnosti (I55) + dejavnost strežbe jedi in pijač (I56), kulturne in razvedrilne storitve; storitve knjižnic, arhivov, muzejev in druge kulturne storitve; prirejanje iger (R90-R92), dejavnost potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in s potovanji povezanih dejavnosti (N79) ter zračni promet (H51).

manj kot 10%). V kolikor bi se zgodil velik upad proizvodnje teh dejavnosti, bi lahko gostinstvo torej naletelo na večje težave pri pridobivanju inputov za svoje poslovanje.

Pomembne so tudi dejavnosti, ki jih težave v gostinstvu najbolj prizadenejo (Slika 3.39). Med njimi je najbolj izpostavljeno ribištvo, ki več kot 40 % outputa, ki ga prodaja nazaj v gospodarstvo, prodaja prav v dejavnost gostinstva. Glede na celoten output ribištva (vključujoč prodajo državi, gospodinjstvom ter izvoz), se ta odvisnost zniža na 18 %, saj ribištvo približno enak delež prodaja gospodarstvu ter neposredno gospodinjstvom. Tudi če upoštevamo celotno prodajo, pa je odvisnost ribištva od gostinstva še vedno zelo velika.

Slika 3.39 Dejavnosti, ki so najbolj odvisne od gostinstva

Opomba: Rdeči stolpci prikazujejo odstotek prodaje outputa posamezne dejavnosti v dejavnost gostinstva glede na celoten output dejavnosti; modre črte pa prikazujejo ta delež relativno samo na output dejavnosti, ki se prodaja v druge gospodarske dejavnosti, ne pa tudi v ostale sektorje. Prikazane so dejavnosti, kjer je odvisnost od vseh sektorjev višja od 2 %.

Vir: SURS, preračuni BS

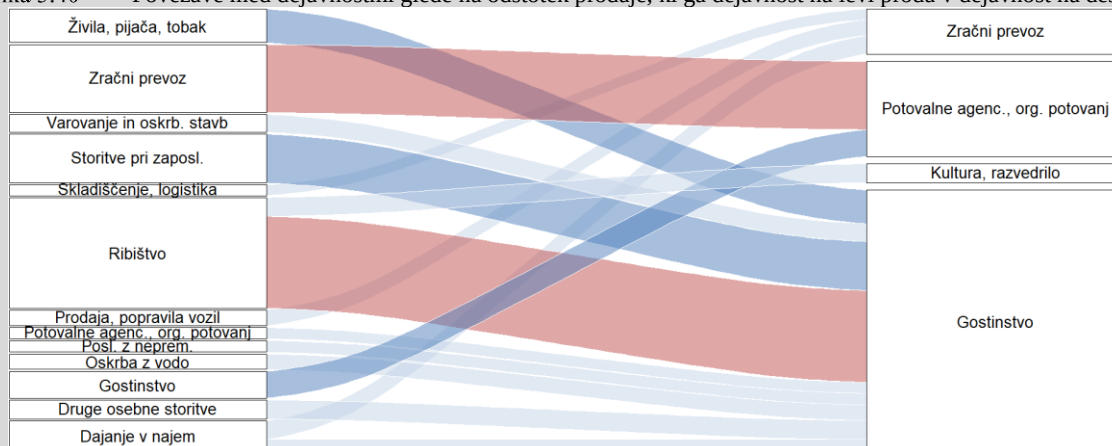
Med dejavnostmi, ki so močno odvisne od gostinstva in so bile med pandemijo Covid-19 posledično tudi prizadete izpostavljammo še “storitve pri zaposlovanju”, “živila, pijače, tobaki izdelki”⁸⁸ ter “druge osebne storitve”, vendar pa je v teh primerih odvisnost že precej nizka, ko zraven prodaje v gospodarstvo upoštevamo tudi prodajo gospodinjstvom. Velja izpostaviti tudi storitve varovanja in oskrbovanja stavb, poslovanje z nepremičninami, dajanje v najem in potovalne agencije ipd. Določene dejavnosti niso zajete neposredno. “kmetijska proizvodnja in lov ter z njima povezane storitve” je na primer odvisna posredno, preko “živila, pijače, tobaki izdelki.” Od slednje je odvisno skoraj 30 % njihove celotne prodaje in skoraj 70 % prodaje v gospodarstvo.

Podobno kot pri gostinstvu je tudi pri storitvah potovalnih agencij in organizatorjev potovanj, kjer je odvisnost od prodaje gospodinjstvom visoka. Z vidika odvisnosti celotne prodaje te dejavnosti ugotovimo, da se velik del outputa vrača vanjo, kar bi lahko bila posledica velikega števila posrednikov na poti do končnega kupca. Sledita zračni prevoz in gostinstvo, vendar oba z manj kot 14 %. V vseh treh primerih je odvisnost znotraj gospodarstva zelo močna, širše gledano (upoštevajoč tudi output prodan gospodarstvu, gospodinjstvom, državi, oziroma namenjen izvozu) pa so odvisnosti od potovalnih agencij in organizatorjev potovanj precej nižje, kar pomeni da ta dejavnost velik del prihodkov dobi tudi izven gospodarstva oz. ostalih dejavnosti. Tudi v primeru kulturnih in razvedrilnih storitev opazimo visoko odvisnost od gospodarskih subjektov znotraj te dejavnosti, a le če upoštevamo samo prodajo v gospodarstvu. Velik delež outputa te dejavnosti odkupijo tudi ostali sektorji. Nobena od ostalih dejavnosti ne kupi več kot 4 % outputa kulturnih in razvedrilnih dejavnosti.

Na podlagi analize odvisnosti dejavnosti od analiziranih dejavnosti, ki jih je pandemija Covid-19 najbolj prizadela (kot navajamo v začetku, to ni celoten seznam, ampak smo analizirali samo izbrane z omejitvenimi ukrepi najbolj prizadete dejavnosti), vidimo, da so bile posredno najbolj prizadete poleg analiziranih še dejavnosti ribištva, živil (preko njih kmetijstvo), storitev povezanih z zaposlovanjem, pa tudi poslovanje z nepremičninami, osebne storitve, varovanje in oskrbovanje stavb, ipd. (Slika 3.40).

⁸⁸ V tej dejavnosti, je med zaprtjem gostinskih obratov verjetno bilo več prodaje neposredno gospodinjstvom, brez posrednikov iz gostinstva.

Slika 3.40 Povezave med dejavnostmi glede na odstotek prodaje, ki ga dejavnost na levi proda v dejavnost na desni

Opomba: V sliki smo zaradi boljše preglednosti izključili povezave dejavnosti samih s seboj. Močne povezave so, glede na celotni output v vse sektorje, sicer predvsem pri kulturi (8 %) ter pri potovalnih agencijah in organizaciji potovanj (28 %). Z rdečo označene so najmočnejše (nad 10%), z modro srednje močne (nad 5 %) ter s svetlo modro najšibkejšje povezave (prikazane so samo tiste, kjer je odvisnost nad 2 %; odvisnost je definirana kot v grafih zgoraj, se pravi kolikšen del celotne prodaje dejavnosti gre v identificirane dejavnosti, ki jih je pandemija Covid-19 najbolj prizadela, pri čemer v celoti upoštevamo vmesno potrošnjo podjetij, izvoz, državo in gospodinjstva).

Vir: SURS, preračuni BS

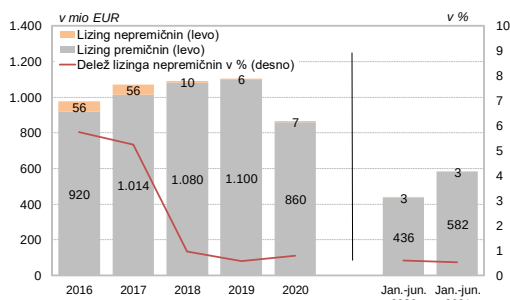
4 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

4.1 Lizing družbe

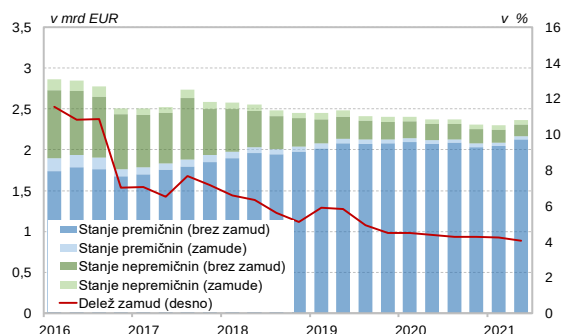
Poslovanje lizing družb se postopoma vrača na raven pred izbruhom pandemije. Vse več podjetij se pri financiranju nakupa premočnin ponovno odloča za uporabo lizing storitev, vendar ostajajo gospodinjstva glavni vir novih poslov. Stanje poslov se v prvi polovici leta 2021 v primerjavi z enakim obdobjem preteklega leta ni bistveno spremenilo, medtem ko se je delež zamud nad 90 dni dodatno znižal. Krepitev zamud v posameznih segmentih poslovanja s podjetji, ki je bila prisotna ob zaključku preteklega leta, se je v prvi polovici leta 2021 ustavila ter ostaja omejena. Dobiček lizing družb se je dodatno znižal, a ostaja pozitiven, medtem ko se je kapitalska struktura lizing družb izboljšala. Tveganja, ki izhajajo iz poslovanja lizing družb so se v tretjem četrtletju znižala in so zmerna.

Lizing družbe so v prvi polovici leta 2021 poročale o večjem porastu vrednosti novih poslov. Ti so se medletno povečali za 33,2 % na 585 mio EUR (Slika 4.1). Povečanje vrednosti novih poslov v prvi polovici leta 2021 je predvsem posledica baznega učinka iz prve polovice leta 2020, ko se je vrednost novih poslov močno zmanjšala. NFD so v prvi polovici leta 2021 medletno povečale uporabo lizing storitev za 47,1 % na 282 mio EUR, a še zaostajajo za gospodinjstvi, ki so s 300 mio EUR presegli tudi vrednost novih poslov doseženih v primerljivem obdobju leta 2019. Struktura novih poslov po predmetu posla ostaja podobna kot v preteklih letih, saj je bila večina (56 %) poslov sklenjenih za nakup novih tovornih in osebnih vozil. Povprečna vrednost novega premočninskega posla se je medletno povečala za 24,9 % na 14 tisoč EUR, v primerjavi z enakim obdobjem leta 2019 pa za 7,7 %. Ob tem se je povečal tudi delež novih premočninskih poslov z ročnostjo do enega leta ter ročnostjo med 5 do 10 let, medtem ko se je delež najpogostejše uporabljenega obdobja financiranja z ročnostjo med 1 do 5 let znižal za 3,2 odstotne točke na 41,1 %.

Slika 4.1 Novoodobreni lizinški⁸⁹ posli

Slika 4.2 Stanje poslov in delež zamud

Vir: Banka Slovenije.

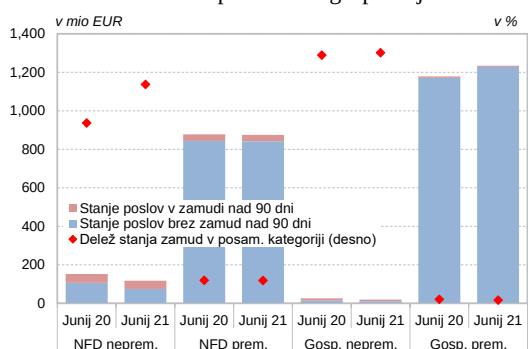
Povečano zanimanje za vozila se pozitivno odraža v skupnem stanju poslov.⁹⁰ Ti so medletno ostali sicer nespremenjeni pri 2,3 mrd EUR, medtem ko so se v primerjavi s prvim četrtletjem 2021 povečali za 2,9 % (Slika 4.2). Medletna rast stanja premočninskih poslov, ki predstavljajo glavnino poslov, je ob v prvi polovici leta dosegla 2,3 %. Najbolj so se povečala stanja poslov z ladjami, vlaki in letali (30,1 %) ter poslov z ostalimi premočninami (24 %), a so skupaj predstavljala le 173 mio EUR oziroma 8,1 % stanja premočninskih poslov, medtem ko se je stanje poslov z vozili povečalo za 1,6 % na 1,8 mrd EUR ter predstavljalo 85,2 % stanja premočninskih poslov. Kljub vnovičnemu povečanju povpraševanja NFD po nakupu premočnin, se je stanje premočninskih poslov s podjetji medletno rahlo zmanjšalo, medtem ko se je delež poslov s podjetji v stanju poslov s premočninami zmanjšal za 1,2 odstotne točke na 41,2 %. Pri NFD je bil upad stanja premočninskih poslov najbolj izrazit v dejavnostih promet in skladiščenje ter predelovalne dejavnosti, medtem ko se je stanje poslov izrazito povečalo v dejavnostih gradbeništvo in druge raznovrstne poslovne dejavnosti. Stanje premočninskih poslov z gospodinjstvi se je v prvi polovici leta 2021, zaradi povečanja stanja pri poslih z vozili in ostalimi premočninami, medletno povečalo za 4,7 % na 1,2 mrd EUR in predstavljalo že 58,2 % vseh premočninskih poslov.

⁸⁹ Lizinški posli so vrednoteni po financirani vrednosti brez financiranja zalog. Lizing družbe ne sklepajo novih nepremočninskih poslov, vrednost novih nepremočninskih poslov je posledica reprograma obstoječih poslov.

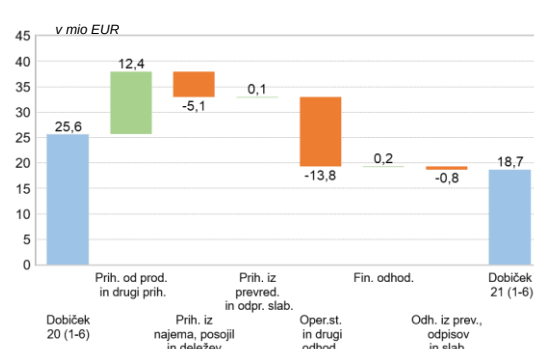
⁹⁰ Postopen umik lizing družb iz nepremočninskih poslov, ki so ob koncu prve polovice leta predstavljali 6,5 % stanja poslov, še vedno vpliva na gibanje stanja poslov, njihov vpliv pa je z leti vse manjši.

Delež zamud nad 90 dni se je v prvi polovici leta 2021 dodatno zmanjšal. Težave z odplačevanjem obveznosti NFD, ki so se nakazovale ob koncu preteklega leta in v začetku leta 2021 ostajajo omejene, medtem ko se delež zamud pri gospodinjstvih še naprej zmanjšuje (Slika 4.3). Delež zamud se je v prvi polovici leta 2021 medletno zmanjšal za 0,3 odstotne točke na 4 %. K temu je prispevalo tako zmanjšanje vrednosti zamud premoženjskih poslov kot tudi povečanje vrednosti stanja premoženjskih poslov. Pri nepremičninskih poslih se je delež zamud sicer nekoliko povečal, saj se je stanje nepremičninskih poslov medletno zmanjšalo več kot pa vrednost zamud. Zamude nad 90 dni ostajajo visoko koncentrirane, saj se 85,2 % vseh zamud nahaja pri treh lizing družbah, ki skupaj predstavljajo 12,4 % stanja poslov. Med dejavnostmi z medletnim povečanjem deleža zamud izstopa gostinstvo, kjer se je delež zamud povečal iz 10 % na 15,5 %, medtem ko se je delež zamud pri ostalih dejavnostih večinoma zmanjšal. Vrednost zamud v gostinstvu je predstavljala 2,3 % vseh zamud, delež pa se je povečal zaradi hkratnega zmanjšanja stanja poslov in rahlega povečanja vrednosti zamud. Številne gospodarske družbe ostajajo pri poslovanju posredno ali neposredno odvisne od javnofinančnih pomoči ter ukrepov fiskalne in denarne politike, ki se postopoma iztekajo, zato pričakujemo, da bi se lahko zamude nad 90 dni v prihodnje še povečale.

Slika 4.3 Stanje in delež poslov v zamudi nad 90 dni pri NFD in gospodinjstvih

Slika 4.4 Vpliv komponent izkaza uspeha na celotni dobiček

Vir: Banka Slovenije.

Poslovanje lizing družb se je v prvi polovici leta 2021 še nekoliko poslabšalo, vendar ostaja pozitivno. Vrednost celotnega dobička pred davki se je medletno zmanjšala za 26,9 %, večina lizing družb, 97,2 % po bilančni vsoti, je poslovala z dobičkom (Slika 4.4). K zmanjšanju dobička sta najbolj prispevala upad prihodkov iz deležev (nekateri lizing družbe zaradi makrobonitetnega priporočila Banke Slovenije o začasni omejitvi razdelitve dobičkov lizing družb niso bile deležne dobička iz lastniških deležev), upada prihodkov od poslovnega najema in danih posojil ter povečanje operativnih stroškov in ostalih odhodkov zaradi povečanja stroškov storitev. Bilančna vsota se v primerjavi z junijem 2020 ni spremenila, kapital pa se je povečal za 8,1 %. Ob hkratnem zmanjšanju finančnih obveznosti se je nekoliko zmanjšal tudi količnik finančnega dolga na kapital na 4,1-kratnik. Poslovanje lizing družb se postopoma vrača na raven pred začetkom pandemije, zamude nad 90 dni so se v posameznih segmentih rahlo povečale, na skupni ravni pa se še naprej zmanjšujejo, kar ugodno vpliva na sistemska tveganja, ki izhajajo iz poslovanja lizing družb.

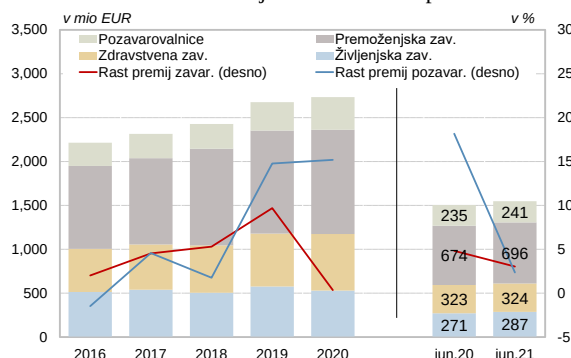
4.2 Zavarovalnice

Zavarovalniški sektor je v prvi polovici leta 2021 dosegel premoženjski rast zaradi premoženjskih in življenjskih zavarovanj. Škodni količnik zavarovalnic se je z rastjo zbranih bruto premij in nižjo škodno pogostostjo zaradi občasnih omejitev povezanih s pandemijo Covid-19 izboljšal v premoženjskem in življenjskem delu zavarovanj, poslabšal pa v zdravstvenem delu. Dobičkonosnost in kapitalna ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic sta se, kljub negativnim učinkom okolja nizkih obrestnih mer, izboljšali. Tveganja v zavarovalniškem sektorju ostajajo zmerna.

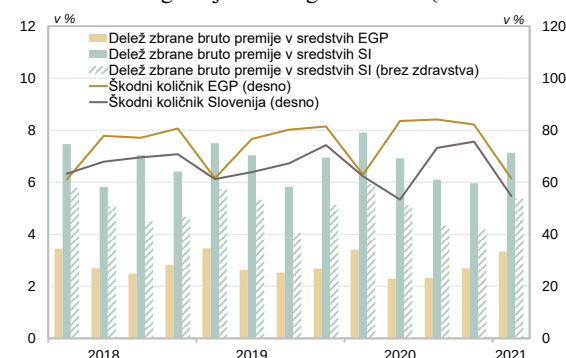
Zavarovalniški sektor je v prvi polovici leta 2021 nadaljeval z rastjo zbranih bruto premij. Zbrana bruto premija zavarovalnic se je junija 2021 medletno povečala za 3 % na 1,3 mrd EUR, pozavarovalnic pa za 2,4 % (Slika 4.5). K rasti zbranih bruto premij so prispevala premoženjska in življenjska zavarovanja, medtem ko so zdravstvena zavarovanja ostala na ravni iz leta 2020. Pri premoženjskih zavarovanjih je k večji rasti zbranih bruto premij prispevalo povečanje zavarovanj nepremičnin za primer požara in drugih elementarnih nesreč, drugih zavarovanj motornih vozil (kar ne sodi v zavarovanje avtomobilске odgovornosti) ter kreditno in poroštveno zavarovanje. Med življenjskimi zavarovanji so z rastjo izstopala življenjska zavarovanja vezna na indekse oz. enote vzajemnih skladov. Pozavarovalnici sta v enakem

obdobju največ povečali zbrane bruto premije na področju zavarovanja/pozavarovanja požara in elementarnih nesreč, odškodninskega zavarovanja delavcev in zaposlenih ter zavarovanja/pozavarovanja življenjskih zavarovanj.

Slika 4.5 Zbrane bruto premije in letne stopnje rasti zavarovanj zavarovalnic in pozav

Slika 4.6 Zbrana bruto premija v sredstvih in gibanje škodnega količnika (med SI in GP)

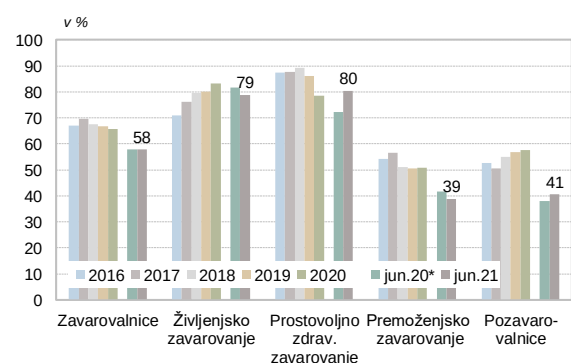

Opomba: Do vključno leta 2017 temeljijo podatki zbranih bruto premij in škodnega rezultata na podlagi agregatnih statističnih poročil, po letu 2017 pa na podlagi poročil, skladnih s Solventnostjo II. Podatki za EGP so bili na razpolago do vključno Q1 2021. Pri izračunu škodnega količnika smo upoštevali kumulativne podatke izplačanih bruto škod in zbranih bruto premij ob zaključku vsakega četrtletja.

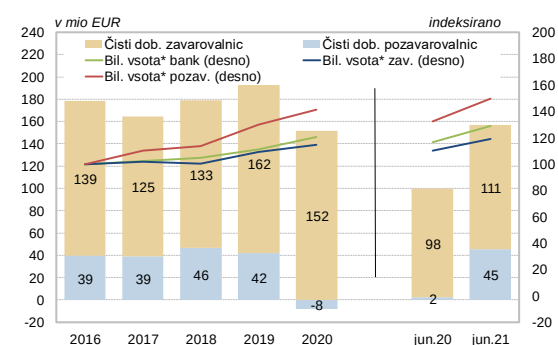
Vir: AZN, EIOPA, Banka Slovenije, lastni izračuni.

Delež zbrane bruto premije v sredstvih zavarovalnic prisotnih v Sloveniji se je zniževal tekom celega leta 2020, medtem ko se je v Evropskem gospodarskem prostoru (EGP) v drugi polovici leta 2020 začel ponovno povečevati. Zavarovalnice v Sloveniji so imele višjo rast zbranih bruto premij in tudi boljši škodni količnik, a so se razmere v Sloveniji v primerjavi z EGP poslabšale v drugi polovici leta 2020, ko so zavarovalnice zaznale nadaljnjo upočasnitev rasti zbranih bruto premij in višjo rast sredstev zaradi nadaljevanja rasti cen vrednostnih papirjev. Delež zbrane bruto premije v sredstvih slovenskih zavarovalnic je ob zaključku leta predstavljal 5,9 %, v EGP 2,7 % (Slika 4.6).⁹¹

Slika 4.7 Škodni količnik pomembnejših zavarovalnih vrst

Slika 4.8 Čisti dobiček in bilančna vsota

Opomba: Zavarovalniški podatki do leta 2016 temeljijo na agregiranih bilančnih podatkih, za tem pa na podlagi poročil Solventnost II. Izjema so podatki o dobičku, ki temeljijo na agregiranih podatkih.

Leva slika: * Zaradi sezonskega vpliva je prikazan tudi škodni količnik za junij 2020. Desna slika: * Bilančna vsota (indeksirano): 2016 = 100.

Vir: AZN, Banka Slovenije.

Škodni količnik zavarovalnic se junija 2021 medletno ni bistveno spremenil. Škodni količnik zavarovalnic se je medletno izboljšal za 0,1 odstotne točke na 57,9 % (Slika 4.7). V premoženjskem delu se je škodni količnik zaradi zmanjšanja škod ob hkratnem povečanju zbranih premij izboljšal za 2,8 odstotni točki na 38,8 %, v življenjskem delu pa se je zaradi povečanja zbranih bruto premij izboljšal za 3,5 odstotne točke na 78,8 %. V posameznih zavarovalnih vrstah so zavarovalnice tudi v prvi polovici leta 2021 zaznale nižjo škodno pogostost zaradi občasnih omejitev povezanih s pandemijo Covid-19. V zdravstvenem delu, kjer so se bruto škode zaradi posledic pandemije povečale za 11,4 %, se je škodni rezultat, ob skoraj nespremenjeni vrednosti zbranih bruto premij, poslabšal za 7,6 odstotne točke na 80,4 %. Pozavarovalnicam

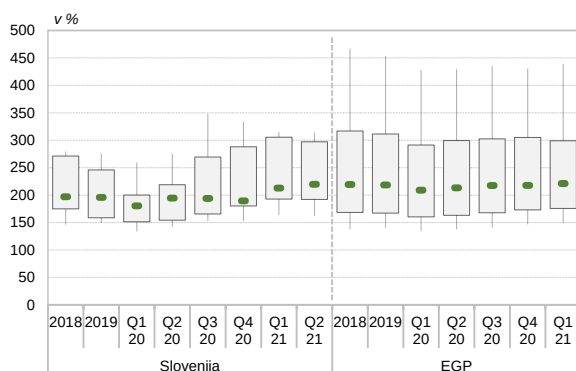
⁹¹ Učinki sprememb cen dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja pomembno vplivajo na zbrano bruto premijo zdravstvenega dela v Sloveniji, zato smo prikazali tudi gibanje brez tega učinka.

se je bruto škodni rezultat junija 2021 medletno poslabšal za 2,7 odstotne točke na 40,6 %, zaradi povečanih izplačil v premoženjskem delu (potres na Hrvaškem) in zdravstvenem delu (posledice pandemije Covid-19).

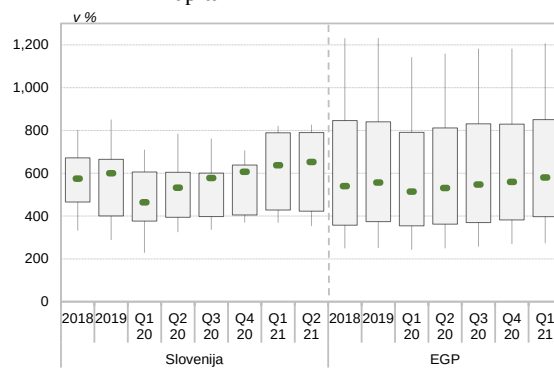
Dobičkonosnost zavarovalnic in pozavarovalnic se je v prvi polovici leta 2021 medletno izboljšala. Dobiček zavarovalnic se je medletno povečal za 14,2 % pozavarovalnic pa iz 2 na 45 mio EUR (Slika 4.8). Zavarovalnice so zabeležile medletno rast dobička iz premoženjskih (+38,3 %) in življenjskih (+134,5 %) zavarovanj, dobiček iz zdravstvenih zavarovanj pa se je zmanjšal za 74,8 %. Na rast dobička v premoženjskem in življenjskem delu zavarovanj je vplivalo izboljšanje škodnega količnika, okolje nizkih obrestnih mer pa negativno vpliva na donos naložb (brez donosov naložb življenjskih zavarovancev, ki prevzemajo naložbeno tveganje) zaradi nižjih obrestnih neto prihodkov in nižjih realiziranih kapitalskih dobičkov. Pozavarovalnici sta v obravnavanem obdobju povečali dobiček zaradi boljšega izida iz premoženjskih zavarovanj in povečanja prihodkov iz naložb (povečanje prihodkov iz dividend in drugih deležev v dobičku v družbah v skupini). Bilančna vsota pozavarovalnic se je junija medletno povečala za 13 %, zavarovalnic pa za 10 %.

Kapitalska ustreznost zavarovalnic v Sloveniji se je izboljšala. Mediana kapitalске ustreznosti glede na solventnostni kapital (količnik SCR) je pri zavarovalnicah, ki poslujejo v Sloveniji, junija 2021 dosegla 219,7 % (25 odstotnih točk več kot junija 2020). Število zavarovalnic s količnikom SCR pod 200 % se je zmanjšalo iz sedem na pet zavarovalnic od 13 (Slika 4.9). Tudi mediana kapitalске ustreznosti glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital (količnik MCR) se je v Sloveniji povečala na 653 % in ob tem presegla tudi najvišji nivo dosežen pred razglasitvijo pandemije (Slika 4.10). K višji kapitalski ustreznosti je prispevala odločitev zavarovalnic, da, skladno priporočilom AZN, začasno zadržijo izplačilo dividend.

Slika 4.9 Kapitalna ustreznost zavarovalnic glede na zahtevani solventnostni kapital

Slika 4.10 Kapitalna ustreznost zavarovalnic glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital

Opomba: Kot spodnja in zgornja meja sta uporabljena 10. in 90. percentil. Podatki za EGP so bili na razpolago do vključno Q1 2021.
Vir: EIOPA, AZN, Banka Slovenije.

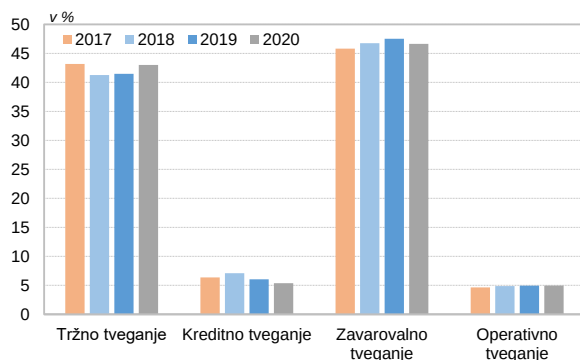
Profil tveganj zavarovalnic, ki se izračunava na podlagi standardne formule, se v zadnjih letih ni bistveno spremenil. Kapitalna zahteva za zavarovalna tveganja, ki predstavljajo največji delež v nerazpršeni kapitalski zahtevi, se je v letu 2020 pri zavarovalnicah in pozavarovalnicah zmanjšala na 46,7 %, medtem ko se je zaradi večje negotovosti za 1,5 odstotne točke na 43 % povečalo tržno tveganje (Slika 4.11). V okviru tržnega tveganja je zavarovalniški sektor najbolj izpostavljen tveganju spremembe obrestne mere in tveganju spremembe lastniških vrednostnih papirjev. Kapitalna zahteva za kreditno tveganje⁹² se je v letu 2020 zaradi ustrezne strukture in razpršitve dodatno znižala, medtem ko je operativno tveganje ostalo na nivoju iz leta 2019.

Struktura naložb zavarovalniškega sektorja ostaja stabilna. Izpostavljenost zavarovalnic in pozavarovalnic (brez upoštevanja naložb, kjer naložbeno tveganje prevzemajo zavarovanci) do državnih obveznic investicijskega razreda in delnic se povečuje, znižuje pa se izpostavljenost do podjetniških obveznic in drugih naložb. Zavarovalnice in pozavarovalnici so v zadnjih dveh letih povečale izpostavljenost do obveznic z najboljšo stopnjo kreditne kakovosti⁹³ (med 0 in 1) – do junija 2021 so jo medletno povečale za 3,3 odstotne točke na 30,3 % obvezniških naložb (Slika 4.12). Delež naložb v dolžniške vrednostne papirje s kreditno kakovostjo med 2 in 3, se je junija medletno znižal za 2 odstotni točki na 64 %, medtem ko se je delež naložb z nižjo kreditno oceno oz. brez ocene znižal na 5,7 %.

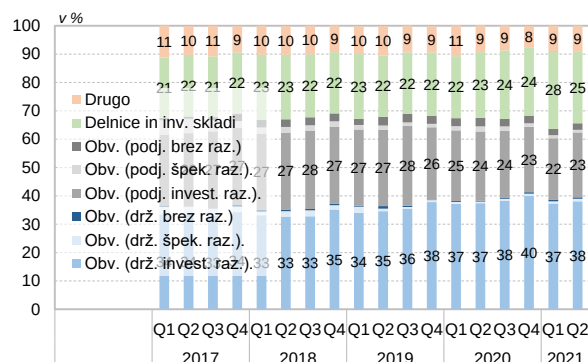
⁹² Upoštevano je tveganje nasprotne stranke.

⁹³ V standardni formuli za izračun kapitalске zahteve je kreditna kakovost izražena v številkah od 0 do 6 in se jo določi na podlagi bonitetne ocene, pri čemer 0 označuje najboljšo kreditno kakovost in 6 najslabšo.

Slika 4.11 Profil tveganj v nerazpršeni kapitalski zahtevi

Slika 4.12 Struktura naložb po razredih

Opomba: Profil tveganj temelji na individualnih letnih podatkih zavarovalnic in pozavarovalnic, skladno z letnim poročanjem po S II, kapitalna zahteva v tem izračunu ne upošteva medsebojnih učinkov tveganj (t. i. razpršenost). Struktura naložb temelji na individualnih četrtletnih poročilih po S II (podatki za Q2 2021 niso dokončni), ne upošteva naložb vključene v produkte vezane na gibanje vrednosti vrednostnih papirjev. Struktura naložb v državne/podjetniške obveznice (obv. podj./drž.) se deli na: investicijski razred (invest. raz.) z bonitetno oceno od Aaa do BBB-, špekulativni razred (špek. raz.) z bonitetno oceno od Ba1 in brez bonitetne ocene (brez raz.).

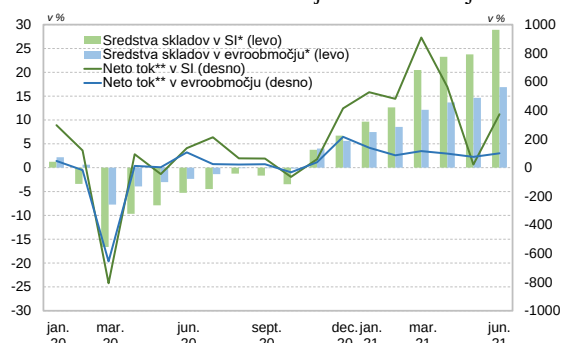
Vir: AZN, Banka Slovenije.

4.3 Vzajemni skladi

Domači vzajemni skladi so v prvi polovici leta 2021 zabeležili nadaljevanje nadpovprečnih neto vplačil. Tudi NFD, ki so se v preteklih letih umikale iz vzajemnih skladov, so z neto vplačili nadaljevale. Izrazita rast na delniških borzah povečuje tržno tveganje, s povečevanjem izpostavljenosti do tujih valut pa se povečuje tudi valutno tveganje. Tveganja, ki izhajajo iz poslovanja vzajemnih skladov ostajajo zmerena.

Rast sredstev in povečani neto tok v vzajemne sklade se je ob visoki rasti vrednosti delniških borznih indeksov nadaljevala v prvi polovici leta 2021. Vrednost sredstev domačih vzajemnih skladov se je v prvih petih mesecih leta 2021 povečala enkrat več od povprečja v evroobmočju (Slika 4.13). Z nadaljevanjem rasti v juniju, so se sredstva domačih vzajemnih skladov v primerjavi s koncem leta 2020 povečala za 18 %. Visoka izpostavljenost domačih vzajemnih skladov do delniških naložb je prispevala k hitrejšemu povečevanju od povprečja v evroobmočju. K rasti sredstev je prispevala tudi izrazita rast neto vplačil v domače vzajemne sklade, saj so neto vplačila v prvi polovici leta 2021 predstavljala 7 % sredstev skladov.⁹⁴

Slika 4.13 Gibanje sredstev in neto toka sredstev v sklade v Sloveniji in evroobmočju

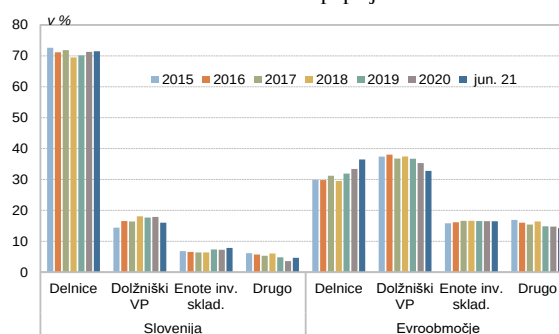

Opombe: Denarni skladi niso vključeni v izračunu.

Leva slika: * Sprememba stanja v primerjavi z decembrom 2019. ** Odstotna sprememba glede na mesečno povprečje doseženo v letu 2019. V Sloveniji je bil neto tok negativen marca in maja 2020, v evroobmočju pa marca 2020.

Vir: ECB SDW, Banka Slovenije.

Slika 4.14 Naložbena struktura vzajemnih skladov po vrsti vrednostnih papirjev

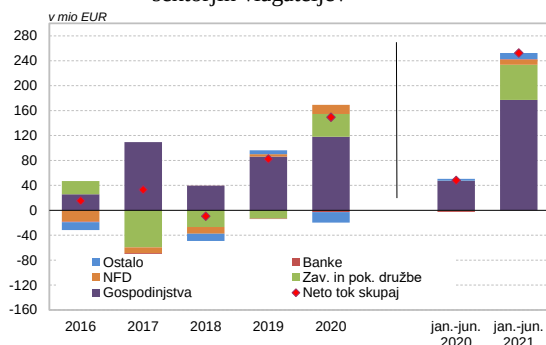

⁹⁴ V tem delu analize (primerjava med domačimi vzajemnimi skladi in ostalimi vzajemnimi skladi, ki se tržijo v evroobmočju) nismo upoštevali podatkov denarnih skladov, saj se ti v ECB SDW ne poročajo skupaj z ostalimi statističnimi podatki o poslovanju vzajemnih skladov, ampak kot del statistike denarnih finančnih institucij.

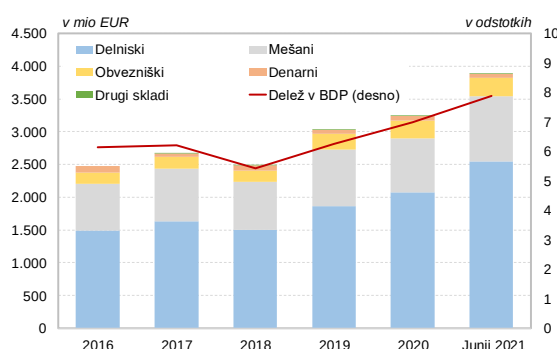
Struktura naloženih sredstev po vrstah vzajemnih skladov ostaja stabilna.⁹⁵ Kar 65,5 % vseh sredstev v vzajemnih skladih ostaja naloženih v delniških vzajemnih skladih, sledijo jim mešani skladi s 25,8 % sredstev (Slika 4.14). Ob takšni strukturi sredstev se pojavlja tržno tveganje, medtem ko sta v preostalih članicah evroobmočja, kjer je večji delež naložb v obvezniških skladih, prisotni tudi obrestno in likvidnostno tveganje. Naložbena struktura domačih skladov se ob povečanju neto vplačil v zadnjem obdobju ni bistveno spremenila. Delež naložb v delnice in enote investicijskih skladov je z 78,1 % sredstev domačih skladov za odstotno točko nad desetletnim povprečjem, delež naložb v likvidna sredstva (gotovina in prenosljive vloge) s 4,3 % sredstev pa za 1,3 odstotne točke nad desetletnim povprečjem. Izpostavljenost domačih skladov do vrednostnih papirjev kotirajočih v ZDA se povečuje že več kot desetletje. V preteklem letu so te naložbe prvič presegle vrednost naložb v evroobmočju, junija 2021 pa so dosegle 38,3 % vseh naložb v vrednostne papirje, medtem ko se je izpostavljenost do naložb v evroobmočju zmanjšala na 31,3 %. S povečevanjem izpostavljenosti do tujih valut se povečuje tudi valutno tveganje.

Domači vlagatelji nadaljujejo s povečevanjem naložb v vzajemne sklade. Rekordna neto vplačila so v prvi polovici leta 2021 dosegla 253 mio EUR, kar močno presega tudi letna neto vplačila v sklade v zadnjih desetih letih. Gospodinjstva so do junija 2021 neto vplačala 177 mio EUR, največ so namenila v delniške sklade (69 % vplačil) in mešane sklade (28 %) medtem ko so izstopala iz denarnih skladov. Neto vplačila so povečale tudi zavarovalnice,⁹⁶ ki so glavnino sredstev naložila v mešane sklade. NFD, ki so se v zadnjih letih predvsem umikale iz skladov, so v letu 2020 neto vplačala 15 mio EUR, podoben trend se je nadaljeval tudi v prvi polovici leta 2021, saj so neto vplačila presegla 8 mio EUR (Slika 4.15). Večino vplačil so podobno kot gospodinjstva namenile v delniške sklade. Sredstva domačih delniških skladov so se s pozitivno rastjo na borzah, ki je sledila izrazitemu padcu v marcu preteklega leta in s povečanimi neto vplačili, medletno povečala za 45,1 %. Sredstva vseh domačih skladov pa so se do junija 2021 medletno povečala za 34,5 % na 3,9 mrd EUR in presegla 8 % delež v BDP (Slika 4.16).

Slika 4.15 Neto naložbe v vzajemne sklade po sektorjih vlagateljev

Slika 4.16 Sredstva po vrsti sklada in delež v BDP

Vir: ATVP, Banka Slovenije.

⁹⁵ Alternativnih investicijskih skladov (AIS) zaradi pomanjkanja informacij ne vključujemo v analizo. Iz razpoložljivih podatkov objavljenih na spletni strani ATVP (www.a-tvp.si) izhaja, da se je vrednost sredstev teh skladov v letu 2020 povečala za 34,7 % na 229 mio EUR, število AIS v upravljanju upravljavcev AIS s sedežem v RS pa iz 35 na 47.

⁹⁶ Naložbe s strani zavarovalniškega sektorja niso bile razpršene med zavarovalnicami, zato predpostavljamo, da je gre za enkratni dogodek.

5 MAKROBONITETNA POLITIKA ZA BANČNI SISTEM IN LIZINŠKE DRUŽBE

Makrobonitetna politika je politika, s katero se identificirajo, spremljajo in ocenjujejo sistemska tveganja za finančno stabilnost z namenom zaščite stabilnosti celotnega finančnega sistema, kar vključuje povečanje odpornosti finančnega sistema ter preprečevanje in zmanjševanje kopičenja sistemskih tveganj, s čimer se zagotavlja trajnostni prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti. Instrumentarij makrobonitetne politike Banke Slovenije trenutno obsega makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva, proticiklični kapitalski blažilnik in blažilnik za druge sistemsko pomembne banke ter makrobonitetno likvidnostno priporočilo (t. i. GLTDF). Makrobonitetni omejitvi izplačila dobičkov bank oziroma lizinskih družb sta prenehali veljati v septembru 2021.

Banka Slovenije je v letu 2021 uporabljala šest sklopov makrobonitetnih instrumentov za preprečitev in blažitev sistemskih tveganj, ki so povzeti v Tabeli 5.1. Podrobneje so opisani na spletni strani Banke Slovenije.

Tabela 5.1 Makrobonitetni instrumenti

MAKROBONITETNI INSTRUMENT	LETO UVEDBE	VMESNI CILJ MAKROBONITETNE POLITIKE	VELJAVNOST	OPIS	OCENA DOSEGANJA CILJA
Makrobonitetna omejitev razdelitev dobičkov bank	2020	omejitev sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšal moralni hazard	sep.21	ohraniti kapital bank, da bo slovenski bančni sistem lažje prenesel potencialne izgube ter še naprej zagotavljal oskrbo gospodarstva in prebivalstva s krediti	kapitalska ustreznost bančnega sistema in s tem tudi odpornost finančnega sistema je ostala visoka, po prehodnem upadu kreditiranja bančni sistem spet krepi kreditno oskrbo gospodarstva in prebivalstva
Makrobonitetno priporočilo o začasni omejitvi razdelitev dobičkov lizing družb	2020	omejitev sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšal moralni hazard	sep.21	ohraniti kapital lizing družb, da bi te lažje prenesle potencialne izgube ter še naprej zagotavljale oskrbo gospodarstva in prebivalstva z lizingi	kapitalska ustreznost lizing družb je ostala visoka
Makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva	2016*	blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda	ni omejena	omejiti prekomerno rast potrošniških posojil in vzpostaviti minimalne kreditne standarde za nova posojila prebivalstvu	rast potrošniških posojil ni več ekscesna, izboljšali so se kreditni standardi pri odobravanju potrošniških in stanovanjskih posojil
Proticiklični kapitalski blažilnik	2016	blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda	ni omejena	zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami, kadar bi te izvirale iz povečanja tveganj v sistemu zaradi čezmerne rasti kreditiranja, s čimer se neposredno povečuje odpornost bančnega sistema ter preprečuje čezmerno rast kreditiranja	vrednost blažilnika zaradi stanja kreditnega oziroma finančnega cikla ostaja enaka 0 %
Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke (DSPB)	2016	omejitev sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšal moralni hazard	ni omejena	povečati odpornost DSPB in posledično celotnega bančnega sistema	višja odpornost zaradi višje zahteve po CET1, ki pa za banke trenutno ni omejujoča
GLTDF	2014**	blažitev in preprečitev čezmernega neskladja v ročnosti strukturi in nelikvidnosti	ni omejena	upočasniti dinamiko zniževanja razmerja med krediti in vlogami (LTD) v bančnem sistemu, prispevati k stabilizaciji strukture financiranja bančnega sistema ter zmanjšati sistemsko tveganje financiranja	upočasnjena dinamika zniževanja razmerja med krediti in vlogami (LTD) v bančnem sistemu v obdobju po bančni sanaciji, prispevek k stabilizaciji strukture financiranja

Opombe: * Banka Slovenije je zaradi povečanih tveganj za finančno stabilnost, ki so izhajale iz prekomerne rasti potrošniških kreditov leta 2019 uvedla zavezujoče makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva. Banka Slovenije je že leta 2016 uvedla priporočilo za področje stanovanjskih posojil, ki je uvedlo nezavezujoče omejitve glede razmerja LTV in DSTI za stanovanjska posojila. Leta 2018 je bilo makrobonitetno priporočilo razširjeno na potrošniška posojila, za katera so poleg omejitev glede razmerja DSTI veljale tudi omejitve glede najvišje ročnosti. Leta 2019 sta DSTI in omejitev ročnosti postala zavezujoča. ** Instrument GLTDF je bil v priporočilo spremenjen 1. 1. 2018.

Vir: Banka Slovenije

Makrobonitetni ukrep in priporočilo lizing družbam v zvezi z omejitvijo izplačil dobička

Makrobonitetna instrumenta, s katerima smo bankam in hranilnicam ter lizing družbam začasno omejili razdelitev dobičkov sta prenehala veljati 30. 9. 2021. Glavni dejavnik uvedbe makrobonitetnega ukrepa in priporočila lizing družbam, ki smo ga uvedli aprila oziroma maja lani, je bila velika negotovost glede vpliva, ki ga bo imela pandemija Covid-19 na realno gospodarstvo in finančni sistem. Cilj ukrepov je bil povečati odpornost finančnega sistema na finančne šoke, ohraniti finančno stabilnost in preprečiti nastanek motenj v finančnem sistemu.

Makrobonitetni ukrep naj bi izvirno veljal eno leto od njegove uvedbe, vendar smo na ravni EU konec leta 2020 ocenili, da se posledice gospodarskega šoka, povezanega z boleznijo Covid-19, na bančni sektor še niso v celoti udejanjile. Posledično smo na ravni ESRB in ECB decembra 2020 sprejeli priporočila, s katerimi smo podaljšali omejitev razdelitev dobičkov bank z določenimi izjemami dovoljenih izplačil. Izplačila dividend smo omejili na 15 % akumuliranega dobička v poslovnih letih 2019 in 2020 oziroma 20 bazičnih točk z vidika količnika navadnega lastniškega temeljnega kapitala, kar koli od tega je nižje. V Banki Slovenije smo priporočila ESRB (ESRB/2020/7 in ESRB/2020/15), ECB (ECB/2020/62) in tudi Odbora za finančno stabilnost (OFS/2021/1) operacionalizirali na način, da smo februarja 2021 podaljšali in prilagodili makrobonitetni ukrep.⁹⁷

Banke, ki so nas o izplačilu dividend obvestile, so omejitve iz Sklepa o makrobonitetni omejitvi razdelitev dobičkov bank upoštevale. Za vse banke, ki so se odločile za izplačilo dividend, je zavezujoča meja za izplačilo predstavljala omejitev vezana na 20 bazičnih točk CET 1. Skupni znesek izplačanih dividend je znašal 28,1 milijonov EUR, kar predstavlja 6,4 % dobička ustvarjenega v letu 2020.⁹⁸ Banke so ob upoštevanju makrobonitetnega instrumenta o omejitvi razdelitve dobičkov bank okrepile predvsem kapital CET1, saj so povečale zadržane dobičke iz preteklih poslovnih let in ostale rezerve. Banke so nas tudi obvestile o višini izplačila variabilnih prejemkov opredeljenim zaposlenim, katere omejitve je bila zaradi nesistemskega vpliva na kapital bank v letošnjem letu spremenjena v priporočilo.

Ugodne gospodarske razmere so se v prvi polovici leta 2021 odrazile tudi v izboljšanju poslovanja lizing družb, delež zamud nad 90 dni pa se je dodatno zmanjšal. Dobičkonosnost lizing družb kljub manjšemu poslabšanju ostaja pozitivna, njihova kapitalska struktura pa se je izboljšala. Ob podaljšanju priporočila aprila 2021 je velika večina lizing družb potrdila, da bodo na podlagi makrobonitetnega priporočila dobiček, ustvarjen v letu 2020, zadržala.⁹⁹

Ocenjujemo, da je bil cilj ukrepa izpolnjen, saj sta ukrepa prispevala k ohranitvi kapitala bank in lizing družb, da so lahko še naprej zagotavljale oskrbo gospodarstva in državljanov s krediti in lizingi. Kapitalske in dividendne načrte bank in hranilnic bomo še naprej okrepljeno spremljali na individualni ravni v okviru rednega procesa nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja. Redno nadzorniško pregledovanje obsega periodično podrobno spremljanje aktualne kapitalske ustreznosti ter ustreznosti načrtovanja zadostnega obsega in strukture kapitala. Preverjamo tudi pripravljenost bank na manj pogoste dogodke, ki bi lahko vplivali na kapitalsko ustreznost. Nadzorniško preverjanje vključuje še preverjanje, ali banka v internih dokumentih ustrezno opredeli lastno oceno potrebne kapitala glede na predvidena prevzeta tveganja.

Makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva

V veljavi ostajajo makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva, ki so uveljavile minimalne kreditne standarde za posojila prebivalstvu, s čimer se izboljšuje kakovost kreditnega portfelja. V prvi polovici leta 2021 opazimo rahlo zaostrovanje kreditnih standardov (Tabela 5.2).¹⁰⁰ Povprečna vrednost razmerja DSTI je sicer nespremenjena, kar pa je posledica poročevalskih sprememb. Z razširitvijo rednega poročanja s 1. januarjem 2021 se je pričelo zbiranje podatkov o leasing obveznostih, izvzetih dohodkih in vzdrževanih družinskih članih. Vključitev teh podatkov povečuje zanesljivost in natančnost podatkov glede razmerja DSTI, izračunan DSTI pa je posledično sedaj višji. Če izločimo učinek poročevalskih sprememb bi se povprečno razmerje DSTI za stanovanjska posojila med zadnjim četrtletjem 2020 in drugim četrtletjem 2021 znižalo s 30,5 % na 29,7 %, pri potrošniških posojilih pa s 25,2 % na 24,0 %. V prvi polovici leta 2021 se je pri stanovanjskih posojilih znižala tudi povprečna vrednost razmerja LTV. Ta se je kar nekaj let gibala

⁹⁷ Več v Poročilu o finančni stabilnosti, april 2021.

⁹⁸ Dobiček po davčkih brez upoštevanja podružnic.

⁹⁹ Več v podglavju 4.1 Lizing družbe.

¹⁰⁰ Podatki iz ankete BLS sicer ne kažejo na zaostrovanje kreditnih standardov.

okrog 67 %, v drugem četrtletju 2021 pa je bila nižja kar za 4,5 o.t. Povprečna ročnost je pri potrošniških posojilih ostala nespremenjena, pri stanovanjskih posojilih pa se je v drugem četrtletju (glede na prvo četrtletje) znižala za 0,6 let. Za bolj zanesljivo oceno ali gre pri zaostritvah kreditnih standardov za enkratne učinke oziroma za bolj trajno spremembo v politiki bank bo sicer potrebno počakati še nekaj četrtletij.

Tabela 5.2 Povprečne vrednosti izbranih parametrov za stanovanjska in potrošniška posojila, ter delež odstopanj od makroobonitnih instrumentov

<i>Tehtano povprečje (delež odstopanj)*</i>	2019***	H1 2020	Q3 2020	Q4 2020	Q1 2021	Q2 2021
Stanovanjska posojila						
LTV	67,7% (20,0%)	67,3% (16,1%)	67,9% (15,9%)	67,9% (15,2%)	65,1% (13,5%)	63,4% (9,9%)
DSTI	32,1% (15,7%)	29,7% (5,5%)	29,5% (3,9%)	30,5% (3,7%)	30,8% (9,6%)	30,7% (3,0%)
Ročnost**	19.1	19.3	19.2	19.3	19.2	18.6
Potrošniška posojila						
DSTI	26,4% (21,8%)	24,5% (5,4%)	24,2% (3,1%)	25,2% (3,5%)	25,8% (11,7%)	25,4% (4,6%)
Ročnost**	6,5 (2,3%)	5,8 (4,1%)	5,9 (5,1%)	6,2 (9,9%)	6,1 (10,2%)	6,2 (10,0%)

Opombe: * Izračunan delež odstopanj na podlagi podatkov iz rednega poročanja. ** Ročnost je izražena v letih.

*** Instrumenta omejevanja DSTI in ročnosti (pri potrošniških posojilih) sta zavezujoča postala šele s 1. novembrom 2019. Takrat se je najvišja dovoljena ročnosti znižala z 10 na 7 let.

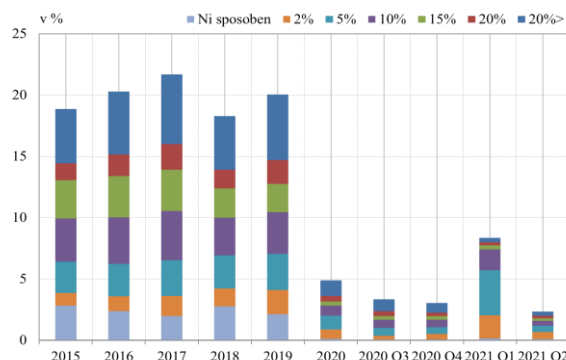
Vir: Banka Slovenije

Januarja 2021 se je bruto minimalna plača zvišala na 1.024,24 EUR, kar dviguje tudi prag kreditne sposobnosti in (ob nespremenjenem dohodku) znižuje najvišji dovoljen DSTI.¹⁰¹ Posledično so se zvišala odstopanja od ukrepa omejevanja DSTI tako pri stanovanjskih kot potrošniških posojilih (Slika 5.1). Višji delež odstopanj je sicer opazen le v prvem četrtletju 2021, na kar je vplivala tudi prej omenjena razširitev poročanja. Brez tega učinka bi bila odstopanja pri stanovanjskih in potrošniških posojilih v prvem kvartalu nižja za okrog 6 o. t. V drugem četrtletju je ta učinek manjši in znaša 1 o. t. pri stanovanjskih in 1,6 o. t. pri potrošniških posojilih (v obeh primerih bi bila odstopanja nižja če poročevalskih sprememb ne bi upoštevali).¹⁰² Poleg deleža odstopanj je potrebno analizirati tudi velikost odstopanj, merjeno z razliko med najvišjo dovoljeno in dejansko vrednostjo parametra. S stališča upravljanja kreditnega tveganja so posli, kjer so odstopanja večja, bolj problematični. Pri analizi »velikosti odstopanj« pri ukrepu DSTI opazamo, da so ta precej enakomerno razporejena v različne razrede. Od uvedbe zavezujočega ukrepa se poslov osebam, ki so kreditno nesposobne ne odobrava. Odstopanja so torej posledica previsoke zadolženosti pri osebah, ki so sicer kreditno sposobne. Po poročanju bank je del identificiranih odstopanj od ukrepa DSTI, ki jih lahko razložimo z uporabo dovoljenih izjem, ki jih dovoljuje Sklep, zanemarljiv. Pri manjšem številu poslov so odstopanja nižja od 2 %. Za te posle ni nujno, da tudi dejansko odstopajo od ukrepa omejevanja DSTI, saj se podatki potrebni za izračun dejanskega in najvišjega DSTI poročajo v zaokroženi obliki. Na ravni bančnega sistema je delež odstopanj od ukrepa DSTI na sprejemljivi ravni, tako za potrošniška kot za stanovanjska posojila, saj je precej nižji od dopuščene deleža dovoljenih izjem (10 %).

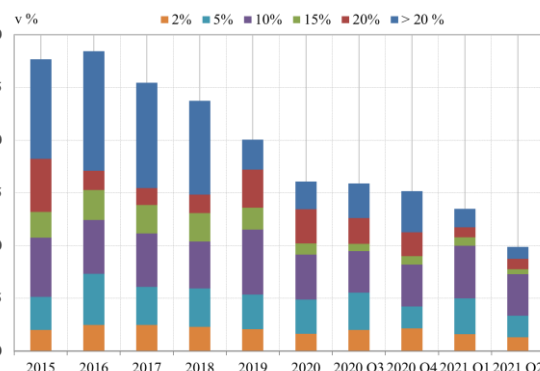
¹⁰¹ Zvišanje minimalne plače je predlagalo Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

¹⁰² Pri simulacijah smo upoštevali le posle z enim kreditojemalcem.

Slika 5.1 Struktura odstopanj od ukrepa omejevanja DSTI za vsa nova posojila prebivalstvu

Slika 5.2 Struktura odstopanj od ukrepa omejevanja LTV za posojila zavarovana s stanovanjsko nepremičnino

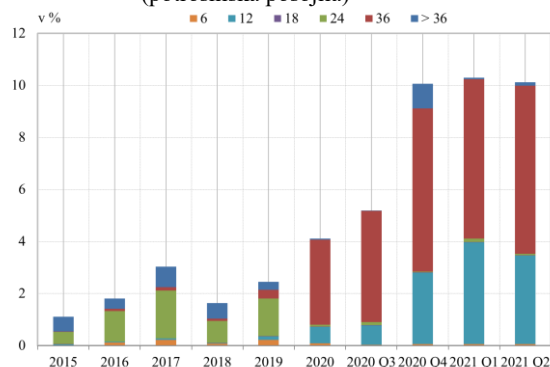

Opomba: Na sliki levo kategorija »Ni sposoben« označuje kreditotjemalce, ki zaradi prenizkih dohodkov niso kreditno sposobni. Na sliki desno so v izračun vključena le posojila zavarovana s stanovanjsko nepremičnino.

Vir: Banka Slovenije.

Struktura odstopanj od ukrepa omejevanja LTV se je v zadnjih letih izboljšala. Delež odstopanj se je v zadnjih letih znižal na račun poslov z LTV nad 90 % (Slika 5.2). Obseg teh se je znižal predvsem med letoma 2018 in 2019 kar je v veliki meri posledica izboljšanja kvalitete poročanja. V letu 2021 se je znižal tudi delež najbolj problematičnih posojil, torej tistih brez pologa kreditotjemalca (LTV nad 100 %). Struktura odstopanj od ukrepa omejevanja ročnosti se je od leta 2019 spremenila, kar je delno posledica znižanja najvišje dovoljene ročnosti z 10 na 7 let (Slika 5.3). V letih 2020 in 2021 se je delež odstopanj povečal. Odstopanja lahko razvrstimo v dve glavni skupini, na kredite z ročnostjo do 8 let in na kredite z ročnostjo do 10 let. Glede na poročanje bank lahko 60 % do 70 % odstopanj od ukrepa omejevanja ročnosti razložimo z odobravanjem dovoljenih izjem. Kredita z ročnostjo nad 10 let (z izjemo zadnjega četrtrletja 2020) ni skoraj nobenega. Na ravni bančnega sistema je delež odstopanj od ukrepa omejevanja ročnosti za potrošniška posojila na sprejemljivi ravni saj je nezanemarljivo nižji od dopustnega deleža dovoljenih izjem (15 %).

Slika 5.3 Struktura »velikosti odstopanj« odstopanj od ukrepa omejevanja ročnosti (potrošniška posojila)

Opomba: Na sliki levo se je z novembrom 2019 najvišja dovoljena ročnost znižala iz 10 na 7 let.

Vir: Banka Slovenije

Okvir 5.1 Primerjava obnašanja letin pred in po uvedbi makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva

Primerjava obnašanja letin pred in po uvedbi makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva spremljajo omejitve in negotovost, saj je analiza otežena zaradi pandemije Covid-19, vplivi na obnašanje letin pa številni, vključno z ukrepi ekonomskih politik in drugimi regulatornimi spremembami. Omejitve analize pa so tudi pri podatkih oziroma kreditih kot enotah opazovanja, ki po eni strani izginjajo iz vzorca in po drugi strani še niso del vzorca, ker še ni minilo dovolj časa od odobritve.

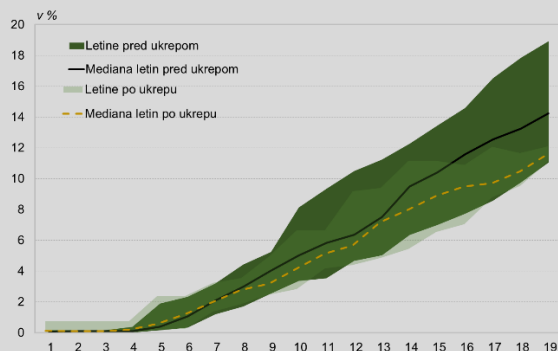
Na podlagi stopnje neplačila potrošniških kreditov v roku 12 mesecev po odobritvi smo primerjali stopnje neplačil letin (t.i. vintage analiza), ki so se začele eno leto pred uvedbo makrobonitetnega

ukrepa in letine, ki so se končale z julijem 2020. Druga skupina, ki zajema letine po ukrepu, kaže v povprečju nižje stopnje neplačila, kar kaže na to, da so potrošniški krediti v roku 12 mesecev po odobritvi v povprečju bili odobreni z nižjim kreditnim tveganjem. Vsekakor pa tudi v tej analizi ni mogoče izdvojiti obdobje pandemije Covid-19, ki je bolj vplivalo na drugo skupino kot na prvo.

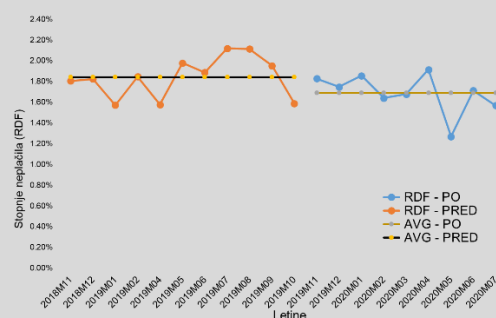
S pomočjo analize letin, ki so bile razdeljene na posamezne mesečne odobritve potrošniških posojil, smo preverili, ali je obnašanje komitentov pred in po uvedbi makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva različno. Omejitve take analize so precejšnje, saj na eni strani letine odmirajo v okviru svojega življenjskega cikla, po drugi strani pa se z novimi odobritvami rojevajo nove s krajšimi dobami življenja do trenutka analize, in posledično skupini med sabo nista povsem primerljivi. Omejitve izhajajo tudi iz dejstva, da od uvedbe ukrepa še ni preteklo dovolj dolgo časovno obdobje za čim boljše primerljivost. Kljub opisanim omejitvam pa je spremljava tveganosti, ki jo komitetni vnašajo v bančni sistema zaželeno v čim krajšem času.

S primerjavo letin pred uvedbo in po uvedbi ukrepov lahko, kljub omenjenim pomislekom, do določene mere ugotovljamo, ali so odobreni krediti pod zaostrenimi pogoji bolj ali manj tvegani. S tem se preverja, ali so omejitveni ukrepi dosegli svoj namen. Za potrebe analize smo opazovali mesečne letine odobrene v obdobju od aprila 2018 do junija 2021. Letine smo razdelili v dve skupini, ki sta po številu letin pred uvedbo in po uvedbi enaki glede na datum uvedbe ukrepov. Ta časovni razpon je omogočil, da smo lahko primerjali kumulativno stopnjo neplačila od 1 do 19 mesecev po odobritvi. Na spodnji sliki je skupina letin pred uvedbo ukrepov predstavljena s temnejšo barvo, skupina letin po uvedbi ukrepa pa s svetlejšimi odtenki.

Slika 5.4 Primerjava kumulativnih stopenj neplačil letin pred in po uvedbi makrobonitetnega ukrepa

Slika 5.5 Realizirane stopnje neplačil letin pred in po uvedbi makrobonitetnega ukrepa

Opomba: Na sliki desno neplačilo nastane, če komitent v roku 12 mesecev od odobritve kredita, postane neplačnik. Upoštevani so novo odobreni krediti v posameznem mesecu (letina).

Vir: Banka Slovenije.

Prikazani podatki kažejo, da so ukrepi prispevali k znižanju kreditnega tveganja potrošniških posojil. Gibanje kumulativne stopnje neplačila kaže, da v obeh skupinah stopnja neplačila z oddaljevanjem od odobritve narašča, vendar pri drugi skupini narašča z nižjo stopnjo glede na prvo. Tako je mediana druge skupine položnejša, poleg tega pa je tudi razpršitev stopenj neplačil pri drugi skupini letin nižja. Na podlagi tega bi se lahko sklepalo, da so ukrepi prispevali k znižanju stopnje neplačila potrošniških posojil. Kot rečeno obstajajo omejitve na strani podatkov oziroma kreditov kot enote opazovanja, ki po eni strani izginjajo iz vzorca in po drugi strani še niso del vzorca, ker še ni minilo dovolj časa od odobritve. Ker je večino časa na obnašanje kreditov iz druge skupine vplivalo še obdobje pandemije Covid-19, bo potrebno pri interpretaciji v zakup vzeti tudi to.

Makrobonitetni likvidnostni instrumenti

Z makrobonitetnim instrumentom GLTDF (razmerje med letnimi spremembami stanja bruto posojil nebančnemu sektorju pred upoštevanjem oslabitev in letnimi spremembami stanja vlog nebančnega sektorja; angl. gross loans to deposit flows) se bankam s pozitivnim letnim prirastom vlog nebančnega sektorja priporoča, naj imajo nenegetiven letni prirast posojil nebančnemu sektorju (pred oslabitvami). Instrument je bil uveden junija 2014 za upočasnitev dinamike zniževanja razmerja med posojili in vlogami (angl. loan-to-deposit ratio; v nadaljnjem besedilu: LTD) v bančnem sistemu. Pred veliko finančno krizo so banke rast svoje aktive namreč v veliki meri financirale z grosističnim financiranjem. Med krizo so imele banke težave z obnovitvijo teh virov, zato so krčile kredite in skupno aktivo.

Po letu 2016 in pred izbruhom epidemije covid-19 se je LTD na sistemski ravni stabiliziral na ravni približno 80 %. Instrument GLTDF je s ciljem nadaljnjega preprečevanja čezmerne uporabe nestabilnega grosističnega financiranja ostal v veljavi. Bankam namreč omejuje možnosti, da bi krčile kredite, dokler se vloge povečujejo, zato je bilo pričakovati, da kreditne rasti ne bodo prekomerno financirale z nestabilnimi grosističnimi viri financiranja, ki jih spremlja tveganje obnove ter tako tvegale, da bi bile v prihodnosti morda prisiljene skrčiti kreditiranje in kršiti zahtevo GLTDF.

Instrument je naslavljal zlasti razdolževanje, povezano s težavami bank pri pridobivanju financiranja. Kreditna aktivnost pa lahko upade tudi zaradi zmanjšane povpraševanja po kreditih zaradi poslabšanja gospodarskih razmer, kakor se je zgodilo po izbruhu epidemije covid-19. Poleg tega se je zaradi povečanja negotovosti poslabšala kreditna sposobnost gospodinjstev in podjetij, banke pa so zaostrele svoje kreditne pogoje, ker so ocenile, da je tveganje povečano, in znižale sprejemljivo raven tveganja. V razmerah, ko povpraševanje po posojilih upada, je učinkovitost ukrepa omejena na sporočilo bankam, naj ne nehajo obnavljati posojil, ki jih podjetja uporabljajo za financiranje svojih tekočih stroškov.

Najnovejši podatki ankete BLS in ankete o povpraševanju po posojilih kažejo na realizirano ali vsaj pričakovano povečanje povpraševanja po posojilih. Banke se trenutno večinoma financirajo z vlogami, ki se še vedno povečujejo, tveganje financiranja pa je ocenjeno kot zmerno. Tveganje razdolževanja zaradi težav bank z obnovitvami financiranja bo v bližnji prihodnosti predvidoma nepomembno. Pričakujemo lahko, da bodo banke ugodile prošnjam za odobritev posojil, če te izpolnjujejo kreditne standarde, ne glede na priporočilo GLTDF.

Posredni namen GLTDF je, kot je bilo opisano, tudi preprečiti visoko kreditno rast, financirano z nestabilnimi viri financiranja. Dokler si popolnoma ne opomoremo od negotovosti, ki jo je povzročila epidemija covid-19, se scenarij izjemne kreditne rasti, financirane iz nestabilnih virov financiranja, verjetno ne bo realiziral, hkrati pa lahko to tveganje naslavlja tudi proticiklični kapitalski blažilnik. Glede na omenjeno bomo v Banki Slovenije v bližnji prihodnosti presodili smiselnost ohranitve tega ukrepa v naboru makrobonitetnih instrumentov.

Okvir 5.2 Spremembe bonitetnih zahtev v Uredbi CRR2 in prilagoditve makrobonitetnih instrumentov v ZBan-3¹⁰³

Uredba CRR2,¹⁰⁴ ki je bila sprejeta junija 2019, je prinesla med drugim tudi spremembe bonitetnih zahtev na področju likvidnosti, finančnega vzvoda, kreditnega tveganja in tržnih tveganj ter okvira velikih izpostavljenosti. S tem so bili v EU zakonodajo preneseni še preostali elementi postkrižne bančne reforme – Basla III. Vsebinsko omenjenih zahtev, ki so jih banke začele uporabljati 28. junija¹⁰⁵ 2021, je kratko povzeta v nadaljevanju:

- **Zahteva glede neto stabilnega financiranja (NSFR)** - poleg obstoječe zahteve glede likvidnostnega kritja (LCR), katere namen je zagotoviti zadosten obseg likvidnih sredstev za pokritje likvidnostnih odливov v kratkoročnem stresnem obdobju, se uvaja zavezujoča minimalna zahteva glede neto stabilnega financiranja (NSFR), katere namen je zagotoviti dolgoročno stabilno strukturo financiranja bank v običajnih in stresnih razmerah. Izpolnjevanje zahteve NSFR se ugotavlja z izračunavanjem količnika NSFR, ki primerja razpoložljivo in potrebno stabilno financiranje, zahteva se mora izpolnjevati v vsakem trenutku, tako na posamični kot na konsolidirani podlagi.

- **Količnik finančnega vzvoda (LR)** - Uvaja se zavezujoča minimalna zahteva za izpolnjevanje količnika finančnega vzvoda, katerega namen je omejevanje kopičenja finančnega vzvoda v času gospodarske rasti. Izpolnjevanje minimalne zahteve v višini vsaj 3% se ugotavlja z izračunavanjem količnika LR, ki primerja mero kapitala (temeljni kapital) s skupno mero izpostavljenosti banke. Spreminja in dopolnjuje se tudi obstoječi sistem poročanja in razkrivanja informacij v zvezi s količnikom LR. V okviru zahtev 2. stebra je v zvezi z obravnavo tveganja prevelikega finančnega vzvoda novost v dodatni kapitalski zahtevi (P2R) in

¹⁰³ Uradni list RS, št. 92/21 in 123/21 – ZBNIP.

¹⁰⁴ Uredba (EU) 2019/876 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2019 o spremembi Uredbe (EU) št. 575/2013 v zvezi s količnikom finančnega vzvoda, količnikom neto stabilnega financiranja, zahtevami glede kapitala in kvalificiranih obveznosti, kreditnim tveganjem nasprotno stranke, tržnim tveganjem, izpostavljenostmi do centralnih nasprotnih strank, izpostavljenostmi do kolektivnih naložbenih podjetij, velikimi izpostavljenostmi, zahtevami glede poročanja in razkritij ter Uredbe (EU) št. 648/2012 (UL L št. 150 z dne 7. junija 2019, str.1)

¹⁰⁵ Z izjemo sprememb glede izračuna kapitalskih zahtev za tržna tveganja, kot pojasnjeno v nadaljevanju.

napotku o dodatnem potrebnem kapitalu (P2G), pri čemer pa še naprej ostaja zahteva po spremljavi tveganja prevelikega finančnega vzvoda.

- **Kapitalske zahteve za kreditno tveganje** - s CRR2 so se v evropsko zakonodajo prenesla pravila revidiranega baselskega standarda za izračun minimalnih kapitalskih zahtev za izpostavljenosti bank iz naslova enot ali deležev v kolektivni naložbeni podjem (KNP). Nova pravila določajo jasno hierarhijo pristopov, ki odraža stopnjo preglednosti osnovnih izpostavljenosti. Če banka ne bo izpolnjevala pogojev za uporabo pristopa vpogleda ali pristopa na podlagi mandata, bo morala izpostavljenosti iz naslova enot ali deležev v KNP tehtati z utežjo 1250 %.

- **Kapitalske zahteve za tržno tveganje** - uvajajo se strožja meja med trgovalno (TB) in netrgovalno knjigo (BB) ter pragovi za uporabo različnih pristopov za izračun kapitalskih zahtev za tržno tveganje glede na obseg bilančnega in zunajbilančnega poslovanja, ki je predmet tržnega tveganja. Poleg do sedaj veljavnega standardiziranega pristopa in pristopa notranjih modelov bosta bankam na voljo alternativni standardizirani pristop (ASA), ki naj bi bil bolj občutljiv na spremembe na trgu, poleg tega pa upošteva še tveganje verjetnosti neplačila in pribitek za kompleksne instrumente, in alternativni pristop internih modelov (A-IMA), ki obsega model pričakovanega primanjkljaja, merilo tveganj po stresnem scenariju in kapitalsko zahtevo za tveganje neplačila. S septembrom 2021 bo sprva le pričetek poročanja izračuna kapitalskih zahtev po ASA, čemur bo nadalje sledila tudi uporaba ASA za namen kapitalskih zahtev za tržna tveganja, kar bo opredeljeno z uredbo CRR3. Podobno bo tudi v zvezi z A-IMA sprva v veljavi njegov izračun le za namene poročanja in nato kasneje celovita uporaba okvira za namen kapitalskih zahtev.

- **Kapitalske zahteve za kreditno tveganje nasprotne stranke (CCR)** - v okviru CCR se spreminjajo metode za izračun izpostavljenosti, in sicer se kot nespremenjena ohranja le metoda notranjih modelov, ukinjata pa se metoda tekoče izpostavljenosti in standardizirana metoda. Dosedanja metoda originalne izpostavljenosti se spreminja, dodatno pa sta uvedena nov standardizirani pristop (SA-CCR) in poenostavljen SA-CCR. Spremembe naj bi ustrezneje odražale izpostavljenost bank iz naslova izvedenih finančnih instrumentov ob doslednejšem upoštevanju kritij in zavarovanj.

- **Velike izpostavljenosti** - z namenom izboljšanja sposobnosti institucij za pokrivanje izgub se kot kapitalska osnova za opredelitev in omejevanje velikih izpostavljenosti namesto sprejemljivega kapitala uporablja temeljni kapital. Kadar banka uporabi zavarovanje za namen izračuna kapitalske zahteve za kreditno tveganje, ga mora upoštevati tudi pri izračunu izpostavljenosti za namen izpolnjevanja omejitev velikih izpostavljenosti. Obvezna je uporaba pristopa substitucije, kadar je izpostavljenost zavarovana z jamstvom ali z vrednostnimi papirji tretje osebe. Za isto izpostavljenost ni dovoljeno hkrati uporabiti več kot enega izvzetja. Banke morajo po novem poročati tudi o izpostavljenostih na konsolidirani podlagi, katerih vrednost je enaka ali večja od 300 mio EUR, vendar niso velike izpostavljenosti.

- **Zahteve glede nadzorniškega poročanja in razkritij** - zaradi vsebinskih sprememb bonitetnih zahtev se spreminjajo tudi zahteve glede poročanja in razkritij. Nova tehnična standarda za nadzorniško poročanje in za razkritja med drugim prinašata večje poenotenje v smislu oblike in vsebine poročanih in razkritih podatkov, kot pomoč bankam je objavljena je tudi neuradna prevajalna tabela. Poleg predpisane oblike in vsebine je na področju razkritij tudi nekaj drugih novosti: določena je frekvenca posameznih razkritij ob upoštevanju sorazmernosti (zahteve glede obsega in pogostosti razkritij se povečujejo vzporedno z velikostjo bank; majhne in nekompleksne banke razkrivajo le enkrat letno najbolj osnovne podatke), razkritja morajo biti predmet ustreznega internega preverjanja, objavljena morajo biti hkrati z računovodskimi poročili, v elektronski obliki in na enem mestu, dostopen mora biti tudi arhiv objav za pretekla obdobja.

Z Zakonom o bančništvu (ZBan-3) iz junija 2021 se je v slovenski zakonodajni okvir prenesla tudi vsebina direktive o kapitalskih zahtevah (CRD V). V tabeli so povzete ključne spremembe, ki jih je pri kapitalskih blažilnikih makrobonitetne politike prinesla CRDV.

- **Blažilnik sistemskih tveganj** - največje spremembe na področju makrobonitetnih instrumentov so bile narejene v delu, ki ureja blažilnik sistemskih tveganj, ki ne sme več naslavljati tveganj, za katere se uporablja proticiklični kapitalski blažilnik ali blažilnik za druge sistemske pomembne banke. Z namenom preprečevanja ali zmanjšanja sistemskih ali makrobonitetnih tveganj lahko Banka Slovenije zdaj določi blažilnik sistemskih tveganj za vse izpostavljenosti ali za eno ali več podskupin izpostavljenosti, in sicer za:

(i) izpostavljenosti na drobno do fizičnih oseb, zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami,

- (i) izpostavljenosti do pravnih oseb, zavarovane s hipotekami na poslovne nepremičnine,
- (ii) izpostavljenosti do pravnih oseb, razen tistih iz točke (ii),
- (iii) izpostavljenosti do fizičnih oseb, razen razen tistih iz točke (i).

Z uvedbo sektorskega blažilnika sistemskih tveganj je mogoče blažilnik uporabiti tako za uravnavanje sistemskega tveganja v širšem smislu (blažilnik za vse izpostavljenosti) kot tudi ciljno usmerjeno za obvladovanje tveganj v določenih sektorjih ali podskupinah teh sektorjev. Ponderirana stopnja blažilnika, ki je bila določena za sektorske izpostavljenosti, se prišteje stopnji blažilnika za vse izpostavljenosti. Vsota teh stopenj predstavlja skupni blažilnik sistemskih tveganj.

Tabela 5.3 Ključne spremembe pri kapitalskih blažilnikih makrobonitetne politike v CRDV

Instrument makrobonitetne politike	CRR / CRD IV	CRR II / CRD V
Proticiklični kapitalski blažilnik	Četrtna obvestila ESRB, ne glede na kakršne koli spremembe	ESRB je obveščen le v primeru spremembe blažilnika
Blažilnik sistemskih tveganj	- uporablja se za blažitev dolgoročnih necikličnih strukturnih tveganj - uporablja se za vse ali samo domače izpostavljenosti, za vse ali določene banke	- uporablja se za tveganja, ki jih ne pokrivajo instrumenti opredeljeni v CRR, proticiklični kapitalski blažilnik ali blažilnik za DSBP - lahko se uporablja tudi za podskupine izpostavljenosti
Blažilnik za DSPB	- najvišja stopnja blažilnika je 2 % skupne vrednosti izpostavljenosti tveganju	- najvišja stopnja blažilnika je 3 % skupnega zneska izpostavljenosti tveganju, izjemoma, ob predhodni odobritvi Evropske Komisije, lahko tudi več - zvišana najvišja stopnja blažilnika za podrejene DSPB, če je nadrejena institucija DSPB ali GSPB v EU
Medsebojno delovanje blažilnika za DSBP/GSPB in blažilnika sistemskih tveganj	- v primeru, da se blažilnik sistemskih tveganj nanaša na vse izpostavljenosti, se uporabi višji od blažilnika za DSPB in blažilnika sistemskih tveganj	- blažilnik za DSPB in blažilnik sistemskih tveganj se seštejeta do ravni 5 % (več kot 5 % po predhodni odobritvi Evropske komisije)

Vir: Prilagojeno po HNB, [Macprudential diagnostics](#), 2021

- **Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke** - pri blažilniku za druge sistemsko pomembne banke (v nadaljevanju blažilnik za DSPB) se je najvišja dovoljena stopnja tega blažilnika povečala z 2 % na 3 % tveganju prilagojene aktive. Spremenjena je bila tudi omejitev stopnje, ki se lahko uporablja za tiste banke, katerih nadrejena institucija je druga sistemsko pomembna banka (DSBP) ali globalna sistemsko pomembna banka (GSPB) v Evropski uniji. To pomeni, da je lahko stopnja blažilnika za DSPB, ki jo država gostiteljica uporablja za podrejene družbe v Uniji na posamični ali subkonsolidirani ravni, za odstotno točko višja od stopnje blažilnika za DSPB/GSPB, ki jo za skupino na konsolidirani ravni uporablja matična država, vendar ob upoštevanju splošne omejitve v višini 3 % (izjemoma, ob predhodni odobritvi EK, lahko tudi več).

6 SREDNJEROČNI IZZIVI BANČNEGA SISTEMA: DIGITALIZACIJA IN KIBERNETSKA VARNOST TER TRAJNOSTNOST

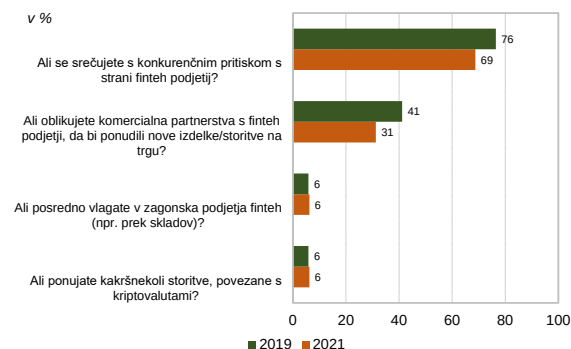
6.1 Digitalizacija bančnega sistema

Digitalizacija bančnih storitev vse bolj spreminja poslovanje bank. Pandemska kriza je tudi pospešila digitalizacijo bančnega sektorja in omogočalo hitrejše okrevanje gospodarstva. Digitalizacija je v zadnjih letih pospešila razvoj finteht podjetij¹⁰⁶ in digitalnih bank,¹⁰⁷ ki lahko s pomočjo finančnih tehnologij konkurirajo bankam. Banke so kot odgovor na pojav konkurentov pričele z uvajanjem in uporabo različnih finančnih tehnologij pri svojem poslovanju in spreminjanju poslovnih modelih. Banke sicer uporabljajo finančne tehnologije, vendar glede na leto 2019 ni bilo zaznati vidnega povečanja, kar kaže na previdnost pri sprejemanju te tehnologije kot delu poslovanja bank. Besedilo tega poglavja temelji na rezultatih ankete o izzivih v bančnem sistemu, ki jo je Banka Slovenije izvedla med bankami avgusta 2021.

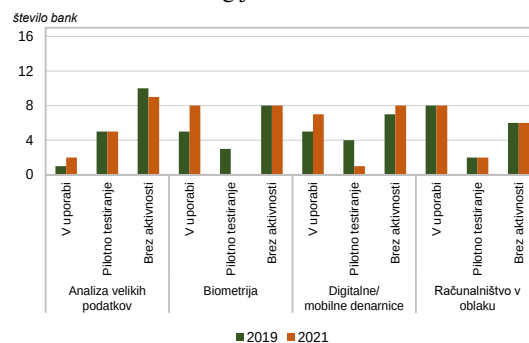
Banke se že nekaj let srečujejo s konkurenčnim pritiskom tako s strani finteht podjetij kot tudi digitalnih bank. Banke poročajo, da so finteht podjetja in digitalne banke konkurenčne predvsem na področju upravljanja transakcijskih računov, plačilnega prometa in potrošniškega kreditiranja. Določene banke sicer sodelujejo s posameznimi finteht podjetji (kot sta na primer mBills in Toschl) in tako dopolnjujejo lastne informacijske rešitve ali pa celo izvajajo določene plačilne storitve za finteht podjetja (Slika 6.1).

Banke so v zadnjih letih namenile več sredstev za razvoj novih produktov, ki temeljijo na mobilnih denarnicah, biometriji in analizi velikih podatkov. Pandemija Covid-19 je banke spodbudila, da so povečale ponudbo storitev, ki so vezane na mobilne denarnice in aplikacije, saj komitenti bank vse več svojih storitev opravijo na daljavo s pomočjo spletnih aplikacij. Banke v ostalih finančnih tehnologijah (kot so tehnologija porazdeljenih knjig, pametne pogodbe in umetna inteligenca) ne vidijo dodane vrednosti za njihovo uporabo v svoji ponudbi in internih poslovnih procesih. Ocenjujemo, da je bančni sistem pri uvajanju novih finančnih tehnologij konzervativen, kar pomeni, da banke dobro ocenijo dodano vrednost tehnologije, preden se odločijo za njeno implementacijo. Če stopnjo uporabe novih finančnih tehnologij primerjamo z letom 2019, ni zaznati drastičnih premikov v uporabi novih finančnih tehnologij v bančnem sistemu (Slika 6.2).

Slika 6.1 Sodelovanje bank s finteht podjetji

Slika 6.2 Stopnja uporabe novih finančnih tehnologij v bančnem sistemu

Opomba: V letu 2019 je v anketi sodelovalo 17 bank in hranilnic, v letu 2021 pa 16.

Vir: Banka Slovenije

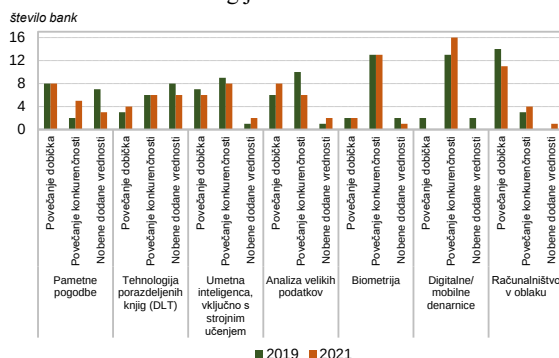
Banke pri uvajanju novih finančnih tehnologij sledijo ciljema povečevanja konkurenčnosti na trgu in izboljševanja poslovanja. Za dvig konkurenčnosti na trgu banke uporabljajo digitalne/mobilne denarnice, biometrijo in analizo velikih podatkov. Za izboljšanje dobičkonosnosti poslovanja banke uporabljajo

¹⁰⁶ Med finančne tehnologije (angl. FinTech technology) umeščamo naslednja področja: računalništvo v oblaku (angl. Cloud computing), digitalne/mobilne denarnice (angl. digital/mobile wallets), biometrijo (angl. Biometrics), analizo velikih podatkov (angl. Big Data), umetno inteligenco (vključno s strojnimi učenjem) (angl. Artificial intelligence and machine learning), pametne pogodbe (angl. Smart contracts) in tehnologijo porazdeljenih knjig (angl. Blockchain).

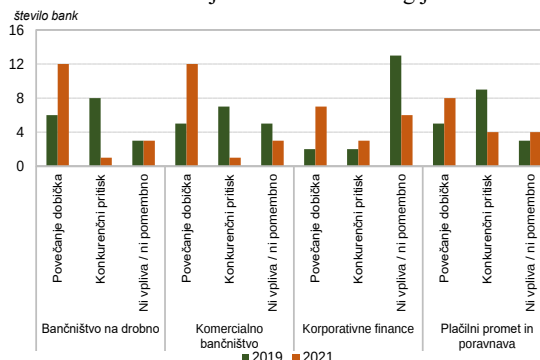
¹⁰⁷ Digitalne banke poslujejo s strankami izključno preko mobilnih aplikacij ali spletnih platform. Digitalne banke nimajo fizičnih poslovalnic, in tako s strankami ne poslujejo na način, ki je značilen za tradicionalno bančništvo. V Sloveniji trenutno prek neposrednega opravljanja storitev poslujejo dve digitalni banki: N26 in Revolut.

finančne tehnologije kot so računalništvo v oblaku in umetna inteligenca, vključno s strojnim učenjem (Slika 6.3). Nove finančne tehnologije vplivajo na poslovne modele in strategije bank, zlasti v segmentih bančništva na drobno, komercialnega bančništva ter plačilnega prometa in poravnave. Banke so s prilagajanjem svojih poslovnih modelov razmeram na trgu postale bolj konkurenčne finte podjetjem in digitalnim bankam. Banke spremembe uvajajo tako s ciljem uporabe finančnih tehnologij (kot so mobilne aplikacije in denarnice) za povečanje konkurenčnosti kot tudi za povečanje dobička. To velja sicer za vse segmente poslovanja, za katere so banke še leta 2019 poročale o povečanem konkurenčnem pritisku. Prihodki bank se s pomočjo finančnih tehnologij sicer povečujejo pri plačilnem prometu in poravnavi, medtem ko je v ostalih segmentih poslovanja ta trend nekako počasnejši (Slika 6.4).

Slika 6.3 Dodana vrednost posameznih finančnih tehnologij za bančni sistem

Slika 6.4 Spremembe bančnega sistema zaradi razvoja finančnih tehnologij

Vir: Banka Slovenije

Banke uvajajo na novih finančnih tehnologijah temelječe storitve z namenom optimizacije poslovanje in procesov, pridobitve novih komitentov in zadovoljitve rastočih pričakovanj komitentov. Banke želijo ponuditi čim bolj digitalizirane storitve, ki bodo zadovoljile tako nove kot tudi obstoječe komitente. Zato banke vse bolj uporabljajo finančne tehnologije za naslednje procese in dejavnosti, ki izboljšujejo tako zunanje kot tudi interne poslovne procese: odprto bančništvo/API, spremljanje preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, odkrivanje goljufij ter izboljšanje kvalitete podatkov. Zaradi vse večjega konkurenčnega pritiska in zahtev nove direktive o plačilnih storitvah (PSD2) so banke pričele uporabljati ter razvijati finančne tehnologije, ki izboljšujejo ponudbo v sklopu odprtega bančništva. Banke v primerjavi z anketnimi navedbami v letu 2019 v svojih poslovnih procesih in storitvah za stranke danes več uporabljajo finančne tehnologije.

Pri vpeljavi načrtovanih sprememb v okviru digitalizacije se banke soočajo s pomanjkanjem virov, zakonodajnimi omejitvami in visoko dinamiko tehnoloških sprememb. Banke podobno kot v letu 2019 omenjajo, da na trgu primanjkuje kadrov z ustreznimi znanji in ustreznih izvajalcev (IT podjetja) ter kakovostnih ponudnikov informacijskih rešitev. Tudi na področju zakonodaje so ugotovitve podobne kot iz leta 2019: slovensko bančno regulatorno okolje preveč omejuje aktivnosti na področju uporabe finte tehnologij, konkurenca (nebančni subjekti) ima nižje standarde kot banke glede izpeljave celotnega kreditnega procesa (ponudba mikro kreditov na finte platformah). Banke sicer več kot enkrat na letno ocenjujejo prednosti, slabosti, priložnosti in grožnje iz naslova digitalizacije.

Banke ocenjujejo, da s pomočjo finančnih tehnologij povečujejo svoje prihodke in število strank, izboljšujejo obstoječe in uvajajo nove storitve ter povečujejo konkurenčnost. V primerjavi z letom 2019 se banke hitreje prilagajajo razmeram na trgu z novimi produkti in storitvami ter še naprej povečujejo naložbe v digitalizacijo oziroma avtomatizacijo poslovnih procesov. Kljub temu pa finte podjetja in digitalne banke še zmeraj konkurirajo bankam s svojimi brezplačnimi storitvami pri poslovanju s strankami (to se lahko v naslednjih letih spremeni na način, da pričnejo finte podjetja in digitalne banke zaračunavati svoje storitve). Banke so v letu 2020 za notranji razvoj finančnih tehnologij namenile 1 % svojih prihodkov. V letu 2021 pa naj bi naložbe v notranji razvoj finančnih tehnologij in nadgradnjo obstoječe informacijske infrastrukture povečale. V zadnjem letu so banke vložile več sredstev v razvoj biometrije in robotizacije ter kvaliteto in analizo podatkov. Banke vidijo dodano vrednost digitalizacije predvsem v optimizaciji internih poslovnih procesov (kar pomeni zmanjševanje stroškov dela in število zaposlenih) in interaktivni ponudbi bančnih storitev oziroma produktov strankam. Nove finančne tehnologije prinašajo priložnost za banke, da z njimi izboljšajo poslovanje s komitenti in zaledno bančništvo. Vse to bankam omogoča, da povečujejo dobičkonosnost in konkurenčnost na trgu.

Banke že sodelujejo s korporacijami kot so BigTech¹⁰⁸ in jih vidijo bolj v vlogi poslovnih partnerjev kot pa konkurentov. Tudi v letošnji anketi slovenske banke ocenjujejo, da bodo BigTech podjetja v naslednjih letih vstopila na področje bančnih storitev ter izboljšale uporabniško izkušnjo, znižale cene storitev, povečale promet s strankami in oblikovale nova partnerstva na trgu. Banke lahko s poslovnimi partnerji strankam ponudijo bolj inovativne storitve/produkte in poslovne modele. Banke imajo pred BigTech in finteh podjetji tudi določene prednosti, npr. boljše upravljanje tveganj in bolj personalizirano obravnavo strank.

Pandemija Covid-19 je pospešila digitalizacijo poslovnih procesov, povečala dostopnost bančnega sistema preko različnih digitalnih kanalov in povečala uporabo spletnih aplikacij za komuniciranje na daljavo. Obseg spletnega bančništva se je glede na obdobje pred pandemijo povečal za okoli 22 %, kar pomeni, da banke vse več prihodka in dobička ustvarijo s pomočjo digitaliziranih storitev.

Bančni sistem se je v času pandemije pospešeno digitaliziral in spremenil svojo ponudbo. Banke so v času pandemije pospešile digitalizacijo internih procesov in okrepile projekte, ki omogočajo oddaljeno poslovanje. Povečale so tudi vlaganja v digitalizacijo in uporabo spletnih kanalov (spletne in mobilne banke). Komitenti so se v tem času bolj posluževali spletnih nakupov, kar je povečalo interes za uporabo storitev spletnega in mobilnega bančništva ter kartic, ki so bolj sprejete pri spletnih trgovcih. Komitenti so se v večji meri posluževali digitalnih rešitev, povečalo se je tudi zaupanje v digitalne storitve. Banke so v času pandemije povečale sredstva, namenjena digitalizaciji bančnega poslovanja. Posodobljale so informacijske sisteme, spodbujale komitente k brezgotovinskemu poslovanju, razvijale nove digitalne storitve in pospešeno oglaševale spletno bančništvo. Digitalizacija bančnega sistema je tako omogočila zmanjšanje stroškov v segmentih kot sta bančništvo na drobno in komercialno bančništvo.

Banke menijo, da morajo ob eventualni uvedbi digitalnega evra¹⁰⁹ odigrati ključno vlogo pri zagotavljanju storitev, vezanih na digitalni evro in delovati kot posrednik, ki omogoča distribucijo digitalnega evra končnim uporabnikom oziroma zagotavljati menjavo evra za digitalni evro. Poudarjajo, da so ključni deležnik, ki jim končni uporabniki že zaupajo pri varni hrambi in poslovanju z vsemi vrstami valut. Digitalni evro bi moral po mnenju bank zagotavljati enak nivo zasebnosti in varstva podatkov, kot ga poznamo pri izvajanju transakcij (zagotoviti ustrezno sledljivost transakcij in zasebnost). Uvedba digitalnega evra naj bi pozitivno vplivala na konkurenčnost bančnega sistema v primerjavi s finteh podjetji in ponudniki virtualnih valut. Banke omenjajo, da so količinske omejitve¹¹⁰ smiselne, saj preprečujejo prekomerno kopičenje digitalnega evra (glede na evro) in zmanjšuje možnost prelivanja depozitov v digitalni evro v manj ugodnih ekonomskih razmerah, kar bi lahko ogrožalo finančno stabilnost. Vseeno pa poudarjajo, da ostaja odprto, kako bi količinske omejitve vplivale na tveganje zagotavljanja menjave digitalnega evra za evro. Banke ocenjujejo, da je najboljši tehnološki pristop vključitev digitalnega evra v obstoječe spletne in mobilne produkte. Za to je pomembno zagotoviti standarde in zmožnost integracije rešitev, na katerih bi slonel digitalni evro.

6.2 Trgi kripto sredstev in njihov vpliv na finančno stabilnost

Evropska komisija je septembra 2020 objavila predlog zakonodaje, ki se nanaša na trge kripto sredstev.¹¹¹ Ta zakonodajni okvir bo v EU prvič uredil vse oblike kripto premoženja in storitev. Z vidika ohranjanja finančne stabilnosti, v kar je prav tako usmerjena ta zakonodaja, je pomembna zlasti nova podskupina kripto sredstev, ki se imenuje stabilni kovanci.¹¹² Stabilni kovanci so vrsta kripto imetja, ki je nastalo s ciljem zmanjšanja nihanja njegove cene, ki je sicer tipično za špekulativna kripto imetja, kot sta na primer Bitcoin

¹⁰⁸ Med BigTech podjetja trenutno uvrščamo naslednja tehnološka podjetja: Facebook, Apple, Amazon, Microsoft in Google. Za velika tehnološka podjetja je značilno, da imajo prevlado v svojih panogah: Apple s komunikacijskimi internetnimi napravami, Facebook v prostoru družbenih medijev, Google za iskanje po internetu, Microsoft kot prevladujoči ponudnik programske opreme in Amazon kot prevladujoči akter na trgu e-trgovin. Velika tehnološka podjetja zaradi svoje prevlade na tehnološkem trgu vplivajo tudi na gospodarstvo in družbo.

¹⁰⁹ Več o načrtih uvedbe digitalnega evra v Poročilu o finančni stabilnosti, april 2021.

¹¹⁰ Centralne banke bi z ustreznim upravljanjem večje količine digitalnega evra v obtoku (kot so na primer količinske omejitve) zagotavljale, da premiki večje količine denarja komercialnih bank ne bi vplivali na prenos denarne politike.

¹¹¹ Poročilo *Proposal for a regulation of the European Parliament and of the council on Markets in Crypto-assets* je dostopno na naslednji povezavi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0593> (objavljeno septembra 2020).

¹¹² Univerzalna definicija stabilnih kovancev ne obstaja. Stabilni kovanci so predvsem odgovor na pomanjkljivosti obstoječih plačilnih sistemov: pomanjkanje univerzalnega dostopa do finančnih storitev in neučinkovita čezmejna plačila malih vrednosti. Stabilni kovanci opravljajo sledeče funkcije: (i) izdaja, odkup in stabilizacijo vrednosti kovancev, (ii) prenos kovancev med uporabniki in (iii) interakcijo z uporabniki. Najpogostejše zaznane oblike stabilnih kovancev so: izdani v razmerju 1:1 s fiat valuto, terjatev do izdajatelja in delež v portfelju imetij.

in Ether. Stabilni kovanci so v zadnjih letih pritegnili pozornost javnosti in regulatorjev po vsem svetu. Najpogosteje se uporabljajo pri trgovanju na kripto borzah, kjer služijo kot zamenjava za fiat valute, kot sta na primer dolar ali evro.

Čeprav trgi kripto sredstev ne ogrožajo finančne stabilnosti, se lahko to spremeni v primeru povečanega poslovanja z globalnimi stabilnimi kovanci¹¹³ in ostalimi kripto sredstvi. Uporaba globalnih stabilnih kovancev je na trgu sicer še zmeraj zanemarljiva. Tveganje za finančno stabilnost se lahko poveča predvsem v primeru, da na trg vstopijo večja podjetja, ki bi lahko svoje storitve v obliki kripto sredstev ponudila širši populaciji.

Predlog Evropske komisije se nanaša na kripto sredstva, ki jih veljavna zakonodaja EU o finančnih storitvah še ne ureja, ter ima štiri ključne cilje:

- Pravna varnost. Za razvoj trgov kripto sredstev v EU je potrebno vzpostaviti jasno regulativno obravnavo vseh kripto sredstev, ki niso zajeta v obstoječi zakonodaji o finančnih storitvah.
- Podpora inovacijam. Za spodbujanje razvoja trga kripto sredstev in širše uporabe tehnologije veriženja podatkovnih blokov je treba vzpostaviti okvir za podporo inovacijam.
- Ustrezna raven varstva potrošnikov in vlagateljev ter integriteta trga. Trgi kripto sredstev, ki jih ne zajema obstoječa zakonodaja o finančnih storitvah, predstavljajo določena tveganja za finančno infrastrukturo. Treba je zagotoviti varstvo potrošnikov in vlagateljev pred tveganimi naložbami pri poslovanju s globalnimi stabilnimi kovanci in ostalimi kripto sredstvi.
- Zagotavljanje finančne stabilnosti. Trgi kripto sredstev se nenehno razvijajo. Medtem ko imajo določena kripto sredstva precej omejen obseg in uporabo, lahko druga, kot na primer stabilni kovanci, postanejo splošno sprejeta na trgu, kar lahko prinese določena sistemska tveganja.

Zaščitni ukrepi se primarno sicer nanašajo na zagotavljanje zaščite vlagateljev in potrošnikov, ki bi poslovali s stabilnimi kovanci v bližnji prihodnosti. Za omilitev tveganj za finančno stabilnost širšega finančnega sistema bi morale za izdajatelje žetonov veljati posebne kapitalske zahteve.

Predlog vključuje tudi ugotovitve in priporočila Odbora za finančno stabilnost in delovne skupine G7 za stabilne kovance, ki sta izdala poročili, usmerjeni v tveganja za finančno stabilnost. Odbor za finančno stabilnost je v svojem poročilu¹¹⁴ opredelil naslednja tveganja za finančno stabilnost iz naslova poslovanja s stabilnimi kovanci: (i) tradicionalna finančna tveganja, kot so tržno, likvidnostno in kreditno tveganje, (ii) operativno tveganje (vključno s kibernetiskim) ter tveganje izgube podatkov, in (iii) tveganje, ki se nanaša na aplikacije in komponente, na katerih uporabniki hranijo svoje zasebne ključe in menjajo stabilne kovance.

Delovna skupina G7 za stabilne kovance je v svojem poročilu¹¹⁵ ugotovila naslednje:

- Zagotavljanje ustrezne zaščite potrošnikov in vlagateljev je pri poslovanju z globalnimi stabilnimi kovanci bolj zahtevno. Regulatorni pristop bo zahteval tesno medsektorsko in čezmejno sodelovanje regulatorjev pri zaščiti potrošnikov in vlagateljev.
- V primeru da bi globalni stabilni kovanci postali bolj pogosto uporabljeno plačilno sredstvo, lahko kakršnekoli motnje poslovanja povzročijo zamude pri plačilu ter škodijo realnemu gospodarstvu. Te motnje pri poslovanju lahko vplivajo na zaupanje glede same uporabe globalnih stabilnih kovancev. Posledice za finančno stabilnost bi bile odvisne predvsem od tega, v kolikšni meri bi lahko v primeru zaustavitve poslovanja z globalnimi stabilnimi kovanci te nadomestili z drugimi plačilnimi sredstvi.
- Banke in druge finančne institucije, ki bi bile posredno ali neposredno izpostavljene do globalnih stabilnih kovancev, bi lahko v primeru padca njihove vrednosti utrpeli kapitalske in likvidnostne izgube.

Pojav globalnih stabilnih kovancev in njegov potencialni vpliv na denarno politiko in finančno stabilnost je spodbudil centralne banke k razmisleku o uvedbi svojih centralnih digitalnih valut.¹¹⁶

¹¹³ O globalnih stabilnih kovancih lahko govorimo ko se prične z njimi trgovati na mednarodni ravni.

¹¹⁴ FSB poročilo *Regulation, Supervision and Oversight of Global Stablecoin Arrangements* je dostopno na naslednji povezavi: <https://www.fsb.org/2020/10/regulation-supervision-and-oversight-of-global-stablecoin-arrangements/> (objavljeno oktobra 2020).

¹¹⁵ Poročilo *Investigating the impact of global stablecoins* je dostopno na naslednji povezavi: <https://www.bis.org/cpmi/publ/d187.pdf> (objavljeno oktobra 2019).

¹¹⁶ Na spletni strani Banke Slovenije je objavljena definicija CBDC-ja: gre za digitalno obliko fiat denarja, izdanega s strani centralnih bank in s priznanim statusom zakonitega plačilnega sredstva ter se pojavlja predvsem kot potencialni odgovor na izzive, ki jih prinaša

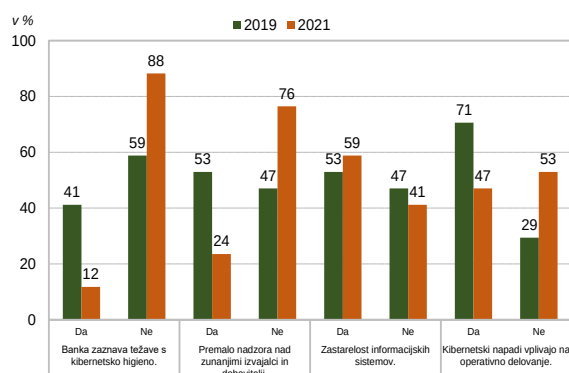
Eden izmed glavnih razlogov za potencialno uvedbo digitalnega evra je tudi povečanje zanimanja javnosti tako za globalne stabilne kovance¹¹⁷ kot za digitalne valute, ki bi jih izdale druge centralne banke. ECB v svojem poročilu o digitalnem evru¹¹⁸ poudarja, da bi lahko digitalni evro služil tudi kot alternativa kripto sredstvom ter preprečil večje premike vlog prebivalstva in podjetij v bolj tvegane finančne naložbe oz. nebančni denar.

6.3 Kibernetska varnost bančnega sistema

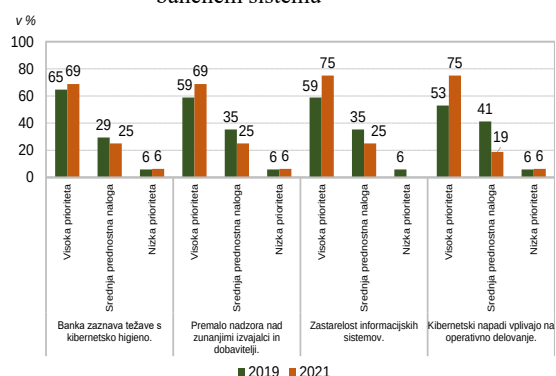
Banke so v zadnjih letih vložile dodatna sredstva za zagotavljanje kibernetske varnosti bančnih informacijskih sistemov. To je razvidno tudi iz rezultatov ankete med slovenskimi bankami, kjer je zaznati, da so je kibernetske odpornost bančnega sistema izboljšala. Banke se sicer še vedno srečujejo s težavami glede pomanjkanja nadzora nad zunanjimi izvajalci in dobavitelji, zastarelostjo informacijskih sistemov in kibernetske higijene, vendar manj kot pred dvema letoma. Število kibernetskih napadov je bilo v obdobju med marcem 2020 in julijem 2021, ki ga je zaznamovala pospešena digitalizacija zaradi pandemije Covid-19, okoli 460, medtem ko je bilo število kibernetskih incidentov nizko ter niso predstavljali posebne grožnje bančnemu sistemu.

Bančni sistem se srečuje s tremi kibernetskimi ranljivostmi: (i) premalo nadzora nad zunanjimi izvajalci in dobavitelji, (ii) zastarelost informacijskih sistemov in (iii) težave s kibernetsko higieno.¹¹⁹ Globalni trend gre v smer najemanja informacijskih rešitev ter podpore zanje pri zunanjih izvajalcih in dobaviteljih, s čimer se lahko povečuje njihova izpostavljenost kibernetskim napadom in incidentom. Banke nadzor nad zunanjimi izvajalci izvajajo na podlagi sprejete politike uporabe zunanjih izvajalcev, ki sledi zahtevam EBA smernic o zunanjem izvajanju, kar pripomore k izboljšanju odpornosti bančnega sistema. Bančni sistem se še zmeraj sooča z zastarelostjo informacijskih sistemov, kar predstavlja določena tveganja za lažje kibernetske vdore. Banke sicer poročajo, da intenzivno nadgrajujejo in posodablajo svoje informacijske sisteme, tudi s ciljem boljše zaščite pred napadi. Bančni sistem se srečuje tudi s težavo kibernetske higijene. Banke poročajo, da občasno identificirajo težave s kibernetsko higieno zaposlenih, ki se kaže v različnih manjših deviacijah od varnostne politike banke. Za obvladovanje tega tveganja se poleg različne programske opreme poslužujejo tudi rednega usposabljanja zaposlenih. Če primerjamo rezultate kibernetske ranljivosti bančnega sistema z letom 2019, se je kibernetska odpornost bančnega sistema izboljšala (Slika 6.5). V anketi smo poskušali izvedeti tudi, kako se banke lotevajo kibernetskih ranljivosti glede na prednostne naloge in ocenili, da resno obravnavajo ranljivosti, ki smo jih identificirali s pomočjo rezultatov ankete. Kibernetska odpornost bančnega sistema se je od leta 2019 izboljšala, kar kaže na to, da je bančni sistem na kibernetske napade dobro pripravljen in je zmožen blažiti njihove posledice, v kolikor se realizirajo (Slika 6.6).

Slika 6.5 Kibernetska ranljivost bančnega sistema

Slika 6.6 Prioritizacija kibernetskih ranljivosti v bančnem sistemu

Vir: Banka Slovenije

digitalizacija. Je komplementarna gotovini kar gospodinjstvom ter industriji omogoča univerzalni dostop do zakonitega plačilnega sredstva v digitalni obliki.

¹¹⁷ Najbolj razširjen globalni stabilni kovanec je tether.

¹¹⁸ Poročilo o digitalnem evru je dostopno na naslednji povezavi:

https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/Report_on_a_digital_euro~4d7268b458.en.pdf (objavljeno oktobra 2020).

¹¹⁹ Kibernetska higiena je upoštevanje dobrih praks in korakov pri uporabnikih računalnikov in drugih naprav s ciljem izboljšanja spletne varnosti.

Vpliv pandemije Covid-19 na kibernetsko varnost bančnega sistema

Večina bank je v času pandemije Covid-19 zaznala povečanje števila kibernetskih napadov na bančne informacijske sisteme. Bančni sistem se je v času pandemije srečeval s naslednjimi vrstami kibernetskih napadov, ki so bodisi povzročali prekinitve v poslovanju ali finančno škodo: DDoS, phishing napadi, direktorske prevare, skeniranje zunanjih IP naslovov in izsiljevalski programi. Število kibernetskih incidentov je bilo v času pandemije (med marcem 2020 in julijem 2021) 14, finančna škoda, ki so jo povzročili, pa je ocenjena na okoli 375 tisoč EUR. Banke ne poročajo, da bi bili informacijski sistemi bolj izpostavljeni kibernetskemu napadom zaradi povečanega obsega dela od doma. Večina bank je v času pandemije povečala sredstva za kibernetsko varnost na naslednji način: (i) uvedba dodatne zaščite pred kibernetskimi napadi (kot so na primer DDoS napadi), (ii) uporaba novih finančnih tehnologij za zaznavanje potencialnih varnostnih dogodkov in napadov (iii) in projektni načrti za dvig nivoja kibernetske varnosti. Banke so tudi spremenile strateške načrte za kibernetsko varnost zaradi pandemije na naslednji način: posodobitev strategije informacijske varnosti in vključitev kontrol nad dostopi za delo od doma.

Različni pristopi in orodja za spremljanje sistemskega kibernetskega tveganja

Za zagotavljanje finančne stabilnosti in izvajanje makrobonitetne politike je pomembna določitev ustreznih orodij in pristopov, ki bodo služili izboljšanju kibernetske odpornosti finančnega sistema. To je tudi razlog, da centralne banke vse bolj razmišljajo o širši uporabi različnih orodij, ki omogočajo, da se finančni sistem čim bolj ustrezno pripravi (s pomočjo različnih scenarijev) na kibernetske napade ter ustrezno blaži njihove posledice. Pri spremljanju sistemskega kibernetskega tveganja se vse več pozornosti namenja opredelitvi orodij za blaženje posledic, ki jih lahko povzročijo kibernetski napadi. Orodja za blažitev kibernetskih napadov trenutno delimo v dve skupini: (i) preventivna oz. predhodna orodja, ki so namenjena izvedbi različnih scenarijev kibernetskih napadov na finančni sistem (kot so na primer kibernetski stresni testi) in (ii) orodja, ki zmanjšujejo posledice kibernetskega napada (obstoječa orodja za blažitve likvidnostnih in kapitalskih posledic finančnih kriz).

Mednarodni denarni sklad (MDS) je v svojem poročilu navedel različne pristope ter orodja za spremljanje, analizo in blažitev sistemskega kibernetskega tveganja:

- **Vključevanje kibernetskega tveganja v obstoječe načine analize tveganj.** Solventnostni in likvidnostni stresni testi ter analiza tveganja okužbe že zajemajo določene vidike kibernetskega tveganja. Solventnostni stresni testi med drugim simulirajo znižanje cene sredstev. Tudi kibernetski napadi lahko vplivajo na tržne cene, kar povzroči padec cen premoženja finančnih institucij. Likvidnostni stresni testi tudi že simulirajo situacijo, ko se vlagatelji zaradi različnih dogodkov umikajo iz posamezne finančne institucije. Eden izmed takih dogodkov je lahko tudi kibernetski napad, ki lahko vpliva na likvidnost finančnih institucij. Daljša nedostopnost sredstev vlagateljev namreč vpliva na ugled ter zaupanje v finančne institucije. Analiza tveganja okužbe na podlagi mrež dvostranskih izpostavljenosti med finančnimi institucijami simulira kaskadni prenos kreditnega in likvidnostnega tveganja.
- **Oblikovanje ključnih indikatorjev za spremljanje kibernetskega tveganja.** Ti lahko temeljijo na podatkih o preteklih incidentih, naložbah, finančnih škodah, številu naprav z zastarelo programsko opremo, potrebnem času za obvladovanje tveganj in odvisnosti od ponudnikov IT storitev.
- **Oblikovanje matrice za oceno kibernetskega tveganja.** Temelji na raziskavi, ki zajema različne scenarije in verjetnost za njihovo uresničitev za posamezno finančno institucijo. V tej raziskavi se običajno zastavita dva scenarija, v okviru katerih morajo banke ali ostale finančne institucije odgovoriti, s kakšnimi ranljivostmi in nevarnostmi se srečujejo. Prvi scenarij se nanaša na to, kako bi neposredni kibernetski napad vplival na delovanje finančne institucije, drugi scenarij pa na to, kako bi se institucije odzvale, če bi prišlo do kibernetskega napada na neodvisnega ponudnika IT storitev. Finančne institucije običajno predložijo dokumentacijo za oba scenarija, ki zajemata naslednje informacije: (i) kvalitativno analizo prenosnih kanalov, (ii) omilitvene ukrepe, ki bi jih lahko sprejele kot odgovor na kibernetski napad in (iii) kvantitativne ocene potencialnih finančnih izgub za vsak scenarij z omilitvenimi ukrepi in brez njih.
- **Kibernetski stresni testi.** Namenjeni so predvsem preverbi ustreznosti kapitalskih in likvidnostnih blažilnikov, ki jih lahko ogrozijo kibernetski napadi, vključujejo pa tudi preverbo neprekinjenosti poslovanja, načrt kriznega upravljanja za odziv in okrevanje, vključno z ustrezno komunikacijo in koordinacijo. S kibernetskimi stresnimi testi se v zastavljenem scenariju meri potencialne izgube finančnih institucij iz posrednih in neposrednih kibernetskih napadov. Različni scenariji zajemajo kibernetske zlonamerne napade, ki jih delimo na naslednje oblike: kraja podatkov ali denarja, prekinitve poslovanja (nedostopni strežniki, omrežje, oprema) in povzročitev škode (finančne,

infrastrukturne). S pomočjo kibernetских stresnih testov je možno podati potencialno oceno finančnih izgub zaradi padca povpraševanja po posojilih, umika in podobno ter opredeliti kolikšen bi lahko bil padec dobička, količnika kapitalske ustreznosti in količnika likvidnostnega kritja (LCR).

- **Analiza kibernetских tveganj v povezavi z zunanjimi ponudniki IT storitev.** Finančne institucije vključujejo v svoje poslovanje tudi zunanje ponudnike IT storitev. To po eni strani povečujejo konkurenčnost (ponudniki nudijo specializirane strokovne storitve), po drugi strani pa prinaša tudi določena kibernetська tveganja, povezana z informacijsko varnostjo. Potencialne kibernetська kršitve pri zunanjih ponudnikih lahko vodijo do motenj zunanjih storitev ter uhajanja občutljivih informacij o strankah ali prekinitvev informacijskih rešitev finančnih institucij, vzpostavljenih z njihovimi poslovnimi partnerji. To prinaša določena tveganja, ki jih je treba spremljati. Če se več finančnih institucij zanaša na iste ponudnike IT storitev, to prinaša višjo stopnjo tveganja zaradi koncentracije na trgu.
- **Kibernetська kartiranje.** To orodje regulatorjem omogoča ne le analizo medsebojnih finančnih izpostavljenosti, ampak tudi analizo izpostavljenosti kibernetському tveganju. Na primer dve podjetji morda nista neposredno povezani, lahko pa sta povezani z drugimi podjetji s kombinacijo finančnih povezav in povezav informacijske in komunikacijske tehnologije. Vse te povezave lahko v času kibernetского napada pomenijo tveganje za okužbo.

Centralne banke vse bolj razmišljajo o različnih pristopih in orodjih za spremljanje sistemskega kibernetского tveganja. Bank of England se je v zadnjih letih intenzivno ukvarjala z izvedbo kibernetских stresnih testov s poudarkom na delovanju plačilnih sistemov v svojem gospodarstvu. Kibernetська stresni testi so bili v tem primeru usmerjeni predvsem v krepitev odpornosti finančnega sistema na kibernetська tveganja, ki vključujejo sposobnost prenašanja kibernetских incidentov kot tudi ponovne vzpostavitev delovanja finančnega sistema po incidentu. Poleg tega IMF v svojem poročilu poudarja, da so za zmanjševanje sistemskega kibernetского tveganja koristni tudi kapitalski makrobonitetni instrumenti, ki bi lahko omilili razširitev kibernetских incidentov v sistemsko krizo oziroma med njenim morebitnim nastankom pomagali ohraniti zaupanje. Kapitalski instrumenti finančnim institucijam omogočajo absorpcijo finančnih izgub, vendar šele po tem, ko so posledice kibernetских napadov že znane. Po drugi strani kibernetська stresni testi, namenjeni testiranju različnih scenarijev in simulacij kibernetских napadov na finančni sistem, predstavljajo potencialno orodje za prepoznavanje kibernetских ranljivosti v finančnem sistemu. Centralne banke (poleg spremljave ključnih indikatorjev) vse bolj razmišljajo tudi o uporabi kibernetского kartiranja, ki omogoča pregled medsebojnih operativnih in finančnih povezav različnih subjektov na trgu. Če imamo oblikovano omrežje, iz katerega je možno razbrati finančno in kibernetську izpostavljenost med različni subjekti na trgu, potem lahko apliciramo različne scenarije kibernetских stresnih testov na določen del finančnega sistema ter ugotavljamo njihove finančne posledice. Opisani pristopi za spremljanje in blaženje sistemskega kibernetского tveganja so še relativno novi in so še v fazi razvoja in pilotnih analiz.

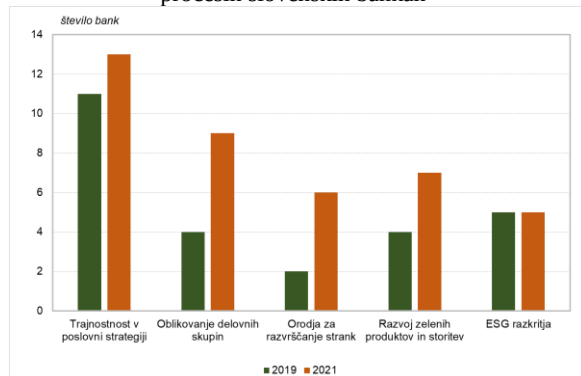
6.4 Pregled obravnave trajnostnosti v bančnem sistemu

V letu 2021 je mogoče opaziti pomemben premik na področju obravnave trajnostnosti pri slovenskih bankah, zlasti z vidika ozaveščenosti o pomenu podnebnih tveganj, ter konkretnije operacionalizacije z uvedbo prvotnih kazalcev trajnostnosti. Iz rezultatov Ankete o prihodnjih izzivih bančnega sistema, ki smo jo izvedli leta 2019 je izhajalo, da se slovenske banke zavedajo pomena trajnostnosti in podnebnih tveganj, vendar predvsem na načelni ravni. V letu 2021 je na podlagi odgovorov na ponovljeno anketo mogoče opaziti, da so se banke premaknile h konkretniji operacionalizaciji upoštevanja trajnostnosti v poslovnih modelih. Opredelitve trajnostnosti pri večini bank temeljijo na mednarodnih načelih trajnostnosti oziroma definiciji bančnega regulatorja, medtem ko nekatere banke uporabljajo lastno opredelitev. Večina bank uporablja ali namerava uvesti ESG ocene za razvrščanje kreditnih portfeljev, hkrati pa šest bank uporablja lastni ESG vprašalnik. Uvedba trajnostnostnih finančnih produktov ter zeleno vlaganje pa sta pri slovenskih bankah še vedno v zgodnji fazi.

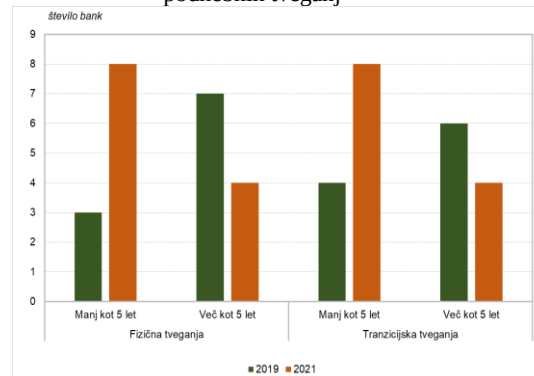
Trajnostnost je del poslovne strategije v večini slovenskih bank in se postopoma vključuje v poslovne procese posameznih institucij. Medtem ko je večina bank vključila trajnostnost v poslovno strategijo tako kot že leta 2019, pa je v letu 2021 mogoče zaznati povečanje vlaganj v človeški kapital na področju trajnostnosti (Slika 6.7). Več kot polovica bank je ustanovila delovne skupine, namenjene trajnostnosti, tretjina bank pa je razvila konkretne ukrepe z namenom udejanjanja trajnostnostne strategije. Podnebna tveganja so pri več bankah tudi del rednih diskusij uprave, nekatere banke so že ali pa še bodo ustanovile odbor oziroma oddelke za podnebna tveganja. Vpliv pandemije na uvajanje trajnostnosti se med bankami

precej razlikuje. Pandemija Covid-19 pri skoraj polovici bank ni vplivala na vključevanje trajnosti v poslovne modele, medtem ko je pri ostalih bankah uvedbo trajnosti zamaknila, pri nekaterih pa celo pospešila.

Slika 6.7 Upoštevanje trajnosti v poslovnih procesih slovenskih bankah

Slika 6.8 Ocena relevantnega horizonta podnebnih tveganj

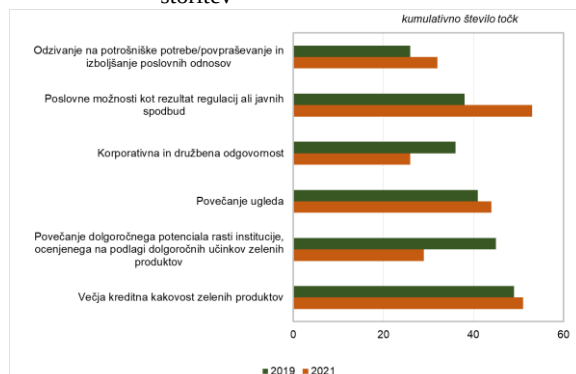
Opomba: V letu 2019 je v anketi sodelovalo 17 bank in hranilnic, v letu 2021 pa 16.

Vir: Banka Slovenije

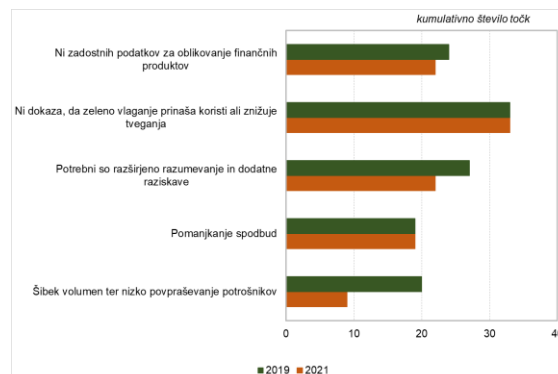
Pri upravljanju tveganj je zaznati premik v relevantnem horizontu podnebnih tveganj iz dolgoročnega v srednjeročnega, a je kljub temu ukrepanje šele v začetni fazi. V letu 2021 se je znatno povečalo število bank, ki ocenjujejo da so podnebna tveganja relevantna srednjeročno (petletni horizont), kar velja tako pri fizičnih kot tranzicijskih tveganjih (Slika 6.8). Pri večini bank pa podnebna tveganja še vedno niso vključena v okvir upravljanja tveganj z vidika analize scenarijev ali nagnjenosti k prevzemanju tveganj. Podnebna tveganja so ocenjena kot najpomembnejši ESG vidik, pri večini bank je prav tako zaznati uporabo ali razvoj ESG ocen.

Večina bank že uporablja ali ima namen razviti ESG ocene za namene razvrščanja izpostavljenosti. Banke poročajo o razvoju lastnih ESG vprašalnikov, ki jih uporabljajo za razvrščanje komitentov oziroma oceno kreditnega tveganja. Uporabljene metodologije niso harmonizirane in temeljijo na zunanji metodologiji oziroma internih kvalitativnih modelih, ki upoštevajo relevantne podnebne vidike. Tovrstno ukrepanje na področju ESG ocen je pomemben korak k začetku celovitejše obravnave podnebnih tveganj, a je primerljivost ocen med bankami pomanjkljiva. Pri uporabi teh ocen je tudi mogoče opaziti selektivne uporabe ESG ocen za segment portfelja, določen npr. na podlagi velikosti izpostavljenosti. Harmonizacija bančne regulative na področju ESG tveganj bo zato pomembno prispevala k primerljivosti ocen podnebnih tveganj na ravni bank.

Slika 6.9 Dejavniki razvoja zelenih produktov in storitev

Slika 6.10 Ovire za vstop na trg zelenih financ

Opomba: Pomen dejavnikov izračunamo kot proizvod oceno dejavnika in število bank ki so podali določeno oceno dejavnika od 1-6.

Vir: Banka Slovenije

Pri razvoju trajnostnostnih finančnih produktov in zelenega vlaganja je mogoče zaznati previdnejši pristop. Skoraj polovica bank ima ali namerava razviti zelene finančne produkte, štiri banke pa imajo zelene kredite v obliki stanovanjskih ali potrošniških kreditov. Med dejavniki razvoja zelenih produktov in storitev banke navajajo korporativno in družbeno odgovornost, povečanje dolgoročnega potenciala rasti institucije ter

odzivanje na potrošniške potrebe (Slika 6.9). Dejavniki, ki ovirajo razvoj zelenih produktov in storitev so pomanjkanje povpraševanja in regulatornih spodbud ter potrebe po širšem razumevanju in dodatnih raziskavah (Slika 6.10). Vlaganje v zelene in družbene obveznice pa ostaja omejeno, medtem ko slovenske banke v večini ne izdajajo tovrstnih obveznic, z izjemo ene banke.

Podatkovne vrzeli so poleg harmonizacije metodologije med osrednjimi izzivi pri obravnavi podnebnih tveganj. Izzivi, s katerimi se banke soočajo pri obravnavi podnebnih tveganj, vključujejo podatkovne vrzeli okoljskih podatkov, tako fizičnih kot tranzicijskih tveganj, ter nestandardizirane opredelitve ESG oziroma dejavnikov podnebne občutljivosti. EU taksonomija uvaža opredelitev okoljske trajnostne dejavnosti, a ne naslavlja vseh ESG dejavnikov oziroma dejavnikov podnebne občutljivosti. Ocena skladnosti s taksonomijo je za zdaj predvidena pri manjšem številu bank. Dodatni vidik obravnave podnebnih tveganj je lahko v smeri večje granularnosti analize oziroma obravnave podjetij znotraj posameznih dejavnosti (npr. razlikovanje med proizvodnjo električnih vozil in vozil z motorjem z notranjim izgorevanjem, ki spadajo k avtomobilski industriji). Podatkovne vrzeli okoljskih podatkov ter potrebe po širšem razumevanju in dodatnih raziskavah na temo podnebnih tveganj posledično vplivajo na zmožnost oblikovanja trajnostnostnih finančnih produktov. Nadzorniški podnebni stresni testi, predvideni za leto 2022, bodo zato lahko pomembno prispevali k harmonizaciji obravnave podnebnih tveganj.

Okvir 6.1 Energetska učinkovitost nepremičnine dane v zavarovanje

Z dopolnitvijo rednega poročanja, ki je stopila v veljavo s 1. 1. 2021 smo pričeli zbirati tudi podatke energetske učinkovitosti stanovanjske nepremičnine dane v zavarovanje. Ta podatek je pomemben za oceno tranzicijskih podnebnih tveganj saj lahko pričakujemo, da bo v prihodnje dinamika cen nepremičnin odvisna tudi od njihovih energetskih karakteristik. Morebiten padec cen energetsko manj učinkovitih nepremičnin bi lahko vplival na raven kreditnega tveganja pri bankah, saj bi prišlo do manjše pokritosti kreditov z zavarovanji. Eden od posrednih ciljev razširitve poročanja je bil, da se izboljša sposobnost bank za oceno klimatskih tveganj. To je potrebno, saj ugotavljamo, da imajo banke že samo z zbiranjem podatkov o energetske učinkovitosti nepremičnine težave, podatek namreč ni bil na voljo pri kar 63 % poslov.¹²⁰ Posledično pričakujemo, da bodo banke v najkrajšem možnem času vzpostavile ustrezne sistem za pridobivanje zahtevnih podatkov. Sicer ugotavljamo, da banke v zavarovanje najpogosteje vzamejo nepremičnine, v energetskem razredu C (9,92 %), sledijo razredi D (9,65 %), B (7,70 %).¹²¹ Delež nepremičnin, ki spadajo v manj energetske učinkovite razrede (G, E, F) je sicer nizek, vendar ni zanemarljiv. Za banke lahko tveganje predstavljajo tudi nepremičnine dane v zavarovanje pri obstoječih kreditih, vendar pa se to tveganje s časom zmanjšuje zaradi odplačevanja glavnice kredita. Na vrednost nepremičnin lahko močno vpliva tudi njihova izpostavljenost fizičnim klimatskim tveganjem (npr. poplavam). Zanekrat so podatki o tem pomanjklivi, zato načrtujemo dopolnitev rednega poročanja z bolj natančnim podatkom o lokaciji nepremičnine.

Slika 6.11 Energetska učinkovitost nepremičnin danih v zavarovanje.

Opomba: Na sliki levo je podatek o energetske učinkovitosti nepremičnine potrebno poročati pri stanovanjskih posojilih, ki so namenjena za nakup oziroma za nakup in gradnjo in so zavarovana s hišo ali stanovanjem, ki je predmet nakupa ali obnove.

Vir: Banka Slovenije

¹²⁰ V prvi polovici leta 2021 so banke odobrile okrog 2.500 posojil pri katerih je potrebno poročati podatek o energetske učinkovitosti nepremičnine, poročal pa se je le pri malo več kot 900 poslih.

¹²¹ Sledijo jim razredi E (4,05 %), A (3,3 %), G (1,47 %) in F (1,16 %). Deleži se ne seštevajo do 100% saj so izraženi v deležu vseh posojil pri katerih je potrebno poročati podatek o energetske učinkovitosti nepremičnine.

7 PRILOGA

Povzetek

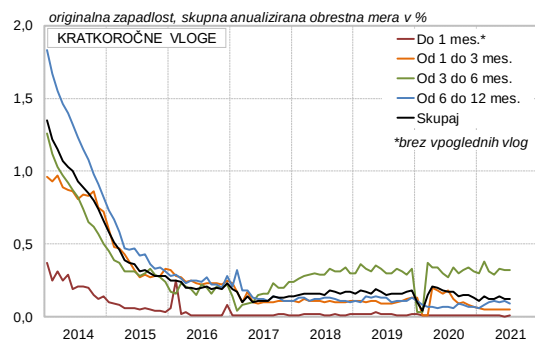
Tabela 7.1: Prikaz tveganj in odpornosti (opis tveganj in kazalnikov)

Prikaz tveganj in odpornosti	Opis	Kazalniki
Makroekonomsko tveganje	Makroekonomsko tveganje je tveganje šibke gospodarske rasti, gospodarske stagnacije ali upada gospodarske aktivnosti.	Glavnih kazalnikov spremljanja je več, njihova individualna pomembnost pa je odvisna od stopnje tveganja, ki jo posamezen kazalnik nakazuje oziroma od področja iz katerega tveganje izvira. Glavni kazalniki so rast BDP, gospodarska klima in kazalniki zaupanja, kazalniki gibanja cen, kazalniki gibanj na trgu dela, kazalniki javnofinancijskega položaja, kazalniki posameznih področij za mednarodno okolje.
Tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin	Tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin je povezano predvsem z visokimi stopnjami rasti cen nepremičnin, saj povečujejo izpostavljenost bančnega sektorja, v času krize pa tudi možnosti večjega negativnega prevrednotenja nepremičnin, danih v zavarovanje.	Rasti cen, prodaj in posojil stanovanjskih in poslovnih nepremičnin, kazalniki precejnosti nepremičnin, kazalniki sektorja gradbeništva ter razmerja LTV, LTC in DSTI.
Tveganje financiranja	Tveganje financiranja je tveganje morebitne nestabilnosti virov financiranja oziroma nenadnega odliva posameznih virov financiranja iz bančnega sistema in je odvisno tudi od ročnosti teh virov.	Struktura virov financiranja, gibanje vlog nebančnega sektorja, predvsem vlog gospodinjstev in nefinančnih družb, LTD, spremembe strukture ročnosti vlog nebančnega sektorja, vrzel med ročnostjo preostale zapadlosti naložb in obveznosti.
Obrestno tveganje	Obrestno tveganje je tveganje naložbenih izgub zaradi sprememb obrestnih mer in izvira iz ročnosti neusklajenosti tistih naložb in virov, ki imajo fiksno obrestovanje oziroma iz razlike v obdobju fiksacije obrestnih mer pri naložbah v primerjavi z viri.	Kot glavni kazalnik spremljanja obrestnega tveganja služi vrzel v ponovni določitvi aktivnih in pasivnih obrestnih mer, pri čemer je pri pasivnih obrestnih merah pomembna predpostavka o stabilnosti temeljnega dela vlog na vpogled. Ostali kazalniki so: povprečno obdobje ponovne določitve aktivnih obrestnih mer, povprečno obdobje ponovne določitve pasivnih obrestnih mer, delež posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero za novoodobrena in obstoječa posojila, povprečne ročnosti novoodobrenih posojil in obstoječih posojil.
Kreditno tveganje	Kreditno tveganje je tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do kreditodajalca in izhaja iz nesposobnosti dolžnika, ki je lahko začasna (nelikvidnost) ali trajna (insolventnost), da v dogovorjenem roku izpolni svoje finančne obveznosti.	Glavni kazalniki so deleži nedonosnih izpostavljenosti, struktura izpostavljenosti bank po skupinah kreditnega tveganja, kreditni parametri (stopnje neplačil, verjetnosti neplačil, stopnje prehodov), pokritosti nedonosnih in donosnih oslabeitev z oslabeitvami in rezervacijami ter zavarovanji. V trenutni pandemiji so pomembni kazalniki tudi odlogi plačil in zamude pri poravnavanju zapadlih, prej odloženih obrovkov.
Dohodkovno tveganje	Dohodkovno tveganje je tveganje zadostnega ustvarjanja dohodka bank in temelji na gibanjih sestavin ustvarjanja dohodka in obvladovanja stroškov.	Glavni kazalniki sledijo nastajanju in porabi dohodka, do vključno neto dohodka: neto obrestna in neto neobrestna marža, neto opravninska marža, bruto dohodek, gibanje operativnih stroškov, CIR, gibanje neto dohodka.
Tveganje, ki izhajajo iz poslovanja lizing družb	Tveganje, ki izhaja iz poslovanja lizing družb je tveganje nastanka poslovnih izgub zaradi upada poslovanja, kopičenja zamud nad 90 dni in morebitnega prelivanja negativnih posledic v druge sektorje.	Novi posli, stanja poslov, zamude nad 90 dni in drugi kazalniki poslovanja lizing družb (ROE, ROA, finančni dolg na kapital).
Solventnost in dobičkonosnost bančnega sistema	Odpornost bank z vidika kapitalnega položaja je sposobnost absorpiranja negativnih učinkov oziroma izgub, ki bi nastale ob stresnem dogodku, z vidika dobičkonosnosti pa je trajen vir ustreznega kapitalnega položaja bank.	Količnik skupne kapitalne ustreznosti in količnik CET1 (oba na posamični in konsolidirani osnovi), količnik finančnega vzvoda, višina kapitalnega presežka nad skupno kapitalsko zahtevo (v % TPA), prispevek posameznih komponent k spremembi količnika CET1 in skupne kapitalne ustreznosti, ROE, ROA, neto oslabeitev in rezervacije v bruto dohodku in na neto dohodek.
Likvidnost bančnega sistema	Odpornost bank z vidika likvidnosti je sposobnost poplačila vseh dospelih obveznosti oziroma sposobnost absorpiranja negativnih učinkov, ki bi sledili v primeru, da bi se realiziralo tveganje financiranja.	Količnik likvidnostnega kritja (LCR), gibanje primarne in sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti, delež prostega sklada finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu.

Vir: Banka Slovenije

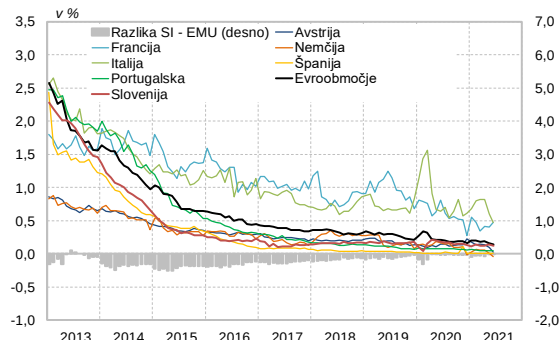
Tveganje financiranja

Slika 7.1 Obrestne mere za nove kratkoročne vloge gospodinjstev

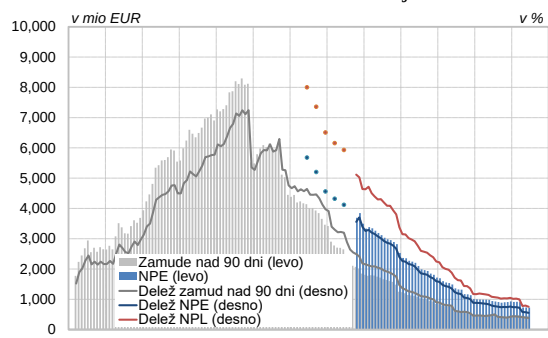
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Slika 7.2 Obrestne mere za vloge gospodinjstev z ročnostjo do enega leta

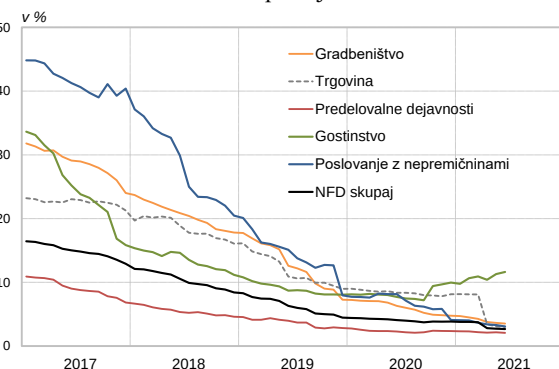
Kreditno tveganje

Slika 7.3 Kazalniki nedonosnih terjatev bank

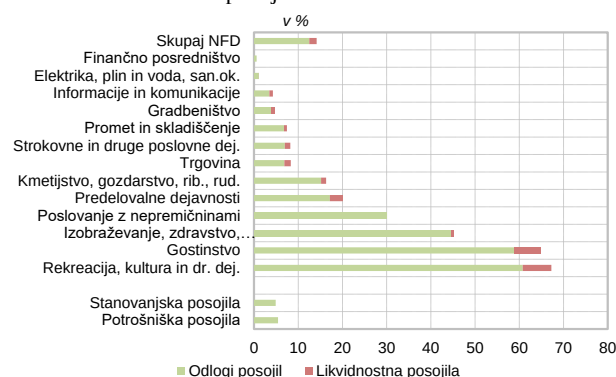

Vir: Banka Slovenije.

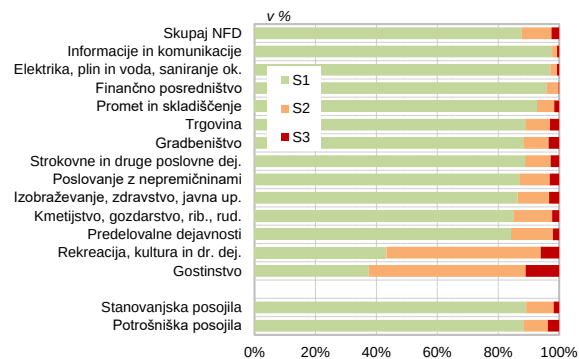
Slika 7.4 Deleži NPE po dejavnostih

Slika 7.5 Delež izpostavljenosti, povezanih s Covid-19, v celotni izpostavljenosti do nefinančnih družb po dejavnostih in do prebivalstva po vrstah posojil

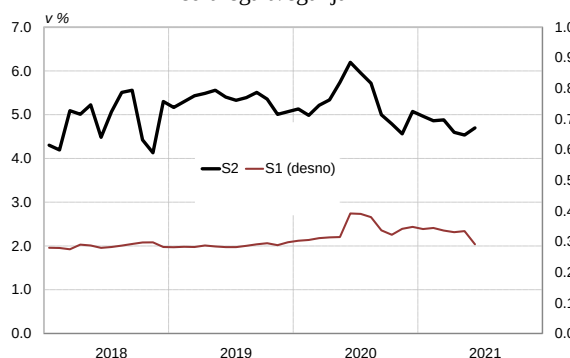
Slika 7.6 Struktura portfelja nefinančnih družb in posojil prebivalstvu po skupinah kreditnega tveganja

Opomba: Upoštewane so vse izpostavljenosti, ki so bile odložene ali odobrene zaradi pandemije Covid-19 (po interventnih zakonih ali neodvisno od njih), tudi če so v tem obdobju že potekle.

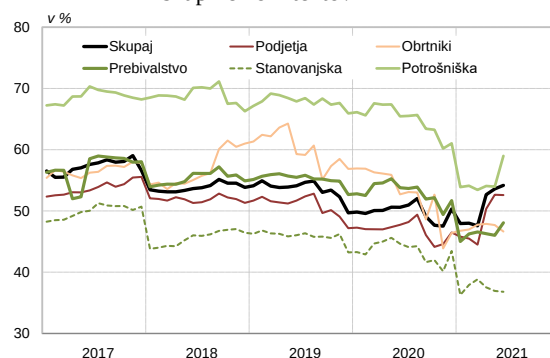
Vir: Banka Slovenije.

Slika 7.7 Pokritost z oslabitvami v skupinah 1 in 2 kreditnega tveganja

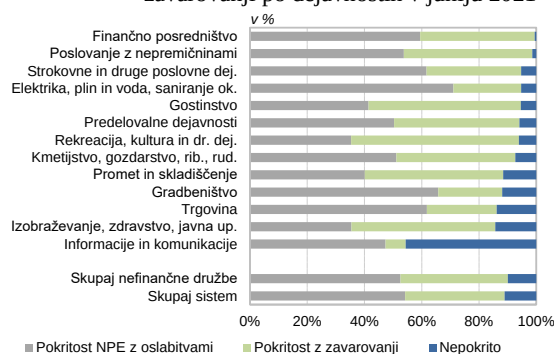

Vir: Banka Slovenije.

Slika 7.8 Pokritost NPE z oslabitvami za izbrane skupine komitentov

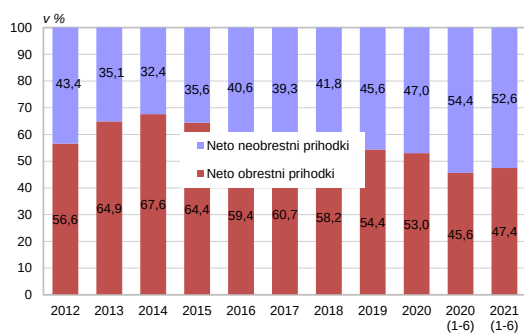
Slika 7.9 Struktura pokritosti NPE z oslabitvami in zavarovanji po dejavnostih v juniju 2021

Opomba: Na sliki je znesek zavarovanj pri posameznem poslu upoštevan le do višine neoslabljene vrednosti NPE.

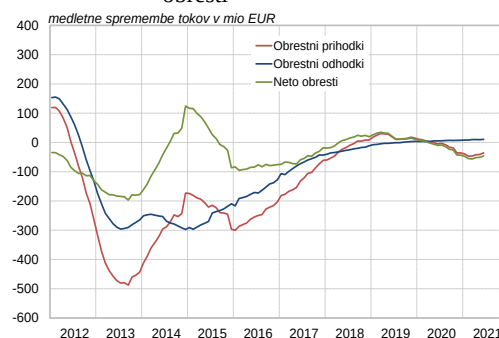
Dohodkovno tveganje

Slika 7.10 Sestava bruto dohodka bank

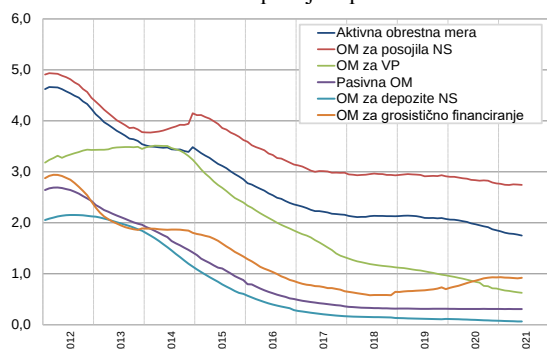

Vir: Banka Slovenije

Slika 7.11 Obrestni prihodki, obrestni odhodki in neto obresti

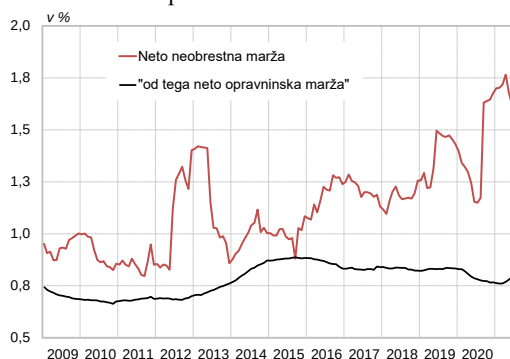

Slika 7.12 Gibanje efektivnih obrestnih mer po glavnih instrumentih obrestnosne aktive in obrestnoplajljive pasive

Vir: Banka Slovenije

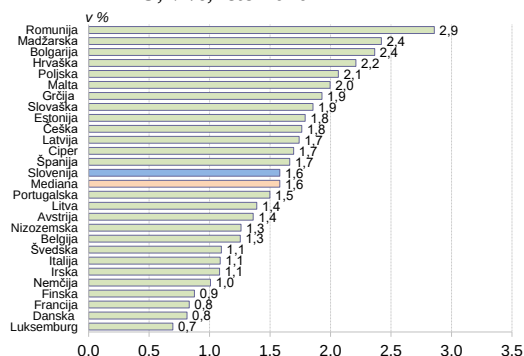
Slika 7.14 Gibanje neto neobrestne in neto opravniške marže na bilančno vsoto

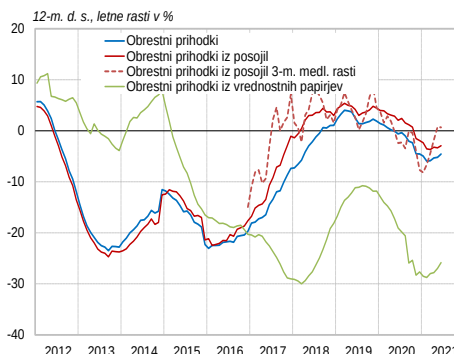
Opomba: Obe marži sta vsakokrat izračunani za zadnje enoletno obdobje

Vir: Banka Slovenije

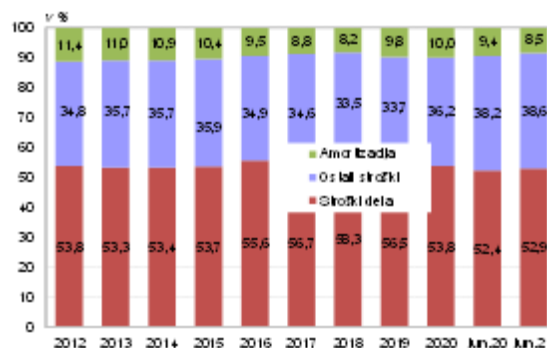
Slika 7.16 Neto obrestna marža v Sloveniji in državah EU, v %, leto 2020

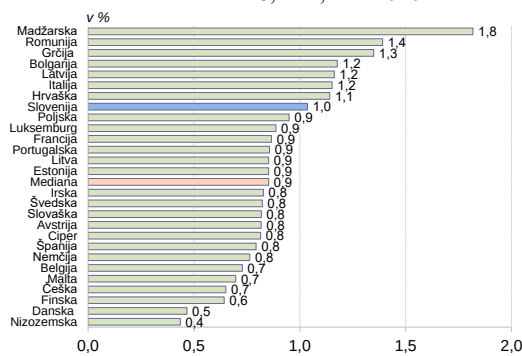
Slika 7.13 Vrste obrestnih prihodkov

Slika 7.15 Deleži glavnih vrst operativnih stroškov

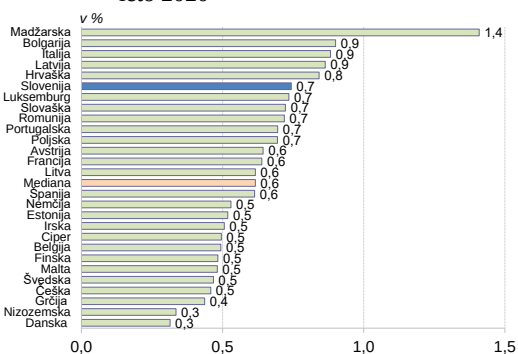
Slika 7.17 Neto neobrestna marža v Sloveniji in državah EU 28, v %, leto 2020

Opomba: Neto obrestna marža in ostale vrednosti kazalnikov za Slovenijo po CBD, ECB podatkih se nekoliko razlikujejo od vrednosti na osnovi solo podatkov v poročilu, ki so na podlagi podatkov na posamični osnovi.

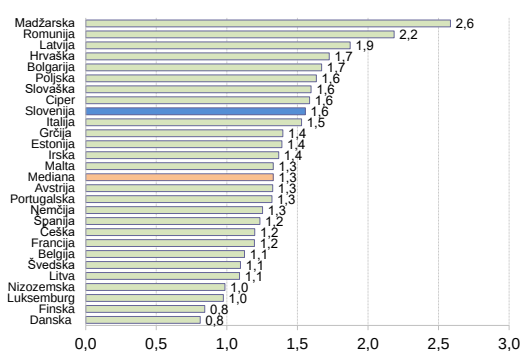
Vir: ECB, SDW (CBD podatki)

Slika 7.18 Neto opravninska marža (neto opravnine na bilančno vsoto) po državah EU, v %, leto 2020

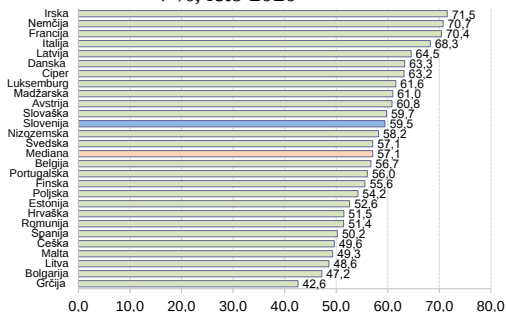

Vir: ECB, SDW (CBD)

Slika 7.19 Operativni stroški v bilančni vsoti po državah EU, v %, leto 2020.

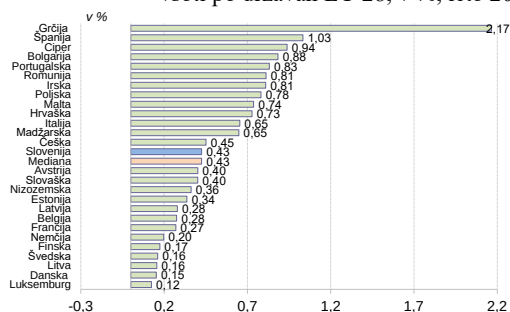
Slika 7.20 Operativni stroški - CIR v državah EU 28, v %, leto 2020

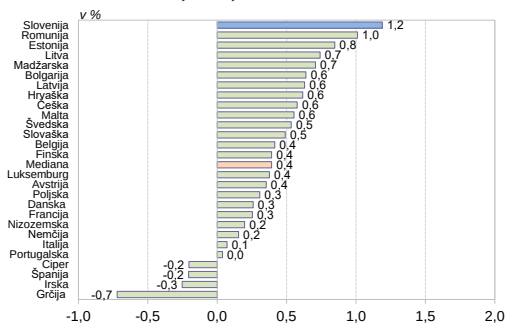
Opomba 1: /

Vir: ECB, SDW (CBD)

Slika 7.21 Stroški oslabeitev in rezervacij v bilančni vsoti po državah EU 28, v %, leto 2020

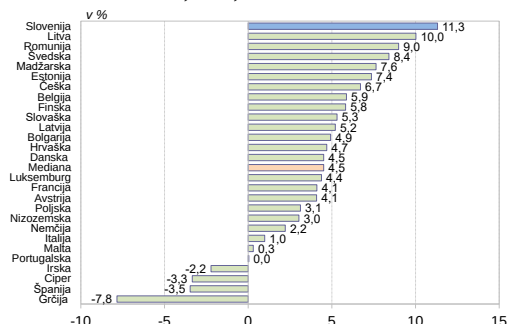
Slika 7.22 Donosnost na aktivo (ROA) v državah EU 28, v %, leto 2020.

Opomba 1: /

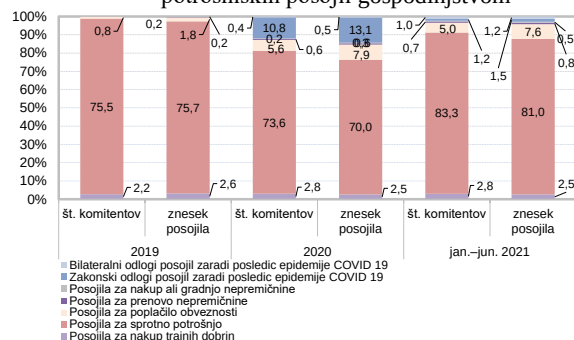
Vir: ECB, SDW (CBD)

Slika 7.23 Donosnost na kapital (ROE) v državah EU 28, v %, leto 2020.

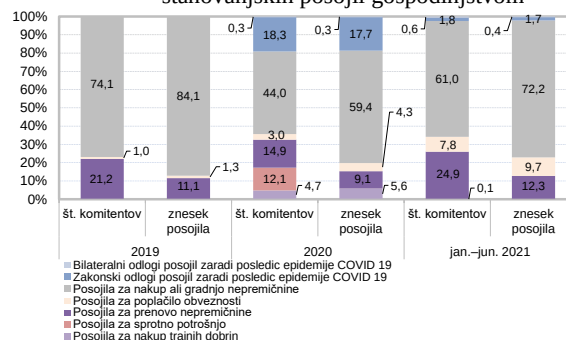
Gospodinjstva

Slika 7.24 Struktura povpraševanja po namenskosti potrošniških posojil gospodinjstvom

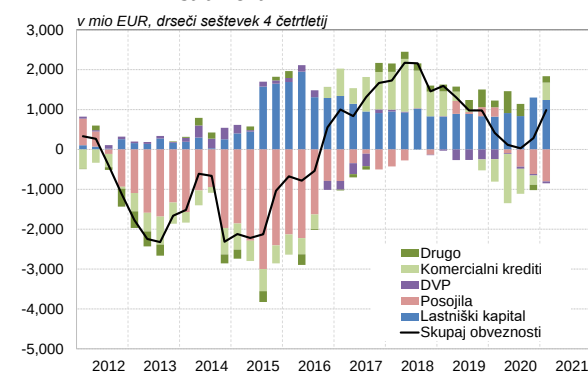
Vir: Banka Slovenije.

Slika 7.25 Struktura povpraševanja po namenskosti stanovanjskih posojil gospodinjstvom

Nefinančne družbe

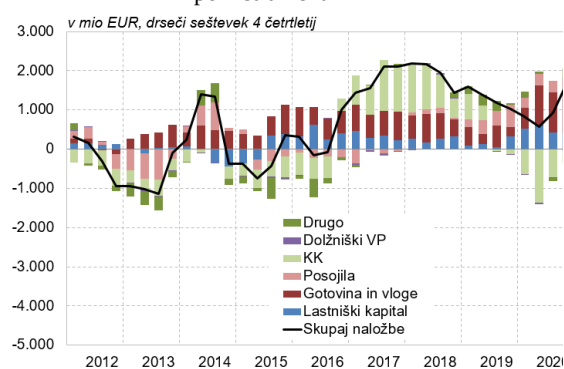
Slika 7.26 Tokovi obveznosti nefinančnih družb po instrumentih

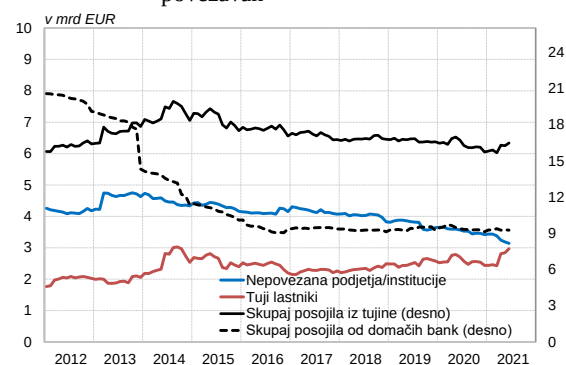
Opomba: Finančne naložbe in obveznosti so prikazane skladno z metodologijo finančnih računov, ki med finančna sredstva in obveznosti vključuje tudi tiste terjatve in obveznosti iz poslovnih razmerij, ki nastanejo, kadar obstaja časovna razlika med transakcijami in plačili (komercialni krediti, predujmi in drugo).

Vir: Banka Slovenije.

Slika 7.27 Tokovi finančnih naložb nefinančnih družb po instrumentih

Slika 7.28 Posojila NFD iz tujine po lastniških povezavah

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BDP	Bruto domači proizvod
BLS	Bank Lending Survey (anketa o bančnih posojilih za evroobmočje)
BS	Banka Slovenije
BSI	Balance Sheet Items
CCoB	Capital conservation buffer (varovalni kapitalski blažilnik)
CCyB	Counter-cyclical capital buffer (proticiklični kapitalski blažilnik)
CET1	Navadni lastniški temeljni kapital
CRD	Capital requirements directive (Direktiva o kapitalskih zahtevah)
CRR	Capital requirements regulation (Uredba o kapitalskih zahtevah)
DFO	Druge finančne organizacije
DSPI	Druge sistemsko pomembne institucije
DSTI	Razmerje med stroškom servisiranja celotnega dolga in dohodkom kreditorejmalca (angl. debt service to income)
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DUTB	Družba za upravljanje terjatev bank
EBA	European Banking Authority (Evropski bančni organ)
ECB	Evropska centralna banka
EMN	Enotni mehanizem nadzora
EMU	Evropska monetarna unija, evroobmočje
ESRB	European Systemic Risk Board (Evropski odbor za sistemska tveganja)
EU	Evropska unija
EURIBOR	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
Eurostat	Statistical Office of the European Communities
FED	Board of Governors of the Federal Reserve System
FURS	Finančna uprava Republike Slovenije
GSPI	Globalno sistemsko pomembne institucije
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
HICP	Harmonised Index of Consumer Prices
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
KNP	Kolektivni naložbeni podjem
LGD	Loss given default (izguba ob neplačilu)
LTD	Loan to deposit ratio
LTRO	Long-Term Refinancing Operation (dolgoročne operacije refinanciranja)
LTV	Razmerje med zneskom posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje (angl. loan-to-value ratio)
MCR	Minimalna kapitalska rezerva
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSP	Mala in srednje velika podjetja
NFD	Nefinančne družbe
ODR	Operacija dolgoročnega refinanciranja
PELTRO	Pandemic emergency long-term refinancing operation (nujne dolgoročne operacije refinanciranja ob pandemiji)
PEPP	Pandemic emergency purchase programme (nestandardni ukrep dokončnih nakupov vrednostnih papirjev)
P2G	Kapitalska smernica drugega stebra (Pillar 2 Guidance)
ROE	Return on Equity (donos na kapital)
RWA	Risk weighted assets (tveganju prilagojena aktiva)
S&P	Standard and Poor's
SBI TOP	Indeks blue-chip Ljubljanske borze
SCR	Solventnostna kapitalska rezerva
SDW	Statistical Data Warehouse
SRB	Systemic Risk Buffer (blažilnik sistemskega tveganja)
SREP	Supervisory review and evaluation process (proces nadzorniškega pregledovanja in ovrednotenja)
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
Tier1	Temeljni kapital
Tier2	Dodatni kapital
TLTRO	Targeted Longer-Term Refinancing Operations (usmerjene dolgoročne operacije refinanciranja)

VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada
TPA	Tveganju prilagojena aktiva (angl. RWA)
VS	Vzajemni sklad
ZBan-3	Zakon o bančništvu
ZIUOPOK	Zakon o interventnem ukrepu odloga plačila obveznosti kreditorejmalcev
ZMbNFS	Zakon o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema

Kazalo slik in tabel

Tabele

Tabela 5.1	Makrobonitetni instrumenti	76
Tabela 5.2	Povprečne vrednosti izbranih parametrov za stanovanjska in potrošniška posojila, ter delež odstopanj od makrobonitetnih instrumentov	78
Tabela 5.3	Ključne spremembe pri kapitalskih blažilnikih makrobonitetne politike v CRDV	83

Slike:

Slika 1	Rast posojil po vrsti posojila	2
Slika 2	Deleži nedonosnih izpostavljenosti (NPE) za izbrane dele portfelja	2
Slika 3	Indeksi cen stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji in evroobmočju ter kazalnik precenjenosti nepremičnin v Sloveniji	3
Slika 4	Neto sprememba vlog po sektorju	3
Slika 5	Kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi	4
Slika 6	Dobičkonosnost bank	4
Slika 1.1	JPMorgan indeks nabavnih menedžerjev (PMI) za svetovno gospodarstvo in IHS Markit indeks nabavnih menedžerjev (PMI) za evroobmočje	7
Slika 1.2	Rast BDP v največjih svetovnih gospodarstvih ter napovedi za leti 2021 in 2022	7
Slika 1.3	Kazalniki zaupanja v evroobmočju	7
Slika 1.4	Rast BDP v izbranih državah evroobmočja po četrtletjih	7
Slika 1.5	Zahtevana donosnost 10-letnih državnih obveznic	8
Slika 1.6	Rast borznih indeksov	8
Slika 1.7	Dolgoročne tržne inflacijske mere EMU in cena za zaščito pred inflacijo nad 3 % (cena inflacijske opcije)	9
Slika 1.8	Dolgoročne tržne inflacijske mere ZDA in kompresija naklona dolgega dela inflacijske krivulje	9
Slika 1.9	Google podatki o mobilnosti	10
Slika 1.10	Kazalniki zaupanja in kazalnik gospodarske klime	10
Slika 1.11	Rast BDP in prispevki k rasti BDP	11
Slika 1.12	Rast cen (HICP)	11
Slika 1.13	Rast zaposlenosti, stopnja brezposelnosti in rast bruto plače	12
Slika 1.14	Anketna stopnja brezposelnosti	12
Slika 1.15	Prihodki, izdatki in saldo države	12
Slika 1.16	Državni dolg (konsolidirano)	12
Slika 1.17	Verjetnost finančne krize v naslednjem enoletnem obdobju v Sloveniji s prispevajočimi dejavniki	13
Slika 1.18	Verjetnost finančne krize v naslednjem enoletnem obdobju v Sloveniji in državah zajetih v vzorcu	13
Slika 1.19	Dejanski BDP in trend BDP	15
Slika 1.20	Dejanska posojila gospodinjstvom in trend posojil gospodinjstvom	15
Slika 1.21	Ocena cikličnih komponent	15
Slika 1.22	Ocena nesezonskih komponent	15
Slika 1.23	Cene stanovanjskih nepremičnin	16
Slika 1.24	Število transakcij s stanovanjskimi nepremičninami	16
Slika 1.25	Povprečna cena rabljenih stanovanj v Sloveniji in v večjih slovenskih mestih	17
Slika 1.26	Dinamika cen stanovanjskih nepremičnin glede na tip nepremičnine	17
Slika 1.27	Medletna rast cen stanovanjskih nepremičnin po državah EU	17
Slika 1.28	Medletna rast proizvodnje v gradbeništvu po državah EU	17
Slika 1.29	Vrednost prodaj stanovanjskih nepremičnin	18
Slika 1.30	Število izdanih gradbenih dovoljenj	18
Slika 1.31	Dinamika realnega BDP ter realnih in nominalnih cen stanovanjskih nepremičnin	18
Slika 1.32	Produktivnost, dodana vrednost in zaposlenost v gradbeništvu	18
Slika 1.33	Različni kazalniki precenjenosti cen stanovanjskih nepremičnin	19
Slika 1.34	Kazalnik precenjenosti nepremičnin in njegove podkomponente	19
Slika 1.35	Razmerje med povprečno ceno rabljenega stanovanja v Ljubljani oziroma Sloveniji (60 m ²) in povprečne letne plače	20
Slika 1.36	Donosnost najema glede na povprečno ceno nepremičnine	20
Slika 1.37	Zaupanje potrošnikov	20
Slika 1.38	Poslovne tendence v gradbeništvu	20
Slika 1.39	Povpraševanje in dejavniki vpliva na povpraševanje po stanovanjskih posojilih	21
Slika 1.40	Nominalni stroški v gradbeništvu	21
Slika 1.41	Cene poslovnih nepremičnin	21
Slika 1.42	Izdana gradbena dovoljenja za poslovne nepremič	21
Slika 1.43	Delež novih stanovanjskih posojil v celotnem obsegu stanovanjskih posojil in medletna rast stanovanjskih posojil	22
Slika 1.44	Primerjava rasti stanovanjskih posojil med Slovenijo in evroobmočjem	22

Slika 1.45	Kreditni standardi za stanovanjska posojila	22
Slika 1.46	Porazdelitev razmerja LTV za stanovanjska posojila	22
Slika 1.47	Obseg posojil gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami	23
Slika 1.48	Obseg in rast stanovanjskih posojil	23
Slika 1.49	Nova posojila podjetjem za poslovne nepremičnine	23
Slika 1.50	Obseg posojil podjetjem za poslovne nepremičnine	23
Slika 1.51	Distribucija ročnosti za poslovne nepremičnine po stanju posojil	23
Slika 1.52	Stanje posojil za poslovne nepremičnine po vrsti obrestovanja	23
Slika 1.53	Viri financiranja bank	24
Slika 1.54	Neto sprememba vlog po sektorjih	24
Slika 1.55	Rast vlog po sektorjih	25
Slika 1.56	Primerjava vlog nebančnega sektorja (NBS) med Slovenijo in evroobmočjem	25
Slika 1.57	Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD)	26
Slika 1.58	Primerjava razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) med Slovenijo in evroobmočjem	26
Slika 1.59	Struktura vlog nebančnega sektorja po ročnosti	26
Slika 1.60	Prirast vlog gospodinjstev po ročnostih	26
Slika 1.61	Gibanje deleža vlog na vpogled v vlogah gospodinjstev po državah evroobmočja	27
Slika 1.62	Primerjava vlog na vpogled in vseh vlog gospodinjstev po državah evroobmočja, junij 2021	27
Slika 1.63	Tehtano povprečje ročnosti aktive in pasive ter vrzel v ročnosti	27
Slika 1.64	Neto prirasti vlog in posojil nebančnega sektorja po ročnosti	27
Slika 1.65	Rast naložb bančnega sistema	28
Slika 1.66	Rast obveznosti bančnega sistema	28
Slika 1.67	Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestnih mer med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami upoštevajoč zunajbilanco	29
Slika 1.68	Obdobje ponovne določitve obrestnih mer po bilančnih postavkah	29
Slika 1.69	Povprečne ročnosti za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil	30
Slika 1.70	Povprečne obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil	30
Slika 1.71	Delež posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste novoodobrenih posojil	30
Slika 1.72	Delež posojil obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste posojil v stanjih	30
Slika 1.73	Primerjava fiksnih obrestnih mer za novoodobrena stanovanjska posojila med državami evroobmočja	31
Slika 1.74	Primerjava sprememb in ravni fiksnih obrestnih mer za novoodobrena stanovanjska posojila med državami evroobmočja	31
Slika 1.75	Deleži NPE po državah EU	32
Slika 1.76	Deleži NPE za izbrane dele portfelja	32
Slika 1.77	Zapadanje odlogov po dejavnosti NFD, junij 2021	33
Slika 1.78	NPE v izpostavljenostih z odlogom po dejavnosti NFD in vrstah posojil prebivalstvu	33
Slika 1.79	Zamude pri poravnavanju dolga iz zapadlih donosnih posojil z odlogom po dejavnosti NFD, deleži v juniju 2021	33
Slika 1.80	Zamude pri poravnavanju dolga iz zapadlih donosnih posojil z odlogom po dejavnosti NFD, deleži v aprilu 2021	33
Slika 1.81	Stopnje prehodov med skupinami kreditnega tveganja za nefinančne družbe	34
Slika 1.82	Delež izpostavljenosti v skupini 2 kreditnega tveganja po skupinah komitentov	34
Slika 1.83	Delež izpostavljenosti v skupini 2 po dejavnosti nefinančnih družb	35
Slika 1.84	Delež skupine 2 v aktivnih in zapadlih odlogih nefinančnim družbam	35
Slika 1.85	Delež NPE po vrstah posojil prebivalstvu	35
Slika 1.86	Deleži izpostavljenosti v skupini 2 po vrstah posojil prebivalstvu	35
Slika 1.87	Kreditni standardi pri posojilih nefinančnim družbam	36
Slika 1.88	Kreditni standardi pri posojilih gospodinjstvom	36
Slika 1.89	Neto oslabitve in rezervacije oziroma njihovo neto sproščanje in bruto dohodek bank ter delež neto oslabitev v ustvarjenem dohodku bank	37
Slika 1.90	Neto oslabitve in rezervacije v bilančni vsoti po državah EU	37
Slika 1.91	Pokritost donosnih in nedonosnih izpostavljenosti z oslabitvami	38
Slika 1.92	Pokritost NPE z oslabitvami po državah EU	38
Slika 1.93	Pokritost donosnih izpostavljenosti z oslabitvami za izbrane skupine komitentov	38
Slika 1.94	Pokritost donosnih izpostavljenosti za sektor NFD po bankah	38
Slika 1.95	Pokritost NPE z oslabitvami in zavarovanji za izbrane skupine komitentov	39
Slika 1.96	Pokritost NPE z oslabitvami in zavarovanji za potrošniška in stanovanjska posojila	39
Slika 1.97	Delež NPE in delež skupine 2 pri obrtnikih	40
Slika 1.98	Deleži NPE po dejavnosti obrtnikov	40
Slika 1.99	Deleži izpostavljenosti povezanih s Covid-19 v celotni izpostavljenosti do obrtnikov po dejavnostih, junij 2021	40
Slika 1.100	Pokritosti donosnih in nedonosnih izpostavljenosti z oslabitvami do obrtnikov v primerjavi z NFD	40
Slika 1.101	Neto neobrestni prihodki, neto neobrestni prihodki, operativni stroški in neto dohodek	41
Slika 1.102	Neto obrestna marža in neto opravninska marža	41

Slika 1.103	Prispevek količinskih in cenovnih dejavnikov k spremembi neto obrestnih prihodkov in neto obrestna marža	42
Slika 1.104	Prispevki preko instrumentov obrestonosne aktive in pasive k spremembam neto obrestne marže	42
Slika 1.105	Primerjava rasti posojil nebančnemu sektorju med Slovenijo in evroobmočjem	43
Slika 1.106	Primerjava rasti po sektorjih in vrstah posojil med Slovenijo in evroobmočjem	43
Slika 1.107	Medletna rast obrestnih prihodkov, odhodkov in neto obresti	43
Slika 1.108	Struktura neobrestnih prihodkov	43
Slika 1.109	Neto obrestna marža v Sloveniji in državah EU, v %, leto 2020	44
Slika 1.110	Neto neobrestna marža v Sloveniji in državah EU 27 v %, leto 2020	44
Slika 1.111	Operativni stroški, stroški dela in bilančna vsota	45
Slika 1.112	Razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom (Cost-to-Income-Ratio)	45
Slika 1.113	Ocena ponudbenih šokov	45
Slika 1.114	Ocena šokov na strani povpraševanja	45
Slika 1.115	Povpraševanje NFD po posojilih po dejavnosti	46
Slika 1.116	Povpraševanje MSP po posojilih po dejavnostih	46
Slika 1.117	Vpliv ponudbenih šokov na realno gospodarstvo	47
Slika 2.1	Kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi	48
Slika 2.2	Prispevek komponent h gibanju skupne kapitalske ustreznosti na posamični osnovi	48
Slika 2.3	Gibanje količnikov kapitalske ustreznosti v primerjavi z evroobmočjem na konsolidirani osnovi	49
Slika 2.4	Količnik CET1 in kapital v bilančni vsoti na konsolidirani osnovi po državah evroobmočja za Q1 2021	49
Slika 2.5	Količnik CET1 in količnik finančnega vzvoda po bankah na posamični osnovi	49
Slika 2.6	Količnik CET1 na posamični osnovi in izpostavljenost do nefinančnih družb v prizadetih panogah po bankah, Q2 2021	49
Slika 2.7	Dekompozicija spremembe količnika CET1, posamična osnova	50
Slika 2.8	Struktura tveganju prilagojene aktive za kreditno tveganje in povprečna utež tveganja, posamična osnova	50
Slika 2.9	Vpliv sprememb komponent nastanka in porabe ustvarjenega dohodka bank na spremembo dobička pred obdavčitvijo (1. polletje 2021/1. polletje 2020)	51
Slika 2.10	Primerjava dejanske in simulirane dobičkonosnosti bank ob upoštevanju dolgoročnega povprečja stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku	51
Slika 2.11	Donosnost na kapital (ROE) pred obdavčitvijo, neto oslabitve ter rezervacije v bilančni vsoti	52
Slika 2.12	Donosnost na kapital (ROE) v državah EU, leto 2020	52
Slika 2.13	Neto oslabitve in rezervacije na bilančno vsoto in (neto) dohodek na bilančno vsoto v letu 2020	52
Slika 2.14	Deleži neto oslabitev in rezervacij v neto dohodku v letu 2020 in prvem četrtletju 2021	52
Slika 2.15	Komponente ROA v EU 27, v letu 2020	53
Slika 2.16	Donosnost na bilančno vsoto (ROA) v državah EU, leto 2020	53
Slika 2.17	Gibanje količnika likvidnostnega kritja (LCR)	54
Slika 2.18	LCR in sprememba likvidnostnega presežka po bankah	54
Slika 2.19	LCR po državah evroobmočja	54
Slika 2.20	Primarna likvidnost v bilančni vsoti Slovenije in držav evroobmočja	54
Slika 2.21	Gibanje primarne in sekundarne likvidnosti	55
Slika 2.22	Struktura sekundarne likvidnosti	55
Slika 2.23	Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema in delež prostega sklada primerne finančnega premoženja	56
Slika 2.24	Struktura primerne finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu	56
Slika 3.1	Bruto razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo	57
Slika 3.2	Varčevanje in investicije gospodinjstev	57
Slika 3.3	Mnenje potrošnikov o finančnem stanju gospodinjstev	58
Slika 3.4	Povprečna mesečna plača po sektorjih SKD 2008	58
Slika 3.5	Finančne obveznosti gospodinjstev v absolutnem znesku in v deležih BDP ter razpoložljivega dohodka	58
Slika 3.6	Struktura prirasta finančnega premoženja gospodinjstev	58
Slika 3.7	Finančna sredstva in obveznosti gospodinjstev v Sloveniji in evroobmočju	59
Slika 3.8	Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v deležu vseh finančnih sredstev v Sloveniji in evroobmočju	59
Slika 3.9	Delež odobrenih potrošniških posojil glede na povpraševanje po številu povpraševalcev	59
Slika 3.10	Delež odobrenih stanovanjskih posojil glede na povpraševanje po številu povpraševalcev	59
Slika 3.11	Obseg povpraševanja potrošniških posojil glede na status povpraševalca	60
Slika 3.12	Obseg povpraševanja stanovanjskih posojil glede na status povpraševalca	60
Slika 3.13	Struktura zavrnitev po vrsti zavrnitve glede na povpraševane zneske s strani gospodinjstev	60
Slika 3.14	Struktura povpraševanja po namenskosti posojila gospodinjstvom	60
Slika 3.15	Tokovi obveznosti nefinančnih družb po instrumentih	61
Slika 3.16	Prispevek transakcij in vrednostnih sprememb k rasti kapitala nefinančnih družb	61
Slika 3.17	Kazalniki zadolženosti nefinančnih družb	61
Slika 3.18	Kazalniki zadolženosti nefinančnih družb po državah evroobmočja	61

Slika 3.19	Rast bančnih posojil nefinančnim družbam v Sloveniji in evroobmočju	62
Slika 3.20	Prispevki k rasti posojil nefinančnim družbam po dejavnosti	62
Slika 3.21	Rast bančnih posojil nefinančnim družbam po velikosti	62
Slika 3.22	Delež zakonskih in bilateralnih odlogov v posojilih po dejavnostih	62
Slika 3.23	Povpraševanje nefinančnih družb po posojilih	63
Slika 3.24	Obseg in rast povpraševanja po posojilih	63
Slika 3.25	Povpraševanje po vrstah posojil	64
Slika 3.26	Struktura povpraševanja po vrstah posojil	64
Slika 3.27	Struktura povpraševanja po dejavnostih ter vrstah posojil in odlogov za prvo polovico leta 2021	64
Slika 3.28	Struktura povpraševanja po odlogih posojil zaradi Covid-19 po dejavnostih za leto 2020 in prvo polovico leta 2021	64
Slika 3.29	Število začelih stečajnih postopkov nefinančnih družb	65
Slika 3.30	Število začelih stečajnih postopkov nefinančnih družb po dejavnostih	65
Slika 3.31	Tokovi finančnih naložb nefinančnih družb po instrumentih	65
Slika 3.32	Vloge podjetij pri bankah	65
Slika 3.33	Neto dobiček NFD in neto dohodek samostojnih podjetnikov	66
Slika 3.34	Število stečajev NFD in samostojnih podjetnikov	66
Slika 3.35	Število ukinjenih in aktivnih NFD in samostojnih podjetnikov	66
Slika 3.36	Rast bančnih posojil samostojnim podjetnikom po dejavnosti	66
Slika 3.37	Enoletni stopnje neplačila (DR) za podjetja, tehtane z izpostavljenostjo za leti 2019 in 2020	67
Slika 3.38	Enoletni z izpostavljenostjo tehtani prehodi med skupinama kreditnega tveganja po MSRP 9 (TR), in sicer iz skupine 1 v skupino 2 (TR12) za podjetja za leti 2019 in 2020	67
Slika 3.39	Dejavnosti, ki so najbolj odvisne od gostinstva	68
Slika 3.40	Povezave med dejavnostmi glede na odstotek prodaje, ki ga dejavnost na levi proda v dejavnost na desni	69
Slika 4.1	Novoodobreni lizinski posli	70
Slika 4.2	Stanje poslov in delež zamud	70
Slika 4.3	Stanje in delež poslov v zamudi nad 90 dni pri NFD in gospodinjstvih	71
Slika 4.4	Vpliv komponent izkaza uspeha na celotni dobiček	71
Slika 4.5	Zbrane bruto premije in letne stopnje rasti zavarovanj zavarovalnic in pozav	72
Slika 4.6	Zbrana bruto premija v sredstvih in gibanje škodnega količnika (med SI in GP)	72
Slika 4.7	Škodni količnik pomembnejših zavarovalnih vrst	72
Slika 4.8	Čisti dobiček in bilančna vsota	72
Slika 4.9	Kapitalska ustreznost zavarovalnic glede na zahtevani solventnostni kapital	73
Slika 4.10	Kapitalska ustreznost zavarovalnic glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital	73
Slika 4.11	Profil tveganj v nerazpršeni kapitalski zahtevi	74
Slika 4.12	Struktura naložb po razredih	74
Slika 4.13	Gibanje sredstev in neto toka sredstev v sklade v Sloveniji in evroobmočju	74
Slika 4.14	Naložbena struktura vzajemnih skladov po vrsti vrednostnih papirjev	74
Slika 4.15	Neto naložbe v vzajemne sklade po sektorjih vlagateljev	75
Slika 4.16	Sredstva po vrsti sklada in delež v BDP	75
Slika 5.1	Struktura odstopanj od ukrepa omejevanja DSTI za vsa nova posojila prebivalstvu	79
Slika 5.2	Struktura odstopanj od ukrepa omejevanja LTV za posojila zavarovana s stanovanjsko nepremičnino	79
Slika 5.3	Struktura »velikosti odstopanj« odstopanj od ukrepa omejevanja ročnosti (potrošniška posojila)	79
Slika 5.4	Primerjava kumulativnih stopenj neplačil letin pred in po uvedbi makrobonitetnega ukrepa	80
Slika 5.5	Realizirane stopnje neplačil letin pred in po uvedbi makrobonitetnega ukrepa	80
Slika 6.1	Sodelovanje bank s finteh podjetij	84
Slika 6.2	Stopnja uporabe novih finančnih tehnologij v bančnem sistemu	84
Slika 6.3	Dodana vrednost posameznih finančnih tehnologij za bančni sistem	85
Slika 6.4	Spremembe bančnega sistema zaradi razvoja finančnih tehnologij	85
Slika 6.5	Kibernetska ranljivost bančnega sistema	88
Slika 6.6	Prioritizacija kibernetskih ranljivosti v bančnem sistemu	88
Slika 6.7	Upoštevanje trajnostnosti v poslovnih procesih slovenskih bankah	91
Slika 6.8	Ocena relevantnega horizonta podnebnih tveganj	91
Slika 6.9	Dejavniki razvoja zelenih produktov in storitev	91
Slika 6.10	Ovire za vstop na trg zelenih financ	91
Slika 6.11	Energetska učinkovitost nepremičnin danih v zavarovanje.	92
Slika 7.1	Obrestne mere za nove kratkoročne vloge gospodinjstev	94
Slika 7.2	Obrestne mere za vloge gospodinjstev z ročnostjo do enega leta	94
Slika 7.3	Kazalniki nedonosnih terjatev bank	94
Slika 7.4	Deleži NPE po dejavnostih	94
Slika 7.5	Delež izpostavljenosti, povezanih s Covid-19, v celotni izpostavljenosti do nefinančnih družb po dejavnostih in do prebivalstva po vrstah posojil	94
Slika 7.6	Struktura portfelja nefinančnih družb in posojil prebivalstvu po skupinah kreditnega tveganja	94
Slika 7.7	Pokritost z oslabitvami v skupinah 1 in 2 kreditnega tveganja	95

Slika 7.8	Pokritost NPE z oslabitvami za izbrane skupine komitentov	95
Slika 7.9	Struktura pokritosti NPE z oslabitvami in zavarovanji po dejavnostih v juniju 2021	95
Slika 7.10	Sestava bruto dohodka bank	95
Slika 7.11	Obrestni prihodki, obrestni odhodki in neto obresti	95
Slika 7.12	Gibanje efektivnih obrestnih mer po glavnih instrumentih obrestonosne aktive in obrestnoplajljive pasive	96
Slika 7.13	Vrste obrestnih prihodkov	96
Slika 7.14	Gibanje neto neobrestne in neto opravninske marže na bilančno vsoto	96
Slika 7.15	Deleži glavnih vrst operativnih stroškov	96
Slika 7.16	Neto obrestna marža v Sloveniji in državah EU, v %, leto 2020	96
Slika 7.17	Neto neobrestna marža v Sloveniji in državah EU 28, v %, leto 2020	96
Slika 7.18	Neto opravninska marža (neto opravnine na bilančno vsoto) po državah EU, v %, leto 2020	97
Slika 7.19	Operativni stroški v bilančni vsoti po državah EU, v %, leto 2020.	97
Slika 7.20	Operativni stroški - CIR v državah EU 28, v %, leto 2020	97
Slika 7.21	Stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti po državah EU 28, v %, leto 2020	97
Slika 7.22	Donosnost na aktivo (ROA) v državah EU 28, v %, leto 2020.	97
Slika 7.23	Donosnost na kapital (ROE) v državah EU 28, v %, leto 2020.	97
Slika 7.24	Struktura povpraševanja po namenskosti potrošniških posojil gospodinjstvom	98
Slika 7.25	Struktura povpraševanja po namenskosti stanovanjskih posojil gospodinjstvom	98
Slika 7.26	Tokovi obveznosti nefinančnih družb po instrumentih	98
Slika 7.27	Tokovi finančnih naložb nefinančnih družb po instrumentih	98
Slika 7.28	Posojila NFD iz tujine po lastniških povezavah	98